

MEŽU CEĻVEDIS

IGAUNIJA
LATVIJA
LIETUVA
BALTKRIEVIJA

© **Teksts:** Liene Auniņa, Sandra Bērziņa, Lelde Enģele, Andris Junkurs, Jānis Ķuze, Diāna Meiere, Natālija Jurgensone, Vilnis Skuja, Juris Smāļinskis, Baiba Strazdiņa, Kristaps Vilks, Dmitrijs Duboviks, Arkadijs Skuratovičs

© **Redakcija:** Juris Smāļinskis, Baiba Strazdiņa

Latvijas Lauku tūrisma asociācija „Lauku ceļotājs”,

Baltkrievijas lauku tūrisma asociācija, Latvijas Dabas fonds, 2012. gads

Valodas korektūra: Inese Bernsone

Makets: „Dripe dizains”, www.dripe.lv

Foto: Liene Auniņa, Maija Ārente, Vladimirs Baičarovs, Valda Baroniņa, Natālija Borisenko, Daiga Brakmane, Dmitrijs Duboviks, Lelde Enģele, Anatolijs Galabovičs, Natālija Jurgensone, Pjotrs Lobanoks, Diāna Meiere, Valdis Pilāts, Agnese Priede, Vilnis Skuja, Arkadijs Skuratovičs, Juris Smāļinskis, Rūta Sniedze-Kretalova, Baiba Strazdiņa, Uvis Suško, Ilze Vilks, Boriss Vlasovs, Svetoslavs Volosjuks

Foto sugu noteicēja daļā:

Koki, krūmi, stapekņi, kosas, papardes un ziedaugi: Liene Auniņa, Valda Baroniņa, Daiga Brakmane, Dmitrijs Duboviks, Lelde Enģele, Vija Kreille, Deniss Kretalovs, Agnese Priede, Nora Rustanoviča, Arkadijs Skuratovičs, Juris Smāļinskis, Uvis Suško

Sūnas: Ligita Liepiņa, Māra Pakalne, Agnese Priede, Juris Smāļinskis, Uvis Suško

Ķērpji: Sandra Bērziņa

Sēnes: Inita Dāniele, Diāna Meiere, Juris Smāļinskis, Līga Turjanska

Gliemeži: Uģis Piterāns, Juris Smāļinskis, Voldemārs Spunģis

Kukaiņi: Uģis Piterāns, Juris Smāļinskis, Voldemārs Spunģis

Abinieki un rāpuļi: Vilnis Skuja

Putni: Ainars Auniņš, Andris Klepers, Deniss Kretalovs, Jānis Ķuze, Aivars Petriņš

Zvēri: Dāvis Drazdovskis, Jānis Jansons, Vilnis Skuja, Aija Stašula, Viesturs Vintulis

Paldies: Valdai Baroniņai, Ivaram Kabucim un Uvim Suško par sniegtajām konsultācijām ceļveža tapšanas gaitā.

Daļēji finansēts ar Eiropas Savienības (Eiropas reģionālā attīstības fonda un Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta) atbalstu.

Baltic Sea Region
Programme 2007–2013

AGORA^{2.0}

LAUKU CEĻOTĀJS

eco baltia
nekas nav zemē metams

LATVIJAS VALSTS MEŽI

MEŽI BALTIJAS JŪRAS REĢIONĀ

PROGRAMMAS TERITORIJA

2007–2013

Baltijas jūras reģions ir mežiem bagātākā vieta Eiropā. Atšķirībā no pārējās Eiropas daļas, šī reģiona meži ir veidojušies 12 000 gadu laikā pēc pēdējā – t. s.

Baltijas apledojuuma beigām. Tā kā reģions aizņem samērā lielu Eiropas daļu, tas nav viendabīgs. Reģiona ziemeļos dominē boreālie skujuoku meži, bet tā vidus un dienviddaļā – mērenās joslas platlapju meži. Baltijas valstis un Baltkrievija atrodas abu iepriekš minēto mežu tipu pārejas zonā. Šis ir viens no iemesliem, kādēļ minētajās valstīs ir novērojama liela bioloģiskā daudzveidība. Te sastopamos dumbbrāju mežus pat nereti dēvē par „Ziemeļu lietus mežiem”.

Mežs ir neatņemama Ziemeļeiropas ainavas un kultūrvides sastāvdaļa. Mežs un koki ir bijis „iedvesmas avots” šejienes cilvēkiem, kas radījuši neskaitāmas teikas, nostāstus, pasakas, mīklas, kas ir nozīmīga Ziemeļeiropas tautu nemateriālā mantojuma sastāvdaļa. Nevar noliegt arī meža kā svarīga koksnes un nekoksnes resursu (piemēram, ogas un sēnes) avotu Baltijas jūrai apkārt esošo valstu ekonomikā.

Šis ceļvedis palīdzēs labāk iepazīt mūsu mežu unikalitāti un tajos esošās dabas vērtības.

Baltic Sea Region
Programme 2007–2013

MEŽU CEĻVEDIS

IGAUNIJA
LATVIJA
LIETUVA
BALTKRIEVIJA

SATURS

Kas atrodams ceļvedī?	6		
Mežu vēsture	8		
Ar ko ir interesanti mūsu meži?	10		
Mežs un četri gadalaiki	20		
Biežāk sastopamie un savdabīgākie meži	22		
Sausieņu meži	22		
Priēžu meži	22		
Egļu un jaukti egļu-lapu koku meži	25		
Platlapju meži	27		
Apšu meži	30		
Bērzu meži	32		
Baltalkšņu meži	34		
Pārmitri meži	35		
Purvaini meži	35		
Staignāju meži	37		
Ar reljefu saistītie meži	38	Palīgs sugu noteikšanai dabā	73
Nogāžu un gravu meži	38	Koki, krūmi	74
Skujkoku meži uz osiem un osveida vaļņiem	40	Staipekņi, kosas, papardes,	
Kraštmalu un palieņu meži	42	ziedaugi	82
Ne mežs, ne zālājs	44	Sūnas	99
Parkveida pļavas un ganības	44	Ķērpji	104
Kadiķu audzes	46	Sēnes	114
Vērts redzēt	49	Gliemeži	136
		Kukaiņi	138
		Abinieki un rāpuļi	148
		Putni	150
		Zvēri	158
		Nem vērā!	164
		Zaļie padomi	165
		Izmantotie informācijas avoti	167
		Sugu alfabētiskais rādītājs	168

IEVADS

KAS ATRODAMS CEĻVEDĪ? 6

MEŽU VĒSTURE 8

AR KO IR INTERESANTI

MŪSU MEŽI? 10

MEŽS UN ČETRI GADALAIKI 20

Baltijas valstis (Igaunija, Latvija, Lietuva), Baltkrievija un Skandināvijas valstis atrodas mežiem bagātākajā Eiropas daļā. Mežiem ir ļoti būtiska loma šo valstu vides, ekonomikas un sociālajās jomās. Ne velti mežu te dēvē par „zaļo zeltu”.

Visbiežāk tiek uzsvērtā meža koksnes resursu vērtība, taču ne mazāk nozīmīga un ne līdz galam novērtēta ekonomiskā bagātība ir arī savvaļas ogas, sēnes, rieksti, ārstniecības augi un citas meža veltes. Mežs ir ne tikai svarīgs tūrisma un kūrortoloģiskais resurss, bet arī nozīmīgs cilvēku emocionālo, estētisko un izziņas vajadzību apmierinātājs. Taču ne jau uz meža izcirtumu dodamies pavadīt savas brīvdienas! Nav iespējams pārvērtēt meža lomu skābekļa ražošanā, klimata un ūdens režīma stabilizēšanā un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā. Mežs uzlabo gaisa kvalitāti un slāpē troksni ap pilsētām, veido aizvēju apdzīvotās vietās, samazina plūdu un augsnes erozijas riskus. Tā ir dzīves vieta daudzām augu un dzīvnieku sugām, kas citur nespēj eksistēt. Tās iepazīstot, katrs meža apmeklējums var kļūt par aizraujošu un izziņas bagātu piedzīvojumu.

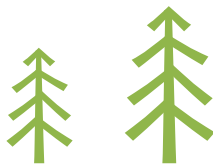
Lai ikvienam interesentam palīdzētu saskaņāt mežu, to augu un dzīvnieku valsts daudzveidību, **Latvijas Lauku tūrisma asociācija „Lauku ceļotājs”**, **Latvijas Dabas fonds** un **Baltkrievijas Lauku tūrisma asociācija** ar Eiropas Savienības (Eiropas reģionālā attīstības fonda un Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumenta) atbalstu projekta AGORA 2.0 ietvaros ir sagatavojuši informatīvi izglītojošu ceļvedi par Baltijas valstu un Baltkrievijas mežiem.

KAS ATRODAMS CEĻVEDĪ?

Sadaļā „**Mežu vēsture**” ir aplūkota mežu veidošanās gaita pēc pēdējā apledojuma.

Sadaļā „**Ar ko ir interesanti mūsu meži?**” ir uzsvērtas lietas, kam, atrodoties mežā, ir jāpievērš uzmanība.

Sadaļā „**Mežs un četri gadalaiki**” ir aicināts uz mežu doties ne tikai vasaras laikā.

Sadaļā „**Biežāk sastopamie un savdabīgākie meži**” ir ietverti interesantāko un vieglāk atpazīstamo mežu apraksti ar uzskatāmiem fotoattēliem. Lai ceļvedis būtu ērtāk lietojams, katrs meža veids ir apzīmēts ar simbolu. Vadoties pēc tā, nākamajā nodaļā varēsīt atrast vietu, kur šādus mežus vislabāk iepazīt, bet sugu noteicēja daļā – katram no tiem raksturīgāko sēņu, ķērpju, augu un dzīvnieku aprakstus un fotoattēlus.

Sadaļā „**Vērts redzēt!**” ir uzskaitītas un īsi aprakstītas interesantākās vietas – nacionālie parki, dabas parki un cita veida teritorijas, kur varam doties izzinošās ekskursijās un iepazīt iepriekšējā nodaļā aprakstītos mežus un tā iemītniekus.

Sadaļā „**Palīgs sugu noteikšanai dabā**” ir iekļauti ~400 dažādu, galvenokārt bieži sastopamu sēņu, augu un dzīvnieku sugu fotoattēli un īsi apraksti, kas palīdzēs tos vieglāk atpazīt un noteikt dabā. Pie katras sugas apraksta ir norādīts meža veids (tā simbols), kurā sugu visdrīzāk izdosies novērot.

Sadaļā „**Nem vērā!**” ir doti daži praktiski padomi, kas noderēs, ceļojot dabā.

Sadaļa „**Zaļie padomi**” palīdzēs ceļot videi un vietējiem cilvēkiem draudzīgākā veidā.

LIETOTIE SĪMBOLI

NATURA 2000 teritorija

kājām ejama dabas taka

ar auto braucams maršruts

maršruts paredzēts laivošanai

augu un dzīvnieku vērošana dabā

indīga suga

aizsargājama suga

MEŽU TIPI

Priežu meži

Eglu un jaukti eglu-lapu koku meži

Platlapju meži

Apšu meži

Bērzu meži

Baltalkšņu meži

Purvaini meži

Staignāju meži

Nogāžu un gravu meži

Skujkoku meži uz osiem un osveida vaļņiem

Krastmalu un palieņu meži

Parkveida pļavas un ganības

Kadiķu audzes

MEŽU VĒSTURE

↑ *Cilvēka darbības
neietekmēts egļu mežs
Aklā purva malā*

Mūsu meži ir veidojušies dabas procesu un cilvēka saimnieciskās darbības ciešā mijiedarbībā. Baltijas teritorijā augājs, kādu mēs to pazīstam, sāka veidoties pirms 13–14 tūkstošiem gadu, kad Baltijas jūras krastos sāka kust pēdējā ledus laikmeta ledāji. Lediem izkūstot, aiz tiem palika plaši ezeri, straujiem ūdeņiem bagātas upes un kaili nogulumieži. Ar laiku no ūdens un ledus brīvajās vietās ieauga tundrai raksturīgi augi – ķērpji, sūnas, pundurbērzi un pundurkārklī. Augājs bija nabadzīgs, jo klimats bija bargs un augsnes kārtu bija iznīcinājis ledājs.

Kaut klimats vēl bija auksts un sauss, pakāpeniski Baltijas jūras dienvidos un dienvidaustrumos ieauga priedes un bērzi, savukārt gaismas prasīgie tundras augi pārvietojās tālāk uz ziemeļiem. Ar laiku, klimatam kļūstot siltākam, aizvien plašākas teritorijas pārņēma meži. Pārsvārā tie bija bērzu, priežu vai jaukti bērzu, apšu un priežu skrajmeži ar tundrai raksturīgām sugām. Augiem sekoja putni, ziemeļbrieži, aļņi, zaķi, lapsas, vilki, lūši un cita dzīvā radība.

Pirms 7,5 tūkstošiem gadu klimats kļuva ievērojami siltāks un mitrāks. Gada vidējā gaisa temperatūra par 2–2,5 grādiem pārsniedza tagadējo, bet nokrišņu daudzums bija teju par trešdaļu lielāks nekā mūsdienās. Lielā mitruma ietekmē intensīvi veidojās purvi. Ezeros auga ezerieksti, pārmitrās vietās – purvmirtes. Mežos samazinājās priežu, bet pieauga lazdu un alksņu izplatība, ieviesās platlapji – ozoli, liepas, gobas un vīksnas.

Siltā klimata dēļ mūsu platuma grādos sasniedza tādas mūsdienu centrālās un rietumu Eiropas mežu sugas kā īve un skābardsis.

Pirms 4,7 tūkstošiem gadu klimats atkal kļuva sausāks. Tā ietekmē samazinājās platlapju, alkšņu un lazdu daudzums, bet palielinājās bērzu un egļu aizņemtā platība.

Pēdējo tūkstoš gadu laikā atkal samazinās egļu, bet pieaug priežu un bērzu izplatība, taču šoreiz izmaiņu pamatā ir ne tikai dabas apstākļi, bet arī cilvēka darbība.

Pirmie cilvēki tagadējā Baltijas teritorijā ienāca jau Ledus laikmeta beigu posmā – pirms vairāk nekā 10 tūkstošiem gadu. Tās bija nelielas ziemeļpriežu mednieku ciltis, kuru ietekme uz dabu nebija vērā ņemama. Cilvēku ietekme uz mežu pieauga līdz ar zemkopības attīstību, kas aizsākās pirms 5,6 tūkstošiem gadu, kad tika cirsti un dedzināti meži, līsti līdumi un iekopti tīrumi. Uzkrājoties pieredzei, ļaudis ielāgoja, ka labākās platības tīrumu ierīkošanai ir platlapju mežu vietā, tādēļ tieši šie meži tika ietekmēti visvairāk.

-
1. Tundras-krūmu tundras ainava
 2. Tāds varēja izskatīties bērzu mežs pirms 9000–10 000 gadiem
 3. Mežsaimnieciskās darbības neietekmēts platlapju mežs Moricsalā

levācot ražas, zeme noplicinājās, un pēc fūrumu pamešanas platlapji vairs nespēja „atkarot” savas sākotnējās teritorijas. To vietā papuvēs un atmatās iesējās bērzi, apses un egles.

Neskatoties uz līdumu zemkopības izraisītajām izmaiņām, līdz pat 12.–13. gs. mežs spēja saglabāt savu pirmatnību. Straujāk mežu izciršanas apjomi pieauga 14.–15. gs. un vēlāk, līdz ar kuģniecības attīstību, rūpniecības uzplaukumu un koksnes eksporta vērtības pieaugumu. Tā kā tieši ozola koksne bija visvērtīgākā, arī šajā periodā platlapju mežus izcirta visvairāk. Īpaši cieta slavenās „mastu priedes”, meži apdzīvotu vietu apkārtnē un koku pludināšanai piemērotās vietās.

Pēdējos 500 gados mežu platība karu, epidēmiju un politisko iekārtu diktētas saimniekošanas dēļ vairākkārt ir gan pieaugusi, gan samazinājusies. Ir piedzīvots gan koksnes trūkums, kad malku vajadzēja ievest no tālienes, gan lauksaimniecības zemju apmežošanās – neapsaimniekotu lauku aizaugšana ar bērziem un alkšņiem. Attīstoties mežsaimniecībai, koku audzēšana un mežu kopšana kļuva mērķtiecīga, tostarp intensīvi tika nosusinātas pārmitrās platības. Par saimnieciski izdevīgākajiem tika uzskatīti priežu un egļu meži. Taču ne vienmēr šie „mērķa koki” tika audzēti tiem ekoloģiski piemērotās vietās, tādēļ daudzviet vēsturisko platlapju un jaukto koku mežu vietā šobrīd plēšas vienvēidīgas priežu un egļu audzes.

Mūsdienās lielākais izaicinājums ir attīstīt mežu nenoplicinošu ilgtermiņu mežsaimniecību, kur vienlīdz ņemta vērā gan meža ekonomiskā, gan ekoloģiskā un sociālā vērtība, kas sekmē ne tikai ekonomisko izaugsmi, bet arī dzīvi labvēlīgā vidē, mazina klimata pārmaiņu riskus un nodrošina bioloģiskās daudzveidības saglabāšanos.

AR KO IR INTERESANTI MŪSU MEŽI?

KLIMATISKĀS UN ĢEOGRĀFISKĀS KRUSTCELES

Baltijas valstis un Baltkrievija atrodas ziemeļu skuju koku (boreālo) mežu un mērenās joslas platlapju (nemorālo) mežu saskares joslā. Šī pāreja gan ir pakāpeniska, jo

dabā nav iespējams novilkt striktu robežu. Tādēļ šeit ir sastopami gan skujkoku meži, gan platlapju meži, gan arī tādi meži, kur vienkopus aug gan vieniem, gan otriem raksturīgas sugas. To labi raksturo mūsu skujkoku mežos augošā ziemeļu linneja, kas ir tipiska ziemeļu skujkoku mežu suga un neaug Eiropas vidienē, vai Eiropas platlapju mežiem raksturīgais parastais skābardis, kas aug Latvijas dienvidrietumos, Lietuvā un Baltkrievijā, bet to ir velti meklēt Skandināvijā vai Igaunijā.

Šis reģions ir arī rietumniecisko (atlantisko jeb piejūras) un austrumniecisko (kontinentālo jeb iekšzemes) sugu saskares josla. Tam kā piemēru var minēt Latvijas un Lietuvas piekrastē vietām sastopamo grīņu sārteni, kas izplatīta Baltijas jūras dienvidrietumu piekrastē un Ziemeļjūras krastos, bet neaug Baltijas valstu austrumu daļā un Baltkrievijā. Savukārt kārpainais segliņš Latvijas austrumos, Lietuvā un Baltkrievijā sasniedz savas izplatības galējo rietumu robežu.

1. Ziemeļu linneja
2. Kārpainais segliņš
3. Grīņu sārtenē
4. Skābaržu mežs Dienvidlītuviā

MEŽMALAS UN MEŽA PĻAVAS

Vietās, kur pļava saskaras ar mežu, veidojas mežmalas – dažāda augstuma koku, krūmu un lakstaugu josla ar atšķirīgiem apgaismojuma un mitruma apstākļiem. Tajās sastop gan tipiskas mežu, gan pļavu sugas, gan arī tādas, kas pielāgojušās dzīvei tieši šādos – mežmalas – apstākļos. Ziedu laikā ziedaugiem bagātās mežmalas piesaista apputeksnētājus kukaiņus, savukārt tie pievilina putnus, kas meklē kukaiņus. Kuplajos mežmalu koku un krūmu zaros nereti ir savītas daudzu putnu ligzdas, bet plēsīgajiem putniem tās ir labas vietas medījuma nolūkošanai. Mežmalas un meža pļavas ir arī labākās vietas meža zvēru vērošanai. Daudzi tipiski meža dzīvnieki, kuru pastāvīgā dzīves vieta ir slēpta dziļi meža iekšienē, barības meklējumos dodas uz mežmalām un meža pļavām, kur tie ir vieglāk pamanāmi.

1

2

1. Ziediem bagāta mežmala
2. Mežmalās rudenī bieži sastopama lielā dižsardzene

KRASTMALAS

Savdabīgas un sugām bagātas ir arī ezeru, upju un strautu krastmalas. Ūdensteču krasti, kā arī pats ūdens ir nozīmīgs sugu izplatīšanās un pārvietošanās ceļš, sevišķi vietās, kur upes šķērso plašas lauksaimniecības zemes. Ūdeņu malās augošie koki nereti ir labi apgaismoti, tādēļ tos apdzīvo gaismu mīlošas ķērpju un kukaiņu sugas. Tie ir arī labas atpūtas vietas daudziem ūdens kukaiņiem – spārēm, makstenēm, strautenēm un viendienītēm. Upes un strauti nodrošina pastāvīgi augstu mitrumu, kas nepieciešams daudzu kukaiņu, gliemežu, sēņu un sūnu eksistencei. Liela nozīme ir ūdenī kritušiem kokiem, kas maina ūdens straumi un veido atvarus, ieplakas, sēres un slēptuves – papildu dzīves telpu ūdenī mītošajām zivju un bezmugurkaulnieku sugām.

1

2

-
1. Daudzveidīgie Viesatas upītes krasti
 2. Upes nereti ir „koridori”, pa kuriem pārvietojas un barojas dažādas sīkspārņu sugas
 3. Krituši koki un nokaltušu koku stubeņi pavasara palos pārplūdušās Skujaines krastos

3

PURVU MALĀS

Līdzīgi kā mežmalās un krastmalās, arī purvu malās novērojamas citas sugas nekā dziļāk purvā vai mežā, jo daudzas no tām purva malu izmanto par dzīves, pārziemošanas, ligzdošanas vai barošanās vietu. Purva malās augošos mežus retāk ir skārusi mežsaimnieciskā darbība, tādēļ nereti tajos ir saglabājušies veci koki, sausokņi un liela izmēra kritālas, kas nepieciešamas daudzām sūnu, sēņu,

4

-
4. Veciem kokiem un kritālām bagāta purva mala

1

ķērpju un kukaiņu sugām. Purva malu un purva salu lieli koki ir labi melno dziļnu, bikšaino apogu un plēsīgo putnu ligzdu koki. Pārejas joslas ogulājos nereti barojas mežirbes, medņi un rubeņi. Tā ir arī vieta, kur patvērusies liela daļa tipisko tundras augu, piemēram, lācene un pundurbērzs, kam piemērotākie augšanas apstākļi Latvijā bija pirms daudziem tūkstošiem gadu.

←
1. Pundurbērzs

2

AVOTI UN MITRAS VIETAS MEŽĀ

Vienveidīgā mežā dabas daudzveidībai nozīmīgas „salas” ir avoksnāji un mitras ieplakas. Avotu tuvumā vienmēr ir lielāks mitrums un citāda temperatūra nekā blakus esošajā mežā. Vasarās pie tiem ir vēsāks, bet pat aukstās un sniegotās ziemās avotu izplūdes vietās saglabājas neaizsalušas ūdens tērces, kas atgādina zaļas oāzes baltā sniega apņemtajā mežā. Tas veido piemērotus apstākļus daudzu mitrumu un mērenu temperatūru mīlošu sugu dzīvei.

←
2. Liela avota izplūdes vieta mežā veido atklātu ainavu ar zemajam purvam raksturīgu augāju
3. Kaļķiem bagāts avoksnājs Abavas senlejā

3

BEBRU UZPLUDINĀJUMI JEB BEBRAINES

Bebrs nereti tiek uzskatīts par mežu un upju kaitnieku, taču ne vienmēr un ne visur tas tā ir. Te jāpiebilst, ka, veidojot visaptverošu meliorācijas sistēmu un samazinot vilku skaitu, cilvēks pats ir veicinājis bebru savairošanos un masveida izplatību. Lai arī bebru darbības ietekme katrā gadījumā ir jāvērtē atsevišķi, nevar noliegt, ka bebru veidotie uzpludinājumi mežā ir jauna dzīves telpa ar mitrājiem saistītām sugām.

Appludinātajās mežaudzēs pamazām nokalst koki un izzūd meža augi. To vietā ieaug niedres, grīšļi un vilkvāļītes, ieviešas zīvis, spāres un citi ūdens kukaiņi, barojas melnie stārķi un gārņi, bet piemērotas ligzdošanas vietas rod pīles, dzērves un ziemeļu gulbji. Nokaltušo koku stumbros iemājo kukaiņi, kas pieviliina dzeņus un dzilnas. Ja aizsprosts sagrūst un ūdens atgriežas iepriekšējā līmenī, bebraines vietā izveidojas sausokņiem un kritālām bagāta mitraīne vai lauce, kas ar laiku aizaug un atkal pārvēršas par mežu. Pretēji vispār pieņemtajam viedoklim bebraine nav „mirusī” vieta. Tieši otrādi, sugu daudzveidība tajā ir pat ļoti liela.

→
1. Pamesta bebraine,
kur jau sākusies meža atjaunošanās
2. Bebru māja

MEŽA VIDES NEPĀRTRAUKTĪBA

Viena no būtiskākajām dabiska meža pazīmēm ir meža ilglaicība (kontinuitāte), kas raksturo to, cik ilgu laiku noteiktā vietā bez pārtraukumiem ir audzis mežs. Dabisko mežu ilglaicība var būt gadsimtiem vai pat gadu tūkstošiem gara. Izcilāko mežu vietā, iespējams, nekad nav pletušies tīrumi. Par meža ilglaicību un dabiskumu liecina attiecīgajiem apstākļiem pielāgojušās augu un dzīvnieku sugas. Piemēram, lāksis un Eiropas dziedeniņe ir augi, ko nevar atrast mežos, kas izveidojušies pēdējā simtgadē, aizaugot lauksaimniecības zemēm. Īpaši nozīmīga meža ilglaicība ir tām sugām, kuru pārvietošanās iespējas ir nelielas. Kā piemēru var minēt vārpstīngliemežus. Daudzi no tiem spēj izdzīvot tikai pastāvīgi mitros un ēnainos apstākļos. Ja mežs tiek nocirsts kalcirtē vai pārāk izretināts, lielākā daļa vārpstīngliemežu iet bojā, pirms tie ir paspējuši sameklēt sev jaunu dzīves vietu.

↑ 3. Lakšu audze
mezsaimnieciski neskartā
jauktu koku mežā

→
Jauktu koku mežs ar
dažāda izmēra un vecuma
kokiem

DAŽĀDA VECUMA UN IZMĒRA KOKI

Mežs, kurā pamīšus aug gan lieli un veci, gan jauni un vidēja vecuma koki, ir audzis bez būtiskas cilvēka iejaukšanās. Pat ja tas ir mežsaimnieciski apsaimniekots, tas ir darīts saudzīgi, nemainot dabiska meža struktūru. Šādā mežā visdrīzāk būs sastopama dabiskam mežam raksturīga daudzveidība – lauces, atvērumi vainaga klājā, veci, dobumaini un lēni augoši koki, resni sausokņi un kritālas, kas veido piemērotas dzīves vietas daudzām retām un aizsargājamām sēnēm, augiem un dzīvniekiem.

BIOLOĢISKI VECI UN LĒNI AUGOŠI KOKI

Liels un vecs koks ir kā blīvi apdzīvots nams, kur daudzas sēnes, augi un dzīvnieki ir atraduši savu mājvietu, iegūst barību, atpūšas vai rod patvērumu. Vecu koku raupjās mizas rievās ir vieglāk „nostiprināties” un tās lēnāk izžūst, tādēļ uz tiem ir vairāk ķērpju un sūnu, nekā uz jauniem kokiem. Koku stumbros un to mizu spraugās barību atrod dzeņi, mizložņas un dzilnīši. Lielu koku stiprajos zaros ligzdas būvē kraukļi, melnie stārķi, ērgļi un citi mūsu mežu lielie putni.

Ne vienmēr koka vecumu var vērtēt pēc tā stumbra resnuma vai garuma. Reizēm pat 100 gadus vecs koks var būt tievs, pāris metrus garš kociņš ar līku stumbru. Taču allaž tos var pazīt pēc vainaga formas, piemēram, vecu un lēni augošu priežu galotnes ir noapaļotas, bet jauniem un augošiem kokiem tās ir smailas.

1

2

- ↓ 1. Kaives dižozols – viens no resnākajiem Eiropas ozoliem, kura apkārtmērs pārsniedz 10 metrus
2. Šādas nelielas priedes purvā var sasniegt un pat pārsniegt simts gadu vecumu

LIELA IZMĒRA NOKALTUŠI KOKI UN KRITALAS

Nozīmīga loma meža ekosistēmā ir lieliem nokaltušiem kokiem jeb sausokņiem, nolūzušiem stāvošiem kokiem jeb stumbeņiem un kritušiem kokiem jeb kritālām. Atmiris koks, līdz tas pilnībā satrūd, ir pat vairāk apdzīvots kā dzīvs, tikai sugas, kas to apdzīvo, ir citas. Gandrīz katra ceturtnā meža suga ir saistīta ar sausu vai trūdošu koksni. Vienām tā ir vienīgā dzīves vieta, citām – barības vai patvēruma vieta.

Trūdēšana ir lēns un pakāpenisks process. Lai pilnībā sadalītos 250 līdz 300 gadus veca priede, var paiet pat 150 gadi. Turklāt katrā koksnes sadalīšanās pakāpē to apdzīvo citas sugas. Kalstošos vai nesen nokaltušos kokos pirmie ieviešas mizgrauži. Pamazām tiem seko koksnes sēnes, kas gādā par koksnes noārdīšanu un der par barību citām, daudz prasīgākām kukaiņu sugām. Piemēram, lielā krāšņvabole priezu kritalu spēj apdzīvot ne ātrāk kā piecus gadus pēc koka nokalšanas, bet bērzu briežvabole parasti dzīvo tikai tādās kritālās, kuras meža zemsegā gulējušas vismaz desmit gadus. Stipri satrūdējusi koksne kļūst tik poraina, ka to apdzīvo ne tikai tipiski koksnes, bet arī augšnes dzīvnieki – skrejvaboles, sliekas un sauszemes gliemeži, kā arī strupastes un cirši.

Maldīgs ir uzskats, ka nokaltušie koki veicina tādu kukaiņu savairošanos, kuru dēļ iet bojā augošie koki. Gluži otrādi – sausā un trūdošā koksnē dzīvo dabiskie ienaidnieki mizgraužiem un citiem kukaiņiem, kas mežsaimniecībā tiek uzskatīti par kaitēkļiem, savukārt vairums šo „kaitēkļu” dzīvo bojātos, novājinātos vai kalstošos kokos, bet sausu un trūdošu koksni tie neaiztiek. Piemēram, egļu astoņzobu mizgraužu vaboles pārziemo zem bojāto koku mizas vai augsnē, bet to dabiskie ienaidnieki – skudruliši un tumšie jātnieciņi – tikai egļu sausokņos un kritālās. Līdz ar to sausu un kritušo koku izvākšana nevis kavē, bet gluži otrādi – ilgākā laika posmā veicina „meža kaitēkļu” savairošanos. Kukaiņu pārpilnība mirušos vai bojātos kokos pieviliina putnus, īpaši dzerņus, dzilnas un dzilnišus.

→
*Resnas kritalas un stumbeņi – mājvieta daudzām
kukaiņu, sēņu un ķērpju sugām*

Plēsīgie putni lielus stumbeņus izmanto par „medību torņiem”, bet urālpūce tos nereti izvēlas par ligzdošanas vietu. Stipri satrunējuši bērzu un baltalkšņu stumbeņi ir vienīgais materiāls, kur ligzdošanai piemērotus dobumus spēj izveidot pelēkā zilīte. Savukārt ķirzakas un citi sīkie dzīvnieki lielās kritālas izmanto kā slēptuvi, kā arī vietu, kur atrast barību vai izaudzināt mazuļus.

1

-
1. *Sevišķi nozīmīgas mežā ir resnas kritālas, kas satrūd lēni un ilgu laiku ir daudzu sugu mājvieta*
 2. *Blāvā briežvabole *Dorcus parallelipedus* – viena no vabolēm, kuras kāpuri barojas ar trūdošu koksni*

2

DOBUMAINI KOKI

Īpaša loma mežā ir dobumiem. Tie veidojas zaru un galotņu lūzumu vietās, pamazām iztrupot koksnei sēņu un kukaiņu darbības ietekmē, vai tos izkaļ dzeņi.

Lielākais mūsu mežu „kalējs” ir melnā dzilna. Barības meklējumos tā atkaļ sausu un bojātu koku, kritālu un vecu celmu mizu un sakaļ koksni vietās, kur kukaiņi un to kāpuri „paslēpušies” dziļāk koka iekšienē. Dobumus, kur tiek perēti mazuļi, dzilna kaļ lielos un vecos kokos samērā augstu – parasti priedēs vai apsēs. Atšķirībā no citu dzeņu kaltaļiem, melnās dzilnas dobumu skreja ir salīdzinoši liela un iegarena. Trīspirkstu dzeņa klātbūtni mežā nodod sekli kalumiņi. Šis dzeņis barību parasti meklē aiz koka mizas, atlupinot mizas plēksnītes, un neveido dziļus kalumus kā melnā dzilna vai baltmugur-dzeņis.

Tā kā lielākā daļa mūsu dzeņu ik gadu kaļ jaunus ligzdošanas dobumus, tie ir nozīmīgi dobumu „piegādātāji” daudzām citām putnu sugām. Uz dzeņu un īpaši melnās dzilnas dobumiem „rindā” stāv zaļās vārnas, bikšainie apogi, meža baloži un citi putni, kas raduši mazuļus perēt dobumos, bet paši tos izkalt nespēj. Dobumus labprāt izmanto arī vāveres, susuri, sikspārņi un daudzi citi sīkie meža un mežmalu dzīvnieki.

Putnu un zvēru neaizņemtie dobumi ir daudzu vaboļu, skudru, sirseņu, zirnekļu, mušu,

daudzkāju un citu sīku radību mājvieta. Daļa no tām koka dobumā uzturas tikai noteiktu savas dzīves posmu, bet citas tajā pavada visu mūžu. Kukaiņu īpaši bagātīgi apdzīvoti ir lieli dabiski dobumi ar trūdošu koksni – prauliem, taču dobumos dzīvojošās sugas var būt atrodamas arī tikai dažus centimetrus lielos vai sulojošos dobumos. Diemžēl dobumaini un dobumu kalšanai piemēroti koki intensīvi apsaimniekotos mežos ir kļuvuši par retumu, tādēļ daudzas no dobumos dzīvojošajām sugām ir kļuvušas retas un apdraudētas.

-
1. Melnās dzilnas kalumi
 2. Trīspirkstu dzeņa darbošanās „pēdas”
 3. Daļēji aizaudzis melnās dzilnas dobums vecā priedē

MEŽS, KULTŪRA UN VĒSTURE

Tā kā vēl pavisam nesenos laikos meži aizņēma Ziemeļeiropas lielāko teritorijas daļu, mežos ir saglabājušies neskaitāmas vēstures liecības – kulta vietas, seno kauju un cīņu vietas, viensētas, senie bišu koki un daudzi citi objekti, kuriem nereti ir piešķirts kultūras pieminekļa statuss. Arī daudzveidīgā mutvārdu dailrade – teikas, nostāsti, pasakas, tautas dziesmas, ticējumi un paražas, kas saistītas ar meža un tā vērtību izmantošanu, – ir pasaules mērogā nozīmīgs mežiem bagātās vietās dzīvojošo tautu nemateriālais kultūras mantojums.

MEŽS UN ČETRI GADALAIKI

Daudzveidība mežā izpaužas arī četros ļoti atšķirīgos dabas gadalaikos.

VASARĀ

būs novērojams visbagātīgākais augu un kukaiņu sugu klāsts. Turklāt tas būs atšķirīgs vasaras sākumā un beigās.

RUDENĪ

dosimies sēņot un baudīt lapu zeltu. Vērosim, kā krāsojas dažādu koku un krūmu sugu lapas, kā ienākas augļi un ogas. Vērosim migrējošos putnus un dosimies iepazīt sēnes, kuru rudenī ir visvairāk.

ZIEMĀ

mežs ir it kā sastindzis pilnīgā mierā. Taču šajā laikā varam mācīties atšķirt dažādus kokus pēc silueta, atpazīt sniegā atstātās meža zvēru pēdas un ekskrementus. Arī paši zvēri būs labāk pamanāmi, jo tos neaizsedz pameža augājs. Mežā varēsim novērot dažādu sugu zilītes un dzeņveidīgos putnus, īpaši tad, ja mežmalā būs izlikta barotava. Ja ir silta un bezsniega ziema, var novērot dažādu sugu sēnes. Kāpēc šajā laikā neiepazīt ķērpjus un sūnas? Ziema ir piemērots laiks doties īsākās pastaigās vai garākos pārgājienos, kā arī izbraukumos ar distanču slēpēm. Iebrauc špūri blakus esošajā mežā, un pa to brauks arī citi slēpotāji.

PAVASARIS

ir piemērots daudzdu meža iemītnieku iepazīšanai. Tas ir laiks, kad dzīvība mostas un gatavojas nākamās paaudzes radīšanai, tādēļ īpaši aktīvi ir atīdojušie putni un nesēn kā pamodušies kukaiņi. Šajā laikā dzīvnieki ir daudz redzamāki un dzirdamāki, tādēļ jātur ausis un acis vaļā. Dosimies iepazīt paliņu un dumbbrāju mežus, kuros redzamās ainas būs ļoti atšķirīgas no vasarā redzamajām.

MEŽU TIPI

SAUSIENU MEŽI	22
PĀRMITRI MEŽI	35
AR RELJEFU SAISTĪTI MEŽI	38
NE MEŽS, NE ZĀLĀJS	44

BIEŽĀK SASTOPAMIE UN SAVDABĪGĀKIE MEŽI

Šajā

ceļvedī, kas ir populārs (nevis zinātnisks) izdevums, nav izmantota neviena no tradicionālajām mežu klasifikācijas metodēm. To vietā ir lietota vienkāršota pieeja, nodalot tādas mežu grupas, kuras ikviens var viegli atpazīt. Taču jāņem vērā, ka ceļvedī ir aprakstīti tipiskākie meži, bet dabā bieži vērojama pakāpeniska pāreja no viena meža veida uz otru, kas to noteikšanu var padarīt sarežģītāku.

Lai ceļvedis būtu ērtāk lietojams, katrs meža veids ir apzīmēts ar simbolu. Nākamajā nodaļā pēc tā varēsīt atrast vietu, kur šādus mežus vislabāk iepazīt, bet sugu noteicēja daļā – katram no tiem raksturīgāko sēņu, ķērpju, augu un dzīvnieku aprakstus un fotoattēlus.

SAUSIĒŅU MEŽI

PRIEŽU MEŽI ●

Baltijas jūras austrumu piekrastē, smilšainos iekšzemes līdzenumos un kāpās lielas platības aizņem sausi priežu meži. Tie veidojas vissausākajās un nabadzīgākajās vietās, kur citām koku sugām ar priedi ir grūti konkurēt.

Vietās ar visnabadzīgāko augsni veidojas gaiši un klaji priežu sili – ar kadiķiem, viršiem, vistenēm, brūklenēm un biezu balto ķērpju (t. s. briežu ķērpju) un zaļo sūnu paklāju. Tās ir tipiskas ziemeļu boreālo mežu sugas, kas pielāgojušās gaišiem, sausiem un nabadzīgiem apstākļiem ar jūtām diennakts temperatūras svārstībām. Valgākās vai barības vielām nedaudz bagātākās vietās veidojas auglīgāki priežu meži, ko mežsaimnieki sauc par mētrājiem un lāniem. Tajos aug arī egles un bērzi, bet to zemsedzē lielākā loma ir mellenēm. Šie meži ir labākās vietas gailēņu, alksneņu, baravīku, melleņu un brūkļu lasīšanai, kā arī nozīmīgas ziemas ganības stīrnām, aļņiem un briežiem. Priežu mežos, kas veidojas bagātākās augsnēs, sastop arī bērzus, apses, egles, pīlādžus un krūklus, bet to zemsedzē dominē ērgļpārpardes, zeltgalvītes, zaķskābenes un vizbulītes.

Vēsturiski sausie priežu meži ir bieži deguši. Laika gaitā to augi un dzīvnieki ir pielāgojušies periodiskai uguns ietekmei. Priedes biežā miza pasargā vecākos kokus no uguns, bet vietās, kur ir izdegusi zemsedze, viegli var iesēties jaunas priedītes. Uguns atsegtās vietas ātri iekaro arī citas gaismas prasīgās sugas, kuru sēklas ilgstoši guļ augsnes virskārtā, gaidot, kad uguns sakarsēs zemi un atsegs klajus smilšu laukumus. Viens no tādiem augiem ir Bohēmijas gandrene, kuras sēklas spēj uzdzīgt tikai tad, kad tās sakarsušas līdz 50–60° C. Savukārt dzīvnieku pasaulē uzskatāms piemērs ir deguma krāšņvabole, kuras kāpuri var attīstīties vienīgi apdegušā koksnē. Uz kukaiņu taustekļiem ir īpaši receptori infrasarkanā starojuma uztveršanai, kurus tie izmanto, lai kilometriem tālu pamanītu vietas, kur izcēlies meža ugunsgrēks.

Līdumu zemkopība sausos priežu mežus ir skārusi maz, jo augsne tajos ir nabadzīga un maz piemērota sējumiem. Šādās vietās nav izdevīga arī citu koku audzēšana. Toties priedes jau kopš viduslaikiem ir plaši izmantotas kokmateriālu un malkas iegūšanai, tādēļ priežu meži tiek intensīvi apsaimniekoti un vecu un dabiski veidojušos priežu mežu ir palicis maz. Tie ir saglabājušies vien jūras piekrastē, uz purvu salām un citviet, kur mežsaimniecisko darbību ierobežo dabas apstākļi vai dabas aizsardzības prasības. Šādus mežus ir viegli pazīt pēc lielām, zarainām priedēm ar plakaniem vainagiem un biezu „krokodilādas” mizu, deguma rētām, resniem un sveķainiem sausokņiem, liela izmēra kriticalām, dzerņu sakaltiem un dažāda vecuma kokiem un tikai šādiem mežiem raksturīgām sugām. Lai tos saglabātu, veci un dabiski veidojušies priežu meži un mežiem apaugušas piejūras kāpas tiek aizsargāti, un nozīmīgas to platības ir iekļautas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

Priedes koksnī izmanto kā malku. No tās taisa mēbeles un dažādus koka izstrādājumus. Priežu stumbri ir izmantoti kā bišu dravu vietas. Burinieku laikmetā taisnā stumbra dēļ šo koku izmantoja mastu būvē. Vēlākos gados no to stumbriem ražoja

1. Priežu sils ar ķērpjiem zemsedzē
2. Atsveķota priede Karulas nacionālajā

1

2

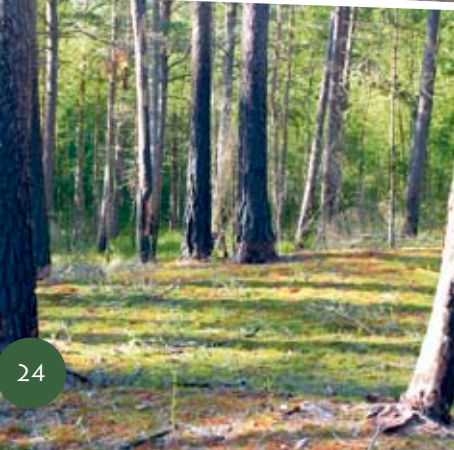

3

5

4

5

- 1. Priežu mētrājs ar mellenēm un brūklenēm zemsedzē
- 2. Lāns
- 3. Priedes ar „krokodilādas” mizu Gaujas senlejā, Gaujas nacionālajā parkā
- 4. Mežainas jūrmalas kāpas Ragakāpas dabas parkā
- 5. Priežu mežs ar samērā nesena deguma pēdām

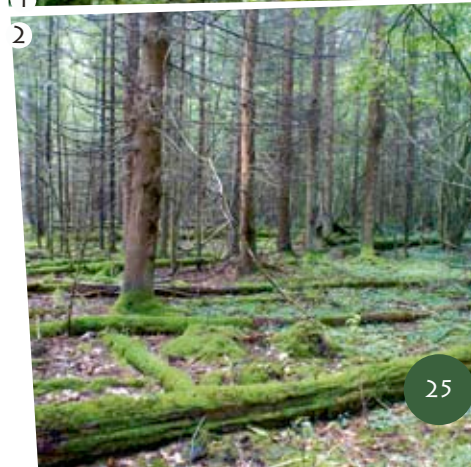
telefona stubus un dzelzceļa gulšņus. Vēl pavisam nesen priede bija nozīmīgs sveķu, terpentīna, darvas un eļļas ražošanas izejmateriāls. No priedes skuļām iegūst vitamīnus un aromatizētājus. Priežu meži ir lieliska vieta veselības uzlabošanai un atpūtai, tādēļ daudzviet to tuvumā ir uzceltas sanatorijas un attīstīti kūrorti, kas nes nozīmīgu ieguldījumu valstu ekonomikā.

Slaido stumbru un augstvērtīgās koksnes dēļ Latvijā augošās priedes (t. s. Rīgas priedes pasuga *Pinus sylvestris* var. *rigensis*) jau pirms daudziem gadsimtiem bija augstu novērtētas. Tirgotāji un mežkopji pirka ne tikai to koksni, bet arī sēklas.

EGĻU UN JAUKTI EGĻU-LAPU KOKU MEŽI ○

Daudzviet Baltijas ziemeļaustrumu reģionos un īpaši augstienēs, kur augšanas un mitruma apstākļus dažādo reljefa pacēlumī un ieplakas, lielas platības aizņem tumši un ēnaini egļu meži vai nedaudz gaišāki un sugām bagātāki egļu-lapu koku meži. Tie ir tipiski ziemeļu (boreālie) skuļkoku meži ar izteiktu zaļo sūnu paklāju un augiem, kas pielāgojušies dzīvei ēnainos apstākļos.

Lielākās egļu mežu platības veido egļu vēri ar pilācdžiem un lazdām pamežā, zažskābenēm zemsedzē un stāvainēm, rūsainēm, divzobēm, straussūnām un dzegužliniem sūnu stāvā. Vietām starp eglēm tajos aug

-
1. Tipisks boreālais egļu mežs ar biezu zaļo sūnu paklāju
 2. Blīvu egļu audze ar skraju zemsedzi Zvārdes mežos

priedes, apses un bērzi. Auglīgākās vietās egļu mežos aug arī liepas, ozoli, kļavas un oši, bet Baltkrievijā, Lietuvā un Latvijas dienvidrietumos – arī skābarži. To pamežā ir vairāk sausseržu, pilādžu, lazdu, irbeņu, krūkļu un segliņu, bet zemsedzē – zelnātrīšu, vizbulīšu, spuļģīšu, majļpuķīšu un paparžu. Skrajākos egļu mežos nereti ir daudz melleņu, bet vietās ar blīvāku egļu audzi zem to biežajiem zariem spēj augt vien retas sūnas.

Vēl 19. gs. otrajā pusē egli un bērzu muižnieku aprindās uzskatīja par „nezālēm”. Tikai 19. gs. beigās, attīstoties celulozes un papīra rūpniecībai, egli novērtēja un sāka plašāk kultivēt. Kopš 20. gs. sākuma egle mūsu mežos ir viena no mērķtiecīgāk audzētajām koku sugām. Daudzviet tās ir stādītas nocirsto platlapju vai nosusināto purvaino mežu vietā. Kaut arī egļu aizņemtās platības ir pieaugušas, intensīvas mežu apsaimniekošanas dēļ vecu un dabiski veidojušos egļu mežu ir maz. Tos ir viegli pazīt pēc lieliem, sūnām un ķerpiem noaugušiem kokiem, liela izmēra sausokņiem, dažāda vecuma kritālām, dzeņu sakaltiem kokiem un tikai šādiem mežiem raksturīgām sugām. Lai tos saglabātu, veci un dabiski veidojušies egļu un jaukti egļu-lapu koku meži tiek aizsargāti, un nozīmīgākās to platības ir iekļautas aizsargājamās dabas teritorijās.

Tā kā egles koksne labi kalpo mūsu āra klimatiskajos apstākļos, to izmanto guļbūvju un koka ēku celtniecībā. Tā ir piemērota žogu, grīdu un apšuvuma dēļu izgatavošanai. Āra apstākļos bālā egles koksne ar laiku iegūst skaistu sudrappelēkas krāsas toni.

1. Jaukts egļu-lapu koku mežs Zvārdes mežos

2. Egļu un jauktu koku mežs ainavā.

Skats no Lielā Munameģa Hānjas dabas parkā

1 2

-
1. Vecs apšu-egļu mežs dabas liegumā „Dūres mežs”
 2. Jauktu koku damaksnis Zemgales līdzenumā
 3. Egļu vēris Zemgales līdzenumā

PLATLAPJU MEŽI ◉

Baltijas valstīs un Baltkrievijā vietās ar auglīgākajām augsnēm, kur nav iekoptas lauksaimniecības zemes, ir saglabājušies platlapju meži. Tie ir bagātākie mūsu meži, kuros aug ozoli, liepas, oši, gobas, vīksnas un kļavas visdažādākajās to kombinācijās. Nereti bez platlapjiem tajos sastop arī atsevišķus bērzus, apses un egles. Īpaši daudz šādu mežu ir Lietuvā un Baltkrievijā. Minētajās valstīs samērā plaši izplatīti ir arī meži, kur kopā ar platlapjiem aug priedes. Latvijā tādi veidojas vien atsevišķās vietās Gaujas krastos un Tērvetes apkārtnē.

Platlapju meži izceļas ar lielu uz koku stumbriem un kritālām augošo sūnu un ķērpju daudzveidību. Tā kā dažādām sugām ir atšķirīgas prasības pēc gaismas un mitruma, katra no tām aizņem savu vietu uz koka stumbra. Tuvāk koka galotnei apmetas gaismu mīlošās ķērpju sugas, kas ilgstoši spēj izturēt mitruma trūkumu. Savukārt koka stumbra pamatni nereti klāj biezs „sūnu zābaks”, jo tuvāk zemei ir vairāk sūnām nepieciešamā mitruma. Stumbra ēnainākā – parasti ziemeļu puse – mazāk izžūst saulē, tādēļ „sūnu zābaks” tajā mēdz būt izteikti augstāks.

Pavasaros, kamēr koku zari vēl ir kaili, platlapju mežos ir daudz gaismas. To izmanto zilās vizbulītes, baltie un dzeltenie vizbulī, mazpurenītes, zeltstarītes, cīruļi un pavasara dedestiņas. Aprīļa beigās un maija sākumā, kad kokiem saplaukst lapas, šie augi jau ir noziedējuši, bet vasaras otrajā pusē lielākā daļa no tiem meža zemsedzē vairs nav atrodamī. To vietā ir sazēlušas kaņepenes, gārsas un papardes.

Dabiskas attīstības gaitā platlapju mežos atsevišķus kokus izgāz vējš vai arī tie nokalst, sasniedzot lielu vecumu. Križuša koka vietā izveidojas lauce, kurā, izmantojot straujo saules gaismas pieplūdumu, ātri sazeļ lakstaugi. Staltbrieži, aļņi un stīrnas, apgraužot jaunos kociņus un barojoties ar lakstaugiem, kavē šo vietu aizaugšanu. Pirmatnējo platlapju mežu „izganišanā” ievērojama loma bija lielajiem zālēdājiem – sumbriem, tauriem un savvaļas zirgiem. Laiku gaitā to vietu ieņēma mājlopu ganāmpulki, kas ganīdami izveidoja lauces un padarīja mežu skrajāku. Šobrīd, kad lopi tiek ganīti niecīgās mežu platībās, platlapju meži ir daudz biezāki un daudzas gaišu un saulainu vietu sugas ir kļuvušas retas un apdraudētas.

Kopš līdumu zemkopības laikiem tieši platlapju meži ir pārveidoti visvairāk. Daudzviet to vietās plešas tīrumi vai vidēja vecuma egļu audzes, bet veci un dabiski veidojušies platlapju meži ir kļuvuši par īstu retumu. Šādus mežus var pazīt pēc vecu, dobumainu, sūnām, ķērpjiem un piepēm apaugušu, pat dižkoku apmērus sasniegušu platlapju klātbūtnes, liela atmirusās koksnes daudzuma, vienkopus augošiem dažāda vecuma kokiem, kritušu koku veidotām laucēm un tīpašām, tikai šādiem mežiem raksturīgām sugām. Lai tos saglabātu, veci un dabiski veidojušies platlapju meži tiek sargāti, un nozīmīgākās to platības ir iekļautas aizsargājamās dabas teritorijās.

←
Platlapju mežs pavasarī, kad zied vizbulī, pavasara mazpurenītes, pavasara dedestiņas un cīruļi

1

2

3

4

5

-
1. Plaušķērpis – viena no sugām, kas sastopama tikai vecos un dabiskos mežos
 2. Platlapju mežs ar ozoliem Zemgales līdzenumā
 3. Ozolu audze Ežezera krastā, Rāznas nacionālajā parkā
 4. Ar sūnām bagātīgi noauguši koku stumbri
 5. Platlapju mežs Baltkrievijā

1

2

Cietos ozola dēļus senāk plaši izmantoja kuģu būvēšanai, mūsdienās – joprojām siju, mucu, parketa un mēbeļu izgatavošanā. Ozolos visbiežāk apmetas bites, tādēļ lielie ozoli agrāk kalpoja kā bišu dravas koki. Cietā, bet lokanā oša koksne atzīta par labāko ratu riteņu, darbarīku kātu, hokeja nūju un krēslu izgatavošanai. Mīkstā liepas koksne ir piemērota mēbeļu un kokgriezumu veidošanai. Savukārt kļavas koksne izsenis ir atzīta par labāko materiālu mūzikas instrumentu izgatavošanai.

1. Dzeinis – sens bitenieka palīgs, lai uzrāptos kokā

2. Belovežas gārša ir pasaules mērogā nozīmīgs platlapju mežu masīvs, kur līdz mūsdienām ir saglabāta Eiropā lielākā sumbru populācija

APŠU MEŽI ☼

Apse ir viena no tām koku sugām, kas pirmā iekaro degumus, vējgāzes, izcirtumus, neapsaimniekotas lauksaimniecības zemes un pļavas, ja vien augsne nav pārāk nabadzīga vai mitra. Daudzviet, īpaši aizaugušās lauksaimniecības zemēs un izcirtumos, veidojas apšu tīraudzes, taču ilglaicīgus mežus apses neveido. Pēc veco apšu nokalšanas to vietu aizņem egles vai platlapji. Tik īsā laikā īpašs, apšu mežiem vien raksturīgs lakstaugu stāvs nespēj izveidoties. Šo mežu zemsedzē var augt gan zālājiem, skujkoku mežiem, gan arī platlapju mežiem raksturīgi augi, kas liecina par konkrētā meža izcelsmi un turpmāko attīstības gaitu.

Apse ir ātri augošs koks. Daudz īsākā laikā kā citi koki tā sasniedz iespaidīgus apmērus. Jau 80–90 gadu vecumā tā ir vecs, sūnām, ķērpjiem un piepēm apaudzis koks ar satrunējušu vidu. Tādējādi pat nepilnus 100 gadus vecās apšu mežaudzēs ir daudz augstu celmu, resnu stubeņu, kritalu un dzeņu sakaltu koku, ko apdzīvo dažādas, tostarp retas un aizsargājamas putnu, kukaiņu, sūnu, sēņu un

ķērpju sugas. Apšu-egļu meži ar vecām, dobumainām apsēm ir vienīgā vieta, kur piemērotas dzīves vietas rod tāds mūsu mežu retums kā lidvāvere – suga, kas vēl sastopama Igaunijas ziemeļaustrumu daļā, bet Latvijā, Lietuvā un Baltkrievijā tā visdrīzāk jau ir izzudusi. Lai šādus mežus saglabātu, tie tiek aizsargāti, un nozīmīgas to platības ir iekļautas aizsargājamās dabas teritorijās.

Jau kopš senatnes apse ir daudzpusīgi pielietots koks. No tās ir darinātas gan vienkoču laivas, gan lubiņas ēku jumtiem. Tā kā apses malka nesprēgā un deg ar vienmērīgu liesmu, podnieki jau kopš senatnes to izmanto trauku apdedzināšanai. Ātraudzīgās apšu radnieces – papeles – padomju laikā plaši izmantoja apstādījumu un aleju veidošanai. Mūsdienās apses koksni izmanto sērkociņu, celulozes un papīra ražošanā.

→

1. Liela izmēra apses
2. Lidvāveres spiras var viegli pamanīt pavasara sākumā, kad kūst sniegs (par lidvāveres vai to „pēdu” novērojumiem ziņas saņemiet priecāsies zoologs Valdis Pilāts, Valdis.Pilats@daba.gov.lv)
3. Apšu mežs ar platlapju mežiem raksturīgu zemsedzi
4. Dabiski veidojies auglīgs apšu-egļu mežs Zvārdes mežos

1

2

3

4

BĒRZU MEŽI ❁

Āra bērzs ir viena no biežāk sastopamajām koku sugām, kas spēj augt dažādās vietās un visdažādākajās kombinācijās ar citiem kokiem. Tie ātri aizņem brīvas, augšanai piemērotas vietas, tādēļ bērzu meži veidojas vietās, kur aizaug neapsaimniekotas lauksaimniecības zemes un pļavas vai dabiski atjaunojas mežaudze pēc vējgāzēm, degumiem un izcirtumiem.

Kā liecina lauku ainavai tik raksturīgās bērzu birzis, neilgi pēc iesaugšanas bērzu mežus veido bērzu firaudzēs. Taču bērzu paēnā labi jūtas jaunās eglītes, kas laika gaitā ieņem bērzu vietu. Tādēļ ilglaicīgus mežus āra bērzi neveido, un tikai tiem vien raksturīgas lakstaugu sugas šo mežu zemesdē ir velti meklēt. Atbilstoši vietas apstākļiem un meža veidošanās vēsturei bērzu mežos var sastapt gan zālājiem, gan skujukoku mežiem, gan arī platlapju mežiem raksturīgus augus. Nereti tajos ir daudz mežmalu augu, arī īpaši aizsargājamo naktsviļoļu un dzegužpirkstīšu.

Kaut bērzu meži ir vieni no izplatītākajiem, intensīvas apsaimniekošanas dēļ vecu un dabiski veidojušos bērzu mežu, kas piemēroti arī retām un aizsargājāmām sugām, ir ļoti maz.

Bērza koksne saimniecībā allaž ir bijusi pieprasīta. Tā nodar kā malka un izejmateriāls mēbeļu, finiera un celulozes ražošanai. Kopš seniem laikiem bērzi ir izmantoti šūpuļu līkstīm un sulas tecināšanai. Bērza koksne ir labākais kokmateriāls ratu un ragavu pagatavošanai. Mūsdienās tos plaši izmanto pamesto lauksaimniecības zemju apmežošanai.

→

1. Pļavā iesaudzis jauns bērzu mežs
2. Tautas dziesmās apdziedātā bērzu birtala
3. Ar kritālām un stuberņiem bagāts bērzu mežs
- 4., 5. Nokaltis bērza stubenis ir dzīves vieta dažādām piepju un putnu sugām
6. Applūdis un nokaltis bērzu mežs
Lielā Ķemeru tīreļa malā

BALTALKŠŅU MEŽI ❁

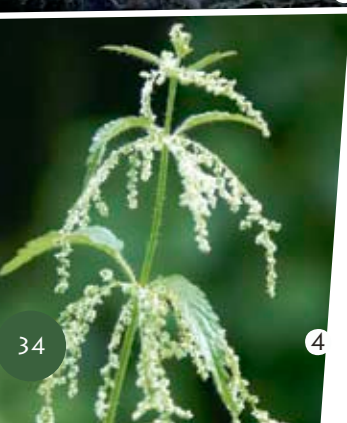
1

2

3

4

Lielākā daļa mūsu baltalkšņu mežu ir veidojušies pēdējo gadu desmitu laikā, aizaugot neapstrādātiem tīrumiem un pļavām. Tā ir meža pirmā paaudze, ko veido strauji augošie un īsu mūžu dzīvojošie baltalkšņi, kurus ātri vien nomaina egles, bērzi vai platlapji. Tik īsā laikā tikai baltalkšņu mežiem raksturīgs lakstaugu stāvs nespēj izveidoties, tādēļ šo mežu zemsedzē saglabājas sugas, kas tur jau augušas pirms meža „ienākšanas”, bet vietām zem blīvā vainagu klāja redzama kaila zeme. Tradicionāli baltalkšņu meži tiek uzskatīti par mazāk vērtīgiem gan no mežsaimnieciskā, gan bioloģiskā viedokļa un netiek ne īpaši sargāti, ne plaši izmantoti.

Atšķirīgi ir baltalkšņu meži applūstošās upju palienēs vai avotainās krastu nogāzēs, kur viena otru ir nomainījušas daudzas baltalkšņu paaudzes. Agri pavasaros tajos vienlaidu klājienu veido vizbulītes, lakači, cīruļīši, zeltņātrītes, bet vasaras vidū saaug smaržīgās kārveles, lielās nātres, purvu cietpienes un meža kosas. Šādi baltalkšņu meži ir reti sastopami un tādēļ aizsargājami.

Baltalkšņa koksni gan agrāk, gan mūsdienās izmanto galvenokārt kā kurināmo. Baltalkšņa malka nav aizstājama tradicionālajā gaļas kūpināšanas procesā.

←

1. Lauksaimniecības zemē ieaugusi baltalkšņu jaunaudze
2. Vecs un dabisks baltalkšņu mežs Daugavas palienē
3. Baltalkšņu mežs ar lakšiem zemsedzē Sloceņu krastos, Ķemeru nacionālajā parkā
4. Lielā nātre – applūstošiem baltalkšņu mežiem raksturīga suga

PĀRMITRI MEŽI

PURVAINI MEŽI ▼

Starppauguru ieplakās, purvu malās un aizaugušos sūnu purvos, kur augsne ir periodiski vai pastāvīgi slapja, veidojas purvaini meži. Tie ir tipiski ziemeļu meži, kuros dominē priedes, egles vai purva bērzi, reizēm arī apses un melnalkšņi. Pastāvīgā mitrumā un bez skābekļa klātbūtnes augu atliekas sadalās lēni, veidojot kūdru. Atsevišķās purvainu mežu vietās ir konstatēts pat 5 m biezs kūdras slānis.

Purvainie meži ir skraji, grāšļiem, spilvēm, viršiem, vaivariņiem, zilenēm, mellenēm un dzērvenēm bagāti. Raksturīga to iezīme ir sfagni, kas daudzviet veido mīkstus sūnu klājumus. Bieži tajos sastop dzegužlinus, rūsaines un divzobes. Vecos un dabiskos purvainajos mežos ir daudz dabas daudzveidības saglabāšanai nozīmīgu elementu – dažāda vecuma koku, liela apmēra sausokņu un krītaļu, daudz dzeņu sakaltu koku, ciņu, ieplaku un kritušu koku veidotu klajumu. Šajos mežos ir patvērušās vairākas sugas, kurām Baltijas valstis un Baltkrievija ir to galējā izplatības robeža. Piemēram, purvainos mežos, kas atrodas tuvāk jūras piekrastei, var atrast īpaši aizsargājamo grīņu sārteni un parasto purvmirti, bet austrumu daļas mežos – pundurbērzu un platlapu cinnu.

Koki šajos mežos aug lēni, un slapjās augsnes dēļ tie ir grūti apsaimniekojami. Lai uzlabotu to mežsaimniecisko vērtību, daudzviet šādas platības ir nosusinātas. Diemžēl vienlaikus ar saimnieciskās vērtības pieaugumu, tiek zaudēti dabiskiem mežiem raksturīgi elementi, kas nepieciešami daudzu augu un dzīvnieku sugu eksistencei. Lai nodrošinātu nepārveidoto purvaino mežu saglabāšanu, tie ir aizsargājami, un nozīmīgākās to platības ir iekļautas aizsargājamās dabas teritorijās.

→
Parastā purvmirte

STAINĀJU MEŽI

Slapjās, auglīgās mitrzemēs ar regulāru gruntsūdeņu pieplūdi veidojas staignāji jeb dumbbrāji un liekņas. Tie aizņem visslapjākās vietas pie strautiem un avotiem, pārplūstošās ieplakās vai upju un ezeru palienēs. Tipiskākā koku suga tajos ir melnhalksnis, taču bieži sastop arī ošus, baltalkšņus, purva bērzus un egles.

Raksturīgākā šo mežu iezīme ir uz ciņiem augoši koki un regulāri applūstoši laukumi. Pat sausās vasarās, kad applūstošās ieplakas ir izžuvušas, par tām liecina klaji vai reti āpauguši zemes laukumi. Ciņu augšdaļā aug zažskābenes, mellenes un ozolpārpardes, bet to pakājēs un starpciņu ieplakās – grīši, cūkauši, vāmkājas, purvpārpardes, bebrukārklīņi, lēdzerkstes un purva skalbes. Pavasaros, pirms kokiem saplaukst lapas, ciņu piekājēs uzzied krāšņās purva purenes un pavasara mazpurenītes.

Melnhalkšņu augšanai vislabvēlīgākais apvidus atrodas Latvijas, Lietuvas, Baltkrievijas, Austrumpolijas un ziemeļrietumu Ukrainas teritorijā, tomēr intensīvas nosusināšanas dēļ arī šajās vietās staignāju aizņemtās platības nav lielas. Tādēļ staignāju meži ir aizsargājami, un nozīmīgākās to platības ir iekļautas aizsargājamās dabas teritorijās. Daudzām sugām, kas laika gaitā ir pielāgojušās dzīvei vietās ar mērenu noēnojumu, pastāvīgi augstu mitrumu un bagātīgu daudzumu satrupējušas koksnes, staignāju meži, kas sasnieguši ievērojamu vecumu, ir viena no retajām tām piemērotajām dzīves vietām. Daudzas uz vecu melnhalkšņu stumbriem un kritālām augošās sūnas un ķērpji ir īpaši aizsargājami.

→

1. Staignāju mežs ar lieliem ciņiem un melnu zemi vietās, kas bijušas ilgstoši applūdušas
2. Jauns melnhalkšņu staignājs Pededzes lejtecē

-
1. Aplūdis melnalkšņu staignājs pavasarī
 2. Melnalkšņu dumbbrājs pureņu ziedēšanas laikā
Ķemeru nacionālajā parkā
 3. Ievērojama vecuma staignāju mežs ar lieliem ciņiem, křitalām un pārplūdušām starpciņu ieplakām

AR RELJEFU SAISTĪTIE MEŽI

NOGĀŽU UN GRAVU MEŽI ▲

Savdabīgi meži veidojas gravās un stāvās reljefa nogāzēs, kur ir pastāvīgs noēnojums, pazemināta temperatūra, augsts gaisa mitrums un mazāk vējains nekā līdzenumu mežos. Daudzviet nogāžu piekājēs izplūst avoti, un gravu gultnes caurvij upes vai strauti. Nereti tajās sastopamas lielu akmeņu kopas vai nobrukumu un noskalojumu veidoti augsnes vai iežu atsegumi. Interesenta šo mežu iezīme ir liki stumbri – lai augtu taisni pretī gaismai, slīpumā augošo koku stumbri pie pamata veidojas liki.

Nogāžu un gravu mežos biežāk sastop kļavas, ošus, liepas, ozolus, gobas un vīksnas, nereti arī baltalkšņus, apses, egles un āra bērzus. Kā jau mežos, kur dominē platlapji, tiem raksturīgi pavasaros ziedoši augi – baltais un dzeltenais vizbulis, zilā vizbulīte, pavasara mazpurenīte, pavasara dedestiņa un blīvguma cīrulītis. Ēnainas gravas, pret ziemeļiem vērstās nogāzes un nogāžu piekājes vienmēr ir mitrākas, vēsākas un ēnainākas, tādēļ tās ir bagātas gliemežiem, retām sūnām noaugušām kritālām, mitrumu un auglīgas vietas mīlošiem augiem. Savukārt siltākās, sausākās un gaišākās (pret dienvidiem vērstās) nogāzes ir bagātākas ar gaismu mīlošiem lakstaugiem un uz kokiem augošiem ķērpjiem.

Apgrūtinātās piekļuves un sarežģītās koksnes ieguves dēļ gravu un nogāžu meži ir mazāk pārveidoti. Daudzviet tajos ir redzamas dabiska meža pazīmes – veci, liela izmēra koki un krūmi, daudz sausokņu, dzeņu kalumu, liela kritalu bagātība. Tieši šādos mežos patvērumu rod liels skaits retu un apdraudētu sūnu, gliemežu un ķērpju sugu. Ņemot vērā specifiskos reljefa apstākļus, nogāžu un gravu meži ir samērā reti sastopami un aizsargājami, un nozīmīgākās to platības ir iekļautas aizsargājamās dabas teritorijās. Izcili nogāžu meži ir sastopami Baltijas lielāko upju – Gaujas, Daugavas, Ventas, Nemunas un to pieteku krastos un augstieņu teritorijās.

1. Daudzveidīgo augšanas apstākļ dēļ gravu meži ir sugām bagāti
2. Nogāžu meži Šlīteres Zilajos kalnos, Šlīteres nacionālajā parkā
3. Nogāžu meži ar ozoliem Daugavas krastos, dabas parkā „Daugavas loki”

1

2

- ↑ 1. *Aizsargājamā daudzgadīgā mēnesene ir samērā bieži sastopama upju ieleju krastu nogāzēs*
2. *Mitra un auglīga nogāzes piekāje*

SKUJKOKU MEŽI UZ OSIEM UN OSVEIDA VAĻŅIEM ▲

Vārds „oss” ir zviedru izcelsmes. Tas apzīmē kalnu grēdu. Latvijas teritorijā vairākus osus dēvē par kangariem. To nosaukums ir veidojies no lībiešu vārda „kangar”, kas apzīmē to pašu – valni jeb grēdu. Atbilstoši nosaukumam osi un osveida vaļņi ir garenī, ledāja kušanas ūdeņu izveidoti pauguri, kas sastāv no slāņainas smilts, kaļķainas grants un oļiem. Kaļķainās un grantainās augsnes, nogāžu augstums, slīpums un novietojums nosaka īpatnēju, tikai šīm vietām raksturīgu mežu veidošanos.

Osu piekājes un pret ziemeļiem vērstās nogāzes klāj mitri un ēnaini egļu meži, bet saules apspīdētās osu virsotnēs un pret dienvidiem vērstās nogāzēs sastop skrajus un gaišus priežu mežus ar kadiķiem, asinssārto gandreni, kalnu rūgtdilli, ārstniecības mugureni, meža zemeni un divmāju kaķpēdiņu. Tā kā dienvidu nogāzes vienmēr ir siltākas, sausākas un saulainākas, tajās sastop arī mežmalām, sausiem zālājiem un pat stepei raksturīgas sugas, tostarp īpaši aizsargājamās meža silpuresnes, Ruiša pūkgalves un smiltāju esparsetes. Savukārt mitrajās un kaļķiem bagātajās osu nogāžu pakājēs dažkārt sastopama īpaši aizsargājamā dzeltenā dzegužkurpīte.

Kaut arī Lielie un Mazie Kangari, Ogres Zilie kalni, Grebļa kalns un citi osi un osveida vaļņi ir labi zināmi, šādas reljefa formas nav plaši izplatītas. Turklāt tos veidojošā smilts un grants ir ekonomiski augstvērtīga, tādēļ daudzi osi un osveida vaļņi ir daļēji vai

pilnībā norakti. Lai saglabātu vēl palikušos, tiem ir piešķirts aizsargājamo dabas teritoriju statuss.

Osi un osveida valņi ir nozīmīgi ne tikai dabas vērtību saglabāšanai. Tiem ir arī augsta estētiskā un kultūrvēsturiskā vērtība. Tā kā daudzi no tiem šķērso purvainus apvidus, pa to garenajām mugurām ved vēsturiskie ceļi. Daļa no tiem saglabājušies līdz mūsdienām.

↓ 4. Osveida valnis – dabas liegumā „Grebļa kalns”

1. Priēžu mežs ar meža silpurenēm Ogres Zilajos kalnos
2. Īpaši aizsargājamā Ruiša pūķgalve – suga, kas piemērotas dzīves vietas rod vienīgi saules apspīdētās osu nogāzēs
3. Reti sastopamā un aizsargājamā dzeltenā dzegužkurpīte avoksnainā mežā osa piekājē

1

2

3

4

KRASTMALU UN PALIEŅU MEŽI ▲

Savdabīgi meži veidojas upju un ezeru palienēs. Tiem raksturīga regulāra applūšana un paliem sekojoša dabiska „nosusināšanās”, auglīga augsne, ko ik gadu bagātina palu ūdeņu nestās augsnes daļiņas, vecupes, palu straumju izskalotas bedres, smilšu laukumi un sanesumi. Īpaši izcili ir meži, kas dabiski veidojušies, upei likumojot un noskalojot krastus. Palu uzskalotos sanesu paaugstinājumos pirmie ieaug lakstaugi un kārkli. Tiem seko vītoli un baltalkšņi, bet ar laiku to vietā izveidojas cilvēku darbības neskarti jauktu koku meži, kas mūsdienā apsaimniekotajā ainavā ir īpaši reti sastopami.

Krastmalu un palieņu mežiem ir raksturīgi melnalkšņi, baltalkšņi, vītoli, oši, vīksnas un gobas. Tajos ir daudz ievu un apiņu, reizēm arī upeņu. Kā jau plattalpi mežos, ik pavasarī tajos saplaukst baltie un dzeltenie vīzbulji, pavasara mazpurenītes un purva purenes, bet vasarās to vietā sazej gārsas, lielās nātres, parastās vīgriezes, lēdzerkstes un grīši.

Veciem un bieži applūstošajiem krastmalu un palieņu mežiem raksturīgas paaugstinātas koku saknes, sūnām un ķerpiem noauguši koku stumbri. Stumburu lejas daļas nereti ir aplīpušas ar palu nestajām augsnes daļiņām, tādēļ sūnu uz tām ir mazāk nekā stumbra vidusdaļā. Tā ir labi pamanāma pazīme, kas pierāda palu ietekmi un norāda palu ūdens līmeņa augstumu.

Tā kā daudzas upes ir meliorētas un applūstošo teritoriju platības ir būtiski samazinātas, krastmalu un palieņu meži ir kļuvuši samērā reti un tiek aizsargāti. Šo mežu saglabāšanai nozīmīgas ir īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, kurās ietvertas plašas upju palienes.

→

1. *Applūdis palieņu mežs Somā nacionālajā parkā*
2. *Palieņu mežs ar koku sanesumiem un palu straumju uzskalotiem smilšu laukumiem Pededzes krastos*
3. *Applūdušās palienes Dvietes senlejas dabas parkā*
4. *Attēlā pa kreisi no Gaujas, Gaujas nacionālajā parkā redzams palieņu mežs ar sudrabainajiem vītolu vainagiem*
5. *Palieņu mežs Ķemeru nacionālajā parkā*
6. *Parastā vīgrieze – krastmalu un palieņu mežu pavadonis*

1 2

3 4

5 6

NE MEŽS, NE ZĀLĀJS

PARKVEIDA PĻAVAS UN GANĪBAS □

Ļoti skaista un savdabīga ainava ir vērojama parkveida pļavās un ganībās, ko veido veci, izklaidus augoši koki, koku un krūmu grupas un atklātas lauces, kas veidojušās gadsimtiem ilgas mežu un mežmalu noganišanas ietekmē. Tā ir viena no vecākajām ainavas formām mūsu klimatiskajā joslā, kas cilvēka un dabas mijiedarbībā ir pastāvējusi vismaz kopš bronzas laikmeta pirms 3500 gadiem un ir saglabājusies līdz pat mūsdienām.

Parkveida pļavās un ganībās aug zaraini ozoli, liepas, gobas, viksnas, oši, nereti arī melnhalkšņi, bērzi un priedes. Koku paēnā daudzviet ir ieauguši kupli pilādži, lazdas un mežābeles, bet to zemsedzē aug tipiski zālāju un mežmalu augi – gaiļbiksītes, birtzlatu nārbuli, dzegužpuķes, meža zemenes un majļpuķītes.

Mūsu reģionā tieši parkveida pļavas un ganības izceļas ar lielāko sugu daudzveidību. To veido gan zālājā augošie lakstaugi, koki un krūmi, gan uz koku stumbriem, zariem un lapām, zem to mizas, koku dobumos un kritālās dzīvojošās sugas. 25 m² platībā var atrast pat 60 lakstaugu sugas, bet uz kokiem – teju 200 dažādu ķērpju. Šī ir ļoti nozīmīga dzīvotne retajai un aizsargājamaļajai košajai zeltņporei, lapkoku praulgrauzīm un daudziem uz ozolu stumbriem augošiem gaismu mīlošiem ķērpjiem. Savukārt nokaltušie un kritušie koki daudzus gadu desmitus noder par dzīvotni daudzām ar atmirušu koksni saistītām sugām.

Parkveida pļavās un ganībās tradicionāli ir ganīti māļļopi, retāk vākts siens. Papildus tās izmantotas koksnes, ozolzļū, ābolu, ogu un riekstu ieguvei. Tām piemīt augsta estētiskā un kultūrvēsturiskā vērtība. Izcilas parkveida pļavas sastopamas Gaujas, Pededzes un Hallistes krastos.

Parkveida pļavu ainavu saglabāšanā izšķiroša nozīme ir to apsaimniekošanai – pārtraucot noganišanu, parkveida pļavas aizaug un zaudē savu vizuālo pievilcību un bioloģisko daudzveidību. Lai veicinātu to saglabāšanu un apsaimniekošanu, parkveida pļavas tiek aizsargātas. Lielākā daļa no tām ir iekļautas īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

1

2

3

4

5

-
1. Tipiska parkveida pļava ar lieliem un zariem ozoliem Pededzes lejtecē
 2. Parkveida pļavās un ganībās var augt ne tikai ozoli, bet arī priedes
 3. Parkveida pļavu un ganību ozolus no mežos augošajiem var pazīt pēc zemiem zariem un kupla vainaga, pat ja pēdējās desmitgadēs tie ir ieauguši kokos un krūmos
 4. Parkveida pļavu ozols ar tipisku vainaga formu Pededzes lejtecē
 5. Aplūdušās parkveida pļavas Somā nacionālajā parkā

KADIĶU AUDZES ▣

Upju ieleju un pauguru nogāzēs, kā arī jūras piekrastes līdzenumos un kāpās – vietās, kur ir sastopamas kaļķainas augsnes, bet kas ir mazāk piemērotas intensīvai lauksaimniecībai, veidojas savdabīgas kadiķu audzes. Īpaši lielas platības tās aizņem Igaunijas piekrastē, Zviedrijas salās un nelielā Krievijas daļā (uz rietumiem no Pēterburgas) – vietās, ko dēvē par alvāriem.

Dažkārt starp kadiķiem tajos aug rozes, vilkābeles un mežābeles, reizēm pa kādai priedei vai lapu kokam. Zemsedzi veido kaļķainiem zālājiem, kāpām vai virsājiem raksturīgas sugas, ko mitrākās vietās nomaina purvainu lāmu vai kaļķainu avoksnāju augi.

Agrāk kadiķu audzes bieži izmantoja lopu ganīšanai, kas sekmēja to veidošanos un pastāvēšanu. Mūsdienās, samazinoties tradicionālajai lauksaimniecībai, daudzviet vēsturiskās kadiķu audzes ir ieaugušas kokos un krūmos. Lai veicinātu kadiķu audžu saglabāšanu, tās ir atzītas par aizsargājāmām, un daudzviet ir atsākta to apsaimniekošana.

1. Kadiķu audze Abavas senlejā, Abavas ielejas dabas parkā
2. Kadiķu audze Kaņiera ezera krastā Ķemeru nacionālajā parkā
3. Kadiķu audze Gudenieku dabas liegumā
4. Bezdelīgactiņas nereti ir kadiķu audžu pavadonis, jo tām patīk kaļķainas augsnes

1

2

3

4

Kadiķa koksne allaž ir bijusi iecienīta. No tās darināti saimniecībā (īpaši – virtuvē) noderīgi priekšmeti. Kadiķa čiekurogas izmanto gaļas ēdienu un alkoholisko dzērienu pagatavošanā. Senāk tās plaši izmantoja tautas dziedniecībā, bet kadiķa zariņus kūpināja, lai atbaidītu jaunus spēkus.

1. Kadiķa ogas

2. Kadiķu audzes Vīlsandi nacionālajā parkā

VĒRTS REDZĒT!

IGAUNIJA	50
LATVIJA	54
LIETUVA	60
BALTKRIEVIJA	63

LIETOTIE MEŽU TIPU SIMBOLI

- Priežu meži
- Egļu un jaukti egļu-lapu koku meži
- ⊙ Platlapju meži
- ☼ Apšu meži
- ☼ Bērzu meži
- ☼ Baltalkšņu meži
- ∇ Purvaini meži
- ∇ Staigņāju meži
- △ Nogāžu un gravu meži
- ▲ Skujkoku meži uz osiem un osveida vaļņiem
- ▲ Krastmalu un palieņu meži
- Parkveida pļavas un ganības
- ▣ Kadīķu audzes

Tālāk aprakstītas vietas, kur individuāli vai vides gida pavadībā var iepazīt dažādus meža biotopus un to iemītniekus. Tās ir vietas, kur ir izbaudāma Baltijas valstu un Baltkrēvijas savvaļas daba. Vairumā gadījumu tajās ir izveidotas dabas izziņas takas, tūrisma maršruti un cita ar apmeklētājiem saistītā infrastruktūra.

IGAUNIJA

1 Aegnas sala *Aegna saar*

Meži: galvenokārt ●, ○, □.

Informācija: www.aegna.ee.

Mežiem klāta sala Somu jūras līcī ~14 km uz ziemeļiem no Tallinas. To caurauž nelielu ceļu un taku tīkls. Kuģītis uz Aegnu kursē no Piritas ostas.

🚶 Pārgājiens apkārtnē mainīgajai (kāpas, smilšaini, akmeņaini un ar niedrēm apauguši krasta posmi) salas piekrastei (~9 km).

2 Lahemā nacionālais parks *Lahemaa rahvuspark*

Meži: galvenokārt ●, ○, ∇, ∇, △, □.

Informācija: www.lahemaa.ee.

Lahemaa no igauņu valodas tulkojumā nozīmē *Liču zeme*.

Pirmais Igaunijas nacionālais parks, kas veidots piekrastes dabas un daudzveidīgo kultūras pieminekļu aizsardzībai.

Apmeklētāju centrs atrodas Palmesē (Palmse).

🚶 Pīkanõmme–Majakivi taka. Takas (4,5 km) sākums ir meklējams **Āblas purva** (Aabla raba) rietumu malā, kur augstas, ar priežu mežu apaugušas **kāpas** galā ir uzcelts **skatu tornis** ar lielisku sūnu purva ainavu. Pāri purvam un mitrākās vietās ir izveidotas laipas. Takas otrs „gals” meklējams pie Lēsi–Virve (Leesi–Virve) ceļa malas. Te apskatāmais **Majakivi akmens (Majakivi)** izmēru ziņā (584 m³, ~7 m augsts, apkārtmērs pie zemes – 32 m) ir trešais lielākais Baltijas dižakmens.

Viru purva taka (Viru raba matkarada). 3,5 km garā taka Viru purvu šķērso dienvidu-ziemeļu virzienā. Tās sākums ir jāmeklē pie Vahastu–Loksas (Loksa) ceļa. Viru purvā ir uzcelts koka skatu tornis, no kura atklājas tipiska sūnu (augstā) purva ainava ar nelielu ezeriņu, lāmu un akaču kopu, kā arī purvaini meži.

Kesmu pussala. To caurauž blīvs meža taku tīkls, kas piemērotas dažāda garuma pārgājēju un velomaršrutu veikšanai. Pussalas ziemeļos mežā apskatāmi iespaidīgi akmeņu lauki.

Vilsandi nacionālais parks *Vilsandi rahvuspark*

Meži: galvenokārt .

Informācija: www.vilsandi.ee.

Tajā ietilpst ap 150 nelielas salas, no kurām lielākā ir Vilsandi. Vaikas salās (Vaika saared) 1910. g. bija izveidota Baltijas pirmā aizsargājamā dabas teritorija – Vaikas salu rezervāts. Apmeklētāju centrs atrodas Lonas muižā (Loona mõis).

Eldas klints (Elda pank) un pussala. Skaists un nomaļš, ar kadiķu mežu noaudzis zemes pleķītis ar interesantu jūras krastu, kura malā atsedzas silūra perioda nogulumieži. No pussalas gala redzamas citas arhipelāga salas.

Vidumē rezervāts *Viidumäe looduskaitseala*

Meži: galvenokārt .

Informācija: www.viidumae.ee.

Veidots Ancilus ezera (viens no Baltijas jūras attīstības stadijām), tā noskalotā senkrasta, mitrāju, mežu un floras (t. sk. endēma augu suga) aizsardzībai. Apmeklētāju centrs atrodas Audaku ciemā.

Vidumē mācību taka (Vidumäe õpperada). 1,2 km garā taka izvijas gar Ancilus ezera stāvkresta augšdaļu. Tā apskates nolūkos izveidota skatu platforma. **Audaku pārgājēju taka** (Audaku matkarada). 2,8 km gara lokveida taka iepazīstina ar dažādiem meža biotopiem, meža pļavām, augiem un dzīvnieku pēdām.

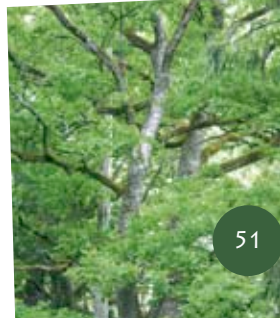
Abrukas sala *Abruka*

Meži: .

Informācija: www.abruka.ee.

11. lielākā Igaunijas sala. Tās vidusdaļu aizņem >100 gadus vecs platlapju (liepu, ozolu, ošu u. c. lapu koku) mežs, bet piekrastē dominē pļavas un nelieli mitrāji. Apdzīvota vieta atrodas salas ziemeļdaļā. Tūristu maz apmeklēta vieta.

Pārgājieni cauri salai un gar salas ziemeļaustrumu piekrasti (7 km).

6

Endlas rezervāts *Endla looduskaitseala*

Meži: galvenokārt   .

Informācija: www.endlalkaitseala.ee.

Veidots Endlas purvu masīva un tā apkārtnes mitrāju un mežu aizsardzībai. Lai apmeklētu rezervātu, ir jāreģistrējas rezervāta administrācijā un apmeklētāju centrā – Toma (Tooma) ciemā.

 Endlas purva izziņas taka. ~2 km gara taka, kas vijas cauri purvainiem mežiem un augstajam purvam, kurā uzcelts skatu tornis.

7

Somā nacionālais parks *Soomaa rahvuspark*

Meži: galvenokārt   .

Informācija: www.soomaa.com.

Soomaa no igauņu valodas tulkojumā nozīmē *Purvu zeme*. Šis ir viens no lielākajiem Igaunijas mitrājiem, kur izveidota lieliska apmeklētājiem paredzēta infrastruktūra un pieejams daudzveidīgs dabas un kultūrtūrisma produkts. Apmeklētāju centrs atrodas Tēramā (Tõramaa).

 Rīsas purva taka (Riisa rabarada). Izola lokveida taka (4,5 km), kuras lielākā daļa (koka laipas) ved pa Rīsas purvu (Riisa raba). No takas un skatu torņa ir redzami purva ezeriņi, lāmas, un purvaini meži.

 Mejekoses pārgājienu taka (Meiekose matkarada). ~3–5 km gara taka, kas ved pa vecu ceļu gar Tēramā upes (Tõramaa jögi) kreiso krastu. Taku ieskauj mitrie meži un palieņu pļavas, kas palu laikā atrodas zem ūdens.

 Ignatsi pārgājienu taka (Ignatsi matkarada). Taka (garums vienā virzienā – 4,5 km) iesākumā ved pa dažādu mežu tipu ieskautu bijušo šaursliežu dzelzceļa vietu, pa kuru pagājušā gadsimta vidū izveda kokmateriālus. Tās tālākā daļa izmet nelielu loku pa Suistna purvu (Suistna raba), kur uzcelts skatu tornis.

 Lemmjē pārgājienu taka (Lemmjõe matkarada). Taka, kas izveidota Lemmjēgi (Lemmjõgi) un Raudnas (Raudna jögi) upju satekas vietā, iepazīstina ar palieņu pļavām un veciem pārmītriem mežiem, kas ir vieni no lielākajiem Igaunijā.

 Kūranīdu mācību taka (Kuuranīdu õpperada). 1,7 km gara lokveida taka iepazīstina ar dažādiem meža biotopiem, to iemītniekiem un meža apsaimniekošanas pamatprincipiem. Ir izveidotas koka laipas un neliels skatu tornis.

 Bebru taka (Koprarada). 2 km garās lokveida takas sākums atrodas pie nacionālā parka apmeklētāju centra Tēramā ciemā. Tā ved gar Mardu strautu (Mardu oja), iepazīstinot ar bebru darbiem.

 Ērdi taka (Õördi rada). 1,2 km gara taka, kas pa purvainu mežu aizved līdz Ērdi purvam (Ērdi raba) un tā austrumu daļā esošajam Ērdi ezeram (Ērdi järv).

Karulas nacionālais parks *Karula rahvuspark*

Meži:

Informācija: www.karula.ee.

Veidots Karulas augstienes dabas un kultūrainavas aizsardzībai. Apmeklētāju centrs atrodas Ehijerva (Ähijärv) ciemā.

Perajerva meža taka (Päräjärve metsarada). 4 km garā un marķētā lokveida taka ved pa lielāku meža masīvu, iepazīstinot ar augiem, dzīvniekiem un mežsaimniecības tradīcijām. Tās sākums atrodas pie Perajerves ciema. **Rebases ainavu taka (Rebäse maastikurada)**. 7 km garš lokveida maršruts pa dažādiem biotopiem – mežiem, pļavām un nelieliem mitrājiem. Ainaviska.

Otepē dabas parks *Otepää looduspark*

Meži:

Informācija: www.otepaaloodus.ee.

Veidots Otepē augstienes ainavas, sugu un biotopu aizsardzībai. Ļoti nozīmīga rekreatīvā teritorija, kur izveidota sporta un atpūtas infrastruktūra. Parka teritorijā izveidots blīvs taku, pārgājienu maršrutu, velomaršrutu un distanču slēpošanas maršrutu tīkls.

Hānjas dabas parks *Haanja looduspark*

Meži:

Informācija: www.haanjapark.ee.

Veidots Hānjas (Haanja) augstienes ainavas un kultūrvides aizsardzībai. Tā centrālajā daļā atrodas Baltijas augstākais reljefa punkts – Lielais Munameģis (Suur Munamägi) – 318 m virs jūras līmeņa, un otrs augstākais – Vellameģis (Vällamägi) kalns – 304 m virs jūras līmeņa. Parka rietumdaļā meklējama Reuges senleja (Rõuge ürgorg) – 7,5 km gara un līdz 60 m dziļa ledāja veidota ieleja, kurā iegūlušī 7 ezeri, t. sk. Igaunijas dziļākais (38 m) – Reuges Lielezers (Rõuge Suurjärv).

Vellamē (Vällamäe) dabas taka. 2,2 km garā taka ir Baltijas valstīs visaugstāk izveidotā dabas taka. Tā iepazīstina ar Vellameģi kalna nogāžu mežiem. **Reuges (Rõuge) senlejas pārgājienu maršruts**. 10 km garš un ainavisks maršruts. Viens no tā apskates objektiem ir Hinni kanjona laipu taka.

LATVIJA

Sīteres nacionālais parks

Meži: ○, ○, ○, ☼, ☼, ☼, ▼, ▼, ▲, □

Informācija: www.slitere.lv

Augu un biotopu daudzveidības ziņā – viena no izcilākajām Latvijas teritorijām ar vairāk nekā 90 gadus ilgu dabas aizsardzības pieredzi.

Šīteres dabas taka. Lokveida taku 2012. gada otrajā pusē varēs iziet tikai nacionālā parka gida pavadībā, jo tā izveidota dabas rezervāta zonā. Stāvas kāpnes noved lejā pa Baltijas ledus ezera senkrasta stāvo krauju, kur var iepazīt nogāžu un platlapju mežus, avoksnāju, kaļķainu zāļu purvu, kā arī senas meliorācijas grāvju atliekas un trupeī pakļautos egļu stumbrus, kas saglabājušies no 1969. gada orkāna. Takas garums 1,2 km. Tās sākums meklējams pie Sīteres bākas.

Pēterezera dabas taka. Viena no skaistākajām Ziemeļkurzemes dabas takām, kur var iepazīt unikālo kangaru un vīgu ainavu. Kangarus sedz sausi priežu meži, bet vīgās dominē zāļu un pārejas purvi. Vienā no platākajām vīgām atrodas Lielais un Mazais Pēterezers. Mitrajās vīgu ieplakās ir izveidotas koka laipas, bet kangaru nogāzēs – kāpnes. Takas garums 3,5 km. Takas infrastruktūra šobrīd tiek atjaunota un tās atvēršana plānota 2013. gadā!

Kolkasraga priežu taka. Lokveida taka (1,2 km, daļa – koka laipas) iepazīstina ar piekrastes kāpu biotopiem, mežiem un smiltis ieputinātām simtgadīgām priedēm. Cilvēku saimnieciskās darbības rezultātā piekrastes meži tika bieži izcirsti, un tajos nereti plosījās ugunsgrēki. Tā rezultātā veidojās ceļojošās smiltis, kas apraka palikušos kokus un apdraudēja piekrastes saimniecības. No takas virzienā uz Kolkasragu ir laba putnu vērošanas vieta. Taka šobrīd tiek atjaunota un apmeklētājiem būs atvērta 2013. gadā.

Ēvažu stāvkrausts un dabas taka. Iepazīstina ar vienu no retajiem Rīgas jūras līča stāvkraustiem (līdz 15 m augsts) un piekrastes mežiem. Pa kāpnēm var nokāpt līdz neparastai pludmalei ar šauru smilšu liedagu, kas vētru laikā pazīd jūras viļņos. Takas garums 0,3 km (vienā virzienā).

Laumu dabas parks

Informācija: www.laumas.lv

Vieta, kur ģimenisku atpūtu var lieliski apvienot ar dabas izziņu – iejusties bites „ādā”, izmēģināt senos biteniņu aroda paņēmienu – kāpšanu kokā ar dzeini –, apskatīt bišu māti,

iepažīt apkārtnes augu un putnu sugas. Apmeklējamas vairākas takas: **Bišu taka** (0,5 km), **Putnu taka** (0,5 km), **Augu taka** (0,8 km), **Meža taka** (2,3 km) un **Sporta taka** (0,5 km).

Stiklu purvu dabas liegums

Meži: , , u. c.

Liegums veidots purvu un ar tiem saistīto biotopu un sugu aizsardzībai.

 Vasenieku purva taka. ~4 km gara un izcila purva taka, kuras sākums iet gar sūnu purva malu (nepieciešami mitrumizturīgi apavi), bet tālākajā gaitā izveidotas koka laipas. Takas vidusdaļā atrodas skatu tornis. Purva iemītņiekus palīdz iepazīt daudzie informācijas stendi. Teritoriju apsaimnieko AS „Latvijas valsts meži”.

Gudenieku dabas liegums

Meži: , , , .

Liegums veidots kadiķu audzes aizsardzības nolūkā.

 Gudenieku dabas taka. Takai ir divi loki: 2 km (Lielā taka) un 0,5 km (Mazā taka). Tā iepazīstina ar vienu no retajām Latvijas kadiķu audzēm (50–70 gadus veca), apkārtnes biotopiem, augu un dzīvnieku sugām. Daļu no audzes „apsaimnieko” aitas. Teritorijai daļēji applūstot, daļa no kadiķiem ir gājuši bojā.

Pāvilostas pelēkās kāpas dabas liegums

Meži: .

Liegums veidots Latvijas lielākās pelēkās kāpas un ar to saistīto biotopu aizsardzībai. Kāpa atrodas ziemeļos no Pāvilostas, un tās apskates nolūkos ir izveidota divstāvēga skatu platforma. Pelēkās kāpas ir nozīmīga dzīves vieta daudzām aizsargājāmām augu un dzīvnieku sugām.

Agrāk zvejnieki šeit novietoja laivas un žāvēja tiklus, tādēļ teritorijai ir arī kultūrvēsturiska vērtība.

Papes dabas parks

Meži: , , , , , , .

Informācija: www.pdf-pape.lv.

Parkā atrodas viens no Latvijas bagātākajiem putnu ezeriem – Papes ezers, kas atrodas uz Baltās–Baltijas jūras putnu migrācijas ceļa.

 Papes dabas procesu taka. Apmeklētāji var iepazīt Papes

apkārtnes ainavas un ar tiem saistītos biotopus – kāpas, mežu, pļavu, ezeru un purvu, kā arī tajos sastopamās augu un dzīvnieku sugas. Takā izveidoti seši pieturas punkti ar informatīviem stendiem, kas izskaidro dabas norises. Takas garums: 9,1 km (5,1 km pa zemes ceļu vienā virzienā, 4 km gar jūras krastu atpakaļceļš).

Abavas senlejas dabas parks

Meži:

Informācija: www.daba.gov.lv

Parka „centrālā ass” ir skaistā Abavas senleja, tās dabas un kultūrainava.

Drubazu botānikas taka. Izveidota Abavas senlejas labā pamatkrasta nogāzē, kur apskatāmas dažādu tipu pļavas, kadiķu audze, avoksnājs u. c. Daļu no krasta nogāzēm visa gada garumā nogana dzīvei sawaļā pielāgotie mājlopi. No senlejas krasta paveras plašs skats. Garums: mazais loks ap 0,6 km, lielais loks >1 km.

Ķemeru nacionālais parks

Meži:

Informācija: www.kemeri.lv, www.daba.gov.lv

Viens no lielākajiem Latvijas mitrāju kompleksiem (ar atbilstošu sugu daudzveidību) un Eiropas mērogā nozīmīgām sērūdens izplūdes vietām. Apmeklētāju centrs: Ķemeri, Meža māja.

Dumbrāju taka. Uz pāļiem veidotā koka laipu taka (garums 0,5 km) lūkmo cauri Vēršupītes dumbrājiem, tādēļ visiespaidīgākie skati šeit ir vērojami pavasara palos vai citos gadalaikos pēc lielām lietavām. Par teritorijas sezonālu applūšanu liecina daudzo alkšņu resnie sakņu kakli. Pielāgota cilvēkiem ar īpašām vajadzībām: **Slokas ezera pastaigu taka.** Taka ved gar Slokas ezera krastu un Vēršupītes dumbrājiem tās lejtecē, iepazīstinot ar sēravotu un vienīgo Latvijā uz pontoniem celto putnu vērošanas torni. Pavasaros ezeram tuvāk esošā takas daļa applūst. Mazais loks ~3 km. Taka turpinās arī tālāk līdz pat Slokai (tad garums – 12 km). **Lielā Ķemeru tīreļa taka.** Viena no izcilākajām Latvijas takām, no kuras vērojamas izcilas augstā purva ainavas. Taku plānots atklāt 2013. gadā.

Cenas tīreļa dabas liegums

Meži:

Informācija: www.rigasmezi.lv

Viens no lielākajiem Latvijas purviem, daudzu retu un aizsargājamu sugu dzīves vide.

19 **Cenas tīreļa taka.** Izcila purva laipu taka, kas iepazīstina ar Cenas tīreļa raksturīgākajiem biotopiem – augstā un pārejas tipa purvu, purvainiem mežiem u. c. Takas vidusdaļā uzcelts skatu tornis, kas atrodas blakus 1. pasaules kara laikā veidota kara ceļa paliekām. Lokveida takas garums ir ~5 km.

20

Mežu tipu taka „Mēs nevaram viens bez otra”

Meži:

orhideju (maijs, jūnijs) ziedēšanas laikā.

 Gaujienas dabas taka. ~6 km garā taka (lineāra) izlokās gar Gaujas labo krastu augšpus un lejpus Gaujienas un iepazīstina ar nogāžu mežu un dažādu plāvu biotopiem. Teritoriju apsaimnieko AS „Latvijas valsts meži”.

23

Gaujas nacionālais parks

Meži:

Informācija: www.kemerli.lv, www.daba.gov.lv.

Pirmais Latvijas nacionālais parks, kas veidots Gaujas senlejas, tās pieteku ieleju, dabas, sugu un kultūrainavas aizsardzībai. Viens no populārākajiem Latvijas tūrisma galamērķiem. Apmeklētāju centri atrodas Siguldā (pie Gūtmaņālas), Līgatnes dabas takās un pie Zvārtes ieza.

 Piķenes Bebra taka. Izlokās gar iespaidīgās Piķenes kraujas (Gaujas senlejas pamatkrasta nogāze) lejasdaļu un iepazīstina ar bebra darbiem, nogāžu un palieņu mežiem. Garums ~1–2 km.

 Amatas ģeoloģiskā taka. Amata ir viena no straujākajām Latvijas upēm. Lejpus Rīgas–Veclaicenes autoceļa tā plūst pa dziļu ieleju (nogāžu, jaukti egļu-lapu koku meži), kuras krastos slejas skaisti devona perioda smilšakmens atsegumi. No Melturiem līdz Veclaužu tiltam gar upes labo krastu ir marķēta (oranži punkti uz koku stumbriem) taka (trīs posmi, kopā 17 km). **Ledus laikmeta takas.** Sākas pie bijušās Cīrulišu sanatorijas Cēsīs. Tās iepazīstina ar Gaujas senlejas veidošanās vēsturi, kā arī dabas un cilvēka izraisītiem procesiem, kas notiek mūsdienās. **Sietīņieža dabas taka.**

Labiekārtotā lokveida dabas taka (1,5 km) iepazīstina ar izcilu devona perioda smilšakmens atsegumu, kas ir interesants ar formu daudzveidību. No Sietīņieža dienviddaļas paveras skats uz Gaujas senleju, bet tā apkārtnē plešas ainaviski priēžu senleja.

24

Piejūras dabas parks

Meži:

Informācija: www.daba.gov.lv.

~40 km garš Rīgas jūras līča piekrastes posms ar trīs lielu upju – Lielupes, Daugavas un Gaujas grīvām, aprimušu kāpu veidojumiem un biotopiem, jūrmalas plāvām un mežainām jūrmalas kāpām, kas ir nozīmīgs rekreatīvais resurss.

 Jūras krasts (smilšains liedags) brīvi ejams visā tā garumā. Daugavgrīvas liegumā izveidota neliela dabas taka ar skatu torni. Arī visas trīs minēto upju ietekas ir pieejamas no abiem upju krastiem (nav ostu, citu būvju).

25

Ogres Zilo kalnu dabas parks

Meži:

Parka lielāko daļu aizņem ar skujkoku mežiem apaugusi osu grēda (ledāja radīts veidojums – gara un šaura pauguru virkne ar stāvām nogāzēm), kas ir nozīmīga daudzgu augu dzīves vieta. Iecienīta atpūtas, pastaigu, bet ziemā – distanču slēpošanas vieta.

26

Teirumņiku purvs

Meži:

Informācija: gidu pakalpojumi + 371 28301143

Teirumņiku purvs ir Latvijas lielākā iekšzemes mitrāja - dabas lieguma "Lubāna mitrājs" sastāvdaļa, kas meklējams dienvidaustrumos no Lubāna ezera.

 No koka laipām veidoto purva taku (garums – 800 m) var iepazīt ar sausām kājām videi draudzīgā veidā, apskatot tās biotopus un ainavu, kas paveras no skatu platformas pie Teirumņiku ezera. Teritoriju apsaimnieko AS „Latvijas valsts meži”.

27

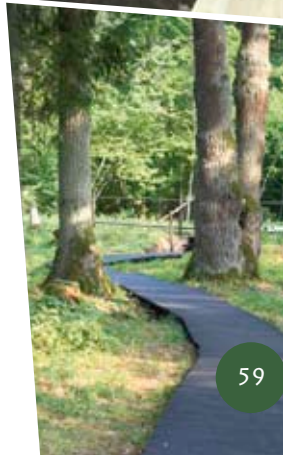
Rāznas nacionālais parks

Meži:

Informācija: www.daba.gov.lv

Nacionālais parks veidots Latgales etnogrāfiskā novada dabas un bagātīgā kultūras mantojuma aizsardzības nolūkā.

 Lielais Liepukalns. Latgales augstienes Rāznas pauguraines augstākā un Latvijā trešā augstākā virsotne (289,3 m virs jūras līmeņa). Tā relatīvais augstums ir 86 m! Var iepazīt nogāžu mežus un baudīt lielisku skatu no nesekmīgas uzceltā skatu torņa. **Pijoru ozolu audze.** Viena no nedaudzajām Latvijas ozolu tīraudzēm (platība 19,6 ha), kur lielāko ozolu vecums tiek vērtēts ap 300–400 gadiem. Te izveidota neliela taka, uzstādīts informatīvais stends un izveidota atpūtas vieta ar skatu uz Ežezera ziemeļdaļas līci un salām.

LIETUVA

28

Kuršų kėpu nacionalinis parkas *Kuršių nerijos nacionalinis parkas*

Meži: ○ ○

Informācija: www.nerija.lt

Viens no Ziemeļeiropas iespaidīgākajiem kēpu veidojumiem ar klaju smiltāju fragmentiem, seno kursenieku kādreizējā kultūrvidē un kūrorts ar senām tradīcijām.

Degumu taka. Braucot no Koppaļa (Kopgalis) uz Jodkranti (Juodkrantė), autoceļš „uzskrien” Lāča galvas kēpā (Meškos galvos kopa), kur kreisajā (austrumu) pusē paveras savdabīgs skats ar sausiem kalnu priežu *Pinus montana* stumbriem. Šajā vietā 2006. g. pavasarī notika liels ugunsgrēks, kas izpostīja simtgadīgu priežu mežu 235 ha platībā. Vietas apskates nolūkos ir izveidota koka laipa. **Raganu kalns (Raganų kalnas).** Jodkrantes Raganu kalns ir liela, paraboliska, ar skujuoku mežu apaugusi kēpa, kur izveidota bagātīga koka skulptūru brīvdabas ekspozīcija.

29

Žemaitijas nacionalinis parkas *Žemaitijos nacionalinis parkas*

Meži: ○ ○ ○ ▽ △

Informācija: www.zemaitijosnp.lt

Nacionālais parks veidots Žemaitijas lielākā ezera un tāda paša nosaukuma augstienes dabas un kultūrvides aizsardzībai. Apmeklētāju centrs atrodas Platējos (Plateliai).

Mikītai izziņas taka (Mikytų pažintinis takas). Kilometru garā lokveida taka ved pa lielu meža masīvu un iepazīstina ar Žemaitijas augstienes un tuvākās apkārtnes reljefa veidošanās vēsturi. No augstākā punkta – Mikītai kalna (sens pagānu upurkalns) – paveras tālāks skats. **Šeires dabas taka (Šeires gamtos takas).** 4 km garā lokveida un marķētā dabas taka meklējama Platēju pilsētīņas ziemeļaustrumu daļā. Tā ved pa dažādiem biotopiem – mežu, purvu, ezera malu, atklājot dažādas ainavas un tajās mītošās augu, putnu un dzīvnieku sugas.

Plokštīnes izziņas taka (Plokštīnės pažintinis takas).

Blakus bijušajai padomju armijas kodolraķešu bāzei izveidota 3,2 km garā taka, kur var iepazīt dažādus mežu tipus, sikspārņu būrīšus (cilvēka radīti), apkaimes augus un putnus, kā arī Pileļu avotu (Pilelio šaltinis).

Uz Platēju ezera salām aug mazskarti platlapju meži, kurus var sasniegt ar laivu (nav gan labiekārtoti apskatei).

Augštaitijos nacionalis parkas

Aukštaitijos nacionalinis parkas

Meži: ●, ○, ⊙, ☼, ✨, ✨, ✨, ▽, △.

Informācija: www.anp.lt.

Lietuvos ezeru zeme! Tās ainavu papildina gan Augštaitijos augstienes reljefs, gan šejienes etnogrāfiskie ciemi. Apmeklētāju centrs atrodas Palūšē (Palūšė).

Botānikas taka. 3,5 km garās lokveida takas sākums ir meklējams Palūšē, Lūšu (Lūšiai) ezera galējā austrumu punktā. Taka ved gar ezera krastu, mežainām kāpām, nelielu strautu ielejām un mitrāju. Tā ir marķēta un aprīkota ar informācijas stendiem.

Labanoras (Labanoras) reģionālais parks

Meži: ●, ○, ⊙, ✨, ▽.

Informācija: www.labanoroparkas.lt.

Viens no Lietuvas mežainākajiem un ezeriem (~285) bagātākajiem apvidiem ar plašām atpūtas iespējām. Apmeklētāju centrs atrodas Labanoras ciemā.

Peršokšnai izziņas taka (Peršokšnos pažintinis takas). 4 km gara taka, kur var iepazīt ar mežu saistītos biotopus, augus, dzīvniekus, vecus kokus u. c. objektus. Piemērota teritorija 1–2 dienu braucienam pa parka ezeriem un to savienjošiem strautiem.

Traķu vēsturiskais nacionālais parks

Traķų istorinis nacionalinis parkas

Meži: ○, ⊙, ✨, ▽.

Informācija: www.seniejitrakai.lt.

Parks veidots galvenokārt bagātīgā kultūras mantojuma (pilis, muižas, pilskalni, baznīcas, apbūve, karaīmu kultūra) aizsardzības nolūkā, taču šeit ir atrodamas arī nozīmīgas dabas vērtības. Apmeklētāju centrs atrodas Traķos.

Varniku izziņas taka (Varnikų pažintis takas). Atrodas Varniku mežā (Varnikų miškas). Lokveida taka (mitrajās vietās – laipas) vijas cauri skujkoku un ozolu mežiem, purvainu mežu un sūnu purvu ar akačiem, un nelieliem purva ezeriņiem, kur izveidotas divas skatu platformas.

33

Čepkeļu purvs Čepkeļiū raistas

Meži:

Informācija: www.zemaitijosnp.lt.

Lietuvas lielākais sūnu purvs, kura aizsardzībai ir izveidots Čepkeļu dabas rezervāts. Pirms apmeklējuma ir jāreģistrējas Dzūkijas nacionālā parka apmeklētāju centrā (Marcinkonys, Šilagēliju gatve 11).

Čepkeļu dabas taka. No Marcinkones pa smilšainu meža ceļu (~9 km turp un atpakaļ) ar vai var nokļūt līdz purva malai, kur mežainās kāpās un purvā izveidota 1,5 km gara dabas taka un skatu tornis, no kura labi pārredzama purva rietumdaļa.

34

Neres reģionālais parks *Neries regioninis parkas*

Meži:

Informācija: www.neriesparkas.lt.

Parks veidots ainaviskās Neres vidusteces ainavas, sugu un ozolu meža aizsardzībai.

Dūkštos ozolu meža taka (Dūkštų ažuolino pažintis takas). 2,3 km garā taka iepazīstina ar Lietuvas lielāko ozolu mežu.

Dūkštos izziņas taka (Dūkštos pažintis pėsčiųjų takas). ~5 km gara ainaviska taka, kas iepazīstina ar Neres upes ielejas dabas un kultūras (pilskalni) vērtībām.

23 km garš veloturisma maršruts, kas ved gar Neres upes kreiso krastu.

35

Dzūkijas nacionālais parks

Dzūkijos nacionalinis parkas

Meži:

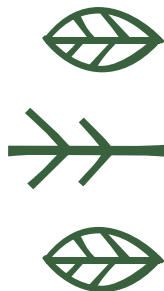
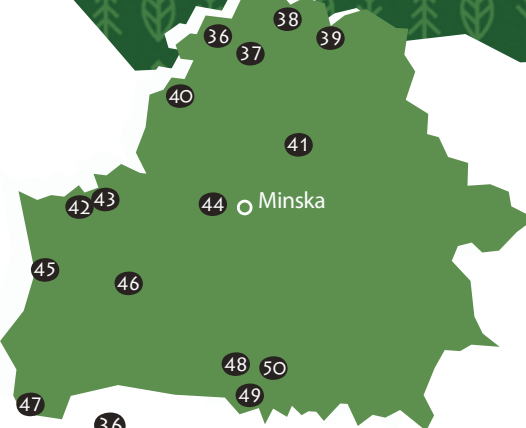
Informācija: www.dzukijosparkas.lt.

Parks izveidots Lietuvas dienvidos, kur atrodas viens no lielākajiem valsts mežu masīviem, kam ir bijusi liela nozīme dzūku kultūras un tradīciju veidošanās mijiedarbībā.

Apmeklētāju centrs atrodas Marcinkones (Marcinkonys) ciemā.

Zackagira dabas taka (Zackagirio gamtinis takas). 13 km garš kājāmgājēju maršruts, kas iepazīstina ar izslavētajiem Dzūkijas mežiem, Marcinkones apkaimi un dzūku kultūras mantojumu.

BALTKRIEVIJA

36

Braslavas ezeru nacionālais parks

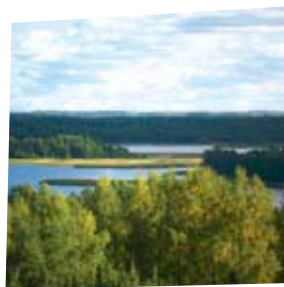
Национальный парк „Браславские озера”

Meži: ○, ○, ⊙, ☼, ❄, ▼, ▽, □, ◻.

Informācija: www.braslav.com.

Braslavas ezeru nacionālo parku (platība – 64 500 ha), kas atrodas Baltkrievijas–Latvijas pierobežā, uzskata par Baltijas ezeraines „etalonterritoriju”. Tajā atrodas ~200 ezeri, no kuriem liela daļa ir savienoti vienotā ūdeņu sistēmā ar caurtekām un Drujkas upi. Ap 53% no parka teritorijas klāj meži. Parkā ir konstatētas 1243 paparžaugu un sēklaugu sugas. 28 no tām ir ierakstītas Baltkrievijas Sarkanajā grāmatā (apdzīra, ziemeļu linneja, platlapu pulkstenīte, martagonlillija, mežlioki, Sibīrijas skalbe, jumstiņu gladiola, melnā klintene u. c.). Teritorijā konstatētas 295 mugurkaulnieku sugas, no kurām 64 sugas ir apdraudētas (purva piekūns, mazais ērglis, melnais stārķis, lūsis, āpsis u. c.).
Apmeklētāju centrs: Vitebskas apgabals, Braslava, Dačņajas iela 1. Tūristi var apmesties 5 atpūtas bāzēs, lauku tūrisma mītnēs un tūristu apmetnēs.

Interesenti var iepazīt dabas taku. Tiek piedāvātas ekskursijas ar autobusiem, putnu un zvēru vērošana. Plašas maksšķerēšanas un medību iespējas.

37

Dabas liegums „Jeļņaja” Заказник „Ельня”

Meži: ○, ○, ☼, ❄, ▼, ▽.

Informācija: www.miorj.vitebsk-region.gov.by.

Dabas liegums (piešķirts Ramsāres konvencijas, putniem un augiem nozīmīgās vietas statuss) veidots nozīmīga purvu masīva aizsardzībai. Ap 60% no tā teritorijas aizņem augstie

purvi, kuru atsevišķas daļas ir apaugušas ar mežu. Teritorijā kopumā konstatētas 192 paparžaugu un sēkļaugu, 24 sūnu un ~50 ķērpju sugas, t. sk. 15 sugas, kas iekļautas Baltkrievijas Sarkanajā grāmatā (pundurbērzs, mellenāju kārkls, zalkšu dzegužpuķe, mežloks, jumstiņu gladiola u. c.). No dzīvnieku valsts šeit sastopamas 30 retas un aizsargājamas sugas. Kā piemēri ir jāmin melnais stārķis, jūras ērglis, čūskērglis, klinšu ērglis, purva piekūns, ūpis, āpsis u. c. Migrāciju laikā šeit pulcējas lieli zosu, dzērviņu un tārtiņveidīgo putnu bari. Vietējie iedzīvotāji no purvos savāktajām dzērvenēm gatavo gardus ēdienus. **Apmeklētāju centrs:** Vitebskas apgabals, Mjori, Lesnaja iela 3 a.

Tūristiem ir sagatavoti kājnieku maršruti un ekskursijas pa purvu. Interesants piedāvājums ir pārvietošanās pa purvu ar speciālu transporta līdzekli „Poca-0,5”. Ezeri piesaista makšķerniekus un tos, kam vēlme izbraukt ar laivu (ir noma).

38

Dabas liegums „Krasnij bor” Заказник „Красный бор”

Meži:

Informācija: <http://rossony.com>.

Dabas liegums (34 000 ha) atrodas Baltkrievijas–Krievijas pierobežā un veidots unikāla mežu-purvu kompleksa aizsardzībai, kur sastopami visi Poozeres reģiona dabisko ekosistēmu tipi. Teritorijai ir piešķirts putniem nozīmīgas vietas statuss. Lieguma ziemeļu robežai piekļaujas Sebežas nacionālais parks (atrodas Krievijas Federācijas teritorijā), rietumu robežai – Osvejas dabas liegums. Visas minētās teritorijas veido vienotu dabas kompleksu, kur nākotnē plānots izveidot pārrobežu biosfēras rezervātu. Dabas liegumā atrodas ~40 ezeri. Tos caurvij biezs mazo upju tīkls. Meži aizņem ~80% no kopējās teritorijas. Dabas liegumā aug 13 augu sugas, kas iekļautas Baltkrievijas Sarkanajā grāmatā. Kā piemēri ir jāmin pundurbērzs, tumšsarkanā dzeguzene, Sibīrijas skalbe, ziemeļu linneja, sirdsveida divlape u. c. Tepat mīt 20 apdraudētas un reti sastopamas dzīvnieku sugas – melnais stārķis, lielā gaura, purva piekūns, čūskērglis, jūras ērglis, zivju ērglis, āpsis, brūnais lācis, lūsis u. c.

Apmeklētāju centrs: Vitebskas apgabals, Rasoni, Sovetskaja iela 4 k.

Dabas liegumā izveidotas divas dabas takas, no kurām viena atrodas augstajā purvā (garums 600 m), otra – purvainā upes ielejā (300 m). Jankoviču ciemā atrodas mednieku mājas. Tiek piedāvāts kombinētais maršruts „Rasonu zilā rota”.

 veloizbraucieni, izjādes ar zirgiem, makšķerēšana. Teritorijas apkaimē atrodas vairākas lauku tūrisma saimniecības.

39

Dabas liegums „Sinša” Заказник „Синьша”

Meži: ○, ○, ☼, ☼, ☼, ▼, ▼.

Informācija: <http://rossony.com>.

Dabas liegums (13 400 ha) atrodas Baltkrievijas–Krievijas pierobežā un veidots unikālas pauguru–ezeraines teritorijas aizsardzībai. Tajā atrodas Drisas upes izteka, kā arī 20 ezeri, starp kuriem Drisas, Voloba un Sinša ezeri ir savienoti kopējā ūdens sistēmā. Teritorijas reljefu veido tādas interesantas ledāja atstātās formas kā kēmi, osi, pauguri un starppauguru iepaklas. Vairāk nekā 80% aizņem meži. Dabas liegumā aug >400 paparžaugu un sēkļaugu sugas, t. sk. piecas, kas iekļautas Baltkrievijas Sarkanajā grāmatā. Te mīt tādas valsts ziemeļu daļai raksturīgas sugas kā brūnais lācis, lūsis, baltais zaķis, mednis, mežirbe, bikšainais apogs, urālpūce, riekstrozis u. c. **Apmeklētāju centrs:** Vitebskas apgabals, Rasoni, Padomju iela 10 a. Tūristiem izveidots speciāls kombinētais maršruts „Rasonu zilā rota”. Dabas lieguma apkaimē atrodas vairākas lauku tūrisma mītnes, kur piedāvā izbraucienus ar velosipēdiem, zirgiem un makšķerēšanu. Zaborjē katru gadu notiek lauku tūrisma festivāls.

40

Narača nacionālais parks Национальный парк „Нарочанский”

Meži: ○, ○, ○, ☼, ☼, ▼, ▼, □.

Informācija: www.narochpark.by.

Narača nacionālais parks (94 000 ha) atrodas Baltkrievijas–Lietuvas pierobežā. Tajā atrodas >40 ezeri, no kuriem īpaši interesanti ir t. s. Zīle ezeri ar ieskaujošo pauguraini. 49% no parka klāj meži. Teritorijai piešķirts augiem nozīmīgas vietas statuss. Parkā ir konstatētas ap 1200 paparžaugu un sēkļaugu sugas, no kurām 68 ir aizsargātas nacionālā līmenī (meža vibulī, mellenāju kārkls, melnā klintene, pundurbērzs, dūkstu vijofīte, tumšsarkanā dzeguzene, Baltijas dzegužpirkstīte u. c.). Kopumā fiksētas 314 mugurkaulnieku sugas, no kurām 58 ir iekļautas Baltkrievijas Sarkanajā grāmatā. Starp tām ir jāmin melnā klijā, jūras ērglis, čūskērglis, zivju ērglis, ūpis, apodziņš, urālpūce, ziemeļu pūce, zaļā dzilna u. c.

Apmeklētāju centrs: Minskas apgabals, Mjadzjela rajons, Narača, Leņina iela 11.

Šobrīd parka teritorijā top Baltkrievijā lielākais atveseļošanās, kultūras, izklaides un tūrisma centrs. Savus pakalpojumus piedāvā kūrorta sanatorijas. Dabas un aktīvajiem tūristiem izveidotas apmetņu vietas, tūrisma maršruti, t. sk. ekskursijas pa dabas taku (Zīle ezeri), kājnieku maršruts „Baltkrievijas pērle” un ekskursija ar autobusiem „Ezera zeme”.

41

Bjarezinas biosfēras rezervāts*Березинский биосферный заповедник*Meži: Informācija: www.berezinsky.lv

Biosfēras rezervāts veidots Austrumeiropas reģionam raksturīgo jaukto koku mežu aizsardzībai. Teritorijai piešķirts UNESCO un putniem nozīmīgas vietas statuss. Cauri rezervātam tek Bjarezinas upe un ap 50 citas mazākas upītes, kas ar caurtekām savieno purvus un ezerus. Purvi un purvaini meži aizņem 61% no kopējās rezervāta teritorijas. Te konstatētas vairāk nekā 1260, t. sk. 811 paparžaugu un sēklatu sugas, sastopamas 78 augu un sēņu sugas, kas šobrīd atrodas uz izmiršanas robežas. Rezervātā konstatētas >3600 bezmugurkaulnieku un 336 mugurkaulnieku sugas. Daudzas no tām ir iekļautas Baltkrievijas Sarkanajā grāmatā. Šīs teritorijas administrācijai ir liela nozīme brūnā lāča, sumbra, zivju ērgļa, melnā stārķa un medņa populāciju aizsardzībā.

Apmeklētāju centrs: Vitebskas apgabala Lepelskas rajons, Domžerici.

Tūristi var apmesties divās viesnīcās vai viesu namos. Dabas tūristiem ir izveidoti kājnieku maršruti (Ekoloģiskā taka, Zvēru takas, Dabas aptieka (4–7,5 km garumā) u. c. takas), velomaršruti („Sergučas kanāls – no varjagiem uz griekšiem” maršruta 20 km garš posms) un ūdenstūrisma maršruti („Pa Bjarezinas baseinu”, „Rezervāta ezeru noslēpumi”). Interesenti var doties putnu, zvēru un augu vērošanas, kā arī purvu un kombinētajās tūrēs, bet ziemā paviesoties pie Salaveča.

42

Dabas liegums „Azjori” Заказник “Озёры”Meži:

Dabas liegums (platība 23 900 ha) atrodas Baltkrievijas–Lietuvas pierobežā. Tā teritorijā atrodas interesanta ar caurtekām savienotu ezeru sistēma. Meži aizņem ~70% no kopējās teritorijas. Dabas liegumā konstatētas 767 paparžaugu un sēklatu sugas, no kurām 11 ir retas un aizsargājamas (biezlapu virza, mellenāju kārkls, martagonlillija, dzeltenā dzegužkorpīte, tumšsarkanā dzeguzene, purvāja vienlape u. c. Te mīt 175 sauszemes mugurkaulnieku sugas, no kurām 18 ir ierakstītas Baltkrievijas Sarkanajā grāmatā (mazais ērglis, melnais stārķis, ziemeļpūce, zaļā dzilna, lūsis, āpsis u. c.).

Apmeklētāju centrs: Grodņas apgabals, Grodņas rajons, Azjori, Sarkanarmijas iela 1.

Azjoru ciemā atrodas Baltkrievijas nacionālās bankas

atvесеļоšanās centrs un tūristu bāze. Kājāmgājēji var izstaigāt 3,5 km garo dabas taku.   Izveidoti velosipēdu, ūdens un kājnieku tūristu maršruti, kā arī aprīkotas 4 tūristu apmetņu vietas.

43

Dabas liegums „Kotra” Заказник „Котра”

Meži:

Informācija: www.schuchin.grodno-region.by.

Dabas liegums (10 000 ha, Ramsāres konvencijas vietas statuss) atrodas Baltkrievijas–Lietuvas pierobežā (Lietuvas pusē – Čepkeļu purva dabas rezervāts), un tā mērķis ir saglabāt minētās vietas ainavas un augu savdabību. 90% no teritorijas aizņem meži. Dabas liegumā konstatētas 633 paparžaugu un sēkļaugu sugas, t. sk. 12, kas ir iekļautas Baltkrievijas Sarkanajā grāmatā (apdzira, martagonlillija, jumstiņu gladiola, zaļziedu naktsvijole, purvāja vienlape u. c.). No 124 sauszemes mugurkaulnieku sugām aizsargājamas ir 16. Kā piemēri ir jāmin melnais stārķis, bezdelīgu piekūns, mazais ērglis, ūpis, zaļā dzilna, lūsis, āpsis u. c. **Apmeklētāju centrs:** Grodņas apgabals, Ščučinskas apgabals, Pervomaiskas ciems. Dabas liegumā ir izveidota dabas taka un tūristu atpūtas vietas.

44

Dabas liegums „Naļibokskij” Заказник „Налибокский”

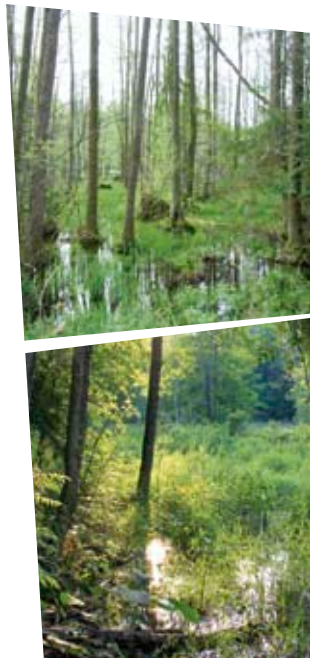
Meži:

Informācija: www.belgoshota.by, www.volozhinles.by.

Dabas liegums (77 500 ha, augiem nozīmīgas vietas statuss) veidots Naļiboksas gāršas aizsardzībai. Tā teritorijā sākas 23 upes, t. sk. Rietumu Bjarezina, Islača, Volka, Usa. Tā dienvidu daļā atrodas Kromaņa ezers. 92% no teritorijas aizņem meži. Dabas liegumā ir konstatētas 840 paparžaugu un sēkļaugu sugas, no kurām 18 ir retas un aizsargājamas (apdzira, tumšsarkanā dzeguzene, piramidālais cekuliņš, mellenāju kārkls, platlapu pulkstenīte, mežlōks u. c.) un 252 sauszemes mugurkaulnieku sugas, no kurām 27 ir iekļautas Baltkrievijas Sarkanajā grāmatā. Teritorijā dominē tādas mežiem raksturīgas sugas kā glučenā čūska, melnais stārķis, vidējais ērglis, ūpis, urālpūce, zaļā dzilna, lūsis, āpsis, lazdu susuris, Eiropas sumbrs u. c. Speciālos voljēros mīt sumbri un plankumainie brieži.

Apmeklētāju centrs: Minska, Prjamaja iela 22.

Teritorijas apmeklētāji var iziet dabas taku, kā arī pārnakšņot mednieku namiņā. Ziemas laikā tiek piedāvātas sumbru apskates tūres un Salaveča rezidences apmeklējums. Mežziņu pavadībā var doties medņu fotomedībās.

45

Belovežas gāršas nacionālais parks

Национальный парк „Беловежская пуща”

Meži: ● ○ ◎ ☼ ✨ ▼ √.

Informācija: npbp.brest.by.

Belovežas gāršu uzskata par vecāko Eiropas dabas rezervātu. Pirmās ziņas par to ir atrodamas jau 15. gs. sākumā.

Mūsdienās teritorijai ir piešķirts *UNESCO* (1992. g. 5200 ha iekļauti kā nozīmīga cilvēces mantojuma sastāvdaļa), putniem un augiem nozīmīgas vietas statuss. Belovežas gārša ir vienīgā vieta Eiropā, kur saglabājies tik liels mazskarts un vecs Rietumeiropas reģionam raksturīgo mežu masīvs. Mežaudžu vidējais vecums ir 97 gadi, bet maksimālais sasniedz 200–300 gadus. Atsevišķi ozoli ir ~600 gadus veci. Nacionālajā parkā ir konstatētas 1024 paparžaugu un sēklatu sugas, 292 ķērpju, 270 sūnu un >3000 sēņu sugas. No tām 90 sugas ir iekļautas Baltkrievijas Sarkanajā grāmatā. Šeit ir atrodamas >12 000 bezmugurkaulnieku un 362 mugurkaulnieku sugas, no kurām >100 ir ļoti reti sastopamas. Starp tām ir jāmin Eiropas sumbrs *Bison bonasus*, kuru skaits jau pārsniedzis 400 dzīvniekus.

Apmeklētāju centrs: Brestas apgabals, Kamjaņecas rajons, Kameņuki.

Tūristi var apmesties četrās viesnīcās, apskatīt dabas muzeju, kā arī doties dažādās ekskursijās. Te pieejami dažādi

🚶 kājnieku, 🚲 velotūrisma maršruti. Var vizināties ar karieti.

46

Dabas liegums „Viganoščanskoje”

Заказник „Вьюнощанское”

Meži: ● ○ ◎ ✨ ▼ √.

Informācija: www.npbp.brest.by, www.belarustourism.by.

Teritorija (55 000 ha, piešķirts putniem nozīmīgas vietas statuss) veidota tāda paša nosaukuma ezera un nozīmīga mežu-purvu kompleksa aizsardzības nolūkā. Dabas liegumu šķērso Oginskas kanāls. Meži aizņem 71% no lieguma teritorijas. Te konstatētas 547 paparžaugu un sēklatu sugas, t. sk. 13 retas (sīpoliņu zobainīte, mežlōks, martagonlillija, Sibīrijas skalbe u. c.). Teritorijā dzīvo 256 sauszemes mugurkaulnieku sugas, t. sk. 45, kas ir iekļautas Baltkrievijas Sarkanajā grāmatā. Starp tiem ir minama gludenā čūska, melnais stārķis, melnā klijā, jūras ērglis, čūskērglis, vidējais ērglis, bezdelīgu piekūns, apodziņš, ziemeļu pūce, baltmugurdzenis, lielais un lazdu susuris, lūsis u. c. Dabas liegumam ir liela nozīme dažādu rāpuļu un abinieku sugu aizsardzībā.

Apmeklētāju centrs: Brestas apgabals, Ivaceviču apgabals, Viganošču ciems.

Apmeklētājiem ir pieejama dabas taka ar dzīvnieku novērošanas torņiem. Pa Ščaras upi un Oginskas kanālu var doties izbraukumos ar tvaikoni (līdz 10 km). Tiek piedāvāti ūdenstūrisma maršruti ar airu un motorlaivām (12–15 km garumā), velomaršruts (24 km), putnu vērošanas tūres. Vīganošču ciemā atrodas ekoloģiskās izglītības centrs, mežsaimniecības-medību bāze un viesnīca. Plašas iespējas maksķerēt kā vasarā, tā arī ziemā.

47

Dabas liegums „Pribužskas poļesje”

Заказник „Прибужское Полесье”

Meži:

Informācija: www.brpp.by, www.rezervat.domachevo.com.

Dabas liegums (7 900 ha) atrodas Rietumu Bugas upes ielejā pie Baltkrievijas, Polijas un Ukrainas robežas. Dabas liegums „Pribužskas poļesje” ir tāda paša nosaukuma biosfēras rezervāta sastāvdaļa. Tam raksturīga liela mežu, purvu un plavu daudzveidība. Teritorijā atrodas Seljahi ezers. 62% no kopējās lieguma platības klāj meži. Dabas liegumā ir konstatētas 685 paparžaugu un sēkļaugu sugas, tostarp 21 suga, kas iekļauta Baltkrievijas Sarkanajā grāmatā (martagonlillija, efeja, dzelonainā plūme, kā arī tumšsarkanā dzeguzene, Baltijas dzegužpirkstīte, zaļziedu naktsvijole un ovālā divlape). Tā ir arī dzīves vide ~300 sauszemes mugurkaulnieku sugām (27 no tām – retas un izzūdošas). Kā piemēri ir jāmin bezdelīgu piekūns, jūras ērglis, zivju ērglis, zaļā dzilna, baltkakla mušķērājs, Branta naktsikspānis, Eiropas platausis, lielais susuris u. c. **Apmeklētāju centrs:** Brestas apgabals, Brestas rajons, Damačava, Oktobra iela 84.

Dabas liegumā ik gadus norisinās jauniešu festivāli. Apmeklētāju vajadzībām Seljahi ezera krastā ir uzcelti koka namiņi un lauku tūrisma mītnes. Piedāvājumā ir ūdenstūrisma maršruti, putnu vērošana un maksķerēšana, kā arī dabas takas.

48

Dabas liegums „Vidējā Pripete”*Заказник „Средняя Припять”*Meži: Informācija: zakaznik.brest.by, zakazniki-stolin.deal.by.

Dabas liegums (90 400 ha) veidots Pripetes upes palieņu biotopu aizsardzībai. Tas atrodas Pripetes vidustecē starp Jasjelčas un Scvīhas upju ietekām – 120 km garā upes posmā. Pavasara pali te ilgst līdz pat 4 mēnešu garumā. Migrāciju laikā šeit pulcējas lieli putnu bari, tādēļ teritorijai ir Ramsāres konvencijas un putniem nozīmīgas vietas statuss. Īpašā šejienes vērtība ir palieņu meži, zemie purvi un pļavas. Lielākie meža masīvi atrodas pie divu iepriekš minēto upju ietekām. Dabas liegumā konstatētas 725 paparžaugu un sēkļaugu sugas, starp kurām 24 ir retas un aizsargājamas (Sibīrijas skalbe, purva zirdzene, dūkstu vijolīte, ērkšķu plūme u. c.). Te mīt 217 sauszemes mugurkaulnieku sugas, no kurām 41 ir ierakstīta Baltkrievijas Sarkanajā grāmatā. Kā piemēri jāmin čūskērglis, melnā klijā, vidējais ērglis, jūras ērglis, ūpis, apodziņš, zaļā vārna, zaļā dzilna, lielais susuris u. c.

Apmeklētāju centrs: Brestas apgabals, Stoļina, Sovetskajas iela 71.

Tūrisma attīstības nolūkos ir izveidots ekoloģiskās izglītības centrs. Te piedāvā ekskursijas: pārgājienu maršrūtus (līdz 35 km garumā), ekstremālo ūdenstūrisma maršrutu (130 km) un kombinētos tūrisma maršrūtus, kā arī inventāra (laivas, velosipēdi) noma. Savus pakalpojumus piedāvā lauku tūrisma mītnes.

49

Dabas liegums „Oļmanskas purvi”*Заказник „Ольманские болота”*Meži: Informācija: www.zakazniki-stolin.deal.by, www.brest.by.

Dabas liegums atrodas Goriņas un Scvīhas upes sateces rajonā. Tas ir Eiropā lielākais purvu-mežu komplekss ar izcilām ainavām. Teritorijai piešķirts Ramsāres konvencijas un putniem nozīmīgas vietas statuss. Dabas liegums (94 200 ha) atrodas Baltkrievijas–Ukrainas pierobežā. Tā kā šeit tuvu zemes virspusei atrodas gruntsūdeņi, nozīmīga teritorijas daļa regulāri ir kļāta ar ūdeni. Dabas liegumā atrodas divi lieli zemā tipa purvi – Krasnoje un Galo, kā arī nelieli augstā tipa purva fragmenti

ar ezeriņiem un minerālzemes salām, kas atgādina nelielas ar mežu klātas „grēdas”. Pusi no tā teritorijas aizņem meži. Kopumā konstatētas 687 paparžaugu un sēkļaugu sugas, t. sk. 12, kas ir ierakstītas Baltkrievijas Sarkanajā grāmatā (mellenāju kārkls, Sibīrijas skalbe, martagonlillija, dūkstu vijoliņe u. c.). Te sastopamas arī 192 sauszemes mugurkaulnieku sugas, no kurām 27 ir retas un aizsargājamas – gludenā čūska, čūskērglis, mazais ērglis, jūras ērglis, ūpis, ziemelpūce, lazdu susuris, lūsis, āpsis u. c.

Apmeklētāju centrs: Brestas apgabals, Stoļina, Padomju iela 72. Tūristiem tiek piedāvāta ekstrēmā purvu tūre, ekskursijas, kājnieku, ūdens un velotūrisma pārgājieni, kā arī putnu vērošana. Plašas makšķerēšanas iespējas. Tie, kas uz šejieni dodas vairākdienu tūrē, var palikt lauku tūristu mītnēs.

50

Pripetes nacionālais parks

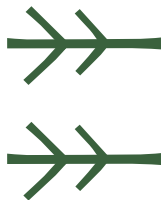
Национальный парк „Припятский”

Meži:

Informācija: www.npp.by.

Parks (88 600 ha) atrodas Pripetes upes ielejā. Tā teritorijā (piešķirts augiem nozīmīgas vietas statuss), īpaši Pripetes un tās pieteku palienēs ir uzskaitīti >500 vecupju ezeru. Palu laikā applūstošās teritorijas var aizņemt līdz pat 70% no nacionālā parka platības. Meži un krūmāji aizņem 77%. Nacionālā parka meži ir uzskatāmi par unikāliem Austrumeiropas līdzenuma mērogā. Te ir atrastas 1037 paparžaugu un sēkļaugu sugas, no kurām 47 ir aizsargātas nacionālā līmenī (vidējais cīrulītis, dūkstu vijoliņe, sipoliņu zobainīte, mellenāju kārkls, ērkšķu plūme, martagonlillija, sarkanā cefalantēra, tumšsarkanā dzeguzene u. c.). Parkā konstatētas 2057 bezmugurkaulnieku sugas un 362 mugurkaulnieku sugas. Daudzas no tām ir iekļautas Baltkrievijas Sarkanajā grāmatā, t. sk. – briezvbale, jūras ērglis, vidējais ērglis, ūpis, ziemelpūce, lazdu un lielais susuris, Eiropas sumbrs, lūsis un āpsis. **Apmeklētāju centrs:** Gomeļas apgabals, Pjetrikavas rajons, Laskoviči, Komjauniešu iela 26.

Apmeklētāju vajadzībām pieejams tūrisma komplekss, viesnīcas un viesu nams. Interesenti var izbraukt pa upēm ar tvaikoniem, airu laivu, motorlaivu. Var nomāt ūdensvelosipēdus, kā arī izmantot autotransporta un gidu pakalpojumus. Tiek piedāvātas putnu vērošanas un botāniskās tūres (5–10 dienas) un komercmakšķerēšana.

SUGU NOTEICĒJS

KOKI, KRŪMI	74
STAIPEKŅI, KOSAS, PAPARDES, ZIEDAUGI	82
SŪNAS	99
ĶĒRPJI	104
SĒNES	114
GLIEMEŽI	136
KUKAIŅI	138
ABINIEKI UN RĀPUĻI	148
PUTNI	150
ZVĒRI	158

KOKI, KRŪMI

Mežs nav iespējams bez kokiem un pameža. Tie nosaka meža vidi un mikroklimatu, kā arī atspoguļo augšanas (klimata, augsnes sastāva, auglības un mitruma) apstākļus konkrētajā vietā. Mūsu reģionā ir sastopamas vairāk kā 50 vietējās koku un krūmu sugas, taču šajā ceļvedī ir aprakstītas tikai tās, kas veido raksturīgākos mežu tipus vai arī ir interesantas un meža vērotājam viegli atpazīstamas.

LIETOTIE MEŽU TIPU SIMBOLI

- Priežu meži
- Egļu un jaukti egļu-lapu koku meži
- ⊙ Platlapju meži
- ☼ Apšu meži
- ⊛ Bērzu meži
- ⊛ Baltalkšņu meži

- ▽ Purvaini meži
- ∨ Staigņāju meži
- △ Nogāžu un gravu meži
- ▲ Skujkoku meži uz osiem un osveida vaļņiem
- ▲ Krastmalu un paliņu meži
- Parkveida pļavas un ganības
- ▣ Kadīķu audzes

Parastā egle *Picea abies*

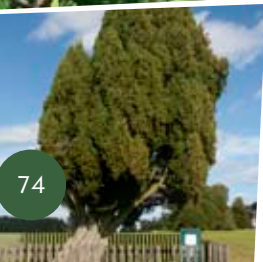
Mūžzaļš koks ar piramidālu vainagu un taisnu stumbru, kas var izaugt pat 40 m augsts un sasniegt 300 gadu vecumu. Zied maijā, jūnijā, kad uz tumši zaļo skuju klātajiem zariem redzamas sīkas vīrišķo un nedaudz lielākas sievišķo ziedu ziedkopas jeb strobili, kas atgādina dzeltenus, bāli zaļus vai violetus „čiekuriņus”. Pēc apputeksnēšanas sievišķo ziedu vietā veidojas pagari, brūni čiekuri, no kuriem nākamā gada pavasarī izbirst sēklas.

Parastā priede *Pinus sylvestris*

Priedes ir ļoti dažādas. Sasaus mežos augošās ir slaidas un garas, klajumā – zemākas, ar plašu un zarotu vainagu, bet purvos augošās ir sīkas, zemas un līkas. Slaidākās var izaugt pat 40 m garas, bet vecākās – pārsniegt 400 gadu vecumu. Zied maijā, sīkiem čiekuriem līdzīgās ziedkopās – strobilos – kārtotiem ziediem. Sārto – sievišķo ziedu vietā pēc apputeksnēšanas veidojas pelēks čiekurs, no kura pēc diviem gadiem izbirst sēklas.

Zviedrijas kadiķis *Juniperus communis*

Tūjām radniecīgs mūžzaļš krūms vai neliels koks ar īsām skujiņām, kas ievērojams ar izteikto aromātu un dziednieciskajām īpašībām. Var sasniegt 100–200 gadu vecumu. Zied aprīlī, maijā. Vīrišķie ziedi sakopoti sīkās, dzeltenās spurdzītēs, sievišķie – zaļos pumpuriņos. Vasarā zaļo pumpuriņu vietās ienākas zaļas čiekurogas, kas vēl pēc gada kļūst zili melnas. Gatavas ogas izmanto kā garšvielas un dzīna ražošanā.

Parastā apse *Populus tremula*

Liels, strauji augošs koks ar slaidu stumbru, plašu vainagu un gaiši pelēku mizu. Lapas apaļas ar robainu malu un neizteiktu smaili. Pateicoties garajam un lokanajam kātam, lapas dreb pie vismazākās vēja pūsmas. Apses ir divmāju koki. Tas nozīmē, ka ir vīrišķie koki, kuru ziedu spurdzēs ir daudz ziedputekšņu, un sievišķie, kuru ziedu spurdzēs veidojas sēklas. Ja apkārtnē ir tikai vīrišķie koki, nebūs sēklu, bet ja sievišķie – tās nebūs auglīgas.

Baltais vītols jeb sudrabvītols *Salix alba*

Lielākais un resnākais no mūsu mežu vītoliem ar plašu vainagu, gariem, lokaniem zariem un tumši pelēku, raupju mizu (jauniem zariem miza dzeltena vai sarkana). Kaut arī koki sasniedz lielus izmērus, tie reti ir vecāki par 100–120 gadiem. No citiem vītoliem to var atšķirt pēc šauro, garo lapu sudrabaini baltās krāsas. Lai arī lielāku upju palienēs tie veido savdabīgas meža joslas, šo koku uzskata par dārbēgļi.

Trauslais vītols *Salix fragilis*

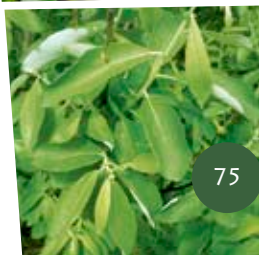
Par balto vītolu nedaudz zemāks koks ar apaļu, it kā apcirptu vainagu. No citiem vītoliem atšķiramus pēc trausliem, ar knikšķī lūstošiem zariem. Šauro un garo lapu virspuse ir spīdīga, apakšpuse – zilganzaļa. Gan baltais, gan trauslais vītols zied maijā, lapām plaukstot. Līdzīgi apsēm, tiem ir sievišķie un vīrišķie koki, uz kuriem izplaukst sīki, ziedputekšņiem vai sēklu aizmetņiem pilni ziedi, kurus mēs saucam par pūpoliem.

Pelēkais kārkls *Salix cinerea*

Viens no biežāk sastopamajiem kārkļiem. Ātri ieviešas mitrākās pļāvās, grāvjos un ceļmalās, veidojot blīvus krūmājus. Aug arī purvainos mežos. Savu nosaukumu vislabāk attaisno pavasarī, kad pirms lapu saplaukšanas izceļas to pelēkā miza un pelēcīgie pūpoli. Taču arī vasarās tas ir pelēcīgs – to palielās, sīkiem matīņiem klātās lapas krāsojas pelēkzālā krāsā.

Bļīgzna *Salix caprea*

Neliels koks vai liels krūms ar resniem, viegli lūstošiem zariem, kuros agrāk nekā citiem kārklēm saplaukst smaržīgi pūpoli. To izmanto agrāk izlidojušās bites un kameņes, kuras steidz ievākt pirmo pavasara medu. Lidojot no zieda uz ziedu, tās pārnēsā ziedputekšņus no vīrišķo koku dzeltenajiem pūpoliem uz bāli zaļajiem sievišķo koku pūpoliem, kur atstās sēklas, kas jau pēc mēneša izsējas plašā apkārtnē.

Āra jeb kārpainais bērzs

Betula pendula

Lielākais no mūsu bērziem ar plašu vainagu un nokare-niem zariem. Tā miza veido tipisku, noplēšamu balti pelēku tāsi, kas stumbra lejasdaļā jau vidēja vecuma kokiem ir stipri sasprēgājusi un krevaina. Jaunos zarus klāj sīkas „kārpīņas”. Lapas rombveida ar zobainu malu, smailu galu un ķīļveida pamatu. Līdzīgi kā citi bērzi, zied lapu plaukšanas laikā ar garenās spurdzēs kārtotiem ziediem.

Purva jeb pūkainais bērzs

Betula pubescens

Par āra bērzu mazāks koks ar plašu vainagu un stāviem zariem. Miza arī veciem kokiem ir balta un gluda, tikai vietām saplaisājusi. Nereti tā lobās plānās plēksnēs. Lapas olveida ar noapaļotu pamatu. Gan no viena, gan otra bērza pavasaros tecina atspirdzinošas sulas, to pumpurus un jaunās lapas lieto ārstniecisko tēju pagatavošanai, bet vasaras vidū no mikstajiem zariem sien smaržīgas pirtsslotas.

Baltalksnis *Alnus incana*

Vidēji liels koks ar plašu vainagu, smalkiem zariem un gaiši pelēku mizu. Lapas ieapaļas ar pelēcīgu, viegli pūkainu apakšpusi, zobainu malu un smailu galu. Zied jau marta beigās, aprīlī – krietnu laiku pirms lapu plaukšanas. Uz katra koka veidojas atšķirīgi vīrišķie un sievišķie ziedi. Vīrišķie ziedi, no kuriem izbirst ziedputekšņi, kārtoti garās, nokarenās spurdzēs, bet sievišķie – sīkos „čiekuriņos”.

Melnalksnis *Alnus glutinosa*

Liels koks ar slaidu stumbru, plašu vainagu, smalkiem zariem un melni brūnu mizu. Atšķirībā no baltalkšņa, to lapu virspuse un apakšpuse ir tumši zaļa, lapas gals – strups vai ar ieliektu jomu. Zied līdzīgi baltalkšņiem – pirms lapu plaukšanas ar nokarenās spurdzēs kārtotiem vīrišķiem un sīkiem „čiekuriņiem” līdzīgiem sievišķiem ziediem, kas, sēklām nobriestot, izaug lielāki, pārkoksnējas un krāsojas melni.

Parastā lazda *Corylus avellana*

Liels vēdekļveida krūms ar pelēkbrūnu mizu. Zied martā, aprīlī pirms lapu plaukšanas. Tipisks vēja apputei pielāgojies augs, kam vīrišķie ziedi ir nokarenās spurdzēs, bet sievišķie – „pumpuros”, no kuriem izspraukušās sarkaniem matiņiem līdzīgas drīksnas. Pēc apputeksnēšanās veidojas rieksti, kas ir nozīmīga putnu un zvēru barība, kā arī garšīgs un vērtīgs pārtikas produkts.

Parastais skābardis *Carpinus betulus*

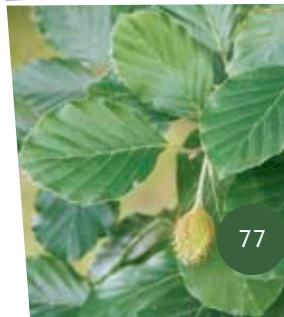
Koks ar gludu, pelēku mizu un plašu vainagu. Lapas iegarnas ar smailu galu. Zied maijā, lapām plaukstot. Gan vīrišķās, gan sievišķās spurdzēs nokarenas. Kā jau tuvam lazdu radniekam, ruderņos sievišķo ziedu „ķekaros” ienākas sīki riekstiņi, ko apņēm izteiksmīga trīsdaivaina plēksne. Viduseiropas platlapju mežiem raksturīgs koks. Latvijas dienvidrietumi, Lietuva un Baltkrievijas rietumi atrodas tā izplatības ziemeļu-ziemeļaustrumu pierobežā.

Parastais dižskābardis *Fagus sylvatica*

Liels koks ar slaidu vainagu, gludu, pelēku mizu un tumši zaļām, spīdīgām lapām. Tā nogatavojušies augļi atgādina pinkainus „kastaņus”. Par spīti nosaukumam, tas ir tuvāks ozola, nevis parastā skābarža radnieks. Viduseiropas platlapju mežiem raksturīga suga, kas Zviedrijas, Lietuvas un Baltkrievijas dienvidrietumos sasniedz savas izplatības ziemeļu-ziemeļaustrumu robežu. Citviet Baltijas valstīs un Baltkrievijā sastopams vienīgi stādījumos, taču vairāki to stādījumi jau līdzinās mežam.

Parastais ozols *Quercus robur*

Lielākais un varenākais no mūsu mežu kokiem ar plašu, žuburainu vainagu un pelēku, grubuļainu mizu. Folklorā – spēka un vīrišķā simbols. Var sasniegt pat 800 gadu vecumu un vairāk kā 9 m apkārtmēru. Zied maijā, lapām plaukstot, ar neciliem, no lejas grūti pamanāmiem ziedīņiem. To lielās sēklas jeb zīles ir nozīmīga putnu un zvēru barība. Senāk tās izmantotas zīļu kafijas pagatavošanai.

Parastā goba *Ulmus glabra*

Liels koks ar pelēku mizu un plašu vainagu. Lapas lielas ar raupju virspusi, viegli pūkainu apakšpusi, zobainu malu un smailu galu. Zied aprīlī, maijā pirms lapu izplaukšanas ar sīkiem, neuzkrītošiem, pušķī kārtotiem purpursarkaniem ziediem. Mēnesi pēc ziedēšanas ienākas sēklas, kas ieslēptas plāna, apaļa „spārniņa” (spārnuļa) vidū.

Parastā vīksna *Ulmus laevis*

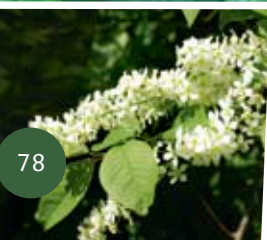
Vīksna ir līdzīga savai „māsai” – gobai, tikai ar mazāku augumu, šaurāku vainagu, mazāku sēklu aptverošo spārnuļi un garāku zieda un augļa kātu. Tomēr visvieglāk tās atšķirt pēc lapas, kas vīksnai ir gluda, bet gobai – raupja. Zied nedaudz vēlāk kā goba – maijā.

Melnā upene *Ribes nigrum*

Dārzos audzētās upenes selekcionāri ir izveidojuši no savvaļas upenes, kas aug staignāju un upju krastmalu mežos. To nekļūdiģi var pazīt pēc spēcīgās upeņu smaržas. Vasaras vidū – arī pēc ogām, kas ir tikai nedaudz skābākas un sīkākas par dārza upeņu ogām.

Parastā ieva *Padus avium*

Neliels koks vai paliels krūms ar plašu vainagu, baltiem ziedu ķekariem un melnām „ogām” ar kauliņu jeb sēklu. Viss augs, sevišķi tā ziedi, izdala nekļūdiģi atpazīstamu, reibinoši rūgtu smaržu. Tā augļi, ziedi, miza un pat lapas izmantotas tautas medicīnā. Interesanti, ka parasti ik pavasari ievu ziedēšanas laiks sakrīt ar vēsāka laika iestāšanos.

Alpu vērene *Ribes alpinum*

Neliels krūms ar stāviem zariem un sarkanām ogām – dārzeos audzētās sarkanās jāņogas savvaļas radniecē. Lapas līdzīgas kā dārza jāņogai, tikai mazākas. Maijā to zaros saplaukst sīki, zaļi, ķekaros kārtoti ziediņi, bet jūlijā – nogatavojas koši sārtas, saldenas ogas.

Parastais pīlādzis *Sorbus aucuparia*

Neliels koks vai krūms ar pelēku, gludu mizu un stāviem zariem. Lapas saliktas no 9 līdz 15 šaurām lapiņām. Maijā vai jūnijā sākumā zied baltiem, „čēmuross” kārtotiem ziediem, bet rudenos to zaros ienākas sarkanas „ogas” – nozīmīga putnu un meža zvēru barība ziemā. Izmanto ārstniecībā, sulu, ievārījumu un vīnu pagatavošanā. Folklorā – koks, kas pasargāno visa ļaunā.

Rozes *Rosa spp.*

Krašņo dārza rožu savvaļas radniecē. Baltijas valstu un Baltkrievijas savvaļā var sastapt vairāk nekā 10 dažādu sugu rozēs, kas atšķiras ar krūma izmēriem, ziedu krāsu un lapu, ziedu un augļu formu. Tām visām ir vitamīniem bagāti augļi, ko izmanto zāļu tēju un dažādu drogu pagatavošanā.

Vilkābeles *Crataegus spp.*

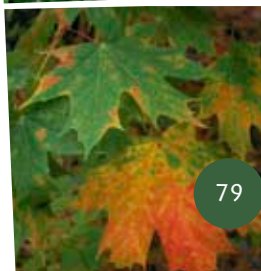
Ērkšķaini koki vai krūmi ar plašu vainagu un blīvu zarojumu. Jūnijā to zaros saplaukst balti ziedi, bet septembrī nogatavojas mazi „āboliņi”. Augļu galā saskatāmā „krustiņa” dēļ tās nereti dēvē par krustābelēm. Aug mežmalās un sausās nogāzēs, nereti arī apstādījumos un dzīvžogos. Plaši izmantota tautas medicīnā un ārstniecības līdzekļu izgatavošanā.

Parastā kļava *Acer platanoides*

Liels koks ar plašu vainagu, brūni pelēku mizu un ar citiem kokiem nesajaucamām piecstarainām lapām, kas ik rudenī krāsojas sarkanos vai zeltainos toņos. Košas tās kļūst arī pavasaros pirms lapu plaukšanas, kad to zaros saplaukst salātzaļu ziedu čemuri. Pēc noziedēšanas veidojas sēklas – pa divām kopā ar garu, pie pamata saaugušu spārnu. Nozīmīgs nektāraugs ar saldu sulu. Tās lapas tiek izmantotas, pēc tradicionālām receptēm cepot maizi.

Eiropas segliņš *Euonymus europaea*

Vidēji liels krūms, ko vislabāk var atpazīt rudenī pēc koši sārtajiem augļiem. Citos gadalaikos tas atšķirams pēc jaunajiem dzinumiem, kas ir četršķautņaini. Maijā un jūnijā uzmanību pievērsta tā neparastie, zaļgani baltie ziedi. Eiropas segliņam līdzīgs ir kārpainais segliņš, taču tā zari ir apaļi, nevis šķautņaini un klāti ar daudzām sīkām kārpiņām.

Parastais krūklis *Frangula alnus*

Neliels krūms ar trausliem, viegli lūstošiem zariem, kas izceļas ar tumši brūnu, gludu mizu, uz kuras labi redzamas gaišas svītras un punkti. Zied maijā, jūnijā ar sīkiem, zaļgani baltiem ziedieņiem. Kauliņi jeb „ogas” ar kauliņiem nogatavojas pakāpeniski. Vienlaikus tā zaros var redzēt gan negatavus zaļus, gan daļēji gatavus sarkanus, gan pilnīgi nogatavojušos violeti melnus augļus. Negatavas ogas ir indīgas. Krūkļa mizu uzlējums lietots kā līdzeklis vēdera aizcietējumu mazināšanai.

Parastais pabērzs *Rhamnus cathartica*

Savdabīgs, vidēji liels, ērkšķains krūms, kas parasti aug lapu koku mežos, applūstošās augstajās palienēs un sausās krastu vai pauguru nogāzēs. Lapas ar lokveida dzīslojumu. Zied maijā un jūnija sākumā ar sīkiem, dzeltenzaļiem, pušķos kārtotiem ziedieņiem. Augustā, septembrī ienākas melnas „ogas” ar kauliņiem. No augļiem un mizas gatavo tējas un uzlējumus, kas palīdz pret vēdera aizcietējumiem. Ogas izmantotas dziju krāsošanā.

Parastā liepa *Tilia cordata*

Viens no kuplākajiem mūsu mežu kokiem ar resnu stumbru, biezu vainagu un tumšpelēku, jauniem kokiem gludu, vecākiem – rievainu mizu. Var sasniegt pat ozola cienīgus apmērus. Folklorā – sievišķā simbols. Jūnija beigās, jūlija sākumā zied ar dzelteniem un smaržīgiem ziediem. Nozīmīgs medus un ārstniecības augs. Ziedu tēja un medus palīdz saaukstēšanās gadījumos. Bieži sastopama apstādījumos.

Parastais osis *Fraxinus excelsior*

Garš, slaidis koks ar skraju vainagu, zaļganpelēku mizu un drukniem zariem. Pavasaros tas salapo pēdējais, bet rudenos pirmais nomet lapas, kas saliktas no 7 līdz 13 garenām lapiņām. Bezlapu periodā to var pazīt pēc melnajiem pumpuriem. Aprīļa beigās, maija sākumā uz tiem saplaukst sīku, tumši sarkanu vai violetu ziediņu pušķi, bet rudenos, kad nobirst lapas, koka zaros redzami spārnoti sēklu ķekari.

Meža sausserdis *Lonicera xylosteum*

Upju ielejās un gravās bieži sastopams neliels krūms ar stāviem vai lokveida zariem. Maijā, jūnijā to zaros saplaukst savdabīgas formas palieki, dzeltenbalti ziedi, bet vasaras beigās nogatavojas tumši sarkanas, spīdīgas, neēdamas ogas – parasti pa divām mazliet saaugušas pie pamata. Arī lapas, ziedi un ogu pāri uz zara novietoti pa pāriem un pretēji (katra savā zara pusē).

Parastā irbene *Viburnum opulus*

Liels krūms ar pelēku vai sarkanbrūnu mizu. Trīsstarainās lapas uz zariem novietojušās pretēji. Jūnijā to zaros saplaukst lieli baltu ziedu „čemuri”, bet septembrī, oktobrī nogatavojas spilgti sarkanas „ogas” ar kauliņu vidū. Līdz sahnām tās ir sīvi rūgtas, bet pēc – kļūst mazāk rūgtas, ēdamas un izmantojamas sulu un ievārījumu gatavošanai. Izmantotas arī tautas medicīnā.

Kļavas zieds

STAIPEKŅI, PAPARDES, ZIEDAUGI

Meža zemsedze, kur atradīsim staipekņus, papardes un ziedaugus, stāsta mums gan par vietas vides apstākļiem, gan par pašlaik redzamā meža pagātni un nākotni. Labs augu pazinējs mežā pratīs atrast garšīgus un ārstnieciskus augus, bet spēs izvairoties no indīgajiem. Šajā ceļvedī ir iekļautas apraksītajiem mežu tipiēm raksturīgākās augu sugas – gan biežāk sastopamās, gan arī aizsargājamās.

Gada staipekņis *Lycopodium annotinum*

Dažādos skujkoku un jauktu koku mežos sastopams savdabīgs, mūžzaļš augs, kas vairojas ar sporām. No citām staipekņu sugām gada staipekni var atšķirt pēc gara, ložņājoša stublāja ar stāviem, 5–20 cm gariem zariem un vienu sporu vāļiti to galos (vāļišu staipekņim *L. clavatum* parasti ir divas vai trīs vāļītes, un tās ir uz gara kāta).

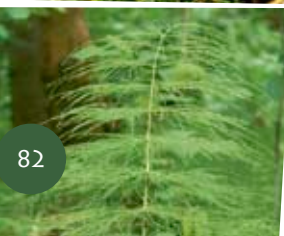
Parastais plakanstaipekņis *Diplaziastrum complanatum*

Mūžzaļš, 15–25 cm augsts staipekņis ar daudziem plakaniem, vēdekļveida pušķi kārtotiem zarotiem zariem. Sporas veidojas vāļītēs uz pagara, parasti zarota kāta. Sastopams samērā reti, tikai sausos priežu mežos. Tā kā no uzcīgšanas līdz brīdim, kad staipekņi sāk „ražot” sporas, var paiet pat 20 gadu, ikviena mūsu mežu staipekņu suga ir īpaši aizsargājama.

Apdzira *Huperzia selago*

Mitros un auglīgos mežos sastopams mūžzaļš, 7–20 cm augsts staipekņu dzimtas augs tumši zaļā krāsā ar stāvu stublāju, kas augšdaļā zarojas. To sporas veidojas nevis vāļītēs kā staipekņiem, bet lapu žāklēs un ir grūti pamanāmas. Tautas medicīnā lietota alkoholisma ārstēšanai. Nepareiza lietošana var izraisīt spēcīgu saindēšanos.

Meža kosa *Equisetum sylvaticum*

Auglīgos mežos agri pavasaros var pamanīt dzeltenus, pārsenus, izteikti posmotus stublājus, kuru galos ir druknas, 1–2 cm garas sporu vāļītes. Sporām izsējoties, vāļīte norikst, auga stublājs iekrāsojas zaļš un posmu mezglu vietās izaug horizontāli zari. Pateicoties vairākkārt zarotiem zariem, kas meža kosai piešķir īpaši smalku izskatu, vasaras vidū to var viegli atšķirt no citām kosu sugām.

Parastā strauspaparde

Matteuccia struthiopteris

Lielākā un skaistākā mūsu mežu paparde. Tās strausa spalvām līdzīgās lapas sasniedz pat 1,7 m garumu. Lapas augot veido izteiktu piltuvveida ceru. Jūnijā lapu cera centrā izauga ar sporām klātas auglīgas lapas (parasti 40–80 cm garas), kas vasaras otrajā pusē (sporām nogatavojoties) kļūst brūnas, cietas un ļabi pamanāmas. Aug mitros un auglīgos mežos, īpaši gravās un krastmalās, kur veido blīvas audzes.

Parastā sievpaparde

Athyrium filix-femina

Parastās sievpapardes lapas ir nedaudz īsākas (40–130 cm garas) kā strauspapardei, un lapu platākā daļa ir vidū (nevis tuvāk lapas galam kā strauspapardēm). Lapu apakšpusē (nevis uz īpašām lapām rozetes centrā) ir ļabi saskatāmi dzelteni brūni, iegareni veidojumi – sporu nesēji, kuros jūlijā un augustā nobriest sporas. Sastopama auglīgos lapukoku un jauktos mežos.

Melnā ozolpaparde

Dryopteris filix-mas

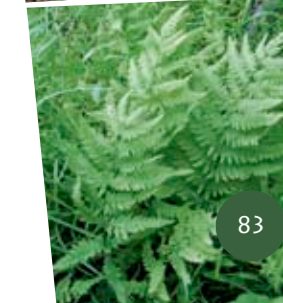
Auglīgos mežos sastopamā ozolpaparde jeb vīrpaparde ir vidēji liela paparde ar daudzām 50–120 cm garām lapām, kas veido blīvu ceru. Līdzīgi sievpapardēm, to sporas veidojas lapu apakšpusē, taču to sporu nesēji ir apalji, nevis iegareni. No ozolpapardes gatavo ārstnieciskus līdzekļus pret parazītiskajiem tārpiem. Tās izmanto blusu un citu kukaiņu aizbaidīšanai. Ar auga lietošanu ir jāuzmanās, jo tas ir indīgs.

Parastā purvpaparde *Thelypteris palustris*

20–80 cm augsta paparde ar mīkstām, nedaudz krokotām lapām un sporu nesējiem lapu apakšpusē. Viena no retajām papardēm, kas vislabāk aug slapjās vietās – staigāju mežos, zāļu purvos un sliksņās. Otra mūsu purvpaparde – pūkainā purvpaparde *Phegopteris connectilis* – ir retāk sastopama un aug skujkoku un jauktos mežos. To var viegli pazīt pēc trīsstūrveida lapas smailā gala, uz leju noliekta apakšējo lapu jeb plūksnu pāra un sikiem matiņiem klāta kāta.

Parastā ērgļpārde *Pteridium aquilinum*

Ar citām nesajaucama, 80–150 cm augsta paparde. No citām sugām to viegli var atšķirt pēc lielām, trīsstūraina apveida lapām uz stingra, gara, pie pamata brūngana kāta. Viena no biežāk sastopamajām mūsu mežu paparēm ar plašu izplatības areālu. Aug skrajajos mežos, mežmalās, izcirtumos, ceļmalās un mežu pļavās, kur veido blīvas audzes.

Parastais apinis *Humulus lupulus*

Palienu mežos un krūmajos samērā bieži sastopama daudzgadīga „liāna” ar viņogai līdzīgām lapām, kas vijas augšup pa blakus augošiem kokiem un krūmiem. Jūlijā, augustā zied sikiem, zaļiem ziedīņiem. Pēc noziedēšanas sievišķajos augos veidojas īpatnējas, mikstas čiekurveida augļkopas – rogas, kas satur aromātiskas vielas. Pateicoties tiem apiņi plaši izmantoti alus darināšanā, medicīnā un kosmētikā.

Smiltāja neļķe *Dianthus arenarius*

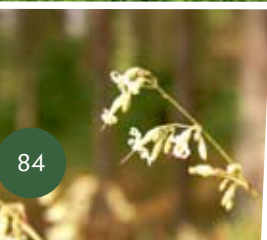
Daudzgadīga 10–30 cm augsta savvaļas neļķe, kas parasti veido blīvu ceru ar zilganzaļu nokrāsu. Lapas smailas, 2–5 cm garas un pāris milimetrus platas. Ziedi balti vai gaiši sārti, smaržīgi. Zied no jūnija līdz augustam. Aug galvenokārt piejūras kāpās, bet viena no tās pasugām sastopama arī sausajos priežu mežos Baltijas valstu iekšienē.

Cietā virza *Stellaria holostea*

Cietā virza jeb spulģītis ir 10–35 cm augsts augs, ko no citām virzām var atšķirt pēc cetršķautņaina stublāja, stingrām, smailām lapām bez kāta un salīdzinoši lieliem ziediem, kas maijā, jūnijā izplaukst stublāja un zaru galos. Raksturīgs platlapju mežu augs. Bieži sastop arī šaurlapu un jauktos lapu koku-egļu mežos.

Nokarenā plaukšķene *Silene nutans*

Smalks, 20–80 cm augsts augs ar stāvu, nezartotu, augšdaļā nedaudz lipīgu stublāju. Lapas iegarenas (3–8 cm garas, 0,5–2,5 cm platas) ar gludu malu. Zied no jūnija līdz septembrim ar baltiem, nokareniem ziediem, kas kārtoti garā, skrajā, vienpusēji nolikušā ziedkopā. Aug dažāda lieluma grupās sausos priežu mežos, mežmalās, sausās pļavās, upju krastu nogāzēs, kāpās un smiltajos.

Vārpainā krauklene *Actaea spicata*

Ēnainos jauktu koku mežos augošs 30–70 cm augsts augs ar lielām, saliktām lapām. Maijā vai jūnijā sākumā stublāja galā izveidojas blīvs ziedu ķekars ar smalkiem, spurainiem, baltiem, iedzelteniem vai gaiši violetiem ziediem, bet vasaras vidū to vietā nogatavojas spīdīgas, melnas, indīgas ogas. Indīgas ir arī pārējās auga daļas. To aizskarot, var sajūst nepatīkamu smaku.

Purva purene *Caltha palustris*

Viens no krāšņākajiem pavasara augiem. Sastopams staignajos, palieņu mežos un pļavās, kā arī citās auglīgās, pārmitrās vai applūstošās vietās. No aprīļa beigām līdz jūnijam tas atpazīstams pēc lieliem, spilgti dzelteniem ziediem, bet vēlāk – pēc ieapaļām, spīdīgām lapām ar sirdsveida pamatu.

Pavasara mazpurenīte *Ficaria verna*

Purva purenei līdzīgs, taču par to sikāks (parasti 10–20 cm augsts) un smalkāks augs. To ziediem ir vairāk ziedlapiņu nekā purenei, un tās ir slaidākas. Lapas spīdīgas, ieapaļas ar izteiktu sirdsveida pamatu un salīdzinoši garu kātu. Zied aprīlī, maijā. Aug upju un strautu malās, gravās un palieņu mežos, kur veido klājeniskas audzes.

Meža silpurene *Pulsatilla patens*

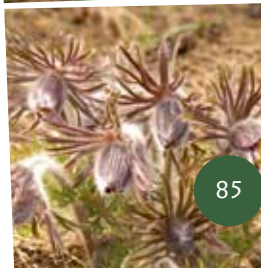
Tikai vietām Baltijas austrumdaļas un Baltkrievijas skrajos priežu mežos ar nedaudz kaļķainu augsni augošs augs, kas aprīļa beigās, maija sākumā, pirms lapu izaugšanas, zied ar lieliem, skaistiem, dzeltenīgi violetiem, augšup vērstiem ziediem. Visas auga daļas ir kļātas ar pūkainiem, sudrabainiem matiņiem. Pēc noziedēšanas tā nedaudz atgādina apaļu, pārziedējušu pienu ar raupjām lidpūkām.

Pļavas silpurene *Pulsatilla pratensis*

Pļavas silpurene no meža silpurenes atšķiras ar mazākiem lejup nolikušiem violetiem zvanveida ziediem. Plaukst nedaudz vēlāk – maijā, jūnijā sākumā. Pēc noziedēšanas to stublājs iztaisnojas un pūkaino riekstiņu jeb sēklu sakopojums izslejas stublāja galā kā meža silpurenēm. Arī pļavas silpurene ir reti sastopama un īpaši aizsargājama. Aug piejūras kāpu pļavās un sausos, skrajos priežu mežos.

Zilā vizbulīte *Hepatica nobilis* 🌿🌱🌿🌿🌿🌿🌿🌿

Viens no agrāk ziedošajiem augiem, kas siltākos gados uzdzied jau martā. Tā lapas ir tumši zaļas, ādainas un pārziemojošas, ar salīdzinoši garu kātu un raksturīgu trīsdaivinu formu. Pateicoties lapu formai, daudzās valodās to sauc par akmeni vai aknlapi. Sastopama auglīgos lapu koku un jauktos lapu koku-egļu mežos.

Baltais vizbulis *Anemone nemorosa* 🌿🌱🌿🌿🌿🌿🌿🌿

Dzeltenais vizbulis *Anemone ranunculoides*

Daudzviet mēreni mitros lapu koku un jauktu koku mežos uzreiz pēc zilajām vizbulītēm uzdzied baltie un dzeltenie vizbuli. Abi vizbuli ir ļoti līdzīgi, tie bieži aug kopā veidojot blīvus klājenus. Atšķirt tos var vien pēc ziedu krāsas un augšējām lapām, kas baltajam vizbulim ir uz 1–2 cm gara kāta, bet dzeltenajam – sēdošas (bez kāta).

Parastā kumeljēda

Asarum europaeum

Visa gada garumā ēnainos lapu koku mežos var pamanīt spīdīgas, tumši zaļas, pie zemes pieplakušas parastās kumeljēdas lapas, kas atgādina zirga pēdas nospiedumu. Aprīlī, maijā tā zied īpatnējiem, brūni sarkaniem, zem lapām paslēptiem ziediem. Tautas medicīnā pazīstama kā līdzeklis alkoholisma ārstēšanai. Tomēr to lietojot ir jāuzmanās, jo tā satur indīgas vielas, kas bojā aknas.

Blīvguma cīrulītis *Corydalis solida*

Agri pavasarī – aprīlī un maijā ziedošs augs, ko bieži sastop lapu koku mežos un krūmājos, īpaši gravās, upju krastu nogāzēs un vecos parkos. Zied ar gaiši sārtiem līdz tumši violetiem, savdabīgas formas ziediem. Vasaras vidū auga lapas jau ir nokaltušas un meža zemsedzē tā vairs nav atrodama.

Rūgtā ķērsa *Cardamine amara*

Rūgtā ķērsa jeb krešu zāle ir raksturīgs mitru mežu un avoksnāju augs, kas veido 10–40 cm augstas audzes. Maijā un jūnijā zied sīkiem, baltiem, skrajos ķekaros kārtotiem ziediem. No citām ķērsām tā atšķirama pēc lielākām lapām un violetām, nevis dzeltenām putekšņriņcām. Sēklas nobriest 2–4 cm garos pākšņos. Ķērsu lapām ir rūgti sīva, kresēm līdzīga garša, tādēļ tās ir laba piedeva lapu salātiem.

Pamišlapu pakrēslīte *Chrysosplenium alternifolium*

5–15 cm augsts, zaļi dzeltens augs, ko var viegli pazīt pēc sikām nierveida lapām, kas kopā ar dzelteno ziedkopu veido apaļi plakanu „vairogu”. Aprīlī, maijā, kad vairums augu vēl nav sakoplojuši, to klājeniskās audzes ir viegli pamanāmas krastmalu mežos un citur dūksnainās vietās. Toties vasarās, kad to ir pārrauguši citi meža augi, šis sikais audziņš ir samērā grūti pamanāms.

Meža avene *Rubus idaeus*

Daudzviet mežmalās, krūmājos un izcirtumos aug dārza avenes priekštece – meža avene. Tās sīkiem dzelonīšiem klātie stumbri, saliktās lapas un maijā, jūnijā ziedošie baltie ziedi ir tādi paši kā dārzos audzētajām, tikai to kaulēņu kopaugi, ko mēs saucam par „ogām”, ir nedaudz sīkāki. Labs medus augs. No „ogām” un lapām vāra gardu tēju, ko izmanto tautas medicīnā.

Klinšu kaulene *Rubus saxatilis*

Dažādos mežos sastopamā klinšu kaulene ir meža avenei līdzīgs augs ar zemākiem dzinumiem, spīdīgākām lapām, sīkākiem ziediem, „ogām” ar mazāku kaulēņu jeb graudiņu skaitu un lielākiem, cietākiem kauliņiem jeb sēklām. Ziedošie dzinumi ir stāvi, 10–30 cm augsti, bet ložņājošie – sasniedz 1–1,5 m garumu. Zied maijā, bet to spilgti sarkanās, skābenās „ogas” nogatavojas jūlijā.

Lācene *Rubus chamaemorus*

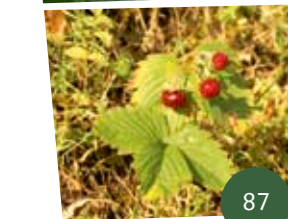
Lācene ir tundras augs, kas pielāgojies dzīvei skarbos apstākļos. Vairties no vēja, tā reti izaug garāka par 20 cm, bet raupjās, matiņiem klātās lapas to sargā no izžūšanas. Mūsu platuma grādos lācenes aug purvos un purvainos mežos, kur apstākļi ir tundrai līdzīgākie. Maijā, jūnijā zied ar baltiem ziediem, bet to gardās, oranži dzeltenās „ogas” nogatavojas augustā.

Meža zemene *Fragaria vesca*

Izteikti aromātiskās meža zemeses kopš seniem laikiem ir lietotas pārtikā un tautas medicīnā. To ogu, lapu un sakneņu dziednieciskā vērtība bija zināma jau senajiem grieķiem un romiešiem, bet Tibetas medicīnā tās lietotas kā jaunības un ilgdzīvošanas eliksīrs. Svaigas ogas ir dabīgs antidepresants. Glāze ogu esot pietiekošs daudzums ātrai garstāvokļa uzlabošanai.

Spradzene *Fragaria viridis*

Sausās mežmalās nereti sastopamā spradzene ir meža zemenei ļoti līdzīgs augs, ko var atšķirt pēc apaļām, no kauslapām grūti atdalāmām ogām, kas noplūcot notrūkst ar raksturīgu knikšķi. Laikā, kad to zaros nav ogu, spradzeni no zemes var atšķirt pēc lapas – spradzenes lapu gala zobiņš ir īsāks nekā blakus esošie, bet zemenei visi trīs lapas gala zobiņi ir vienāda garuma vai vidējais garāks par malējiem.

Kalnu āboliņš *Trifolium montanum*

Viens no diviem pie mums augošajiem āboliņiem ar baltiem ziediem. No otra – baltā jeb ložņu āboliņa *T. repens* – to viegli var atšķirt pēc zaļgani pelēcīgas nokrāsas, stingra, stāva, sikiem matiņiem klāta stublāja un pacietām, iegarenām lapiņām. Zied no jūnija līdz augustam. Paretam aug sausos priežu mežos, mežmalās, biežāk saulainās nogāzēs un parkveida plāvās.

Pavasara dedestiņa *Lathyrus vernus*

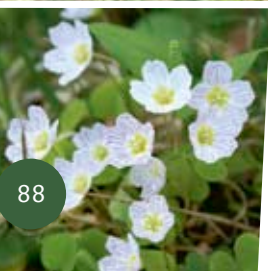
25–50 cm augsts, sīkam puķu zirnīm līdzīgs augs ar tumši violetiem vai purpursārtiem ziediem (pārziedot tie krāsojas zili, tad zaļgani balti). Zied aprīlī, maijā. Kā jau puķu zirņa radniekam, tā sēklas nobriest 4–7 cm garā pākstī. Lapiņas tumši zaļas, smailas, saliktas pa 4, 6 vai 8. Aug skrajās grupās vai pa vienam auglīgos lapu koku un jauktos mežos, mežmalās, krastmalās un gravās.

Smiltāja esparsete *Onobrychis arenaria*

20–80 cm augsts augs ar skraju ceru un lokveidīgi stāvu stublāju. Lapas saliktas no 13 līdz 25 pāris centimetrus garām lapiņām. Zied jūnijā, jūlijā ar oranži sārtiem ziediem, kas sakārtoti bīfivus vārpveida ķekaros. Sēklas nobriest sīkās, apmatotās pākstīs. Aug saulainos, sausos priežu mežos ar kalnainu augsni. Samērā viegli sajaucama ar kultivēto un dzelzceļu malās augošo vīkļapu esparseti *O. vicifolia*.

Meža zaķskābene *Oxalis acetosella*

Viens no ēnīcīgākajiem mūsu mežu augiem. Raksturīgs egļu pavadonis. Tās lapa atgādina āboliņa lapiņu jeb trīs kopā saliktas sirsnijas. Spilgtā gaismā, vakara krēslā un lietus laikā lapiņas sakļaujas. Zied maijā, jūnijā. Augstā skābeņskābes satura dēļ tai ir izteikti skāba, atsvaidzinoša garša, bet medikļi to neiesaka lietot lielos daudzumos. Nieielā daudzumā – laba piedeva lapu salātiem un sviestmaizēm.

Asinssārtā gandrene

Geranium sanguineum

Daudzviet sausās mežmalās, meža laucēs un sausos, gaišos priežu mežos var redzēt kuplus, 15–50 cm augstus auga cerus. No citām gandrēnēm tā atšķiras ar dziļi dalītām lapām un purpursārtiem ziediem. Zied no jūnija līdz augustam. Tuvojoties rudenim, viss augs iegūst sārtu nokrāsu. Pateicoties savdabīgai augļa formai, daudzās valodās to sauc par asinssārtu stārķa vai dzērves knābi.

Daudzgadīgā kaņepene *Mercurialis perennis*

Daudzgadīgs 15–40 cm augsts lakstaugs ar apaļu, nezarotu stublāju un palielām, iegarenām, augšdaļā sakopotām lapām. Zied agri pavasarī – aprīlī, maijā – ar sikiem, zariem, stāvos ķekaros kārtotiem ziediem. Viena no raksturīgākajām platlapju mežu sugām. Nereti veido blīvas audzes.

Meža sprigane *Impatiens noli-tangere*

Auglīgos mežos sastopams 30–120 cm augsts lakstaugs ar mezglainu, zarotu stublāju un maigi zaļām olveida lapām. Zied jūnijā, jūlijā ar 2–3 cm lieliem, spilgti dzelteniem, savdabīgas formas ziediem. Pieskaroties gatavajām pogaļām, tās plīst un izsievē sēklas. Apdzīvotu vietu tuvumā daudzviet ir izplatījušās meža spriganei līdzīgās svešzemju sugas – sikziedu sprigane *I. parviflora* (ar sikiem, bāli dzelteniem ziediņiem) un puķu sprigane *I. glandulifera* (ar lieliem, sārtiem ziediem).

Cekulinā ziepenīte *Polygala comosa*

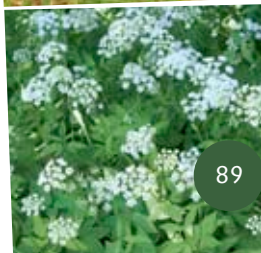
Sausos zālajos, saulainās mežmalās un parkveida plāvās nereti sastopams smalks, 10–25 cm augsts lakstaugs ar lapotu, nezarotu stublāju. Zied no maija beigām līdz jūlijam. No citām ziepenītēm tā atšķiras ar lielāku augumu, sārtiem vai zili sārtiem (nevis ziliem) ziediem un sīku lapīņu pušķi ziedu ķekara galā.

Podagras gārša *Aegopodium podagraria*

Gārša, ko dārznieki pazīst kā izturīgu nezāli, aug arī ēnainos mežos, gravās un krūmajos. Līdzīgi kā dārzos un pagalmos, arī mežos tā veido blīvas, 30–120 cm augstas audzes. Zied no jūnija līdz augustam. Maigās garšas dēļ jaunas gāršas lapas var lietot salātos, zupās un dārzeņu biezeņos. Plaši izmantota tautas medicīnā.

Kalnu rūgtdille *Peucedanum oreoselinum*

Viegli kalķainos, sausos priežu mežos augošs, pelēkzaļš augs. No dilles, gārsas, suņuburkšča un citiem čemurziežiem, kuru baltie ziedi ir sakārtoti raksturīgos čemuros, kalnu rūgtdilli var atšķirt pēc savdabīgās, it kā salauzītās lapas. Zied jūlijā, augustā.

Eiropas dziedeniķe *Sanicula eurpaea*

Auglīgos mežos sastopams 25–50 cm augsts lakstaugs ar stāvu stublāju un staraini (visbiežāk piecstaraini) šķeltām, ieapaļa apveida lapām uz pagara kārtā, kas kārtotas pušķī pie stublāja un nedaudz autgādina dārzos audzēto seleriju lapas. Uz stublāja 1 vai 2 sīkākās, piezemes lapām līdzīgas lapas bez kāta. Maijā un jūnijā stublāja galotnē izplaukst sīki, balti, čemurā kārtoti ziedi. Plaši lietots tautas medicīnā un dziedniecībā. Aug vienīgi vecos, mežsaimnieciskās darbības neskartos mežos.

Parastā lāčtauce *Monotropa hypopitys*

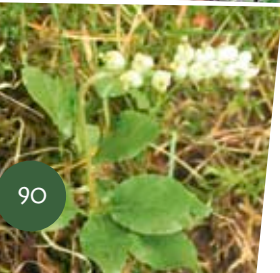
Priežu, retāk egļu un jauktu koku mežos vietām var pamanīt savdabīgu 10–30 cm augstu, viscaur brūni dzeltenu augu, kura stublājs klāts ar zvīņveida lapām. Jūnijā, jūlijā stublāja galotnē uzdzied bāli dzeltenī, blīvā, nokarenā ķekarā kārtoti ziedi. Interesanti, ka šim augam nav zaļu lapu un visas nepieciešamas barības vielas tas uzņem ar saknēm.

Sārtā bezlape *Lathraea squamaria*

Dažādos mežos sastopams, bet savdabīgā izskata dēļ ar citiem nesajaucams drukns, 5–20 cm augsts pavasara augs. Gan resnais, gaļīgais, sirpjveidā nolīkušais stublājs, gan plēkšņveida lapas, kas blīvi klāj stublāju, ir sārtas. Zied aprīlī, maijā ar sārtiem vai violetiem, blīvā, vienpusējā ķekarā kārtotiem ziediem. Arī sārtā bezlape ir bezchlorofila augs – tam nav zaļu lapu un visas barības vielas tas uzņem ar saknēm.

Laimes palēcīte *Orthilia secunda*

Neliels, 7–25 cm augsts augs ar stāvu stublāju un zaļām, nedaudz ādainām, ieapaļām lapām ar smailu galu un zobainu malu, kas stublāja lejas daļā veido vienu vai vairākus skrajus pušķus. Apakšējās lapas pārziemo. Zied no jūnija vidus līdz augustam ar sīkiem, zaļgani baltiem ziediem, kas sakārtoti vienpusējā, parasti lokveidīgi nolīkušā ķekarā. Tipisks ziemeļu skujkoku, īpaši sausu priežu mežu augs.

Čemuru palēks *Chimaphila umbellata*

Mūžzaļš, 10–25 cm augsts sausu priežu mežu augs. No līdzīgām sugām to var atšķirt pēc iegarenām, ādainām, no virspuses tumši zaļām, spīdīgām lapām ar zobainu malu, kas stublāja apakšdaļā veido vienu vai vairākus skrajus pušķus. Zied no jūnija līdz augustam ar rozā vai oranži sārtiem, skrajā čemurā kārtotiem ziediem.

Vienzieda sūnactiņa *Moneses uniflora*

Sīks, dekoratīvs augs ar 5–15 cm garu stublāju un ieapaļām, tumši zaļām, ādainām lapām, kas stublāja apakšdaļā veido skraju, pušķi. Atšķirībā no līdzīgām sugām tā stublāja galā ir tikai viens salīdzinoši liels zieds, kas atgādina baltu zvaigznīti. Zied jūnijā, jūlijā. Raksturīgs ziemeļu skujkoku mežu augs.

Apajlapu ziemciete *Pyrola rotundifolia*

Dažādos gaišos mežos sastopams 15–30 cm augsts augs ar mūžzaļām, ādainām, ieapaļas formas lapām, kas stublāja apakšpusē veido skraju pušķi. Stāvā stublāja galā jūnijā un jūlijā zied 5–15 balti vai iesārti, stāvā ķekarā kārtoti ziedi. Ļoti līdzīdu mazajai *P. minor* un vidējai ziemcietei *P. media*, bet no zaļziedu ziemcietes *P. chlorantha* atšķirama pēc iesārtiem, nevis zaļgani baltiem ziediem.

Polijlapu andromeda *Andromeda polifolia*

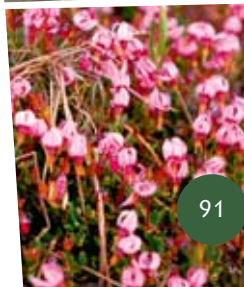
Purvus un purvainos mežos augošā polijlapu andromeda, ko vietām dēvē par blusu kārklīņu, ir neliels, 10–40 cm augsts, mūžzaļš sīkkrūms ar šaurām, 2–4 cm garām, ādainām, tumši zaļām lapām. Lapu apakšpuse nespodra, pelēcīga. No maija līdz pat septembrim zied sīkiem, rozā ziedīņiem, kas atgādina zvaniņus.

Purva dzērvene *Oxycoccus palustris*

Mūžzaļš sīkkrūms, kura ložņājošais stubrs var sasniegt pat 80 cm garumu sastopams purvos un purvainos mežos. Jūnijā, jūlijā zied sīkiem, maigi rozāniem ziedīņiem, bet septembrī nogatavojas to sārtās, skābās, vitamīniem bagātās ogas. Nenoplūktas pie auga tās saglabājas visu ziemu. Pavasaros lasītās dzērvenes garšas ziņā nav sliktākas par rudenī vāktajām. Tās ir pat saldākas, vienīgi vitamīnu ogās ir mazāk.

Brūklene *Vaccinium vitis-idaea*

Priežu mežiem raksturīgā brūklene ir līdz 20 cm augsts, mūžažs sīkkrūms ar stāvu, zarainu, koksainu stumbru un pacietām, ādainām lapām. Maija beigās, jūnijā zied baltiem vai rozainiem, nokarenos ķekaros kārtotiem zvanveida ziediem. Jūlija beigās, augustā to zaros nogatavojas saldās, sulīgas, vitamīniem un minerālvielām bagātas ogas ar daudzveidīgu pielietojumu pārtikā, dziedniecībā un skaistumkopšanā.

Parastā miltene *Arctostaphylos uva-ursi*

Sausos priežu mežos sastopamā miltene ir brūklei līdzīgs, mūžažs sīkkrūms ar ložņājošu stumbru, 5–15 cm augstiem zariem un tumši zaļām, ādainām lapām, kuru platākā vieta ir lapas augšdaļā, nevis vidusdaļā kā brūklenēm. Maijā, jūnijā zied sīkiem, gaiši sārtiem zvanveida ziediem. Vasaras beigās nogatavojas sarkanās, ieapaļi saplacinātas, miltainas ogas ar vairākiem cietiem kauliņiem. Ārstniecības augs, ko izmanto pret nieru kaitēm.

Mellene *Vaccinium myrtillus*

Viena no mūsu mežu vērtīgākajām ogām. Tās 15–50 cm augstās mētras aug gan sausos skujkoku, gan jauktos un purvainos mežos, kur nereti veido plašas audzes. Melleņu ogas plaši lieto pārtikā, medicīnā un dziedniecībā. Tajās esošās vielas palīdz saglabāt asu redzi un atmiņu, nostiprina asinsvadus, mazina sirds un asinsvadu saslimšanu risku un vairo imunitāti pret infekcijas slimībām.

Zilene *Vaccinium uliginosum*

Purvainos mežos un purvu malās augošo zileni no mellenes var atšķirt pēc augstāka krūma (0,3–1,2 m, nevis 0,15–0,5 m kā mellenēm), brūna un apaļa (ne zaļa un šķautņaina) stumbra, glučas (ne sīkzobainas) lapas malas un tumši zilām (ne zili melnām) ogām ar blāvu apsarmi. Zilene tāpat kā mellene zied maijā, jūnijā. Ogas, kas tiek lietotas gan pārtikā, gan tautas medicīnā, nogatavojas jūlija beigās, augustā.

Purva vaivariņš *Ledum palustre*

Purvainiem mežiem raksturīgs mūžažs, 30–130 cm augsts augs ar koksainu stumbru, pacietām, šaurām lapām un raksturīgu smaržu, ko var sajust jau no attāluma. Zied no maija līdz jūlijam. Auga ēteriskās vielas izraisa saindēšanos, bet mazās devās ir dziednieciskas, tādēļ tās iekļautas daudzu drogu sastāvā. Vaivariņu zari ir labi zināms pretkožu līdzeklis. Izmantoti arī Sibīrijas šamaņu rituālos.

Sila virsis *Calluna vulgaris*

Sausos priežu mežos, purvos un virsajos bieži sastopams 20–60 cm augsts, mūžzaļš sīkrūms. Zied no jūlija līdz septembrim ar nektāru bagātiem ziediem, tādējā vietās, kur viršu audzes ir lielākas, bitenieki mēdz ierīkot sezonālas bišu „ganības”.

Viršu lapas un ziedus tautas medicīnā lieto kā diurētisku, antibakteriālu un nomierinošu līdzekli, bet jaunie dzinumi noder kā piedeva meža zvēru gaļas cepešiem.

Melnā vistene *Empetrum nigrum*

Daudzviet sausos priežu mežos, kāpās, purvos un virsajos klājeniskas audzes veido melnā vistene, ko dažkārt sauc par vilku ogu vai raganu melleni. Kaut mūžzaļais augs šķiet zems, tā guļošais stumbrs var sasniegt pat metra garumu. No aprīļa līdz jūnijam zied sīkiem, sārtiem ziediem. Tās melnie kaulēni, ko parasti dēvē par ogām, ir ēdami, sulīgi un slāpes remdējoši, taču nav īpaši garšīgi.

Gaiļbiksīte *Primula veris*

Ļāvās un mežmalās sastopams 10–30 cm augsts augs ar krokainām, pušķī kārtotām lapām, kas aprīlī un maijā zied dzelteniem, skrajā čemurā kārtotiem ziediem. Jau izsenis zināms kā daudzpusīgs ārstniecības augs, ko izmanto zāļu tēju pagatavošanai, migrēnas, reimatisma, bezmiega, klepus un citu kairīgu jūnijam zied sīkiem, sārtiem ziediem. Tās melnie kaulēni, ko parasti dēvē par ogām, ir ēdami, sulīgi un slāpes remdējoši, taču nav īpaši garšīgi.

Eiropas septiņstarīte *Trientalis europaea*

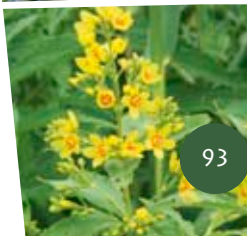
Skujkoku mežos bieži sastopams sīks augs ar tievu, 5–20 cm garu stublāju un tā augšdaļā augošām, pušķī kārtotām dažāda izmēra lapām. Zied no maija beigām līdz jūlijam. Tās zieds atbilstoši nosaukumam atgādina septiņstarainu zvaigznīti, taču reizēm ziediem var būt 5, 6, 8 vai 9 ziedlapas. Ārstniecības augs. Izmantots gan tautas medicīnā, gan farmakoloģijā.

Parastā zeltene *Lysimachia vulgaris*

Staignāju mežos, palieņu ţāvās un krastmalās bieži sastopams 30–120 cm augsts augs ar stāvu, līdz ziedkopai aplapotu seiblāju un palielām, smailām lapām. No jūnija līdz augustam zied ar zeltaini dzelteniem ziediem, kas kārtoti blīvā skarveida ziedkopā stublāja galotnē vai augšējo lapu žāklēs.

Purva madara *Galium palustre*

Sika, 10–30 cm augsta madara ar tievu, ļoģanu, raupju, zarotu stublāju un vienmēr pa četri augošām gludām lapiņām ar apaļu galu. Vasaras mēnešos stublāja un zaru galos saplaukst sīki, balti, madarām raksturīgas formas ziedi. Ziedu parasti daudz. Raksturīgs staignāju un paliņuņu pļavu augs.

Smaržīgā madara *Galium odoratum*

Auglīgos mežos sastopamo smaržīgo madaru jeb miešķi no citām madarām var atšķirt pēc lielām, pie pamata sašaurinātām lapām ar mailu galu. Augšējās lapas uz stublāja vienmēr aug kopā pa astoņi, apakšējās – reizēm tikai piecas, sešas vai septiņas. Stublājs stāvs, gluds, četršķautņains. Zied maijā, jūnijā ar retiem, madarām raksturīgas formas ziediem.

Mazais mārsils *Thymus serpyllum*

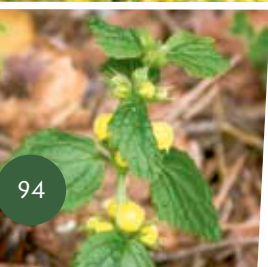
Sausos priežu mežos sastopams daudzgadīgs 5–10 cm augsts augs ar spēcīgu smaržu. Veikalos nopērkamā garšauga – timiāna – ziemeļu radnieks. Īpaši aromātisks tas kļūst ziedēšanas laikā – no jūnija līdz augustam. Plaši izmantots tautas medicīnā. To lieto kā nomierinošu līdzekli un aizsardzībai pret infekcijas slimībām. Ietilpst daudzu pretklepus sīrupu sastāvā.

Eiropas vilknadze *Lycopus europaeus*

Staignāju mežos un krastmalu sliksnās bieži sastopams, līdz 70 cm augsts, nātrei nedaudz līdzīgs augs ar četršķautņainu stublāju un krusteniski pretēji novietotām, sīkiem matiņiem klātām, iegarenām lapām ar nevienādi zobainu malu. Zied no jūlija līdz septembrim ar sīkiem, baltiem, sarkaniem vai violetiem punktiņiem izraibotiem ziediem augšējo un vidējo lapu žāklēs.

Dzeltenā zelnātrīte *Galeobdolon luteum*

Auglīgiem lapu koku, skuju koku un jauktiem mežiem raksturīgs, 15–35 cm augsts augs ar stāvu stublāju, ložņājošiem neziedošiem dzinumiem un iegarenām, nātrei līdzīgām lapām ar zobainu malu, kas nereti izrotātas ar baltākiem plankumiem. Maijā, jūnijā, kad augšējo lapu žāklēs redzami dzeltenu ziedu pušķi, zelnātrīti nav iespējams sajaukt pat ar izskatā līdzīgajām panātrēm.

Bebrukārklīš *Solanum dulcamara*

Ar citiem nesajaucams augs, kura spilgtie, violeti dzeltenie ziedi, kas zied no jūnija līdz septembrim, līdzinās kartupeļu ziediem, bet gatavie augļi jeb ogas – sīkiem, spilgti sarkaniem, iegareniem tomātiņiem. Raksturīgs staigāju un krastmalu mežu augs. Izmantots gripas, klepus, nātrenes un reimatisma ārstēšanā, taču, to lietojot, jābūt uzmanīgiem, jo augs satur indīgas vielas.

Ārstniecības jeb dziedniecības lakacis

Pulmonaria obscura

10–30 cm garš, īsiem, asiem matiņiem klāts augs ar stāvu, augšdaļā zarotu stublāju un olveida lapām. Zied aprīlī, maijā ar sārtiem, vēlāk ziliem ziediem. Aug auglīgās vietās gan grupās, gan pa vienam. Tautas medicīnā lietots teju pret visām plaušu slimībām.

Birztalu nārbulis

Melampyrum nemorosum

Mežmalās un gaišos lapu koku mežos no maija beigām līdz augustam bieži var redzēt zili dzeltenu augu paklājus, ko veido 10–50 cm augstā birztalu nārбуļa audzes. Tā dzelteno toni dod auga ziedi, kas saplaukst stublāja galotnē uz vienu pusi vērstā ziedu ķekarā, bet zili violeto – bārkstveidīgi zobainās stublāja galotnes lapas.

Pļavas nārbulis *Melampyrum pratense*

Augs ar maldinošu nosaukumu, jo biežāk to sastop sausos priežu mežos, nevis zālajos. Tā 10–40 cm augstais, stāvais un šķautņainais stublājs ar horizontāliem vai stāviem zariem atgādina krūmiņu ar garenām, nosmailotām, pretēji novietotām lapām. No jūnija līdz septembrim lapu žāklēs zied bāli dzeltenie ziedi. Līdzīgs meža nārbulim *M. sylvaticum*, taču tam ir tumšāk dzeltenie ziedi un šaurākas lapas.

Strēļu pulkstenīte *Campanula trachelium*

Vidēji liels augs ar stingru, stāvu stublāju. No jūlija līdz augustam zied ar ziliem zvanveida ziediem. Aug auglīgos lapu koku un jauktos mežos, īpaši upju ielejās un gravās. No līdzīgās vietās augošās platlapu pulkstenītes *C. latifolia* atšķiras ar nedaudz mazāku augumu, kas tomēr var pārsniegt 1 m, nātrei līdzīgām lapām un šķautņainu stublāju, kas tāpat kā ziedi ir klāts ar gariem, skrajiem sarveida matiņiem.

Vārpju septiņvīre *Phyteuma spicatum*

Auglīgās lapu koku mežos sastopams stāvs, 30–80 cm augsts augs, ko visvieglāk var pamanīt no maija beigām līdz jūlijam, kad tā stublāja galā izveidojas savdabīgas formas zaļganbalto ziedu vārpa. Auga piezemes lapas ir plati olveidīgas ar sirdsveida pamatu. Jo lapas augstāk uz stublāja, jo tās šaurākas, bet visām ir zāgzybaina mala un smails lapas gals.

Divmāju kakpēdiņa *Antennaria dioica*

Augš, kas sausos mežos, pļavās un laucēs veido zemas klājiņveida audzes, no kurām paceļas līdz 20 cm gari, ziedoši stublāji ar sarkanīgiem vai gandrīz baltiem ziedu kurvišiem, kas atgādina pūkainas kaķa ķepiņas. Baltie ziedi ar putekšņiem un sartiē – ar sēklu aizmetņiem veidojas uz atšķirīgiem augiem. Visas auga daļas ir klātas ar īsiem, zidainiem, piegulošiem matiņiem, kas tām piešķir sudrabainu nokrāsu.

Dzeltenā zeltgalvīte *Solidago virgaurea*

Augš, kuru no jūlija līdz oktobrim var pazīt pēc šaurās, garās, zeltaini dzeltenās ziedkopas, ko veido sīku ziedu kurviši. Citā laikā to var noteikt pēc 20–100 cm gara, cieta, sarkanbrūna stublāja ar iegarenām, retiem, smailiem zobiniem robotām lapām. Aug sausos, gaišos mežos, mežmalās, izcirtumos, sausās pļavās, ceļmalās.

Parastā kreimene

Convallaria majalis

Dažādos mežos sastopams, bet ar citiem nesajaucams augs, kas maijā vai jūnijā sākumā zied ar smaržīgiem, skrajā ķekarā kārtotiem ziediem. Vasaras beigās ziedu vietās nogatavojas oranžas ogas. Gan ogas, gan pārējās auga daļas ir indīgas. Lielās, iegarenās lapas ar lokveida dzīslām vienmēr divas. Pēc formas tās līdzinās lakšu lapām, taču lakšu lapas parasti ir šaurākas, un tās nekļūdfīgi var atšķirt pēc smaržas.

Daudziedu mugurene

Polygonatum multiflorum

Dažādos gaišos mežos sastopams augs ar 30–75 cm garu, apaļu, nezartu, galotnē noliektu stublāju un lielām olveida, pamišus novietotām lapām. Maijā un jūnijā lapu „padusēs” uzdzied nesmaržīgi ziedu zvaniņi, bet vasaras beigās nogatavojas zilgani melnas, neēdamas ogas. Ļoti līdzīga ārstniecības mugurenei *P. odoratum*, kuru var atšķirt pēc šķautņaina stublāja un 1–2 (nevis 2–5) ziediem lapas žāklē.

Laksis *Allium ursinum*

Laksi, mežloku jeb meža ķiploku visvieglāk var pazīt pēc to izteiktās smaržas. Atsevišķās ēnainu platlapju mežu vietās tie veido plašus klājenus, ko maijā un jūnijā sākumā izdalo baltu ziedu čemuri. Lakša lapas, kurām ir izteikta ķiploku garša, ir lieliska piedeva salātiem un sviestmaizēm. Taču pārtikā var lietot tikai dārzos audzētos lakšus, jo savvaļā tas ir kļuvis rets un tādēļ tiek aizsargāts.

Meža zeltstarīte *Gagea lutea*

Smalks, 5–25 cm augsts augs, kas aprīlī un maijā zied dzelteniem, skrajā čemurā kārtotiem ziediem. Zem ziedu čemura ir divas šauras, garas lapas ar kapucveida galu. Aug auglīgos lapu koku mežos, krūmājos un vecos parkos. Kā daudzziem agra pavasara augiem, pēc noziedēšanas to virszemes daļas nokalst, un vasaras vidū meža zemsedzē zeltstarīte vairs nav atrodamā.

Divlapu žagatiņa

Maianthemum bifolia

5–20 cm augsts, ēncietīgs augs, kas atpazīstams pēc divām olveida lapām ar nosmailotu galu un sirdsveida pamatu. Maijā, jūnijā zied baltiem, smalkiem, skrajā ķekarā kārtotiem ziediem. Vasaras beigās ziedu vietās ienākas sīkas, sarkanas ogas, kas ir indīgas. Bieži sastopams un ēnainiem egļu, egļu-lapu koku mežiem raksturīgs augs.

Purva skalbe *Iris pseudacorus*

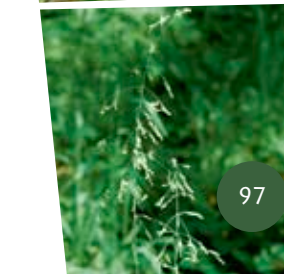
Purva skalbe ir tuva dārzos audzēto īrisu radniecīce. To var viegli pazīt pēc spilgti dzelteniem, īrisiem raksturīgas formas ziediem un leknām zobeneida, 60–120 cm garām, nereti noliektām lapām. Zied no maija līdz jūnijam. Tipiska slapju pļavu, grāvmalu, krastmalu mežu un staignāju iemītniece. Satur vielas, kas var izraisīt saindēšanos.

Plašā ēnsmilga *Milium effusum*

Liela, 60–150 cm augsta platlapju mežiem raksturīga graudzāle. No citām to var atšķirt pēc skrajās, plašās, 10–30 cm garas skaras, kuru veido 7–10 uz visām pusēm vērstu zaru pušķi, kas pēc noziedēšanas noliekst un it kā daļēji pieplok stiebram. Zied jūnijā, taču skara stiebra galā saglabājas līdz pat rudenim.

Liektā sariņsmilga *Lerchenfeldia flexuosa*

Smalka, 25–75 cm augsta graudzāle, kas aug tikai sausos priežu mežos, mežmalās un pļavās. Tā viegli var pazīt pēc mīkstām, ierotītām sarveida lapām, sarkanīgā stiebra un plašās sarkanīgi brūnas vai sarkanīgi violetas nokrāsas skaras, kam kurlumu piešķir smalkie, izlocītie zari. Nereti veido plašas audzes, kas mežam piešķir sarkanīgi brūnu nokrāsu.

Nokarenā pumpursmilga *Melica nutans*

20–60 cm augsta graudzāle ar tievu, stāvu stiebru un skrajā ceru, kuras ziedu vārpīņas nokarājas uz lokveidīgi nolīkušās skaras vienu pusi un atgādina brūni sātus pumpurus, graudus vai ovālas „odziņas”. Aug sausos un vidēji mitros skujkoku, jauktos un lapu koku mežos, īpaši saules apspīdētās nogāzēs.

Purva cūkausis *Calla palustris*

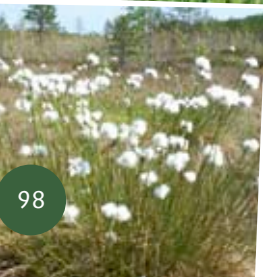
Vietām purvainos mežos, purvos un ezeru slišķņās augošs augs. Maijā un jūnijā, izplaukstot ziediem, ir ļoti redzama tā radniecība ar cēlajām kallām. Jūlijā, augstā ziedu vietā izveidojas zaļi, vēlāk – pilgti sarkani augļi jeb ogas. Laikā, kad cūkausis nerotā ne augļi, ne ziedi, to var pazīt pēc lielām, 10–25 cm garām, cūkas ausij līdzīgām lapām uz pagara kāta.

Grīšļi *Carex* spp.

Bieži sastopami un grūti atšķirami lakstaugi ar šaurām, garām lapām un trīsšķautņainu, nesaposmotu stublāju, kas aug gan purvos, mežos un pļavās, gan krastmalās un pat kāpās. Vairums no tiem zied pavasarī vai vasaras sākumā ar neciliem, vārpīņās kārtotiem ziediem.

Makstainā spilve *Eriophorum vaginatum*

Purvos un purvainos mežos bieži sastopams, 20–70 cm augsts augs, kas veido bļivus ciņus. Aprīļa beigās, maijā katra stublāja galotnē izveidojas viena stāva, pelēcīga ziedu vārpīņa. Pēc noziedēšanas no ziedu vārpas izaug garī, balti lidmatīņi, kas to pārvērš par baltu „vates pikū”. Spilvju pumpuri un sēklas ir svarīga medūnu, rubeņu un citu putnu ēdienkartes sastāvdaļa, bet ziedēšanas laikā – vērtīgs nektāraugs kukaiņiem..

Dzegužpirkstīte *Dactylorhiza* spp.

Vietām pārmitros mežos, purvos un mitrās pļavās no jūnija līdz augustam var pamanīt sawaļas orhidejas – 20–50 cm augstus augus ar krāšņu violetu vai sārtu ziedu vārpu. Biežāk sastopama ir Fuksa *D. fuchsii*, plankumainā *D. maculata*, Baltijas *D. baltica* un stāvlapu dzegužpirkstīte *D. incarnata*. Taču atšķirt tās nav viegli, jo tās visas ir ļoti līdzīgas.

Ložņu saulenīte *Goodyera repens*

Neliela, 10–25 cm augsta, priežu mežos augoša orhideja ar nelielām olveida lapām pie stublāja pamata. Zied jūlijā un augustā ar sikiem, smaržīgiem, baltiem vai zaļganiem ziediem, kas sakārtoti blīvā, vienpusējā vārpā.

SŪNAS

Tiek uzskatīts, ka pasaulē varētu būt 22 000–27 000 sūnu sugu. Tās ir sastopamas no tropu lietus mežiem līdz pat tundrai. Baltijas valstīs un Baltkrievijā ir apzinātas vairāk nekā 500 dažādas sūnu sugas. Vairāk kā puse no tām aug mežos – uz augsnes, koku stumbriem, trupošās koksnes vai uz mežā sastopamajiem akmeņiem. Katra no tām ir piemērojusies noteiktiem augšanas apstākļiem – vienas ir mazāk prasīgas un sastopamas biežāk, savukārt citas ir ļoti jutīgas pret izmaiņām un sastopamas vien mežsaimnieciskās darbības neietekmētos mežos, kur ilgstoši ir saglabājušies nemainīgi apstākļi. Īpaši krāšņa sūnu pasaule paveras pētniekam, kurš ir „apbruņots” ar lupu un mikroskopu. Šajā ceļvedī ir iekļautas tikai dažas biežāk sastopamās un vieglāk atpazīstamās sūnu sugas, kuras var pamanīt un noteikt katrs vērigs meža apmeklētājs.

UZ AUGSNES AUGOŠAS SŪNAS

Magelāna sfagns

Sphagnum magellanicum

Saīdzinoši liels, drukns un bieži sastopams sfagns, kas aug gan purvos, gan purvainos skujukoku mežos. Saulainās vietās augošos Magelāna sfagnus no citām sugām var atšķirt pēc vīnsarkanās vai violeti sarkanās krāsas, bet ēnā augošie ir zaļi, un drošai sugas noteikšanai būtu jāizmanto mikroskops.

Smaillapu sfagns *Sphagnum capillifolium*

Purvos, purvu malās un purvainos skujkoku mežos daudzviet bīvas, sarkani vai dzeltenī zaļas velēnas veido smaillapu sfagns. No citiem sfagniem to var atšķirt pēc neviendabīgās krāsas (vienam augam ir gan zaļas, gan sarkanas, gan dzeltenas lapas) un bīvā, ieapaļās formas galotnes pušķa.

Girgensonas sfagns *Sphagnum girgensonii*

Daudzviet vidēji auglīgos purvainos mežos plašas audzes veido koši zaļais Girgensonas sfagns. Tam raksturīgi salīdzinoši gari un slaidi zariņi un plakans galotnes pušķis, kas no augšas izskatās pēc daudzstarainas zvaigznes ar nedaudz tumšāku centru.

Spurainais sfagns *Sphagnum squarrosum*

Purvainos jauktu koku un lapkoku mežos salīdzinoši skrajās, bāli zaļas velēnas veido spurainais sfagns, kuru viegli var pazīt pēc lapām ar smailiem, atliektiem galiem, kas atgādina sikus dzelonišus.

Parastais dzegužlins *Polytrichum commune*

Purvainos mežos un purvos tumši zaļu velēnu klājenus veido parastais dzegužlins jeb lāčšūna. Tā stumbra virszemes daļa ir stāva, nezarota, klāta ar šaurām, smalkām, līdz 1 cm garām, visapkārt stumbram novietotām lapām, kas mitrumā ir tainas un atliekušās, bet sausumā – ieritinājušās un sakļāvušās. Vasarās stumbra galā uz 5–9 cm gara, sarkana kāta jeb setas izaug šķautņaina sporu vācelīte.

Kadiķu dzegužlins *Polytrichum juniperinum*

Kadiķu dzegužlins aug kāpās, purvos un purvainos mežos, sevišķi pēc degumiem, veidojot bīvus, zilganzaļus ciņus. No parastā dzegužlina to var atšķirt pēc īsāka stumbra, sarkanbrūna smailo lapu gala un smalkākas sporu vācelītes, bet pavasaros un vasaras sākumā – arī pēc koši oranžas „cepurītes” vai „ziedīņa” viriņo augu stumbru galotnēs.

Viļņainā divzobe

Dicranum polysetum

Daudzviet mitros un purvainos mežos zaļas vai dzeltenī zaļas velēnas veido viļņainās divzobes. To stāvais, sīkiem „matīņiem” klātais stumbrs var izaugt līdz 12 cm garš. Visapkārt stumbram novietotās lapas ir šauras, smailas, ~1 cm garas. Rūpīgāk ieskatoties, var pamanīt, ka tās ir viļņotas. Augšējās lapas vienmēr stāvas, pārējās – atstāvošas, nereti ar uzliektiem galiem. Vasarās stumbru galotnēs izaug viena vai vairākas sporu vēcelītes.

Slotiņu divzobe

Dicranum scoparium

Gan sausos skujuoku mežos un kāpās, gan purvainos mežos un purvos daudzviet uz augsnes vai stumbru pamatnes var pamanīt blīvas, tumši zaļas vai dzeltenīgi zaļas slotiņu divzobju veidotās velēnas. To stāvais, nezarotais stumbrs ir ~5 cm garš, klāts ar 4–7 mm garām, smailām, sirpjveidā saliektām lapām. Vasarās stumbra galotnē izaug slaida, sarkanbrūna sporu vēcelīte uz gara, dzeltenī brūna kāta, ko sauc par setu.

Platlapu knābīte

Eurhynchium angustirete

Gaiši zaļa sūna ar guļošu vai pacilu, līdz 8 cm garu, krūmveidā zarotu stumbru un sīkām, blīvi kārtotām sirdsveida jeb trīsstūrveida lapiņām. Zaru gali parasti gaišāki nekā to pamatne. Aug lapkoku vai jauktu koku mežos uz augsnes vai akmeņiem.

Lielā spuraine *Rhytidiadelphus triquetrus*

Saīdzinoši liela, drukna sūna koši zaļā krāsā ar stāvu, zarotu, 10–20 cm augstu, sarkanbrūnu stumbru. Sīkās, spurainās lapiņas, kas līdzinās slaidam trīsstūrim ar sirdsveida pamatu, ir atstāvošas un vērstas dažādos virzienos. Stumbra galotnē raksturīgs blīvāks lapu sakopojums. Aug mēreni mitros jauktu koku mežos, arī staignajos, bet tikai ciņu virsotnēs un uz koku sakņu pacēlumiem, kas neapplūst.

Parastā kociņsūna *Climacium dendroides*

Dzeltenīgi zaļa sūna ar sarkanbrūnu, pāris centimetrus augstu, vertikālu stumbru, kas galā zarojas, veidojot kociņam līdzīgu formu. Citu tai līdzīgu sūnu mūsu mežos nav. Aug mitros un slapjos auglīgos mežos, retāk zāļu purvos un pelēkajās kāpās.

Parastā straussūna

Ptilium crista-castrensis

Sūna ar stāvu stumbru un zariem, kas pie stumbra pamatnes ir garāki, bet uz galotnes pusi pakāpeniski saīsinās, veidojot putna spalvai līdzīgu formu. Aug priežu, egļu un jauktu koku mežos, kur veido plašus, dzeltenzaļus pakļājus.

Šrēbera rūšaine *Pleurozium schreberi*

Šrēbera rūšaine aug nabadzīgos un vidēji auglīgos skujkoku un jauktu koku mežos, purvajos, virsājos un zālajos, uz augsnes, koku pamatnes un trupošas koksnes, kur veido dzeltēni zaļas, spīdīgas velēnas. Tai raksturīgs stāvs, 5–15 cm augsts, sarkanīgi brūns stublājs, horizontāli vai nedaudz uzliekti, visbiežāk pretēji vērsti zari un sīkas olveida lapiņas ar ieliektām malām (apskatei nepieciešama lupa).

Spīdīgā stāvaine *Hylacomium splendens*

Skujkoku mežos zaļas, dzeltenzaļas vai zaļi brūnas, viegli spīdīgas velēnas veido spīdīgā stāvaine. Atsevišķs auga zariņš atgādina viegli noliektu ikšķa garuma papardīti ar sarkani brūnu kātu, kas paceļas stāvu virs iepriekšējā gada zariņa vidus.

Lielā greizkausīte *Plagiochila asplenoides*

Viena no lielākajām mūsu mežu sūnām ar ieapaļām lapiņām klātiem zariem. Tās zarainais stumbrs var izaugt līdz 12 cm garš. Lapas plānas, ar apaļu galu, koši zaļas, spīdīgas, sausā laikā krokotas, uz stumbra daļēji pārklātas un novietotas divās paralēlās rindās. Sastopama visai bieži. Aug uz mitras, vidēji auglīgas augsnes vai trupošas koksnes.

Sausienes skrajlape *Plagiomnium affine*

Mitrās, bet ne slapjās lapkoku mežu vietās un pļāvās uz augsnes un trupošas koksnes augoša sūna, kurai raksturīgs zaļš, 10–15 cm garš, ložņājošs stumbrs un pamišus kārtotas, plānas, tumši zaļas, 5–7 mm garas, ieapaļas lapas ar noapaļotu galu un nolaidenu lapas pamatni. Sausā laikā lapas krokojas.

Smailā skrajlape *Plagiomnium cuspidatum* ○◎

Aug atsevišķās mitru jauktu un lapu koku mežu vietās, uz augsnes, akmeņiem, celmiem vai koku pamatnēm. No līdzīgām sugām tās var atšķirt pēc salīdzinoši īsa, stāva vai ložņājoša stumbra, kas reti sasniedz 5 cm garumu, un 2–3 mm garām, smailām, pamišus kārtotām lapām, kas līdzīgi kā citām skrajlapēm ir plānas un sausā laikā sakrokojas.

Viļņainā skrajlape *Plagiomnium undulatum* ○◎

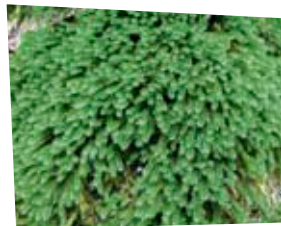
Ar citām nesajaucama sūna ar gaiši zaļām, viļņotām, salīdzinoši garām mēlesveida lapām, kas sausā laikā sakrokojas. Stumbrs zaļš, līdz 15 cm garš, zarots. Auglīgie dzinumi stāvi, pārējie – ložņājoši. Sporu vācelītes izaug reti, tomēr, ja tās veidojas, tad uz viena auglīgā dzimuma tās ir vairākas, katra uz ~3 cm augsta kāta. Aug mitros jauktu koku un lapkoku mežos. Bieži sastopama suga.

UZ KOKIEM AUGOŠAS SŪNAS

Parastā vāverastīte *Leucodon sciuroides* ◎∨△

Samērā bieži sastopama 4–5 cm gara, tumši zaļa, pie pamatnes – zaļi brūna sūna, kas aug uz lapu koku stumbriem, īpaši pie to pamatnēm. Sausā laikā veido tipisku uzliektu formu, kas atgādina vāveres asti, bet mitrumā iztaisnojas un atliecas uz leju, atgādinot „dusmīga kaķa” asti.

Īssetas nekera *Neckera pennata* ◎◎☼△

Vietām vecos, mitros un mežsaimnieciskās darbības neskartos mežos uz resnu apšu, ošu vai citu lapu koku stumbriem var pamanīt īssetas nekera veidotus zaļus, no stumbra atstāvošus dzinumus, kas izskatās pēc „plauktiņiem” – atstāvošo zaru gali novietoti gandrīz perpendikulāri koka stumbram. Sporu vācelītes novērojamas samērā bieži, taču tā kā to kātiņš jeb seta ir ļoti īss, nereti tās paliek nepamanītas. Lapa viļņota, bet to var pamanīt tikai ar lupu.

Gludā nekera *Neckera complanata* ◎◎☼△

Īssetas nekera līdzīga un tādās pašās vietās augoša sūna, ko var atšķirt pēc smailāka, uz galotni sašaurinātāka zarojuma, spīdīgākas velēnas un gaišākiem, ne tik atliektiem zaru galiem. Lapa ir gluda, ne viļņota, bet, lai to pamanītu, nepieciešama lupu.

Tievā gludlape

Homalia trichomanoides

Mežsaimnieciskās darbības maz skartos mežos uz vecu apšu, ošu un citu lapu koku stumbriem veido blīvas, tumši zaļas, izteikti spīdīgas velēnas. Tās lapas ir gludas, plānas un spīdīgas, bet sausā laikā ieliekušās. Sporu vēcelītes smalkas, rūsganas, uz pagara kāta. Velēnu sāk veidot pie stumbrā pamata, bet vecākos mežos var būt sastopama diezgan augstu. Mitrumu mīloša suga, kas biežāk sastopama mežos ūdeņu tuvumā.

Kažocenes *Anomodon* spp.

Atbilstoši nosaukumam platlapju mežos uz vecu lapkoku stumbriem augošās kažocenes līdzinās biežam, raupjam, dzeltenīgi zaļam, zaļam vai zaļgani brūnam kažokam, kas piemērotās vietās klāj koka stumbru vairāku metru augstumā. Jo lielākā daudzumā un augstāk uz koka stumbriem tās sastopamas, jo ilgāk mežu nav ietekmējusi mežsaimnieciskā darbība.

Cipešu hīpns

Hypnum cupressiforme

Uz lapkoku stumbru apakšējās daļas, liela izmēra kritālām, augsnes un akmeņiem visai bieži var pamanīt dzeltenīgi zaļas velēnas, ko veido Cipešu hīpns. Tā stumbrs ir neregulāri zarots, blīvi klāts ar spīdīgām, iegarenām, ieliekām lapiņām. Sporu vēcelītes smalkas, brūnas, uz gara kāta.

ĶĒRPJI

Ķērpji ir neparasti organismi, kas sastāv no sēnes un aļģes, kas ķērpja laponī atrodas ciešā savstarpējā mijiedarbībā – simbiozē. Sēne no aļģes iegūst barības vielas, savukārt aļģe no sēnes – ūdeni un minerālvielas, kā arī aizsardzību no pārmēģas saules staru ietekmes. Tādējādi ķērpis spēj izdzīvot tādās apstākļos, kādos sēne un aļģe atsevišķi nevarētu pastāvēt. Ķērpjus var sastapt no tuksnešiem līdz arktiskajiem ledājiem uz visdažādākajām virsmām – akmeņiem, kokiem, augsnes, kā arī māju sienām un jumtiem, žogiem un pieminekļiem. Ķērpji ir augu valsts pionieri, jo tie pirmie sāk augt tādās vietās, kur neviens cits augs to nespētu. Pasaulē ir atrastas ap 20 000 ķērpju sugu, Igaunijā ap 800, Latvijā, Lietuvā un Baltkrievijā ~500. Šeit aprakstīta tikai daļa no tām – mežos biežāk pamanāmās un vieglāk atpazīstamās.

UZ AUGSNES AUGOŠI ĶĒRPJI

Islandes cetrārija jeb Islandes ķērpis

Cetraria islandica

~6 cm augsts, pelēkbrūns vai olīvbrūns ķērpis ar neregulāri zarotām, līdz 1 cm platām, spīdīgām daivām, kas skrajos priežu mežos nereti veido biezus „paklājus”. Lapaņa apakšpuse gaišāka, ar labi saredzamiem baltiem punktiņiem un sarkanīgu apakšējo daļu. No šī ķērpja vāra rūgtu, bet iedarbīgu tēju, ko lieto klepus un bronhīta ārstēšanai.

Zvaigžņveida kladonija *Cladonia stellaris*

Viens no skaistākajiem sausu priežu mežu ķērpjiem, kas iztālēm atgādina 4–10 cm augstas, gaiši pelēkas ziepju putu kaudzītes. Atsevišķs ķērpja stumbriņš ir bagātīgi zarots. Sīkie zariņi un galotnītes vērstas uz visām pusēm. Tā kā ķērpis atgādina zarotu koku, to iecienījuši floristi un rotājumu darinātāji. Ķērpja tēja vai pulveris palīdzot pret zarnu parazītiem.

Briežu kladonija jeb briežu ķērpis

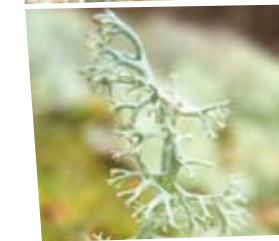
Cladonia rangiferina

Līdz 8 cm augsts, gaiši pelēks un bagātīgi zarots ķērpis, kas atgādina miniatūru krūmiņu. Zaru galotnītes sarkanīgi brūnas, noliekušās uz vienu pusi. Kādā pagājušā gadsimta sākuma Amerikas avīzē var lasīt, ka, barojot govīs ar salmiem, kam pievienotas izmērcētas kladonijas, var iegūt sevišķi gardu pienu. Amerikas Lielo ezeru apkaimē dzīvojošie indiāņi jaundzimušos peldināja ūdenī, kam pievienots briežu ķērpja uzlējums.

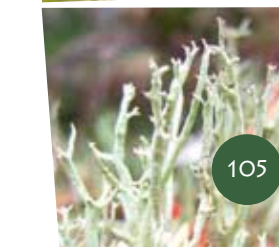
Meža kladonija *Cladonia arbuscula*

Meža kladonija ir līdz 10 cm augsts, bagātīgi zarots ķērpis ar brūnganām, uz vienu pusi noliektām zaru galotnītēm. No zvaigžņveida un briežu kladonijām to var viegli atšķirt pēc zaļgandzeltenās krāsas, bet no mikstās kladonijas *C. mitis*, kas ir līdzīgā krāsā, pēc nedaudz rūgtenās garšas. Aļaskā šo kladoniju tēja zināma kā līdzeklis pret caureju.

Dakšveida kladonija *Cladonia furcata*

Dakšveida kladonija veido līdz 10 cm augstus, gaiši pelēkus, dažkārt ar sīkām, zvīņainām lapiņām klātus krūmiņus ar zarotām, dakšām līdzīgām galotnītēm. Zaru galos veidojas sīki, tumši brūni augļķermenīši, kas izskatās pēc punktiņiem. Zinātnieki atklājuši, ka šī ķērpja vielas maksīgajā kultūrā nogalina leikēmijas šūnas. Iespējams, ka nākotnē tas būs nozīmīgs vēža ārstniecībā.

Ragveida kladonija *Cladonia cornuta*

Ragveida kladonija no citiem uz zemes augošajiem ķērpjiem atšķiras ar taisniem, 7–12 mm gariem, pelēkzaļiem vai zaļi brūniem, miltainiem graudiņiem klātiem zariņiem ar smailu īlenveida galotni. Atšķirībā no īlenveida kladonijas *C. coniocrae*, šī ķērpja zariņi ir taisnāki, blīvāki un apakšā sašaurināti, bet tā „velēniņa” – skrajāka. Aug ne tikai uz sausas un smilšainas augsnes, bet arī uz trūdošas koksnes un trūdvielām bagātas augsnes.

Slaidā kladonija *Cladonia gracilis*

Arī slaidā kladonija veido salīdzinoši garus, slaidus, miltainiem graudiņiem klātus stumbrīņus, taču to galotnīte ir strupa, nevis smaila. Stumbrīņu galos veidojas sekli kausveida paplašinājumi ar sikiem, brūniem punktiņiem to malās. Izmantots senajā Ķīnas medicīnā un dzijas krāsošanā. Vīlņu ar šo ķērpi var nokrāsot zaļganpelēkā krāsā.

Lodišu kladonija *Cladonia coccifera*

Lodišu kladonija ir 3–5 cm augsts ķērpis ar gaiši zaļiem, miltainiem graudiņiem vai sīkām, zviņainām lapiņām klātiem stumbrīņiem, kuru galā atrodas neregulāras formas kausiņi, uz kuru malām veidojas koši sarkani graudiņi. Dažkārt uz kausiņu malām izaug jauni kausiņi, un sarkanie graudiņi aizņem visu kausiņa virsmu. Zināms, ka 18. gs. tas izmantots kā pretklepus līdzeklis.

Florķes kladonija *Cladonia floerkeana*

Florķes kladonija veido smalkus, sikiem, miltainiem graudiņiem klātus, pelēcīgus stumbrīņus, kas nav garāki par 2 cm. Stumbrīņu galos veidojas labi saskatāmi, koši sarkani graudiņi. Dažkārt stumbrīņi augšdaļā zarojas. Izkata dēļ to nereti dēvē par Bengālijas vai velna sērkociņu. Aug gan uz sausas un smilšainas, gan trūdvielām bagātas augsnes un trūdošas koksnes.

UZ TRŪDOŠAS KOKSNES UN CELMIEM AUGOŠI ĶĒRPJI

Neregulārā kladonija *Cladonia deformis*

Neregulārā kladonija veido slaidas, dzeltenzaļas, miltainiem graudiņiem vai sīkām, zviņainām lapiņām klātas taurītes jeb kausiņus, kuru garums nepārsniedz 4 cm. Uz kausiņu malām veidojas koši sarkani, dažāda lieluma graudiņi. Aug uz trūdošas koksnes vai trūdvielām bagātas augsnes. Krievijā no šī ķērpja iegūst usnīnskābi, ko izmanto antibiotikas *Bināns* ražošanā.

Īleneveida kladonija *Cladonia coniocraea*

Ķērpis veido blīvu, pelēki zaļu, zvīņainu velēniņu, no kuras paceļas nelieli, 2–3 cm gari, nedaudz saliekti „īleniņi”, kas klāti sīkiem, miltainiem graudiņiem vai zvīņainām lapiņām. Bieži redzama tikai zvīņainā velēniņa ar retiem „īleniņiem”. Aug uz trūdošas koksnes, celmiem un koku pamatnēm, retāk – uz trūdvielām bagātas augsnes. Izturīgs pret gaisa piesārņojumu. Aug arī vietās, kur daudzas citas ķērpju sugas nespēj augt.

Bārkstainā kladonija *Cladonia fimbriata*

Bārkstainā kladonija veido regulāras formas, līdz 1,5 cm augstus, miltainiem graudiņiem klātus „kausiņus”, zem kuriem var saskatīt ķērpja primāro lapotni jeb velēniņu, kas izskatās kā veidota no mazām, zaļām vai pelēki zaļām zvīņām. Aug uz trūdošas koksnes vai trūdvielām bagātas augsnes, nereti – ceļmalās. Senāk izmantota dzijas krāsošanā (sarkans tonis).

Dobumainā kladonija *Cladonia cenotea*

Vietām uz trūdošas koksnes vai trūdvielām bagātas augsnes var saskatīt pelēkus, miltainiem graudiņiem klātus, dobus stobriņus ar raksturīgām atverēm un it kā ierullētām malām. Lielākajās atverēs var saskatīt stobriņa iekšpusē pelēcīgi brūno krāsu. Izmantots lakmusa ražošanā.

Pelēkā leprārija *Lepraria incana*

Samērā bieži mitrās un ēnainās vietās uz priežu, egļu un citu koku stumbriem un to pamatnēm var redzēt šo ķērpi, kas līdzinās zilgani pelēkam pulverim. Viens no visbiežāk sastopamiem ķērpjiem piesārņota gaisa vietās, kur daudzas ķērpju sugas nespēj izdzīvot.

Rūgtā pertuzārija *Pertusaria amara*

Daudzviet uz lapu koku mizas var pamanīt rūgto pertuzāriju, kas izskatās kā pelnu pelēkas rupju miltu kaudzītes. No līdzīgiem ķērpjiem viegli atšķirt pēc garšas, jo ir ļoti rūgts. Šī iemesla dēļ senatnē izmantots ārstniecībā kā hinīna aizstājējs.

Phlyctis argena

Viens no krevu ķērpjiem, kas uz gludu lapu koku mizas labi apgaismotās vietās veido gaiši pelēkus vai balti ieapaļus laukumus.

Lecidella *Lecidella elaeochroma*

Lecidellas atgādina kāda nezināma mākslinieka darinātas grafikas – gaišpelēkus vai brūngani pelēkus zīmējumus, kas apvilkti ar melnu līniju un izrotāti ar daudziem sīkiem, melniem punktiņiem. Aug uz gludas lapu koku vai skujkoku mizas. Sastopama samērā bieži.

Rakstu ķērpis *Graphis scripta*

Rakstu ķērpī var viegli pazīt pēc tā auglķermeņu veidotajiem rakstiem, kas atgādina hieroglifus vai rūnu rakstus uz baltiem vai gaiši pelēkiem laukumiem. Iedvesmojoties no šiem rakstiem, ir izveidotas speciālas rakstu ķērpja orākula kārtis. Aug ļoti noēnotās vietās uz melnalkšņu, lazdu un citu lapu koku mizas. Nelielā daudzumā bieži sastopams, bet lielākā daudzumā liecina par meža dabiskumu.

Rūsganā henotēka *Chaenotheca ferruginea*

Viens no lielākajiem, biežāk sastopamajiem un vieglāk pamanāmajiem „nagliņķērpjiem”. To veido smalkas, melnas, 2–5 mm garas nagliņas, kas iespraustas gaiši pelēcīgā vai pelēcīgi zaļā paklājā ar rūsganiem iekrāsojumiem – ar aci nesaskatāmā ķērpja laponī. Pārējo šīs grupas ķērpju „nagliņas” ir vēl sīkākas un bez lupas tikpat kā nav saskatāmas. Aug uz vecu priežu, retāk – egļu un bērzu mizas.

Pumpurainā akrokordija *Acrocordia gemmata*

Pumpurainā akrokordija atgādina sīkas, melnas pērlītes uz gaiši pelēka fona. „Pērlīšu” izmērs nepārsniedz 1 mm. Dažām no tām augšpusē redzama atvere, it kā kāds ar adatu būtu izdūris caurumiņu. Aug tikai vecās, mežsaimnieciskās darbības neskartās mežaudzēs uz ļabi apgaismotiem ozolu, ošu, apšu vai citu lapu koku mizas. Neuzmanīgs vērotājs to viegli var sajaukt ar citiem sīki punktotiem ķērpjiem.

Iesarkanā bacīdija *Bacidia rubella*

Zaļš vai pelēkzaļš, graudains ķērpis ar sīkām, viegli izliktām, kļeģelsarkanām „pērlītēm”, kuru izmērs nepārsniedz 2 mm. Izskatās, ka koks būtu saslimis ar vējbakām vai masaliņām. Aug tikai vecās, mežsaimnieciskās darbības neskartās mežaudzēs uz ļabi apgaismotās ozolu, ošu, apšu vai citu lapu koku mizas.

Daudzveidīgā lekanora

Lecanora allophana

4–6 cm plats, gaiši pelēks, grubuļains ķērpis ar daudziem 1–3 mm platiem augļķermenišiem. Tiem raksturīga salīdzinoši bieza, gaiši pelēka apmale un spīdīgs, kastanbrūns vidus. Viena no visbiežāk sastopamajām lekanorām. Aug uz platlapju vai apšu mizas. Lekanoras sastāvā esošās usnīnskābes izmanto farmakoloģijā un kosmetoloģijā. Amerikas Lielo ezeru indiāņi tās esot lietojuši zupās, jo, tām uzbriestot, rodas patīkama garša.

Dakstiņveida hipocenomicē

Hypocenomyce scalaris

Zvīņveida ķērpis, kuru veido 1–7 mm platas, pelēkzaļas daivīņas, kas pārklājas viena otrai, veidojot dakstiņu jumtam līdzīgus laukumiņus. Daivu malas klātas sīkiem, miltainiem graudiņiem. Aug saulainās vietās uz priežu, bērzu vai citu koku stumbru pamatnes, retāk – uz kritālām un veciem žogu un ēku dēļiem.

Dzeltenais sienaskērpis *Xanthoria parietina*

Koši dzeltens vai oranžīgs (ēnainās vietās – zaļgani pelēcīgs) ķērpis ar viegli krokotām daivām un gaišu apakšpusi. Lapaņa vidusdaļā daudz sīku diskveida augļķermenišu ar biežām malām. Aug uz dažādu koku stumbriem, zariem, akmeņiem, veciem dēļiem, šiferu jumtiem u. tml. virsmām. Sastop arī pilsētās un pie ceļiem, kur gaisa piesārņojuma dēļ daudzas ķērpju sugas nespēj augt. Izmantots dziedniecībā un dziju krāsošanā.

Priežu vulpicida *Vulpicida pinastri*

Gaiši dzeltens ķērpis ar krokotām, koši dzelteniem „miltiņiem” rotātām malām, kas nedaudz atgādina balerīnu svārciņus. Aug uz vecām priežu kritālām, retāk – uz bērziem, kadiķiem un to zariem. Senie mednieki ar šo ķērpi saindēja bultas, kad gāja medīt vilkus.

Parastais plaušķērpis

Lobaria pulmonaria

Liels ķērpis ar platām, līdz 15 cm garām daivām. Sausā laikā tas var būt gaiši pelēks, bet mitrā ir koši zaļš. Kērpja virspuse ir spīdīga ar plaušu alveolām līdzīgu zīmējumu. Lapas virspusē ir „zīmējuma” līnijām sīki, miltiem līdzīgi graudiņi. Aug vecos, saimnieciskās darbības maz skartos mežos uz labi apgaismo- tiem platlapju koku stumbriem, nereti stumbra augšdaļā. Jūtīgs pret gaisa piesārņojumu.

Kausveida pleurostikta

Pleurosticta acetabulum

Liels, ieapašs ķērpis ar ādainām, viegli uzliektām un nedaudz krokotām lapām. Sausā laikā pelēcīgs, mitrā – pelēkzaļš vai olīvzaļš. Lapoņa apakšpuse – tumši brūna vai melna. Ķērpja vidusdaļā veidojas palieli kausveida augļķermeņi ar miltainiem graudiņiem klātu maliņu. Aug uz veciem, saules apspīdētiem platlapjiem, nereti – ceļmalu tuvumā. No šī ķērpja var iegūt oranži brūnu krāsu, ko apģērbu krāsošanā izmantoja arī *Harris Tweed*.

Olīvzaļā melanēlija *Melanelia olivacea*

Spīdīgs, zaļi brūns vai olīvzaļš, 8–10 cm plats ķērpis ar ieapaļā, kokam cieši piegulošu laponi. Lapoņa virsma sīki krunkota ar retiem kausiņveida augļķermeņiem, bet apakšpuse gandrīz melna. Aug labi apgaismotās vietās uz lapu koku mizas. Agrāk no šī ķērpja ieguva brūnu krāsu vilnas krāsošanai. Līdzīgs grumbujainajai melanēlijai *M. exasperata*, taču tā ir košāk zaļa, un tās laponi klāj sīki vāles veida izaugumi.

Sarainā melanēlija *Melanelia exasperata*

Olīvzaļš vai brūngans ķērpis, kura lapoņa virsma klāta ar sīkiem kārpveida izaugumiem, bet tā vidusdaļā veidojas daudzi 5–6 mm plati kausiņveida augļķermeņi ar spīdīgu disku un kārpainu maliņu, kas atgādina juveleru darinātus saldumu trauciņus ar bagātīgi izrotātām malīm. Lapoņa apakšpuse tumši brūna. Aug uz lapu koku, retāk skujkoku mizas un veciem ēku, šķūnišu vai žogu dēļiem.

Rievainā parmēlija

Parmelia sulcata

Ieapašs, gaiši pelēks ķērpis ar tumšu apakšpusi, kuru viegli pazīt pēc reljefā tīklojuma (vāfelei līdzīgas struktūras), kas klāj šaurās lapoņa daivas. Rūpīgāk ieskatoties, var pamanīt, ka lūzuma vietas klāj sīki, miltaini graudiņi. Aug gan uz skujkokiem un lapu kokiem, gan uz apstrādātas koksnes un akmeņiem. Nozīmīga sastāvdaļa ajūnvēdas un unani medicīnā izmantotās drogās. Izmanto arī afrodisiāju pagatavošanai.

Zilganzaļā platismatija

Platismatia glauca

Samērā liels ķērpis, kura laponis sastāv no atsevišķām, līdz 4 cm garām, gludām daivām. Daivu virspuse pelēka vai zaļganbrūna ar viegli zilganu nokrāsu, bet apakšpuse – brūna. Lapoņa

malīņas ir viegli uzliktas, krokotas un klātas ar sīkiem, miltainiem graudiņiem. Bagātīgais krokojums un zaļganbrūna krāsa nedaudz atgādina krokainos lapu salātus. Aug uz lapu koku un skujkoku mizas. Izmato kazu vilnas balināšanai.

Miltainā imshaugija *Imshaugia aleurites* ● ▲

Gaiši pelēks, līdz 5 cm plats ķērpis ar 2–3 mm platām daivām, ko klāj mazi, pelēki graudiņi, kas atgādina rupja maluma miltus. Ideālā gadījumā ķērpja laponis veido apaļu rozeti, kas izskatās kā ar sniegu apbārstīti kupli svārciņi, kuros meitenes Ziemassvētkos dejo sniegpārslu deju. Apakšējā virsma balta. Aug saulainās vietās uz priežu stumbriem un kritālām.

Mainīgais parmeliopsis *Parmeliopsis ambigua* ● ☼ ▲

3–4 cm plats, kokam cieši piegulošs ķērpis ar plānu, ieapaļu laponi, kas sastāv no cieši sakļautām, ~1 mm platām daivām. Ķērpja virspuse gaiši pelēka ar zaļganu vai dzeltenīgu nokrāsu. Tā vidusdaļā dzeltenīgas, miltiem līdzīgas kaudzītes kā bišu sanesti ziedputekšņi. Ķērpja apakšpuse brūni melna. Aug uz priežu, retāk bērzu stumbriem vai trūdošas koksnes.

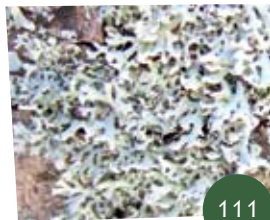
Pūslīšu hipogimnija *Hypogymnia physodes* ● ○ ● ☼ ☼ ▼ ▼ ▲ ▲ □ □

Viens no Eiropā visizplatītākajiem ķērpjiem. Aug gan mežos uz dažādu koku stumbriem, zariem un kritālām, gan pilsētās uz akmeņiem, kokiem un veciem ēku vai žogu dēļiem. Ķērpja virspuse ir sudrabaini pelēka, nereti ar melniem plankumiem, bet apakšpuse – tumši brūna vai melna. Amerikas Lielo ezeru apkaimē dzīvojošie indiāņi šo ķērpi „svaigu” vai uzbriedinātu ūdenī izmantoja pret vēdera aizcietējumiem.

Fiscija *Physcia tenella* □

Neliels, gaiši pelēks ķērpis ar pelēkām skropstiņām gar plakano daivu malām. Daivu gali nedaudz uzlikti, dažkārt klāti sīkiem, miltainiem graudiņiem. Lapoņa apakšpuse gaiši brūna vai gaiša. Ķērpjiem, kas aug nepiesārņotās vietās, veidojas tumši pelēki kausveida augļķermeņi ar gaišāku apmali. Aug uz lapu koku mizas, nereti – ceļu un apdzīvotu vietu tuvumā.

Skropstaninā anapthihija *Anaptychia ciliaris*

Līdz 5 cm garš, pelēks vai brūngani pelēks ķērpis, kas veido sīkiem, miltainiem graudiņiem klātu zarainu un saplacinātu daivu mudžekli. Daivu galos ir 3–8 mm gari izaugumi, kas atgādina skaistas, garas skropstas (daudz garākas nekā fisciļai). Dažkārt uz tā lapaņa veidojas 2–5 mm plati augļķermeņi. Aug uz labi apgaismotu lapu koku mizas, nereti – apdzīvotu vietu un ceļmalu tuvumā, tomēr tikai vietās ar nebūtisku gaisa piesārņojumu. Senāk izmantots matu pūdera pagatavošanā.

Klijainā pseidevernija

Pseudevernia furfuracea

Plaši sastopams, pelēks vai brūnganpelēks ķērpis ar plakaniem, stīviem kā žaģari zariem. Dažkārt kā ezis klāts ar pelēkiem, adatām līdzīgiem veidojumiem, kas atgādina klijas. Zarojoties vienmēr dalās pa divi. Lapaņa apakšpuse – melna vai violeta. Aug labi apgaismotās vietās uz dažādu koku stumbriem, zariem, krtalām, akmeņiem un veciem ēķu vai žogu dēļiem. Ēģiptē šo ķērpi lietoja mūmiju balzamēšanas procesā.

Plūmjū evernija *Evermia prunastri*

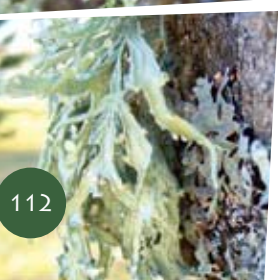
Gaišs, pelēkzaļš vai dzeltenzaļš ķērpis ar plakanām, līdz 3 cm garām, samērā mīkstām daivām. Daivu malas klāj sīki, miltaini graudiņi. To apakšpuse – balta. Bieži klāj lielus laukumus uz lapu koku stumbriem un zariem. Nereti sastop uz ozoliem, tādēļ saukts par ozolsūnu. No šī ķērpja vielām pagājušā gadsimta 1940.–1950. gados Vācijā ražoja antibiotiku *Evozins*, ko izmantoja atklāto tuberkulozes formu ārstēšanai.

Vienādgaloņņu ramalina *Ramalina fastigiata*

Pelēkzaļš vai zaļgandzeltens ķērpis ar nelīdzienām, līdz 5 cm garām daivām, kuru galos kā teleskopi atrodas diskveida augļķermeņi. Daivu zari var būt gan apaļi, gan saplacināti. Aug uz labi apgaismotiem lapu kokiem vietās ar nebūtisku gaisa piesārņojumu. Indijā izmantots karija pagatavošanā.

Ošu ramalina *Ramalina fraxinea*

Līdz pat 15 cm garš, pelēkzaļš vai zaļgandzeltens ķērpis ar plakanām, līdz 4 cm platām daivām, uz kurām redzami palieli diskveida augļķermeņi (gaišāki par pārējo ķērpja laponi). Atšķirībā no vienādgaloņņu ramalīnas, augļķermeņi var atrasties gan daivu malās, gan virspusē un apakšpusē. Aug labi apgaismotās vietās uz lapu koku mizas vai veciem koka ēķu vai žogu dēļiem vietās ar nebūtisku gaisa piesārņojumu. Šī ķērpja vielas izmantotas kosmētikas un parfimērijas ražošanā.

Miltainā ramalīna *Platismatia glauca*

Pelēkzaļš vai zaļgandzeltens ķērpis ar nedaudz rievotām, šaurām, līdz 5 cm garām lentveida daivām. Uz daivu malām redzamas mazas, rupja maluma miltiem līdzīgas kaudzītes, kuru dēļ tās izskatās pēc astoņkāja taustekļiem. Biežāk sastopamā ramalīnu suga, kas aug uz dažādu lapu koku mizas, nereti – apdzīvotu vietu un ceļu tuvumā. Bosnijas un Hercegovinas kara laikā cilvēki šo ķērpi izmantoja pārtikā.

Īsmatainā usneja *Usnea hirta*

Viena no biežāk sastopamajām usnejām. Līdzīga nelielam, līdz 5 cm garam, zaļgandzeltenam vai zaļganpelēkam matu kušķītim, ko veido dažāda resnuma un garuma pavedieni. Mitrumā tā pavedieni kļūst mīksti, bet sausā laikā – cieti un raupji. Aug uz lapu koku un skujkoku stumbriem vai trūdošas koksnes. Jūtīgs pret gaisa piesārņojumu. Izmantots vilnas krāsošanā, iegūstot miesaskrāsas toni.

Nokarpavedienu usneja

Usnea filipendula

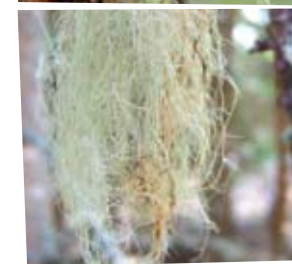
Īsmatainajai usnejai līdzīgs, bet daudz lielāks ķērpis. Tā pavedieni var būt pat 30 cm gari. Raksturīga pazīme – ķērpja „kušķīti” redzami daži resnāki pavedieni, no kuriem taisnā leņķī atzarojas īsāki un smalkāki „diedzīņi”, atgādinot zivs asaku. Aug uz egļu, bērzu vai citu koku mizas, nereti – tuvāk galotnei. Dienvidsaharīnā šī ķērpja pulveri bēra uz brūcēm, lai tās labāk sadzītu.

Smalkmatainā brīorija *Bryoria capillaris*

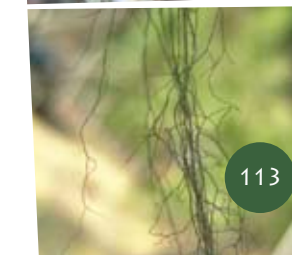
Ķērpis, kas atgādina skujkoku zaros vai mizā iekērušos smalku, pelēku matu kušķi. No usnejām to var atšķirt, pastiepjot ķērpja pavedienu. Brīoriju pavediens viegli pārtrūkst, bet usnejām tas ir elastīgāks. Turklāt brīoriju pavedieni ir aptuveni vienāda resnuma, bet usnejām vienmēr daži pavedieni ir resnāki par citiem. Britu Kolumbijā izkaltētu un saberztu šīs sugas ķērpi pievienoja pulverim, ko izmantoja dēļu krāsošanai.

Brūnganējošā brīorija *Bryoria fuscescens*

Otra biežāk sastopamā brīoriju suga. To veido smalki, tumši brūni vai zaļganbrūni, vienāda resnuma pavedieni. Visbiežāk 5–15 cm gari, taču var sasniegt 30 cm garumu. No smalkmatainās brīorijas atšķirama pēc krāsas. Sastop uz skuju koku, arī bērzu mizas, reizēm arī uz trūdošas koksnes. Samērā jutīga pret gaisa piesārņojumu. Ziemeļkalifornijā šo ķērpi izmantoja kā kompresi pietūkuma mazināšanai.

SĒNES

To, cik daudz un dažādu sēņu ir mūsu mežos, nepateiks neviens. Kaut šķiet, ka lielo atklājumu laiks ir aiz muguras, sēņu pētniekiem vēl ir daudz darāmā. Ir aprēķināts, ka mērenā klimata apgabalos sēņu sugu skaits ir septiņas reizes lielāks, ka mērenā klimata apgabalos sēņu sugu skaits ir septiņas reizes lielāks, ka mērenā klimata apgabalos sēņu sugu skaits ir septiņas reizes lielāks, ka mērenā klimata apgabalos sēņu sugu skaits ir septiņas reizes lielāks. Latvijā līdz šim apzinātas aptuveni 4000 sēņu sugas, taču daudzi atklājumi vēl gaida. Sēņu galvenā loma dabā ir pārstrādāt augu saražotās un uzkrātās barības vielas, padarot tās atkal pieejamas vielu aprites procesā. Savukārt sēnes pašas kalpo par barības avotu daudziem dzīvniekiem – gan lieliem, gan maziem. Šajā ceļvedī aprakstīta tikai niecīga daļa no tām – lielākās, biežāk sastopamās un vieglāk pamanāmās.

Citronu bisporella *Bisporella citrina* ○◎☼☼▽△▲

Augšanas periods: janvāris–decembris

Šo mazo, taču košo sēnīti var redzēt visu gadu, ja vien tās apdzīvotos satrupējušos stumbrus neklāj sniegs vai pērnās lapas. Skatoties no sāniem, tā atgādina 1–3 mm platu naglas galviņu. Aug puduros uz mitras atmirušās lapu koku koksnes, kuru vairs neklāj miza. Sastopama ļoti bieži.

Zilajā hlorociborija *Chlorosplenium aeruginascens* ○◎☼☼▽▽△

Augšanas periods: augusts–oktobris

Mitros mežos satrupējušu zilganzaļu koksni būs redzējuši daudzi, bet rudens pusē, vēgāk ieskatoties, uz tās var ieraudzīt zilganzaļus kausiņus uz īsiem kātiņiem – koksnes zilēšanu izraisošās hlorociborijas auglķermeņus.

Austrijas agrene *Sarcoscypha coccinea* △▲◎☼

Augšanas periods: marts–maijs

Pirmais pavasara vēstnesis. Nelielie, sarkanie kausiņi mežā parādās uzreiz pēc sniega nokušanas, reizēm pat nelielos atkušušos pleķīšos. Aug mitrās vietās uz satrupējušiem koksnes gabaliem lapu koku tuvumā. Var lietot pārtikā, bet nelielā daudzumā un galvenokārt kā ēdiena izgreznojuma elementu.

Parastais lāčpurns *Morchella esculenta* ◎☼

Augšanas periods: marts–maijs

Formas un krāsu ziņā ļoti dažāda pavasara sēne. Tās cepurīte var

būt gan koniska, gan olveida vai ieapaļa, bet krāsa variē no tumši brūnas līdz bēšai. Cepurītes mala saaugusi ar kātiņu. No citām sēnēm var viegli atšķirt pēc daudzstūrainajiem dobumiem uz cepurītes virsmas, kas atgādina bišu šūnas. Kātiņš dobs, parasti cepurītes garumā. Ēdama, taču pirms ēšanas labi jānovāra. Der žāvēšanai.

Parastā bisīte jeb murķelis *Gyromitra esculenta*

Augšanas periods: aprīlis–maijs

Pavasara sēne ar smadzeņveidīgi krokotum, tumši brūnu cepurīti un īsu, dobu, baltu kātiņu. Satur indīgas vielas, kas izdalās ar tvaikiem, to vārot, tādēļ ir zināmi gadījumi, kad cilvēki saindējušies, ieelpojot tvaikus. Aug grupās, bieži uz atsegta augsnes. Nereti tiek jaukta ar lāčpurniem (sk. iepriekš).

Parastais ķēvpups *Ptychoverpa bohemica*

Augšanas periods: aprīlis–maijs

Tuva bisīšu un lāčpurnu radniecē. Tās cepurīte atgādina uzpirksteni – cepurītes malas nav pieaugušas pie kātiņa. Kātiņš – pagārš ar dobu vidu. Ēdama, bet tās mikstums ir plāns, tādēļ vajadzēs daudz sēņu, lai pagatavotu maltīti. Aug mitrās vietās starp nobirušām lapām. Tā kā cepurītes krāsa līdzīga pērno lapu tonim, tā ir grūti pamanāma.

Krokainais rumpucis *Helvella crispa*

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Īpatnējas formas viscaur gaišo krēmkrāsas sēni viegli pazīt pēc divainās cepurītes un krokainā, doba kātiņa ar daudziem tukšumiem. Pēc pamatīgas novārīšanas to var lietot pārtikā, tomēr jābūt uzmanīgiem, jo var izraisīt alerģisku reakciju. Aug grupās vai pa vienai mežmalās, taku malās un skrajos mežos, reizēm arī parkos un dārzos.

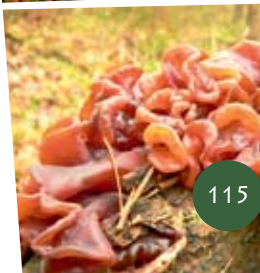

Brūnā receklene *Tremella foliacea*

Augšanas periods: septembris–novembris

Sēni var viegli pazīt pēc formas – tā atgādina brūnu, rievotu smadzeņu masu. Konsistence želejveida, taču samērā stingra. Interesanta tās īpatnība ir spēja pēc izkalšanas (tad sēne saraujas, kļūst cieta un melna) un otreizējas samitrināšanas atgūt sākotnējo formu. Aug uz kritušo koku koksnes, parazitējot uz citām sēnēm.

Parastā ausaine *Auricularia mesenterica*

Augšanas periods: septembris–novembris

Aug mitrās vietās uz kritušu lapu koku koksnes, kritalu apakšpusē vai sānos. Var noklāt lielus laukumus. Tai raksturīga gumijota konsistence, pelēkbrūna virspuse un sarkanbrūnām krokām vai rievām klāta apakšpuse. Sastopama diezgan nevienmēriģi. Biežāk to var atrast Gaujas ielejā.

Parastā piestenīte *Crucibulum laeve*

Augšanas periods: janvāris–decembris

Nelieli, neparastas formas, uz trupošas koksnes augoši pūpēdīši. Jaunu ligzdiņai līdzīgo sēni klāj gaiši dzeltens „vāciņš”. Sēnei pieaugot, „vāciņš” saplīst, ļaujot saskatīt līdz pat 10–15 „oliņas” ar sporām. Sastopamas ļoti bieži, taču mazo izmēru dēļ tās reti kurš pamanā (kausiņa diametrs nepārsniedz 1 cm). Aug sausās vietās mežos, parkos, pat dārza stūros, ja vien tajos ir žagaru kaudze.

Skropstainā zemeszvaigzne *Geastrum fimbriatum*

Augšanas periods: jūnijs–novembris

Visbiežāk sastopamā zemeszvaigzne. Aug jauktos mežos uz nobirušām lapām. Sastopama samērā bieži, bet mazā izmēra un brūnās krāsas dēļ grūti pamanāma. No citiem pūpēžiem zemeszvaigznes atšķiras ar dubultu auglķemeni, kura ārējā daļa, sēnei nobriestot, starveidā saplaisā, iekšējo lodīti saglabājot neskartu.

Jumjūpēdis *Rhizopogon luteolus*

Augšanas periods: jūnijs–novembris

Jumjūpēži ir ieapaļi, sārti vai dzeltenīgi brūni bumbulji, ko nereti var atrast smilšainās priežu mežu augsnēs. Radniecīgi bekām. To garša līdzīga baraviku kātiņiem. Jumjūpēžus nereti jauc ar trifelēm, taču trifeles aug dziļāk augsnē, un to iekšpusē ir redzamas tumšākas un gaišākas dzīslīņas.

Iedzeltenais jeb parastais cietpūpēdis

Scloderma citrinum

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Ciets, iedzeltenam kartupelīm līdzīgs pūpēdis, kas aug zem lapu kokiem starp sūnām vai augsnes virskārtā. Tā virsma var būt gluda, taču biežāk ir nefīzēna un plaisaina. Jauniem cietpūpēžiem iekšpuse ir gaiša, taču nobriestot sporas kļūst pelēkas un visbeidzot – melnas. Raksturīga metāliska smarža.

Milzu apaļpūpēdis *Langermania gigantea* ☼ □

Augšanas periods: jūnijs–septembris

Aug skrajās mežmalās, parkos, krūmājos, dažkārt arī augļudārzos. Pazīt to ir viegli, jo neviens cits pūpēdis nezaug tik liels. Kamēr sēne ir vēl bērna galvas lielumā un pilnīgi balta no iekšpusēs, tā ir ēdama un ļoti garšīga. To var cept bez vārīšanas vai grilēt ar garšvielām. Kad iekšpusē nobriest sporas, pūpēdis iekrāsojas zaļgan un visbeidzot – brūns.

Bumbieru pūpēdis *Lycoperdon pyriforme* ● ☼ □

Augšanas periods: jūlijs–novembris

Atšķirībā no citiem pūpēžiem, bumbieru pūpēdis aug uz atmirušas koksnes. To viegli var atpazīt pēc gludās virsmas un iegarenās bumbiervēda formas. Aug lielās grupās vai puduros. Ēdams, bet ne pārāk garšīgs. Sastopams mežos, parkos, dārzos un krūmājos – visur, kur ir lapu koku kritālas vai veci celmi.

Parastie zemestauki *Phallus hadriani* ○ ☼ ☼ △

Augšanas periods: jūnijs–oktobris

Neparastas formas sēne, kas sēņotāju piesaistīs vai tieši otrādi – atbaidīs – ar savu smaku. Sēnei nobriestot, no ieapaļa, vistas olas lieluma bumbaļa izaug līdz 15 cm garš kātiņš ar „šūnainu”, baltu cepurīti, kas klāta ar smirdīgām, zaļganām gļotām. „Olas” stadijā sēne nesmird, un tās iekšējo daļu izmanto gan pārtikā, gan ārstniecībā.

Parastā gailene *Cantharellus cibarius* ● ○ ☼

Augšanas periods: jūnijs–oktobris

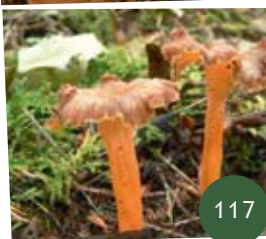
Viegli pamanāma, bieži sastopama, plaši izplatīta un labi zināma sēne ar lielisku garšu. Viena no retajām sēnēm, kas cepama bez vārīšanas. Populāra ne tikai pie mums, bet arī daudzviet citur pasaulē. To sastop gan Ziemeļamerikā, gan Ziemeļāfrikā, gan arī Āzijā līdz Himalajiem.

Zeltkāta gailene *Cantharellus lutescens* ▼

Augšanas periods: augusts–oktobris

Parasto gaileni nedaudz tumšāka un smalkāka, sekstainajai gailenei *C. tubaeformis* ļoti līdzīga sēne. Zeltainajai gailenei cepurītes apakšpuse ir gandrīz gluda, sekstainajai – labi saskatāmas krokaini zarotas dzīslas, un tās kāta krāsa nav tik koši dzeltena. Abas aug mitrās vietās, nereti sfāgnos, tādēļ tās atrod tikai tie, kas zina, kur meklēt. Gan viena, gan otra ir ēdama un garšīga sēne.

Rudens taurene *Craterellus cornucopioides*

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Tuva gailēņu radniecība. Arī pēc garšas tā ir līdzīga parastajām gailenēm. Pie mums kā ēdama sēne tā ir mazāk pazīstama, taču Skandināvijā – viena no iecienītākajām. Neparastās krāsas un formas dēļ tā saukta dažādos vārdos – pārpilnības rags, melnā taure, nāves taure, miroņu taurene, kas nav veicinājis sēnes popularitāti. Aug zem lapu kokiem, retāk – skujukokiem. Sastop bieži, taču tumšās krāsas dēļ nav viegli pamanāma.

Jomainā adatene jeb dzeltenā kļiņģerene

Hydnium repandum

Augšanas periods: augusts–oktobris

No virspuses adatene jeb kļiņģerene atgādina bālu gaileni, taču atšķirīga ir tās apakšpuse – to klāj silkas adatiņas, uz kurām veidojas sēnes sporas. Ēdama, taču vecākie eksemplāri rūpīgi jānovāra, jo sēnes mikstums, tai nobriestot, kļūst rūgts. Tā kā stingrais mikstums prasa ilgāku pagatavošanu, tā labi der sautējumiem.

Krokainā kazbārde *Sparassis crispa*

Augšanas periods: augusts–oktobris

Samērā reti sastopama liela, krēmkrāsas vai gaiši dzeltenbrūna sēne, kas daudzo daiviņu dēļ nedaudz atgādina lielu puķkāpostu. Aug pa vieni uz kalstošām vai nokaltušām priedēm, visbiežāk pie stuburu pamatnes.

Stāvā korallene *Ramaria stricta*

Augšanas periods: augusts–oktobris

Šī daudzkārt zarotā sēne atgādina koralli, un tās zariņi ir nevis nokareni, bet stāvi. Sēni aizskarot, tā krāsojas brūngana. Kamēr jauna, tā ir viscaur dzeltena, bet nobriestot sēnes zaru pamatne krāsojas okerbrūnā krāsā. Aug zem eglēm, uz augsnē paslēptas trupošas koksnes.

Zarainā jeb koraļļu dižadatene

Hericium coralloides

Augšanas periods: augusts–septembris

Sēņu pētnieku jeb mikologu skatījumā – viena no skaistākajām mūsu mežu sēnēm. Tā atgādina baltu, sikām, nokarenām

adatiņām klātu korallī. Lielākie sēnes eksemplāri izaug pat 20 cm plati. Aug mitros, mežsaimnieciskās darbības mazskartos mežos un gravās uz koku kritālām, nereti grupās – uz vienas kritalas mēdz būt vairāki džadateņu „puduri”.

Parastā ausenīte jeb vecāsmātes auss

Auriscalpium vulgare

Augšanas periods: februāris–decembris

Ar citām grūti sajaucama sīka sēnīte ar brūnu, līdz 2 cm platu nierveida cepurīti. Par cepurīti tumšāks kātiņš piestiprinās cepurītes vienā sānā, nevis vidū. Cepurītes augšpusē ir smalki matiņi, apakšpusē – nelielas adatiņas. Aug uz trupošiem čiekuriem. Lai arī sēnīte ir maza un brūna, to var iemanīties ieraudzīt, jo tā sastopama gandrīz visur, kur ir priežu čiekuri.

Egļu baravika *Boletus edulis*

Augšanas periods: jūlijs–novembris

Daudziem labi zināma drukna sēne ar brūnu cepurīti, bļīvu, pāresnīnātu, ar baltu tīklojumu klātu kātiņu un bāli dzelteniem stobriņiem cepurītes apakšpusē. Ļoti līdzīga bērzu baravikai *B. betulicola*. Visvieglāk tās atšķirt pēc koka, zem kura tās aug (egļu baravika – zem eglēm, bet bērzu – zem bērziem). Izteiktās garšas un smaržas dēļ tās ir vienas no iecienītākajām sēnēm ne tikai pie mums, bet arī citur pasaulē.

Priežu baravika *Boletus pinophilus*

Augšanas periods: jūnijs–septembris

Gan pēc izskata, gan garšas un smaržas bērzu un egļu baravikai līdzīga sēne ar nedaudz tumšāku un sarkanīgāku cepurīti, kas mitrā laikā kļūst viegli slidena. Sēne veido mikorīzu jeb sēņsakni ar priedi. Citiem vārdiem sakot – tā aug zem priedēm. Tāpat kā citas baravikas, arī šī ir laba gan cepšanai un vārīšanai, gan žāvēšanai, saldēšanai un konservēšanai.

Raganu beka *Boletus luridus*

Augšanas periods: jūlijs–septembris

Koša sēne ar samtaini brūnu cepurīti, oranžiem vai oranži sarkanīgiem stobriņiem cepurītes apakšpusē un dzeltenu, ar sarkanu tīklojumu klātu kātiņu. Griezuma vai iespieduma vietā krāsojas zili melna. Aug zem lapu kokiem, ne tikai mežos, bet arī parkos, alejās un grantētū ceļu malās. Ēdama, taču pirms lietošanas tā ir kārtīgi jānovāra.

Rudzupuķu smilšbeka *Gyroporus cyanescens*

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Viscaur pelēcīgi dzeltena sēne, kas griezuma vietā vai aizskarot kļūst koši rudzupuķu zila (citas bekas, kuras ievainojuma vietā zilē, parasti kļūst tumšāk zilas vai pat zilganmelnas). Cepot tās krāsa mainās vēlreiz – uz koši dzeltenu. Garšīga, ēdama sēne, tikai tā ir jāiepazīst. Aug zem dažādiem kokiem, smilšainā augsnē.

Parastā apšubeka *Leccinum aurantiacum*

Augšanas periods: jūnijs–oktobris

Šī skaistā, zem apsēm augošā beka no citām atšķirama pēc augšanas vietas un bālām vai sarkanbrūnām, nevis melnām zviņām klātiem, salīdzinoši slaidiem kātiņiem. Cepurīte var būt gan spilgti oranžbrūna, gan oranždzeltena. Mikstums balts, vēlāk pelēcīgs. Griezuma vietā krāsojas violets. Līdzīga ozolu lācītim *L. quercinum*, kas aug zem ozoliem. Gan vienai, gan otrai piemīt laba garša, un tās cepamas bez vārīšanas.

Sila lācītis *Leccinum vulpinum*

Augšanas periods: augusts–septembris

Šai becai ir ruda vai sarkanbrūna cepurīte un melnām zviņām klāts kātiņš. Mikstums balts. Griezuma vietā cepurīte krāsu nemaina, bet kātiņš augšdaļā kļūst sārts, pie pamata – zilgans. Aug zem priedēm. Tāpat kā vairums beku, tā ir laba ēdama sēne, kuru var cept bez iepriekšējas novārīšanas.

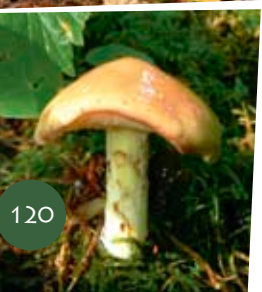

Parastā bērzubeka *Leccinum scabrum*

Augšanas periods: jūnijs–novembris

Viena no biežāk sastopamajām bekām ar pelēkbrūnu cepurīti un slaidu, pelēkām vai melnām zviņām klātu kātiņu. Mikstums balts ar patīkamu smaržu, griezumā krāsu nemaina. Var pagatavot tāpat kā citas bekas – cepot bez novārīšanas. Aug zem bērziem.

Graudainā sviestbeka *Suillus granulatus*

Augšanas periods: jūnijs–novembris

Pēc skata un garšas ļoti līdzīga parastajai sviestbekai *S. luteus*. Abām ir brūnas cepurītes ar lipīgu, viegli novelkamu miziņu, dzeltenīgi stobriņi cepurītes apakšpusē un gaiši dzeltens mikstums. Graudaino sviestbeku var atšķirt pēc maziem graudiņiem uz sēnes stobriņiem un kāta, bet parasto – pēc balta plīvura, kas sedz jaunu sēnišu stobriņus, vai tā paliekām (gredzena) uz pieaugušas sēnes kāta.

Purva sviestbeka *Suillus flavidus*

Augšanas periods: augusts–septembris

Atšķirībā no citām sviestbekām, šī ir smalkāka ar gaišākas krāsas cepurīti un rupjākām porām cepurītes apakšpusē. Pieaugušām sēnēm cepurītes vidū izteikts paugurs. Mikstums dzeltenīgs ar patīkamu smaržu. Aug purvainos mežos vai purvu malās zem priedēm.

Priežu sviestbeka *Suillus variegatus*

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Gan sausos, gan mitros priežu mežos bieži sastopama smilšu dzeltena vai oranži brūna sviestbeka ar samtainu vai nelielām zvirņām klātu cepurīti un par cepurīti tumšākām porām tās apakšpusē. Mikstums gaiši dzeltens. Griezumā un iespaidumu vietās zilē. Dažkārt to dēvē par makavici. Sēne ir ēdama, taču tā ir metāliska smarža.

Parastā žultsbeka *Tylopilus felleus*

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Šo rūgto un tādēļ neēdamo beku mēdz sajaukt ar baraviku. Atšķirībā no baravikas, žultsbekai ir rozā stobriņi un uz kātiņa – tumšs tīklveida raksts. Tomēr drošākā tās noteikšanas metode ir garša. Pielieciet bekas mikstumu pie mēles – rūgtumu sajūtīsiet uzreiz.

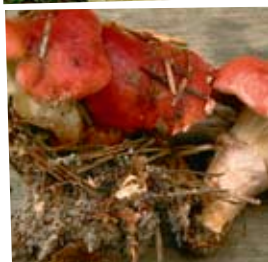

Rožainā zeltkāte *Gomphidius roseus*

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Sausos priežu mežos zem priedēm nereti var pamanīt salīdzinoši mazas, rūsasbrūnas vai zaļganbrūnas beciņas – govju sviestbekas *Suillus bovinus*, bet starp tām – rožainās zeltkātes, kuras izceļas ar slidenu, koraļļsārtu cepurīti un retām, nolaidenām lapiņām zem tās. Abas sēnes aug simbiozē. Pēc citām ziņām rožainā zeltkāte parazitē uz govju sviestbekas. Gan viena, gan otra ir ēdama, taču bez izteiktas smaržas un garšas.

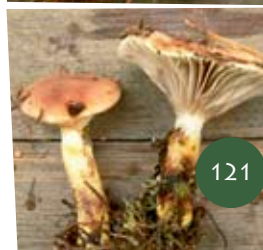

Eglaines zeltkāte *Gomphidius glutinosus*

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Zem eglēm augoša sēne ar pelēkbrūnu, gļotainu cepurīti. Cepurītes apakšpusē retas lapiņas. Uz kātiņa labi redzama josla ar neizteiktu gredzenu. Vecākām sēnēm tā krāsojas melna. Kātiņa pamatne koši dzeltena un gļotaina. Ēdama.

Samtainā mietene jeb samtkāte *Paxillus atrotomentosus*

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Ar citām grūti sajaucama sēne. Tā ir masīva, gaļīga, ar izteikti samtainu, cepurītes malā piestiprinātu kātiņu un tumši brūnu cepurīti, kurai ieliekts vidus un ielocīta mala. Cepurīte liela, var izaugt pat 10 vai 20 cm plata. Aug uz veciem celmiem vai krītalām. Neēdama – var izraisīt gremošanas traucējumus.

Kailā mietene *Paxillus involutus*

Augšanas periods: jūnijs–septembris

Bieži sastopama neēdama sēne ar dzeltenu līdz sarkanbrūnu cepurīti, kurai nedaudz ieliekts vidus un ieritināta mala. Sausumā nedaudz samtaina, bet mitrumā kļūst viegli lipīga. Mikstās, ciešās lapiņas cepurītes apakšpusē krāsojas brūnas, tās aizskarot. Kātiņš īss, pūkains un vienā krāsā ar cepurīti.

Smailā stiklene *Hygrocybe conica*

Augšanas periods: maijs–novembris

Mitrās zālainās vietās bieži sastopamas dažādas stikleņu sugas – ar koši sarkanām, dzeltenām vai oranžām, smailām un nedaudz caurspīdīgām cepurītēm, kas spīd ar ledenei līdzīgu spīdumu. Raksturīga pazīme ir melnēšana – pieskārienu vietās vai novecojot tā zaudē košo krāsu un paliek melna.

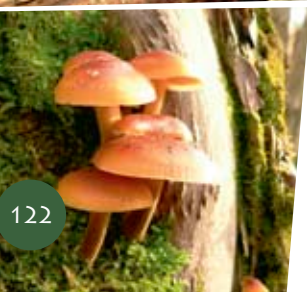

Asins sēntiņa *Mycena haematopus*

Augšanas periods: augusts–oktobris

Viena no daudzajām mazajām, trauslajām sēnītēm, kurām reti kurš pievērs uzmanību. Tomēr šai sēntiņai ir kāda īpatnība, kas palīdz to atšķirt no līdzīgām sugām – ja ievaino kātiņu, izdalās asins sarkana sula. Mazās, sārtās zvanveida cepurītes smaržo pēc rutkiem. Neēdama. Aug puduros uz trupējošas koksnes.

Samtkāta ziemene jeb ziemas celmene *Flammulina velutipes*

Augšanas periods: augusts–decembris

Vēla rudens sēne, kas dažkārt izaug pat ziemas atkušņos un zinātajiem var sagādāt svaigu sēņu mērci ziemā! Raksturīga pazīme ir viscaur oranži brūna cepurīte un tumši brūns, samtainas kātiņš. Aug puduros uz atmirušās koksnes vai augošu koku ievainojumu vietās, īpaši uz vītoliem un apsēm. Cepurīte ēdama. To audzē pārdošanas nolūkā.

Parastā celmene *Armillaria mellea*

Augšanas periods: septembris–decembris

Pie lapu koku pamatnēm, celmiem un kritālām bieži var redzēt čemuros augošu sēni viscaur dzeltenīgā vai bēšā krāsā. Sēnei novecojot, cepurītes vidus krāsojas tumšāk brūns. Uz cepurītes smalkas zvīņas. Kātiņa galā zem cepurītes labi redzams balts gredzens ar dzeltenu malu. Labi novārtas jaunas cepurītes ir ēdamas, tomēr jābūt uzmanīgiem, jo tās var izraisīt gremošanas traucējumus.

Mainīgā pacelme

Kuehneromyces mutabilis

Augšanas periods: maijs–novembris

To dažkārt jauc ar parasto celmeni. Sēne atpazīstama pēc tumšas un gaišas joslas uz cepurītes – to platums un attiecība ir atkarīga no tā, cik mitra ir sēne, – žūstot vidus izbālē. Laba ēdama sēne, kas daudzviet pasaulē tiek īpaši kultivēta (ēdamas ir cepurītes, ne kātiņš). Uz kāta ir brūns gredzens.

Spurainā zvīnene

(kombinācijā ar alkoholu)

Pholiota squarosa

Augšanas periods: septembris–novembris

Viena no izteiksmīgākajām cepurīšu sēnēm – gan cepurīte, gan tās kāts ir klāts atstāvošām zvīņām. Aug lielos ceros uz lapu koku koksnes vai pie to stumbru pamatnēm. Lai gan skaitlās ēdama, tai nav izteiktas smaržas un garšas. Sēne bieži ir rūgta un, lietota kopā ar alkoholu, kļūst indīga.

Vizuļojošā tintene *Coprinus micaceus*

Augšanas periods: septembris–novembris

Maza, plāna, trausla sēnīte, kas lielos čemuros aug uz lielu lapu koku celmiem, kritālām vai pie to pamatnēm. Tai ir tintenēm raksturīga cepurīšu forma, vizuļojošiem „graudiņiem” klāta cepurīte un dobs, krēmkrāsas vai balts kātiņš. Kā visas tintenes, sēnei novecojot, cepurīte izšķīst tintei līdzīgā šķīdumā. Neēdama.

Pelēkā tintene

☠ (kombinācijā ar alkoholu)

Coprinus atramentarius □

Augšanas periods: maijs–novembris

Pelēkā tintene aug blīvos čemuros skrajos mežos, parkos, dārzos un citās zālainās vietās ar barības vielām bagātās augsnēs. To viegli var pazīt pēc pelēkās, tītenēm raksturīgas formas cepurītes, kas, sēnei novecojot, izplešas un izšķīst. Rūpīgi pagatavota, tā ir ēdama, taču to nedrīkst lietot kopā ar alkoholu. Turklāt alkohols nedrīkst būt lietots ne pirms, ne pāris dienas pēc tās ēšanas.

Kandola spīgulīte *Psathyrella candoleana*

☉ ☼ ☶

Augšanas periods: maijs–oktobris

Viena no daudzajām, grūti atšķiramajām spīgulītēm. Tās zilonkaula krāsas cepurīte ir zvanveida, lapiņas – tumšas, līdz pat šokolādes brūnas, kātiņš – tievs, ar dobu vidu. Gan cepurīte, gan kātiņš ir ļoti trausls. Uzskata par ēdamu, taču to ir viegli sajaukt ar indīgām spīgulīšu sugām, tādēļ nav ieteicams riskēt. Aug puduros uz trupušu lapu koku koksnes.

Maija auzene *Calocybe gambosa*

□

Augšanas periods: maijs–novembris

Viena no nedaudzajām ēdamajām pavasara sēnēm. Cepama bez vārīšanas. Tā ir viscaur krēmbalta ar masīvu, gludu, sausu cepurīti, izteiktu miltu smaržu un gaišām lapiņām cepurītes apakšpusē. Ja aprakstam līdzīgai sēnei lapiņas ir sārtas vai sārtotas aizskarot – uzmanieties, iespējams, tā ir viena no indīgākajām mūsu mežu sēnēm – Patujāra šķiedralgāve *Inocybe erubescens*.

Zidainā plūmene *Clitopilus prunulus*

☉ ☼

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Sēne ar gandrīz baltu vai krēmkrāsas cepurīti, tādās pašas krāsas kātiņu un gaiši rozā, rozaini pelēkām vai viegli dzeltenām lapiņām cepurītes apakšpusē. Raksturīgas tās pazīmes ir zidaini gluda cepurītes virsma (pataustiet!) un svaigu miltu smarža. Ēdama, taču viegli sajaukt indīgām piltuvenēm un sārtlapītēm.

Kailā aplocene *Lepista nuda*

☉ ▲ ▲

Augšanas periods: septembris–novembris

Padrukna, gaļīga sēne zilganā vai violeti brūnā krāsā. Cepurītei izžūstot, tās krāsa no malas izballo. Lapiņas cepurītes apakšpusē

ir koši violetas, novecojot brūnē. Jaunām sēnēm cepurītes mala lielākta, bet vēlāk kļūst taisna vai uzliekta. Mikstums ir stingrs, violeti zils, ar patīkamu smaržu un saldskābu garšu. Tiek speciāli audzēta pārdošanai.

Cirtainā čigāne *Rozites caperata* ●

Augšanas periods: augusts–oktobris

Viscaur dzeltenīga sēne ar olveida, vēlāk izliektu cepurīti, kurai viegli rievaina vai krokota virsma. Nereti tai ir nedaudz asimetriska forma, un tās cepurītei – gaiša apsarme. Uz gludā kātiņa šaurs, piegulošs gredzens. Laba ēdama sēne, kuru var cept bez vārīšanas, tomēr jāuzmanās, jo to viegli sajaukt ar indīgām sēnēm.

Lielā dižsardzene *Macrolepiota procera* ●●▲

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Viena no lielākajām Eiropas cepurīšu sēnēm – līdz pat 40 cm augstumā. Tai ir lielas, mīksta zvīņas uz cepurītes, pelēkbrūns pacēlums tās vidū, tumšām zvīņām klāts kātiņš ar pāresnīnātu pamatni un liels, gaļīgs gredzens uz kātiņa. Gaišais mikstums griezumā un ievainojuma vietās krāsu nemaina. Smaržo pēc riekstiem. Ēdama svaigā veidā, taču vislabāk garšo sacepta kā karbonāde.

Bālā mušmire *Amanita citrina* ●●●

Augšanas periods: jūlijs–novembris

Viena no biežāk sastopamajām mušmīrēm. Tā ir viscaur balta vai viegli dzeltenīga sēne ar izteiktu zaļu kartupeļu smaržu. Uz cepurītes virsas neregulāras zvīņas. Kātiņa augšdaļā liels, vaļīgs gredzens. Tā pamatnē paliels, noapaļots bumbulis ar izteiktu, it kā nošķeltu apmali. Nav tik indīga, kā baltā vai zaļā mušmire, taču labāk no šīs sēnes izvairīties!

Baltā mušmire *Amanita virosa* ●●●

Augšanas periods: jūlijs–novembris

Viena no indīgākajām mūsu mežu sēnēm. Tā ir viscaur balta, ziloņkaula krāsas sēne ar zvanveida vai konisku cepurīti un lielu maisveida maksti pie kātiņa pamata (lielākā tās daļa atrodas augsnē). Mikstums balts ar nepatīkamu smaku. Atšķirībā no citām mušmīrēm, gredzens uz kātiņa var nebūt izteikts.

Zaļā mušmire *Amanita phalloides*

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Viena no indīgākajām mūsu mežu sēnēm. To var pazīt pēc zaļas vai pelēkzaļas cepurītes ar šķiedrainu virsmu, baltām lapiņām cepurītes apakšpusē, bāla vai cepurītes krāsas kātiņa, ko visbiežāk rotā valējs gredzens, un izteikta, augsnē daļēji iegrimuša bumbuļveida paresninājuma kātiņa pamatnē, ko ietver balta, plata maisveida maksts. Mikstums balts, mīksts, ar medainu riektu smaržu.

Sarkanā mušmire *Amanita muscaria*

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Šīs sēnes sarkano formu pazīst teju ikviens, bet ne visi zina, ka tā var būt arī izteikti oranža vai dzeltena. Ja mežā atrodāt tai līdzīgu sēni ar brūnu cepurīti, tad tā visdrīzāk ir pelēkā *A. excelsa*, sarkstošā *A. rubescens* vai panteru mušmire *A. pantherina*. Tās visas ir indīgas, un uz to kātiņiem ir vairāk vai mazāk izteikti nokareni gredzeni, bet kātiņu pamatnēs – bumbuļveida paresninājumi.

Sarkanjoslu tīmeklene *Cortinarius armillatus*

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Viena no daudzajām, grūti atšķiramajām tīmeklenēm. To krāsa var būt dažāda, bet tām visām ir tīmeklim līdzīgs plīvurs, kas savieno jauno sēņu cepurītes ar kātiņu. Sēnei pieaugot, plīvurs pārplīst, taču tā paliekas kā plēvainas plēksnītes saglabājas uz pieaugušo sēņu kātiņiem. Gandrīz neviena no tīmeklenēm nav ēdama.

Zelta brūnsardzene *Phaeolepiota aurea*

Augšanas periods: augusts–novembris

Liela, masīva, zeltaini brūna sēne ar graudainu cepurīti un rūgtu mandeļu smaržu. Jaunām sēnēm starp cepurītes malu un kātiņu ir biezs plīvurs, kas vecākām veido nokarenu gredzenu. Agrāk tā bija reti atrodama, taču pēdējā laikā to sastop aizvien biežāk. Aug mežmalās, meža ceļu malās, krūmājos, grāvmalās un citviet nitrātiem bagātās augsnēs. Ēdama, bet var izraisīt gremošanas traucējumus.

Cūcene *Lactarius necator*

Augšanas periods: jūlijs–novembris

Cūcene ir plaši sastopama, taču zaļganās krāsas dēļ grūti pamanāma sēne, kurai ir viegli ieliekta cepurīte ar ieritinātām malām. Tās baltais, trauslais mikstums izdala daudz baltas piensulas, kas žūstot krāsojas zaļganbrūnā krāsā. Ir ziņas, ka tā satur vielas, kas izraisa vēzi, tādēļ pārtikā to lietot nav ieteicams. Aug zem bērziem vai eglēm pa vienai vai puduros.

Vilnītis *Lactarius torminosus*

Augšanas periods: jūlijs–novembris

Plaši izplatīta un labi zināma sēne. To var pazīt pēc rožainās krāsas un pinkainās, ieliektās cepurītes ar ieritinātu malu. Trauslais, baltais mikstums izdala sīvu un baltu piensulu. Ēdama, taču tikai pēc sālīšanas vai marinēšanas. Ja lieto bez vārīšanas, var izraisīt saindēšanos. Aug mitrā augsnē riņķos vai puduros.

Priežu rudmiese *Lactarius deliciosus*

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Viena no vērtīgākajām mūsu mežu sēnēm (aiz baravikām un gailenēm). Tai ir biezs, stingrs, oranžīgi dzeltens mikstums un gluda, ieliekta cepurīte ar ieritinātu malu. Izdala oranžu piensulu, kas nemaina krāsu. Lieto gan ceptas, gan sālītas, gan konservētas. Labi zināma un plaši lietota arī citās Eiropas valstīs. Dažreiz to kultivē.

Eglu rudmiese *Lactarius deterrimus*

Augšanas periods: augusts–oktobris

Labi zināma ēdama sēne, kas cepama bez vārīšanas. Piensula oranža, vēlāk viņšarkani violeta. Atšķirībā no priežu rudmieses, iespaidumu vietās tā krāsojas zaļgana. Garšas ziņā nedaudz atpaliek no priežu rudmieses.

Apšu pienaine *Lactarius controversus*

Augšanas periods: augusts–oktobris

Dzeltenbalta sēne ar raksturīgām lašķrāsas vai viegli rozā lapiņām ieliektās cepurītes apakšpusē. Tās baltais vai gaiši rozā mikstums izdala sīvu, baltu piensulu, kas žūstot nemaina krāsu. Aug pa vienai, riņķos vai puduros. Nav indīga, bet sīvās piensulas dēļ – drīzāk neēdama.

Saldā krimilde *Lactarius volemus*

Augšanas periods: augusts–oktobris

Paliela sēne ar druknu, gaiši oranžu kātiņu, oranžu cepurīti un zeltaini dzeltenām lapiņām cepurītes apakšpusē. Tās gandrīz baltais mikstums bagātīgi izdala sīvu un baltu piensulu, kas žūstot krāsojas gaiši brūna. Smaržo pēc vēžiem vai siļķēm. Ēdama, taču īpatnējās smaržas dēļ to iesaka pagatavot atsevišķi no citām sēnēm. Aug puduros zem lapu kokiem.

Alksnene *Lactarius rufus*

Augšanas periods: jūnijs–novembris

Plaši izplatīta un labi zināma sēne viscaur rūsganā krāsā. Tās trauslais, gaiši brūnais mikstums izdala baltu piensulu, kas nemaina krāsu. Pēc nogriešanas tās garša ir dedzinoša, taču pēc sālīšanas sēne kļūst ēdama. Aug puduros zem priedēm vai bērziem.

Purva bērzlape *Russula paludosa*

Augšanas periods: augusts–oktobris

Paliela bērzlape ar dzeltensarkanu cepurīti (vidusdaļā izbalē) un viegli rozā kātu, kas uz vecumu kļūst pelēcīgs. Ēdama, ar stingru maigas garšas mikstumu, taču jābūt uzmanīgiem, jo to viegli sajaukt ar citām – līdzīga izskata neēdamām bērzlapēm. Aug grupās vai izklaidus zem skuļkokiem, nereti purvainās vietās.

Sīvā bērzlape *Russula emetica*

Augšanas periods: augusts–septembris

Šai bērzlapēi ir gluda, spilgti ķiršsarkana cepurīte un balts kātiņš. Vienīgais drošais veids, kā to atšķirt no citām bērzlapēm ar sātām cepurītēm un maigu garšu, pielieciet pie mēles sēnes mikstuma gabaliņu, lai sajustu tās sīvo garšu. Ja, sēnes gatavojot, katlā starp citām bērzlapēm trāpīsies kāda no sīvajām, būs grūti tikt vaļā no to dedzinošās garšas.

Mainīgā bērzlape *Russula decolorans*

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Šai bērzlapei kātiņš ievainojuma vietās iekrāsojas gaiši pelēks. Sevišķi labi pelēkais krāsojums redzams vietās, kur sēni ēduši kāpuri. Cepurītes krāsa parasti dzeltenoranža, izbalējot kļūst netīri dzeltenīga. Mikstums stingrs, balts, vēlāk kļūst pelēcīgs, ar neizteiktu smaržu un maigu, mazliet rūgtenu garšu.

Maigā mandeļu bērzlape

Russula laurocerasi

Augšanas periods: augusts–septembris

Sēne ar dzeltenīgu, sīkām svītrinām rievotu cepurīti un patīkamu mandeļu smaržu. Ēdama pēc vārīšanas. Pēc izskata līdzīga neēdamajai smirdīgajai *R. foetens* un vājsmirdīgajai bērzlapei *R. subfoetens*, taču atšķirama pēc smaržas.

Melnganā bērzlape *Russula nigricans*

Augšanas periods: augusts–novembris

Liela bērzlape ar tumšu, ielektu cepurīti, druknu kātiņu un retām, biežām, dažāda garuma lapiņām cepurītes apakšpusē. Mikstums ir balts, griezumā sārtojas, vēlāk – kļūst melns. Ēdama, bet sīva. Tumšajās lapās šo bērzlapi dažkārt ir grūti pamanīt, vai tā izskatās pēc vecas sēnes.

Alkšņu sīkpiepe *Stereum fastigiatum*

Augšanas periods: jūnijs–decembris

Atrodama uz atmirušas alkšņu koksnes praktiski visu gadu, taču vieglāk pamanāma rudenī – aktīvās augšanas sezonā, kad tās malas iekrāsojas koši sarkanīgā, dzeltenā, nereti arī zaļā krāsā. No „īstajām” piepēm tā atšķirama pēc gludas, nevis porām kļātas apakšpusēs. Bieži aug lielās grupās, veidojot dekoratīvas „buketes”. Neēdama.

Raibā jeb dažādkrāsu tauriņpiepe

Trametes versicolor

Augšanas periods: jūlijs–novembris

Sēne nosaukumu ieguvusi, pateicoties tās svītrainajai, 3–7 cm platajai vēdekļveida cepurītei. Cepurītes virspusē mijas ne tikai dažādu krāsu, bet arī dažādas struktūras joslas – dažas ir matētas, citas – spīdīgas. Aug uz atmirušas lapu koku koksnes, nereti saulainās vietās. Neēdama, bet tiek izmantota tradicionālajā austrumu medicīnā.

Parastā dūmaine *Bjerkandera adusta*

Augšanas periods: augusts–oktobris

Uz atmirušas lapu koku koksnes bieži sastopama piepe, kas veido plānas, 3–7 cm platas, pelēkbrūnas cepurītes ar gaišākām un tumšākām joslām tās ārmaļā. No citām piepēm viegli atšķirt pēc pelnu pelēkās apakšpusēs un šķērsriezumā redzamas melnas svītras starp gaišajiem audiem un pelēkajiem stobriņiem. Neēdama.

Austeru sānause *Pleurotus ostreatus*

Augšanas periods: jūlijs–decembris

Šī sēne, kas nopērkama veikalos, aug arī mūsu mežos. Ik rudenī pēc lietiņiem to var atrast uz nokaltušiem lapu kokiem. Cepurīte gluda. Tās krāsa variē no gandrīz baltas līdz tumši pelēkai. Kātiņš vienā cepurītes malā. Baltajam mikstumam ir patīkama garša un stingra konsistence.

Sarainā tauriņpiepe *Trametes hirsuta*

Augšanas periods: jūnijs–oktobris

Gaiši pelēka vai gandrīz balta, 5–12 cm plata piepe ar koncentriskām rievām. Piepes virspuse klāta taisniem, īsiem matiņiem, apakšpusē ir regulāras, apaļas, pelēkas poras. Aug gaišās vietās uz diezgan sausām lapu koku kritālām, īpaši apšēm. Neēdama.

Zviņainā kātiņpiepe *Polyporus squamosus*

Augšanas periods: maijs–septembris

Liela, zviņaina piepe uz īsa kātiņa ar melnu apakšdaļu. Cepurītes diametrs reti ir mazāks par 10 cm, taču var sasniegt pat 30–40 cm platumu. Raksturīgs nolaidens bālu stobriņu slānis ar palielām, neregulāras formas porām piepes apakšpusē. Jaunām piepēm mikstums balts, miksts un ēdams, taču, sēnei pieaugot, tas kļūst karkains. Aug uz lielu lapu koku stumbriem, kritālām un zariem.

Kastaņbrūnā kātiņpiepe

Polyporus badius

Augšanas periods: jūnijs–oktobris

Kā liecina nosaukums, šai piepei vienā cepurītes malā ir īss, tumšs kātiņš. 5–10 cm platā, kastaņbrūnā cepurīte ir gluda, ādaina ar gaišāku, vijņotu malu. Aug visbiežāk mitrās, ēnainās vietās uz vecu lapu koku kritālām. Neēdama.

Šveinica filcene *Phaeolus schweinitzii*

Augšanas periods: maijs–oktobris

Pie lielu priežu, retāk citu skujkoku pamatnēm augoša, 15–30 cm plata piepe uz īsa kātiņa. Kātiņš var būt gan cepurītes vidū, gan malā. Kamēr jauna, tā ir sēra dzeltena. Sēnei pieaugot, tās vidus kļūst rūsas brūns, bet pieaugusi tā viscaur paliek rūsas brūnā krāsā. Izzūstot kļūst ļoti viegla, un iekšpuse atgādina filcu. Izmantota dzijas krāsošanā. Neēdama.

Parastā plakanpiepe

Ganoderma applanatum

Augšanas periods: janvāris–decembris

Piepei raksturīga brūna, nelīdzena virspuse, gaiša apakšpuse un plāna mala. Var augt daudzus gadus vai gadu desmitus un sasniegt pat 50–60 cm platumu. Uz gaišās apakšpuses ar jebkuru smailu priekšmetu var veidot zīmējumus. Pēc izžāvēšanas zīmējums saglabājas, tādēļ angļiski to sauc par „mākslinieku piepi”. Neēdama.

Melnā samtpiepe jeb sveķainā piepe

Ichnoderma benzoinum

Augšanas periods: augusts–oktobris

5–15 cm platās samtpiepes virspusi veido nelīdzenu, samtainu, rūsas brūnu un melnu joslu mija. Tās ārējā mala un apakšpuse gaiša. Tā kā jaunās piepes ir piesātinātas ar sveķainu vielu, dažkārt to dēvē par sveķaino piepi. Sēnei novecojot vai aizskarot, tā krāsojas tumšāka. Aug uz skujkoku kritālām gan mitros, gan sausos mežos, arī izcirtumos. Neēdama.

Parastā sētaspiepe

Gloeophyllum sepiarium

Augšanas periods: maijs–novembris

Brūna piepe ar dzeltenu malu. Koksnei piegulošā daļa gandrīz melna. Apakšpusē redzamas iegarenas poras, kas atgādina cepurīšu sēņu lapiņas. Viena no raksturīgākajām piepēm uz sausas, apstrādātas skujkoku koksnes – uz koka sētām, dzelzceļa gulšņiem u. tml. virsmām. Mežā to var atrast uz labi izgaismotām un sausām priežu un egļu kritālām, arī degumu vietās. Neēdama.

Smaržīgā sētaspiepe *Gloeophyllum odoratum* ○ ▲

Augšanas periods: februāris–decembris

Mežos, izcirtumos un klajumos uz egļu celmiem samērā bieži var sastapt 5–20 cm plato smaržīgo sētaspiepi. Tā ir daudzgadīga, tumši brūna piepe ar zeltaini brūnu līdz oranžu augošo daļu (ārmalu). No līdzīgām sugām tā viegli atšķirama pēc spēcīgas anīsa smaržas. Kādreiz likta skapijos, lai drēbes patīkami smaržotu. Neēdama.

Parastā apmalpiepe jeb apmatotā piepe

Fomitopsis pinicola

○ ☼ ☼ ☼ ▲

Augšanas periods: janvāris–decembris

Viena no visbiežāk sastopamajām piepēm. Aug gan uz lapu koku, gan skujkoku koksnes un var sasniegt iespaidīgus apmērus. To var pazīt pēc sarkanīgas un dzeltenīgas joslas piepes malā. Koksnei piekļautā daļa tumša, gandrīz melna. Raksturīga skābena smarža. Ja to pārzāgē, var uzzināt, cik piepei bijis gadu – tās audos skaidri saskatāmas piepes „gadskārtas”. Neēdama.

Īstā jeb parastā posaspiece

Fomes fomentarius

○ ☼ ☼ ▼ ▼

Augšanas periods: janvāris–decembris

Uz augošiem un kritušiem bērziem bieži sastopama bieza, daudzgadīga piepe ar dažādu toņu brūnām joslām un gaišāk pelēku līdz pelēkbrūnu apakšpusi. Zem pelēkās „garozas” ir samtaini brūni audi, kas kādreiz izmantoti šķiltavās – posa. Mūsdienās no lielām posas piepēm dažās valstīs gatavo suvenīrus. Neēdama.

Brūnā bērzipiepe *Piptoporus betulinus*

○ ☼ ▲

Augšanas periods: jūnijs–novembris

Uz veciem augošiem un kritušiem bērziem daudzviet līdzās īstajai posas piepei var sastapt brūno bērzipiepi, kas izaug 5–20 cm plata. Tai raksturīga brūna virspuse, balta apakšpuse, gluda, noapaļota mala un balts, stingrs mīkstums, ar kuru nereti mielojas meža zvēri. Senāk izmantota pulēšanai un asināšanai.

Parastā labirintpiepe

Daedaleopsis confragosa

Augšanas periods: jūnijs–novembris

Samērā plāna, 8–15 cm plata piepe ar grubuļainu, kanēļbrūnu vai sarkanbrūnu virsmu un pelēku ārmalu. No līdzīgām sugām to viegli var atšķirt pēc apakšpusēs. Labirintpiepes poras ir garenas, nevis apaļas kā vairumam piepju. Iespiedumu vietās tā krāsojas sārta. Aug uz atmirušiem lapu koku un krūmu zariem un nelieliem kritušiem stumbriem. Neēdama.

Korķainā jeb parastā ozolpiepe

Daedalea quercina

Augšanas periods: janvāris–decembris

Gaiši dzeltenbrūna, 10–30 cm plata, daudzgadīga piepe ar viegli viļņotu, gludu vai samtainu virsmu un gaišāku apakšpusi. Viegli pazīt pēc lielajām, garenajām porām ar biežajām poru sieninājām, kas piepes apakšpusē veido izteiktu „labirintu”. Vienīgā no piepēm ar labirinta porām, kas aug uz ozoliem. Neēdama.

Parastā cinobrpieve

Pycnoporus cinnabarinus

Augšanas periods: jūnijs–oktobris

Uz lapu koku koksnes (atmirušiem zariem, kritālām) augoša, neliela, dzeltenīgi oranža piepe ar košas cinobrkrašas apakšpusi. Ar laiku tā kļūst gaišāka, bet mala – plānāka. Viena no nedaudzajām piepēm, kas aug saulainās vietās uz diezgan sausas lapu koku koksnes – mežmalās, izcirtumos, krūmajos. Ļoti bieži sastopama blakus sarainajai tauriņpiepei. Neēdama. Izmantojama dzijas krāsošanā.

Liesmainā egļpiepe

Pycnoporellus fulgens

Augšanas periods: jūnijs–septembris

Spilgti oranža, plāna piepe ar nedaudz gaišāku apakšpusi, sikiem matiņiem klātu virspusi un dzeltenīgi oranžu ārējo malu. Aug grupās uz liela izmēra egļu kritālām, uz kurām pirms tam augusi parastā apmalpiepe. Dažkārt tām blakus ir daļēji sairusas apmalpiepes un daudz tumšākas iepriekšējā gada egļpiepes. Neēdama.

Parastā zeltņpore *Haploporus nidulans* ☀️ ⚙️ 🌱 🌿 ⚠️

Augšanas periods: jūlijs–novembris

Samērā plāna, 2–12 cm plata, dzeltenbrūna vai kanēļkrāsas piepe. Ja piepei uzpūlina kālija sārna šķīdumu, tā iekrāsojas koši violeta. Aug uz lapu kokiem, parasti vidēji lieliem, sausiem zariem un stumbriem. Saimniekaugu klāsts visai plašs – kārkli, vītoli, alkšņi, bērzi. Neēdama. Izmantojama dzijas krāsošanā.

Košā zeltņpore *Haploporus croceus* 🌱 ☀️ 🗄️

Augšanas periods: jūlijs–septembris

Kā liecina nosaukums, košā zeltņpore ir skaistā, oranžā krāsā (novecojot paliek bālāka). Tā ir bieza, mīksta un mitra pataustot. No daudz biežāk sastopamās sēra piepes to var atšķirt pēc konsistences un formas (sēra piepe ir sausāka, sīkstāka, plānāka un parasti daudzstāvaina). Aug uz veciem ozoliem, to celmiem vai kritālām. Tā kā tai piemērotu koku mūsu mežos ir maz, sastopama diezgan reti.

Parastā sērpieve *Laetiporus sulphureus* ☀️ ⚙️

Augšanas periods: maijs–septembris

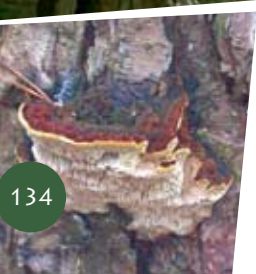
Koši dzeltena līdz oranžīga piepe, kuras 10–50 cm platās cepurītes izkārtotas daudzos „stāvos”. Kamēr jauna, tā ir ēdama, taču pirms ēšanas rūpīgi jāpagatavo. Aug gan mežos, gan parkos un apstādījumos, nereti augstu kokos. Izraisa brūno trupi.

Parastā aknene *Fistulina hepatica* 🌱 ☀️ ⚙️

Augšanas periods: jūlijs–oktobris

Ar citām nesajaucama oranžīgi sarkana, rožaina vai rudens beigās – purpurbrūna, 10–20 cm plata piepe ar gaišāku apakšpusi. To aizskarot vai pārgriežot, izdalās sarkana sula, kas atgādina asinis. Griezumā audi ir balti sarkanā krāsā. Aug pa vienai pie lielu ozolu pamatnēm. Lēni noārdot ozola koksni, padara to skaisti sarkanu. Šādu koksni zinātāji mēdz izmantot kokgriezumiem.

Priēžu cietpiepe *Phellinus pini* ☀️

Augšanas periods: janvāris–decembris

Viena no nedaudzajām piepju sugām, kas aug uz lielu, augošu priēžu stumbriem. Krāsa – no gaiši zeltainas līdz tumši brūnai. Biežāk redzama piejūras mežos, nereti nolūzušu zaru vai stumbra ievainojumu vietās. Priēžu cietpiepes var augt daudzus gadus, un tās ir ļoti cietas un koksainas. Neēdama.

Melnā spulgpiepe jeb čaga

Inonotus obliquus

Augšanas periods: janvāris–decembris

Šīs piepes augļķermeņi ir melni, klājeniski un aug uz atmirušu bērzu (retāk – alkšņu) stumbriem. Tās izraisītie melnie, grubuļainie veidojumi – čagas – ir labi zināmi kā ārstniecības līdzeklis. Neēdama.

Apšu cietpiepe *Phellinus tremulae*

Augšanas periods: janvāris–decembris

Gandrīz katrā apšu audzē uz augošām apsēm var atrast kādu apšu cietpiepi. Tās virspuse ir gandrīz melna, apakšpuse brūna. Stumbram it kā pieplacinātie augļķermeņi ir ļoti cieti, bieži pa vairākiem kopā. Tie turpina augt vēl kādu laiku pēc koka nokalšanas. Neēdama.

Alkšņu spulgpiepe *Inonotus radiatus*

Augšanas periods: jūlijs–novembris

Lielās grupās uz kalstošiem vai nokaltušiem alkšņu stumbriem augoša, 3–8 cm plata piepe. Jaunām piepēm virspuse ir koši dzeltena vai dzeltenbrūna. Vēlāk tā kļūst rūsas brūna un joslaina. Piepi grozot – tā brīžiem izskatās gaiša, brīžiem tumša. Tas izskaidrojams ar to, ka stobriņu iekšpusē ir cita krāsa nekā poru slānim un, mainot leņķi, labāk redzama viena vai otra krāsa. Neēdama.

Divgadīgā sausene *Coltricia perennis*

Augšanas periods: maijs–decembris

Neparasta, uz smilšainas augsnes augoša piepe ar vieglu, sausu piltuvveida cepurīti. Tās virspusē redzamas šauras, koncentriskas, dažādu toņu rūsas brūnas joslas, bet apakšpusē – pelēcīgi brūnas poras. Līdzīga dažām adatenēm, taču tās aug ciešāk blakus, un to cepurīšu apakšpusē redzamas sikas adatiņas. Neēdama.

Zemes kārpsēne *Thelephora terrestris*

Augšanas periods: jūlijs–novembris

Nelīdzena vēdekļveida sēne ar gaiši brūnu, bārkstainu malu. Skujkoku mežos un virsajos bieži sastopama, taču tumšās krāsas dēļ – grūti pamanāma. Nereti aug pie skujkoku sējeņiem. Tuva tās radniece – smirdīgā kārpsēne – ir nedaudz plūksnaināka un vislabāk atšķirama pēc smakas, kas atgādina vecus kāpostus. Neēdama.

GLIEMEŽI

Jo vairāk mežā gliemežu sugu, jo mežs ir vecāks un no dabas daudzveidības saglabāšanas viedokļa – vērtīgāks. Tikai pavisam neliela gliemežu sugu daļa ir „elastīgās” un spējīgas pielāgoties jauniem dzīves apstākļiem, tādēļ līdz ar mežu platību samazināšanos daudzas ir kļuvušas retas (piemēram, vārpstiņgliemeži). Baltijas valstīs un Baltkrievijā ir sastopamas ~80 sauszemes gliemežu sugas. Tā kā gliemeži lielākoties ir mitru un ēnainu vietu iemītnieki, vairums no tiem ir saistīti ar dažādiem mežu biotopiem. Lielākā daļa no tiem ir sīki, grūti atšķirami un pamanāmi, tādēļ šeit ir aprakstīta tikai neliela daļa no tiem – lielākie, biežāk sastopamie un vieglāk pamanāmie.

Parastais dzintargliemezis

Succinea putris

Viens no biežāk sastopamajiem gliemežiem ar 10–17 mm garu, dzintardzeltenu līdz zaļganu, daļēji caurspīdīgu čaulu. Sastopams uz augiem pārmitrās vietās. Dažreiz var novērot dzintargliemežus ar spilgtiem, izteikti pulsējošiem taustekļiem, kuros dzīvo parazitisks sūcējtārps.

Rūsganais kailgliemezis

Arion subfuscus

Viens no biežāk sastopamajiem kailgliemežiem, kura brūni krāsotais ķermenis izstieptā stāvoklī var sasniegt 5–7 cm garumu. Pēda pelēcīgi balta. Visbiežāk pamanāms uz sēnēm, taču uzturas arī uz kitalām un zem nokalnušu koku mizas.

Tumšais kailgliemezis *Limax cinereoniger*

Vietām samērā bieži sastopams 10–12 cm garš kailgliemezis melnā vai tumšpelēkā krāsā. Pēda melna ar baltu joslu pa vidu. Raksturīgas ļoti lipīgas gļotas. Sastop gan meža zemsedzē, gan uz koku stubriem.

Gludais vārpstiņgliemezis

Cochlodina laminata

Viens no lielākajiem un biežāk sastopamajiem vārpstiņgliemežiem ar 15–17 mm garu, ļoti izstieptu vārpstveida čaulu dzeltenīgi brūnā krāsā. Čaulas virsma spīdīgi gluda ar smalku svītrojumu, taču bez rievīņām. Vārpstiņgliemeži ir sastopami meža zemsegā, uz koku stubriem un kitalām.

Raibais vīngliemezis

Arianta arbustorum

Viens no biežāk sastopamajiem gliemežiem. Raksturīga līdz 28 mm plata, brūna līdz dzeltenīga čaula ar gaišākiem sīkiem plankumiem. Pēdējo desmitgažu laikā ievērojami savairojusies gliemežu suga, kas šobrīd plaši izplatīta arī ārpus mežiem.

Dārza vīngliemezis

Cepaea hortensis

Vietām samērā bieži sastopams līdz 22 mm plats gliemezis ar raksturīgu dzeltenu, viegli saplacinātu čaulu ar tumši brūnām, spirāliskām joslām un baltu „lūpu” pie čaulas ieejas. Dažreiz spirāliskās joslas uz dzeltenīgās čaulas var arī nebūt.

Parka vīngliemezis *Helix pomatia*

Vietām bieži sastopams 30–50 mm plats gliemezis ar biezu, pelēcīgi brūnganu čaulu, uz kuras var būt vairākas tumšākas brūnas joslas. Sugas nosaukums radies no tā, ka senāk tas kaitējis vīna dārzos, kur apgrauzis jaunus vīnogulāju dzinumus. Ierobežoti izmantojama īpaši aizsargājama suga. Daudzviet Eiropā to lieto pārtikā kā delikatesi.

Raibais vīngliemezis

KUKAIŅI

Mežos ir sastopama liela kukaiņu un citu bezmugurkaulnieku daudzveidība. Baltijā un Baltkrievijā – 6500 dažādas bezmugurkaulnieku sugas varētu būt saistītas tieši ar mežiem. Katra piektā mežos sastopamā bezmugurkaulnieku suga ir saistīta ar atmirušo koksni, tādēļ vislielākā sugu dažādība ir novērojama vecos, dabiskos mežos, kur netrūkst křitalu un nokaltušu koku. Daudziem kukaiņiem patīk saules labi izgaismotas vietas, tādēļ interesantas kukaiņu sugas var ieraudzīt mežmalās, meža ceļmalās vai nelielās meža pļaviņās. Kukaiņiem mežā ir būtiska loma, jo tie veic gan augu apputeksnēšanu, gan nodrošina vielu apriti, piemēram, sekmējot atmirušās koksnes vai nobirušo lapu un skuju sadalīšanos, gan noder par barību lielākiem dzīvniekiem. Tikai dažas sugas, masveidā savairojoties, var kaitēt dzīviem kokiem un no mežsaimnieciskā viedokļa uzskatāmas par kaitēkļiem. Šajā ceļveidī iekļautas tādas sugas, kas sastopamas bieži, par kuru klātbūtni var liecināt to „darbības pēdas” vai kurām ir īpaši interesants dzīvesveids.

Meža prusaks *Ectobius sylvestris*

Bieži sastopams 7–10 mm garš kukainis dzeltenbrūnā vai pelēcīgi dzeltenā krāsā. No virspuses tā ķermeni klāj adaini, tumši spārni. Prusaki apdzīvo meža zemsegu, kur uzturas starp sūnām un ķērpjiem. Dažkārt novērojami arī uz krūmu lapām. Atšķirībā no daudzām citām prusaku sugām – aktīvs arī dienā.

Parkšķis *Psophus stridulus*

Vietām samērā bieži sastopams brūni pelēks, 20–34 mm garš sisenis ar spilgti sarkaniem pakājspāriem. Nekustīgs uz zemes virsmas tas ir grūti pamanāms, taču lidojumā redzami košie pakājspārni. Iztraucēts var veikt nelielus, zemu pārlidojumus, kuru laikā dzirdama trokšņaina, tarkšķoša skaņa. Sastopams sausās, smilšainās vietās ar zemu un skraju augāju.

Parastā sarkanblakts *Pyrhocoris apterus*

Vietām samērā bieži sastopama 9–11 mm gara blakts ar ovālu, saplacinātu ķermeni koši sarkanmelnā krāsā. Sarkanblaktis sastopamas parkos, parkveida pļavās, dārzos pie vecu koku pamatnes, dažreiz lielā skaitā. Barojas ar dažādiem kukaiņiem.

Svītrainā vairogblakts

Graphosoma lineatum

Bieži sastopama 8–10 mm gara blakts ar raksturīgu košu krāsojumu – garenskām melnām un sarkanām joslām. Sastopama uz dažādiem ziedošiem augiem, īpaši – čemurziežiem. Suga, kas pakāpeniski izplešas ziemeļu virzienā.

Meža smilšvabole *Cicindela sylvatica*

Vidēji bieži sastopama 14–20 mm gara, pa zemes virskārtu ātri skrīenoša vabole ar nedaudz saplacinātu ķermeni bronzas melnā krāsā. No virspuses segspārni ar nelielām, baltām šķērsjoslām un plankumiem. Iztraucēta veic nelielus, zemus pārlidojumus. Viegļāk pamanāma uz smilšainiem meža ceļiem, laucēs un izcirtumos, kur medī sikus kukaiņus. Turpat kāpuri smiltīs veido vertikālas, apaļas kāpurejas.

Vienraga briežvabole

Sinodendron cylindricum

Vietām bieži sastopama 12–16 mm gara vabole ar cilindrisku ķermeni spoži melnā krāsā. Tēviņiem ķermeņa priekšgalā viens ļoti izteiktis ragveida izaugums. Pēc izskata atgādina degunradzavoli, taču to visdrīzāk izdosies novērot skaidu vai komposta kaudzēs, nevis mežā. Briežvaboles kāpuri barojas ar trūdošu lapkoku koksnī, bieži stāvošos un nokaltušos kokos un stubeņos.

Meža bambals *Geotrupes stercorosus*

Ļoti bieži sastopama 12–19 mm gara vabole ar druknu, stipri izliektu ķermeni melni zilā krāsā. No virspuses segspārni ar nelielām garenskām rievīnām. Kāpuri un pieaugušās vaboles barojas ar dzīvnieku ekskrementiem un trūdošām sēnēm. Nereti lielā skaitā ielien un aiziet bojā neapzinīgu cilvēku mežā atstātās pudelēs.

Joslainā kameņvabole *Trichius fasciatus*

Samērā bieži sastopama 9–13 mm gara vabole ar druknu, sikiem matiņiem viscaur klātu ķermeni. No virspuses ļoti raksturīgs, taču mainīgs krāsojums – uz dzeltenajiem segspārniem melnas šķērsjoslas. No lielāka attāluma var sajaukt ar nelielu kameņi. Kāpuri barojas trūdošā lapkoku koksnē. Pieaugušās vaboles visbiežāk novērojamas saulainās meža laucēs, mežmalās, meža ceļu malās un uz izcirtumos augošiem ziediem.

Zeltitā rožvabole *Cetonia aurata*

Bieži sastopama 8–26 mm gara, drukna vabole ar saplacinātu ķermeni un isiemi vāļišveida taustekļiem. Raksturīgs metāliski spožs, tumši zaļš vai bronzas krāsojums. Kāpuri barojas trūdošā koksnē. Pieaugušās vaboles novērojamas no maija līdz augustam uz ziedošiem augiem, kur barojas ar nektāru un ziedputekšņiem. Atšķirībā no daudzām citām vabolēm, rožvaboles lido, nepaceļot segspārnus, bet izbīdot lidspārnus pa īpašām spraugām ķermeņa sānos.

Lapkoku praulgrauzis *Osmoderma eremita*

Reti sastopama 24–32 mm gara, drukna vabole ar nedaudz saplacinātu ķermeni tumšbrūnā līdz melnā krāsā. Tai raksturīga savdabīga muskusa smarža. Kāpuri un pieaugušie praulgrauži dzīvo dobumainos kokos, kur barojas ar trūdošu koksni. Slēptā dzīvesveida dēļ grūti pamanāma. Par sugas klātbūtni liecina kāpuru ekskrementi, kas atrodami koku dobumos un to pakāpē (2–3 mm plati un 4–8 mm gari ar saplacinātu taisnstūra formu).

Parastais skudrulis *Thanasimus formicarius*

Bieži sastopama 7–10 mm gara vabole ar slaidu, nedaudz saplacinātu ķermeni un spilgtu krāsojumu. Kāpuri dzīvo zem skujkoku mizas un pārtiek no mizgraužu kāpuriem. Pieaugušie skudruliši jau no agrā pavasara novērojami uz skujkoku stuburiem, celmiem un svaigi zāgētiem kokmateriāliem, kur medī pieaugušos mizgraužus. Savas ķermeņa formas un veiklo kustību dēļ no lielāka attāluma atgādina druknu skudru.

Lielais asmalis *Peltis grossa*

Samērā reti sastopama 15–20 mm gara, stipri saplacināta vabole tumšbrūnā vai melnā krāsā. Kāpuri apdzīvo trūdošu lapkoku un skujkoku koksni. Pieaugušās vaboles visbiežāk novērojamas zem nokaltušu koku piepēm. Par liela asmaļa klātbūtni liecina uz kritālām un stuburņiem redzamās šauri iegarenās izskrejas (10–12 mm garas, 3–4 mm platas).

Lielā krāšņvabole *Chalcophora mariana*

Vietām samērā bieži sastopama 24–35 mm gara vabole ar druknu, nedaudz saplacinātu ķermeni un metāliski spīdīgu, zaļganpelēku krāsojumu. Kāpuri apdzīvo atmirušu priežu koksni. Pieaugušās krāšņvaboles atrodamas no jūnija līdz augustam uz saules labi apspīdētām priežu kritālām, celmiem un kokmateriāliem.

Joslainais melnulis *Diaperis boleti*

Vietām bieži sastopama 6–8 mm gara vabole ar ovālu, izliektu ķermeni. No virspuses segspārni ar ļoti raksturīgu spīdīgu, dzelteni melnu krāsojumu. Joslainais melnulis īpatnēji smaržo. Tā kāpuri barojas uz nokaltušu bērzu piepēm. Vaboles novērojamas piejpu apakšpusē.

Sarkanais celmgrauzis

Strictoleptura rubra

Bieži sastopama 10–20 mm gara vabole ar slaidu ķermeni, gariem taustekļiem un kājām. Mātītēm no virspuses ir sarkani segspārni, tēviņiem – dzeltenbrūni. Kāpuri barojas trūdošā skujuķoku koksni. Pieaugušās vaboles var pamanīt uz skujuķoku stumbriem, celmiem, zāģmateriāliem, dažkārt arī uz ziediem, kur tās barojas ar nektāru un ziedputekšņiem. Viens no biežāk sastopamajiem celmgrauziņiem.

Četrplankumu celmgrauzis

Leptura quadrifasciata

Bieži sastopama melna, 11–20 mm gara vabole ar slaidu ķermeni, gariem taustekļiem un raksturīgu segspārnu krāsojumu, ko veido spilgti dzeltenas šķērsjoslas. Kontrastējošā krāsojuma dēļ no lielāka attāluma atgādina lapseni. Kāpuri barojas trūdošā lapu koku koksni. Pieaugušās vaboles no maija līdz jūlijam sastopamas uz lapu koku stumbriem un celmiem vai uz saulainās mežmalās un celmalās ziedošiem augiem.

Skujuķoku ligzdu koksngrauzis

Rhagium inquisitor

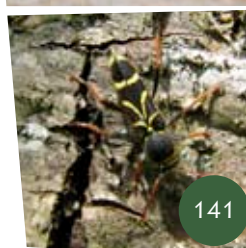
Bieži sastopama 10–21 mm gara vabole ar nedaudz saplacinātu ķermeni pelēcīgā krāsā. Kāpuri dzīvo zem stipri novājinātu un kalstošu priežu mizas un pirms iekūņošanās no koksnes skaidām izveido šai sugai raksturīgu „ligzdu”. Pieaugušie koksngrauzi uzturas uz skujuķoku stumbriem, celmiem un svaigi zāģētiem kokmateriāliem, kā arī uz ziedošiem augiem.

Lapšeņveida koksngrauzis *Clytus arietis*

Vietām bieži sastopama melna, 6–15 mm gara vabole ar slaidu, cilindrisku ķermeni. No virspuses ļoti raksturīgs segspārnu zīmējums, ko veido dzeltenas joslas. Krāsojuma dēļ no attāluma var sajaukt ar lapseni. Kāpuri barojas zem ozolu zaru mizas un koksni. Pieaugušās vaboles ir siltummilošas un no maija līdz jūlijam atrodamas mežmalās uz ziedošiem augiem, kur barojas ar nektāru un ziedputekšņiem.

Apšu tumšais koksngrauzis

Xylotrechus rusticus

Bieži sastopama 10–20 mm gara vabole ar slaidu, cilindrisku ķermeni un garām kājām. No virspuses tai ir melni segspārni ar sīkiem, pelēcīgiem plankumiem. Kāpuri barojas zem apšu mizas un koksnē. Pieaugušās vaboles atrodamas no maija līdz jūlijam uz apšu stumbriem, celmiem un svaigi zāgātiem kokmateriāliem, kur veikli pārvietojas.

Lielais egļu koksngrauzis

Monochamus sutor

Bieži sastopama 15–25 mm gara, melna vabole ar slaidu, cilindrisku ķermeni un ļoti gariem taustekļiem un kājām. Tēviņiem taustekļu garums var divas reizes pārsniegt ķermeņa garumu. Mātītēm no virspuses uz segspārniem nelieli, dzeltenīgi plankumi. Kāpuri barojas svaigi atmirušā egļu koksnē. Pieaugušās vaboles atrodamas no jūnija līdz augustam uz egļu stumbriem, celmiem un svaigi zāgātiem kokmateriāliem. Par sugas klātbūtni liecina koksngrauzu izskrejas – 7–9 mm lieli, pilnīgi apaļi caurumi egļu koksnē.

Vītolu melnais koksngrauzis *Lamia textor*

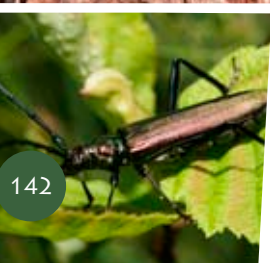
Samērā bieži sastopama melna, 15–32 mm gara, drukna vabole ar gariem taustekļiem un kājām. Kāpuri barojas vītolu un apšu saknēs. Pieaugušās vaboles atrodamas uz vītolu un apšu stumbriem un lapām, tomēr biežāk pamanāmas, rāpojot pa meža ceļiem, jo parasti uzturas tuvu augšnes virskārtai.

Priežu malkcirtis *Acanthocinus aedilis*

Bieži sastopama 11–24 mm gara vabole ar nedaudz saplacinātu, brūnganpelēku ķermeni. Starp pārējiem kukaiņiem izceļas ar ļoti gariem taustekļiem, kas tēviņiem var pat 3–4 reizes pārsniegt ķermeņa garumu. Viens no pirmajiem pavasarī novērojamajiem koksngrauziņiem. Kāpuri apdzīvo priežu koksni, pieaugušās vaboles aprīlī un maijā atrodamas uz priežu stumbriem, celmiem un svaigi zāgātiem kokmateriāliem.

Zaļais vītolgrauzis *Aromia moschata*

Samērā bieži sastopama 13–34 mm gara vabole ar slaidu, nedaudz saplacinātu ķermeni un ļoti gariem taustekļiem un kājām. Raksturīgs metāliski spīdīgs, zaļš krāsojums, kā arī īpatnēja muskusa smarža. Kāpuri barojas vītolu koksnē. Pieaugušās vaboles atrodamas jūlijā un augustā uz vītolu stumbriem un lapām, kā arī dažādiem ziedošiem augiem, kur barojas ar ziedputekšņiem un nektāru.

Plankumainais apšgrauzis *Saperda scalaris* ☼

Vietām samērā bieži sastopama 11–19 mm gara vabole ar slaidu, cilindrisku ķermeni un gariem taustekļiem. No virspuses ļoti raksturīgs segspārnu zīmējums – dzeltenīgas joslas un plankumi uz melna fona. Kāpuri barojas zem dažādu lapu koku, īpaši – apšu, mizas. Pieaugušās vaboles atrodamas no maija līdz jūlijam uz lapkoku stumbriem un malkas. Nereti novērojamas, graužot apšu lapas.

Lielais apšu lapgrauzis *Melasma populi* ☼

Ļoti bieži sastopama 10–12 mm gara vabole ar vāji izliektu ķermeni melnā krāsā un sarkaniem vai sarkanbrūniem segspārniem. Izraucēta izdala nepatīkami, pēc zilskābes vai karbolskābes smirdošu aizsargšķidrumu. Gan kāpuri, gan pieaugušās vaboles pārtiek no apšu lapām.

Zilais alkšņu lapgrauzis *Agelastica alni* ▼▲

Ļoti bieži sastopama 6–7 mm gara, ieapaļi olveidīga vabole tumši zilā, metāliski spīdīgā krāsā. Kāpuri un pieaugušās vaboles barojas ar alkšņu lapām, izgraužot tajās dažāda lieluma caurumus.

Spīdīgais alkšņu lapgrauzis *Chrysomela aenea* ▼▲

Bieži sastopama 6–9 mm gara, ieapaļa vabole zaļā, metāliski spīdīgā krāsā. Kāpuri un pieaugušās vaboles barojas ar alkšņu lapām, izgraužot tajās dažāda lieluma caurumus.

Egļu astonzobu mizgrauzis *Ips typographus* ○

Ļoti bieži sastopama 4–6 mm gara vabole ar cilindrisku, sikiem matiņiem klātu ķermeni tumši brūnā krāsā. No virspuses segspārnu galā astoņi zaugumi – „zobi”, kas tiek izmantoti skaidu izstumšanai no egļu mizā izgrauztajām eļām. Gan kāpuri, gan pieaugušās vaboles apdzīvo egļu mizu. Nereti savairojas masveidā.

Bērzu gremzdgrauzis *Scolytes ratzeburgi* ○☼▼▲

Bieži sastopama 4,5–6,5 mm gara vabole ar spoži melnu vai tumšbrūnu ķermeni. Kāpuri barojas zem bērzu mizas. Mizgrauži lido jūnijā, uzturas uz stīpi novājinātiem, saules labi izgaismotiem bērzu stumbriem. Sugas klātbūtne labi nosakāma pēc to darbības pēdām – bērzu mizā vertikālās rindās izgrauztiem, nelieliem caurumiņiem.

Lielais priežu smecernieks *Hylobius abietis*

Ļoti bieži sastopama 8–14 mm gara vabole ar stipri pagarinātu galvu, kas veido „smeceri”. Uz segspārņiem 2–3 neskadras dzeltenīgu zvirņu šķērsjoslas. Kāpuri barojas ar priežu saknēm. Pieaugušie – apgrauž jauno priedišu dzinumus, stipri bojājot skujkoku jaunaudzes.

Riekstu smecernieks *Curculio nucum*

Vietām bieži sastopama 6–9 mm gara, sarkanbrūna vabole ar ļoti izstieptu galvu, kas veido „smeceri”. Kāpuri dzeltenbalti, nedaudz saliekti, bez kājām. Tie atrodami lazdu riekstos, kur barojas ar riekstu kodoliem. Pēc tam tie rieksta čaumalā izgrauž apaļu caurumiņu un iekūņojas augsnē. Pieaugušās vaboles novērojamas uz lazdām maijā un jūnijā.

Bērzu cigārtinis *Deporaus betulae*

Bieži sastopama 2,5–4 mm gara vabole melnā, metāliski spīdīgā krāsā. Pieaugušās vaboles cigārvēidā satin bērza lapas. Vīstosājā bērza lapas satinumā attīstās kāpuri. Sugas klātbūtne viegli nosakāma pēc satītajām bērzu lapām.

Lazdu tinējsmecernieks *Apderus coryli*

Vietām bieži sastopama melna, 6–8 mm gara vabole ar spilgti sarkaniem segspārņiem un nedaudz izstieptu galvu. Pieaugušās vaboles novērojamas no maija līdz jūlijam uz lazdām, kur cigārvēidā satin lazdu lapas. Kāpuri attīstās lapu satinumos.

Parastais skudrulauva *Myrmeleon formicarius*

Vietām samērā bieži satopams 30–40 mm garš kukainis ar slaidu ķermeni un diviem caurspīdīgu, bagātīgi dzīslotu spārnu pāriem. Atgādina nelielas, neveikli lidojošas spāres, taču, atšķirībā no tām, skudrulauvām ir labi attīstīti taustekļi. Kāpuri smilšainā augsnē izrok piltuveida bedrītes, kurās, gandrīz pilnībā ierakušies, ķer skudras un citus kukaiņus. Sastopamas saules labi apspīdētās vietās – skrajos priežu silos, uz meža ceļiem, stīgām, kāpās un izcirtumos.

Lielā bērzu zāglapsene *Cimbex femorata*

Vietām bieži sastopams melns, 20–25 mm garš, drukns kukainis ar diviem brūngani caurspīdīgiem spārnu pāriem un dzeltenām taustekļu vālitēm. Kāpuri barojas ar bērzu lapām. Pieaugušās zāglapsenes novērojamas maijā un jūnijā.

Ozolu ābolveida panglapsene

Cynips quercusfolii

Bieži sastopama sīka, 3–5 mm gara lapsene. Par tās klātbūtni liecina ozolu lapu apakšpusei piestiprinātas līdz 20 mm platas, dzeltenzaļas lodveida pangas, kuru centrā attīstās panglapsenes kāpurs.

Rūsganā mežskudra *Formica rufa*

6–9 mm gara skudra ar ļoti slaidu, sarkanbrūnu ķermeni. Baltijā ir vairākas līdzīgas sugas, taču šī ir parastākā no mežskudrām. No skuļām, nelieliem zariņiem un citām augu daļām veido lielus kupolveida skudrupūžņus. Plēsīga, pārtiek no visdažādākajiem kukaiņiem un to kāpuriem, kā arī saldiem laputu izdalījumiem.

Tumšā koksnes skudra

Camponotus herculeanus

Vietām samērā bieži sastopama melna, 6–14 mm gara skudra. Apdzīvo dažādu koku sugu, bieži – egļu koksni. Iztrupējušos koku stumbros veido lielas ligzdas. Visbiežāk novērojamas, rāpojot pa koku stumbriem to pamatnes daļā.

Sirsenis *Vespa crabro*

Samērā bieži sastopama 25–30 mm gara lapsene ar slaidu ķermeni brīdinoši kontrastējošā dzeltenmelnā krāsojumā. Mātītēm vēdera galā ir dzelonis, ar kuru tās var ļoti sāpīgi dzelt. Dobumainos kokos no papīram līdzīga materiāla, kuru iegūst, sasmalcinot sausu koksni, veido lielas, pelēkbrūnas ligzdas. Barojas ar ziedputekšņiem un nektāru, rūgstošu augu sulu, kā arī dažādiem kukaiņiem.

Milzu trauskājods *Pedicia rivosa*

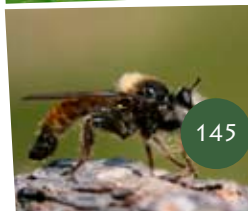
Samērā reti sastopams 25–30 mm garš ods ar ļoti garām kājām. Uz caurspīdīgajiem spārnieniem tam ir raksturīgs zīmējums, kuru veido tumšas joslas. Sastopams pārmīrotos mežos ūdens tuvumā. Kāpuri plēsīgi, jo pārtiek no citu kukaiņu kāpuriem.

Dzeltenā celmmuša *Laphria flava*

Vietām samērā bieži sastopama 17–22 mm gara muša ar blīviem matiņiem viscaur klātu ķermeni. Uz vēdera ir dzeltenīgi vai oranžīgi matiņi. Kāpuri dzīvo atmirušā koksnē, kur barojas ar citu kukaiņu kāpuriem. Pieaugušās celmmušas sastopamas no jūnija līdz augustam saules labi apspīdētās vietās – skrajos priežu silos, laucēs, mežmalās un izcirtumos uz koku stumbriem.

Kuprainā celmmuša *Laphria gibbosa*

Vietām samērā bieži sastopama 22–30 mm gara muša ar blīviem matiņiem viscaur klātu ķermeni. Uz melnā vēdera liels dzeltenīgi baltu matiņu plankums. Kāpuri dzīvo atmīrušā koksnē, kur barojas ar dažādu kukaiņu kāpuriem. Pieaugušās celmmušas sastopamas no jūnija līdz augustam priežu silos, laucēs, mežmalās un izcirtumos uz saules apspīdētu koku stumbriem.

Krūķļu baltenis *Gonepteryx rhamni*

Ļoti bieži sastopams liels (spārnu plētums 50–60 mm) dienastauriņš. Teviņiem spāriņi koši citrondzeleni, mātītēm krēmbalti. Kāpuri barojas uz krūķļu lapām, tauriņi labi lido, apmeklē dažādus ziedošus augus. Ziemā pieaudzis un izlido jau marta beigās – pavasarī pēc sniega nokušanas kā viens no pirmajiem redzamajiem tauriņiem.

Mazais viršu zilenītis *Plebejus argus*

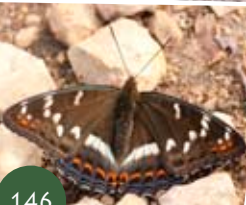
Bieži sastopams vidēji liels (spārnu plētums 20–23 mm) dienastauriņš. Teviņiem no virspuses zili spāriņi ar izteiktu melnu apmali, mātītēm brūngani ar oranžīgiem plankumiem. Baltijā ir vairākas citas līdzīgas zilenīšu sugas. Kāpuri barojas uz viršiem. Tauriņi apmeklē dažādus ziedošus augus, novērojami jūlijā un augustā.

Apšu zaigraibenis *Apatura ilia*

Vietām samērā bieži sastopams liels (spārnu plētums 54–68 mm), koši zili-violeti zaigjoošs dienastauriņš ar tumšbrūniem spāriņiem, uz kuriem balta, šķērseniska josta un acsveida laukums ar sarkanu apmali. Kāpuri barojas ar apšu lapām. Tauriņi novērojami jūnijā un jūlijā uz meža ceļiem pie peļķēm, sabrauktiem dzīvniekiem un ekskrementiem. Barojas arī ar rūgstošu sulu.

Apšu raibenis *Limenitis populi*

Vietām samērā bieži sastopams liels (spārnu plētums 60–80 mm) dienastauriņš ar tumšbrūniem spāriņiem, uz kuriem gar spārnu āmalām baltu plankumu šķērsjoslas un oranžīgu mēnessveida plankumu joslas. Kāpuri barojas ar apšu lapām. Tauriņi novērojami lapkoku mežos, bieži redzami uz meža ceļiem pie peļķēm, sabrauktiem dzīvniekiem un ekskrementiem. Barojas arī ar rūgstošu sulu.

Lielais meža raibenis

Argynnis paphia

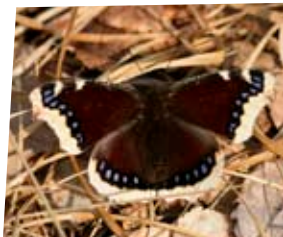
Samērā bieži sastopams liels (spārnu plētums 55–65 mm) dienastauriņš ar rūsganiem vai brūnganiem spārnieniem, uz kuriem tumšu plankumu zīmējums. Spārnu apakšpusē plankumi ar izteiktu perlamutra spīdumu. Kāpuri barojas ar meža aveņu un vijolišu lapām. Labi lido. Novērojami jūlijā un augustā mežmalās, laucēs un meža ceļu malās uz ziedošiem augiem.

Bērzu raibenis *Nymphalis antiopa*

Samērā bieži sastopams liels (spārnu plētums 60–70 mm) dienastauriņš. Tumšbrūnajiem spārnieniem raksturīga dzeltena vai balta āmala. Kāpuri barojas galvenokārt ar bērzu lapām. Pieaugušie tauriņi labi lido, sūc dažādu ziedu nektāru un sulojošu koku sulu. Ziemu pieaudzis un izlido jau marta beigās kā viens no pirmajiem pavasarī novērojamajiem tauriņiem.

Lielais nātru raibenis jeb admirālis

Vanessa atalanta

Bieži sastopams liels (spārnu plētums 50–60 mm) dienastauriņš ar raksturīgu spārnu zīmējumu – uz tumšbrūnajiem spārnieniem oranžas joslas, kas stiepjas pāri priekšspārnēm un gar pakaspārņu ārmalu, kā arī balti plankumi priekšspārņu priekšējā daļā. Kāpuri barojas uz nātrēm. Tauriņi spēj veikt tālus pārlidojumus un atrodami visdažādākajos biotopos. Novērojami uz ziediem, parkveida pļavās, arī uz sulojošu koku stumbriem, kur barojas ar rūgstošu sulu.

Ošu pļavraibenis

Euphydryas maturna

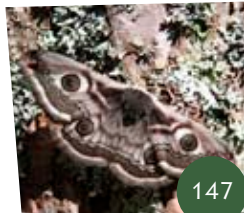
Reti sastopams liels (spārnu plētums 35–42 mm) dienastauriņš ar košu spārnu krāsojumu. Kāpuri barojas ar ošu lapām. Tauriņi novērojami jūnijā un jūlijā saulainās mežmalās, meža ceļu malās, laucēs un izcirtumos uz dažādiem ziedošiem augiem.

Pelēkais pāvacis *Eudia pavonia*

Samērā reti sastopams liels (spārnu plētums 40–70 mm) naktstauriņš ar raksturīgiem acsveida plankumiem uz katra spārna. Tēviņiem rūsgani spārni, mātītēm – pelēcīgi. Kāpuri lieli, zaļi, ar matainiem izaugumiem. Tie barojas ar dažādu lapkoku un lakstaugu lapām. Pirms iekūņošanās nereti atrodami uz meža ceļiem. Tauriņi novērojami pavasarī, aprīlī un maijā. Tēviņi lido arī dienā.

Nātru lācītis *Callimorpha dominula*

Vietām samērā bieži sastopams liels (spārnu plētums 45–55 mm) naktstauriņš. Nereti aktīvs arī dienā. Raksturīgs košs krāsojums – melni priekšspārni ar apalģiem, baltiem un dzelteniem plankumiem un sarkanīgi pakaļspārni ar melniem plankumiem. Kāpuri barojas ar dažādu lakstaugu, bieži – lielās nātres lapām. Tauriņi novērojami no jūnija līdz augustam meža laucēs, meža ceļu malās uz lakstaugiem un krūmiem.

Vītolu urbējs *Cossus cossus*

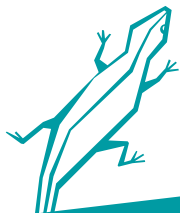
Samērā bieži sastopams liels (spārnu plētums 60–80 mm) naktstauriņš ar tumši brūnganpelēkiem spārniem. Bieži var novērot urbēju kāpurus, kas ir līdz 100 mm garī, koši sarkani, ar melnu virspusi un apdzīvo lapkoku, visbiežāk – vītolu un apšu trūdošu koksni.

Ošu ordeņpūcīte *Catocala fraxini*

Vietām bieži sastopams liels (spārnu plētums 6–10 cm) naktstauriņš. Uz pakaļspārniem izteikta gaišzila josla. Kāpuri barojas ar dažādu lapkoku, bieži – ošu lapām. Tauriņi novērojami siltos jūlijā un augusta vakaros. Atrodami sulojošu koku stumbru tuvumā, kur barojas ar rūgstošu sulu.

ABINIEKI UN RĀPUĻI

Lielās Baltijas un Baltkrievijas mežu platības nodrošina abiniekus un rāpuļus ar piemērotām dzīves vietām. Mežus caurauj bagātīgs ūdensteču, ezeru un purvu tīkls, kas nodrošina īpaši piemērotu dzīvesvidi abiniekiem. Tajos netrūkst arī sausu, saulainu lauču un meža pļaviņu, kur savu mājvietu rod rāpuļi. Daudzām abinieku un rāpuļu sugām Baltijā ir izplatības areāla robeža, tāpēc mēs varam justies laimīgi, ka pie mums ir sastopamas sugas, kuras tikai nedaudz tālāk uz ziemeļiem vairs nav atrodamas. Abinieki un rāpuļi ir svarīga mežu ekosistēmu sastāvdaļa. Tie iekļaujas vienotā mežu ekosistēmu barības tīklā un ir svarīgs barības avots daudzām dzīvnieku sugām, tai skaitā retām un īpaši aizsargājamām. Ceļvedī iekļautās sugas ir bieži sastopamas šejienes mežos un nav retas, jo reizēm tieši parastais, apskatot tuvāk, pārtop neparastajā.

Parastais krupis

Bufo bufo

Lielākais Eiropas krupis. Bieži sastopams, īpaši mitros mežos. Ķermeņa krāsa no pelēkas līdz ķieģeļsarkanai. Āda klāta ar kārpveidīgiem veidojumiem, no kuriem īpaši lieli ir pieauss indes dziedzeri – parotīdi, kas padara krupi „negrāšīgu”. Balsi biežāk dzird pavasarī, nārsta laikā, augstā tonkārtā citu citai sekojošas skaņas – „kverk, kverk, kverk”. Ūdenī atrodas tikai nārsta periodā. Ikrī ir savīrknēti 4–5 m garos pavedienos. Melnie kurkuļi izšķīļas pēc 2 nedēļām, bet pēc 2,5 mēnešiem jaunie krupīši pamet ūdenstilpi.

Parastā varde

Rana temporaria

Biežāk sastopamais abinieks. Aktīva kā dienā, tā naktī. Ķermeņa apakšdaļa vienmēr plankumaina. Riestot sāk pa ceļam uz nārsta vietām ūdenstilpēs. Pavasarī nārsta vietās dzirdamās tēviņu runas dziesmas saplūst kopējā koņī, atgādinot kaķa murrāšanu (purga vārdes balss atgācina tālas suņu rejas vai katliņa burbuļošanu uz uguns). Riesto un ikrus nērš ūdenī. Kāpuri, kuri parasti izšķīļas pēc 1–2 nedēļām, ūdenstilpi pamet pēc 2–3 mēnešiem kā 1,5–2,0 cm lielas vardītes.

Sila ķirzaka *Lacerta agilis*

18–20 cm gara ķirzaka. Jaunām ķirzakām mugurpuse ir pelēkbrūna ar 1–2 tumšākām, gareniskām joslām, kuras ietver gaišākas apmales. Pieaugušām ķirzakām uz muguras neregulāri, dažādu izmēru tumši plankumi, bet sānos gaiši plankumi ar tumšu apmali. Riesta tērpā tēviņu sāni un pakakle zaļa. Mātītes pelēkbrūnos toņos ar gaišu vēderu. Mīt sausos mežos ar smilšainu augsni un retu veģētāciju. Aktīva dienā. Pārojas maija sākumā. Tad tēviņi rīko riesta cīņas. Parasti sausā vietā dēj 5–6 iegarenas olas mīkstā apvalkā. Mazuļi šķīļas vasaras otrajā pusē.

Pļavas ķirzaka

Zootoca vivipara

Sastopama biežāk nekā sila ķirzaka. Garums 16–17 cm. Pieaugušam dzīvniekam mugura brūnā, pelēkā vai olīvzaļā tonī. Uz tās melni un gaiši, neregulāri plankumiņi izkārtoti gareniskās rindās. Vēderpuse tēviņam oranža ar tumšiem punktiņiem, mātītei bāli dzeltena. Mazuļi ļoti tumši. Aktīva dienā. Uzturas visdažādākajos mežu biotopos, arī mitrainēs. Labi peld un nirst. Riests pavasarī. Olas attīstās mātītes ķermenī. Mazuļi dzimst vasaras otrajā pusē.

Glodene *Anguis fragilis*

Glodene ir bezkāju ķirzaka. Tās ķermenis ir čūskveidīgs, līdz 0,5 m garš. Zvīņas gludas. Kakls neizteikts. Acis ar plakstiņiem, ir ausu atveres (čūskām plakstiņu un ausu atveru nav). Glodenes vēderu klāj zvīņas (čūskām – garenas plātnītes). Krāsa brūnos un pelēkos toņos ar bronzas spīdumu. Sāni un vēders gaišāki. Sānos tumšas, gareniskas svītras. Tēviņi reizēm ar ziliem plankumiem. Aktīva visu diennakti. Pārojas vasaras sākumā. Olas attīstās mātītes ķermenī.

Zalktis

Natrix natrix

Bieži sastopama čūsku suga. Mugurpuse no pelēkmelnas līdz zilganmelnai. Vēderpuse gaiša. Uz pakauša divi bāli, dzeltēni vai oranži plankumi. Šī pazīme ļauj uzreiz atpazīt zalkti. Acu zīlītes apaļas. Dzīves veids saistīts ar ūdeni. Apdzīvo arī pāmitrus mežus un mitraines, reizēm sastopama tālu no krasta. Labi peld un nirst. Pavasarī riesto, tad ap mātīti vienlaicīgi var apvīties pat desmit tēviņi, veidojot pudzekli. Vasaras vidū satrunējušu augu kaudzēs, trupējušos celmos u. tml. vietās dēj 6–35 zīles lieluma olas, no kurām vasaras beigās izšķīļas mazuļi.

Odze

Vipera berus

Vienīgā indīgā čūska Baltijā un Baltkrievijā. Parasti līdz 60 cm gara. Galva trīsstūrainā, saplacināta, ar labi izteiktu pāreju uz kaklu. Acu zīlītes vertikālas, kas norāda uz nakts dzīvi, bet aktīva arī dienā. Muguras krāsa variē. Mātītes parasti brūnganas, tēviņi pelēkzili. Uz muguras tumšs zigzagveida raksts, kas ir odzes raksturīgākā pazīme. Bieži sastop pilnīgi melnas odzes. Ir indes zobi. Pārojas pavasarī, kad tēviņi savstarpēji izcīna tiesības pāroties ar mātīti. Oldzīvdzemdētāja. Vasaras beigās dzemdē 8–12 mazuļus.

PUTNI

Baltijas valstīs un Baltkrievijā

līdz šim ir konstatētas aptuveni 350 putnu sugas. Daļa no tām šeit ligzdo, citas – ziemo vai regulāri caurceļo, bet vēl citas – iegriežas reizi pārdesmit gados kā reti maldu viesi. Vairāk nekā 1/3 no visām sugām ir saistītas ar meža vidi. Šajā ceļvedī aprakstīta tikai neliela daļa no tām – biežāk sastopamās un vieglāk pamanāmās. Sugu sadalījums starp dažādiem mežu tipiēm ir jāuzskata par nosacītu, jo vairums no aplūkotajām sugām ir sastopamas dažāda veida mežaudzēs, dažas no tām (piemēram, zaļžubīte) var ligzdot arī atklātā lauku ainavā, kur atrodams tikai viens koks vai neliela koku grupa.

Žubīte

Fringilla coelebs

Parastākais mūsu mežu putns. Sastopama dažādos mežos, parkos, dārzos. Ligzdu būvē zaru vai stumbra žāklē, nereti arī jaunās eglītēs pie stumbra, vienmēr labi nomaskējot ar ķērpjiem. Pārtiek no sēklām. Mazuļus baro galvenokārt ar sīkiem bezmugurkaulniekiem. Gājputns, ziemo Eiropas dienvidu un rietumdaļā. Nelielā skaitā paliek ziemot arī Baltijas rietumdaļā.

Zaļžubīte *Carduelis chloris*

Tēviņš dzeltenīgi zaļš. Uz rīkles, astes malām un spāniem ir dzeltenīgi laukumi (labi redzami lidojumā). Mātīte brūnganāka, dzeltenie laukumi tai ir mazāk spilgti. Sastopama dārzos, parkos un lapu koku mežu malās. Ligzdu būvē atsevišķi stāvošā kokā vai koku grupā, dzīvzogos. Pārtiek no sēklām. Mazuļus baro ar kukaiņiem. Ziemās klejo apkārt bariņos, bieži kopā ar žubītēm, dzeltenajām stērstēm un lauka zvirbuliem. Apmeklē barotavas.

Cekulzīlīte *Parus cristatus*

Neliela zīlīte, kuras raksturīgākā pazīme ir raibs cekuls. Sastopama galvenokārt skujkoku mežos, kur ligzdo koku dobumos, arī būrīšos. Viena no nedaudzajām zīlītēm, kas dobumus satrupējušā koksne retumis izkaļ pati. Ziemās dažkārt klejo jauktos bariņos ar citām zīlīšu sugām. Pārtiek no kukaiņiem vai citiem sīkiem bezmugurkaulniekiem, ziemā – galvenokārt no sēklām. Nometniece.

Lielā zīlīte *Parus major*

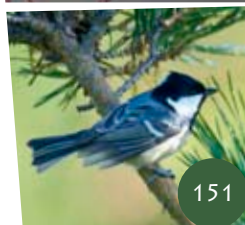
Lielākā zīlīšu suga. Pāri dzeltenajam vēderam tai stiepjas melna svītra, galva melna, uz vaigiem balti laukumi. Raksturīga dziesma („vīlēšana“): „ci-ci-cē, ci-ci-cē“. Ligzdo koku dobumos, putnu būrīšos, arī ēku spraugās. Gadā var būt pat 2–3 perējumi. Pārtiek no sēklām (ziemās biežs viesis pie putnu barotavām), mazuļu barošanas laikā arī no kukaiņiem. Nometniece.

Meža zīlīte *Parus ater*

Meža zīlīte pēc izskata atgādina nelielu, blāvi krāsotu lielo zīlīti, taču atšķirama pēc baltā pakauša laukuma un gaišā vēdera, uz kura nav melnās svītras. Sastopama dažādos mežos, kur pieejami ligzdošanai piemēroti dobumaini koki. Raksturīga dziesma: „vī-tju, vī-tju, vī-tju...“, ko parasti izpilda, tupot kāda koka galotnē. Ziemās mēdz klejot jauktos bariņos kopā ar citām zīlīšu sugām. Nometniece.

Zilzilīte *Parus caeruleus*

Neliela zilīte, kuras raksturīgākā pazīme ir zila galvas, astes un spārnu virspuse. Sastopama dažādās mežaudzēs, bieži arī dārzos un parkos. Ligzdo koku dobumos, būrīšos, arī ēku spraugās. Nometniece, tomēr daļa putnu ziemās ceļo uz siltākām vietām. Ziemas laikā var veidot bariņus, bieži sastopama ezeru niedrājos. Biežs barotavu viesis.

Pelēkā zilīte

Parus montanus

Pēc izskata ļoti līdzīga purva zilītei, no kuras visdrošāk atšķirama pēc balss – pelēkajai zilītei sauciens ir gari stiepts „čē-dē-dē”, savukārt purva zilītei – straujš „če-de-de-de”. Sastopama dažādos mežos. Ligzdas dobumu nereti kaļ pati, šim mērķim izvēloties satrupējušus bērzus vai alkšņus. Nometniece. Ziemā mēdz klejot jauktos bariņos kopā ar citu sugu zilītēm.

Purva zilīte *Parus palustris*

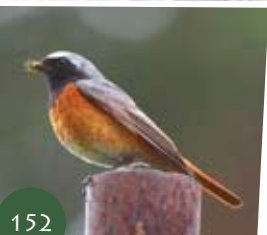
Pēc izskata ļoti līdzīga pelēkajai zilītei (sk. iepriekš), tādēļ atšķirama galvenokārt pēc balss. No tuva attāluma var pamanīt, ka purva zilītei galvas virsa un zods ir spīdīgi melni, pelēkajai zilītei – matēti. Sastopama dažādos, galvenokārt lapu koku mežos. Ligzdo koku dobumos, ko, atšķirībā no pelēkās zilītes, pati nekaļ. Nometniece.

Koku čipste *Anthus trivialis*

Slaidis putns ar brūni raibu spalvu tērpu. Sastopama dažādos mežos. Viens no parastākajiem putniem ar priedēm aizaugušos purvos. Dziesmu uzsāk, tupot koka galotnē, tad dziedot uzlido gaisā un dziesmas beigu daļu izpilda, jau laižoties lejā. Ligzdu būvē uz zemes. Tā ir no augšpuses piesegta, ar ieeju no viena sāna. Pārtiek no kukaiņiem un citiem sīkiem bezmugurkaulniekiem. Ziemo Āfrikā.

Erickiņš *Phoenicurus phoenicurus*

Lielās zilītes lieluma putns. Tēviņš spilgti krāsots – seja un rīkle melnas, mugurpuse pelēka, vēderpuse un aste oranža. Mātītēm spalvu tērps blāvāks. Sastopams galvenokārt gaišos priežu mežos, arī apdzīvotās vietās, parkos un dārzos. Ligzdo koku dobumos (labprāt izvēlas melnās dzilnas kaltus dobumus) un ēku spraugās. Pārtiek no kukaiņiem. Ziemo Āfrikā.

Sila strazds *Turdus viscivorus*

Lielākais no mūsu mežastrazdiem. Sastopams galvenokārt priežu mežos. Ligzdu būvē stumbru žāklēs vai uz zariem pie koku stumbriem. Pārtiek no sīkiem bezmugurkaulniekiem, arī augļiem un ogām. Raksturīgs sauciens „črrr”, dziesma skanīga un melodiska, līdzīga melnā mežastrazda dziesmai, tikai ātrāka. Ziemo Eiropas dienviddaļā un Ziemeļāfrikā.

Dziedātājstrazds

Turdus philomelos

Par mājas strazdu nedaudz lielāks putns ar skaļu un melodisku dziesmu, kuras laikā katra frāze tiek atkārtā vairākas reizes. Ligzdu būvē koku žāklēs vai uz zaru pamatnes pie stumbra (bieži – nelielās eglītēs), ko izklāj ar praulu masas oderējumu. Līdzīgi citiem mežastrazdiem, pārtiek no kukaiņiem un dažādām ogām. Gājputns, ziemo Eiropas dienvidrietumu daļā. Atsevišķi putni retumis ziemo arī pie mums.

Melnais mežastrazds

Agelastica alni

Prāvs mežastrazds. Tēviņš melns ar tumši dzeltenu knābi, mātītes un jaunie putni pelēkbrūni. Sastopams dažādos mežos, arī apdzīvotās vietās. Ligzdu būvē zaru žāklēs, stubmeņu galos, apdzīvotās vietās arī pažobelēs un tamlidzīgās vietās. Dziesma melodiska un lēna, retumis (it īpaši apdzīvotās vietās) dzirdama arī ziemas laikā. Gājputns, ziemo Eiropas dienvidrietumu daļā, tomēr daļa ziemo arī tepat.

Sarkanrīkle

Erithacus rubecula

Viens no parastākajiem mežu putniem. Pieaugušie raksturīga pazīme ir oranžas krūtis un seja, bet jaunie putni ir brūnraibi. Ligzdu būvē uz zemes vai zemu virs tās – celmā, izgāzta koka saknē, pusdobumā vai tamlidzīgās vietās. Pārtiek no sīkiem bezmugurkaulniekiem, arī ogām. Gājputns, ziemo Eiropas dienvidrietumu daļā. Nelielā skaitā pārziemo.

Pácepilītis

Troglodytes troglodytes

Mazs, brūni raibs putns ar īsu, raksturīgi izslietu asti un tik nelieliem izmēriem neraksturīgi skaļu balsi. Ļoti rosīgs, parasti uzturas pameža stāvā, kur ložņā pa kraliām vai biežām eglītēm. Ligzda ovāla, ar nelielu ieejas caurumu sānā, var būt būvēta ļoti dažādās vietās – stumbru un celmu spraugās, izgāztās saknēs, apdzīvotās vietās pat zemu ēku pažobelēs. Gāļputns, ziemo Dienvidēropā, tomēr daļa putnu pārzīemo ligzdošanas areālā.

Melnais mušķērājs

Ficedula hypoleuca

Zvirbuļa izmēra putns. Tēviņam mugurpuse melna, mātītēm – brūnpeleka, uz spārnēm balti laukumi. Dzīvo dažāda veida mežos, arī apdzīvotās vietās, kur ligzdo koku dobumos vai būrišos. Raksturīga uzvedība – īsos izlidojumos ķer lidojošus kukaiņus. Gāļputns, ziemo pavada Āfrikā.

Mazais mušķērājs *Ficedula parva*

Par lielo zīlīti mazāks putns. Tēviņš viegli atpazīstams pēc oranžās rīkles (nesajaukt ar sarkanrīkli, kurai oranža ir arī seja un oranžais laukums uz krūtīm beidzas kontrastaini). Mātītes neuzkrītoši krāsotas ar pelēki brūnu muguru un gaišu vēderpusi. Sastopams vecākos mežos, kur būvē ligzdu kādā pusdobumā vai uz zaru pamatnes. Pārtiek no kukaiņiem, ko, līdzīgi citiem mušķērājiem, mēdz ķert gaisā. Ziemu pavada Dienvidāzijā.

Pelēkais mušķērājs

Muscicapa striata

Neuzkrītoši krāsots zvirbuļa lieluma putns. Sastopams gaišos mežos, apdzīvotās vietās, parkos un dārzos, kur ligzdo dažādās ēku nišās – pažobelēs, sienu spraugās, arī īpaši šai sugai gatavotos būrišos ar platu skreju, bet dabiskos apstākļos – koku pusdobumos, stuburu galos. Pārtiek no kukaiņiem, ko noskata no sēdposteņa, bet ķer lidojumā. Gāļputns, ziemo Āfrikā.

Dzīlnītis *Sitta europaea*

Drukns zvirbuļa lieluma putns. Tēviņam vēderpuse balta, mātītēm iesārta. Veikli ložņā pa kokiem, arī ar galvu uz leju. Atšķirībā no dzenjiem un mizložņas, nebalstās pret koku stumbru ar asti. Ligzdo koku dobumos. Ja skreja ir par lielu, samazina to līdz vajadzīgajam izmēram ar dubļu mūrējumu. Pārtiek no sīkiem bezmugurkaulniekiem un (īti īpaši ziemā) sēklām. Nometnieks.

Peļkājīte *Prunella modularis*

Brūni raibs zvirbuļa lieluma putns. Sastopams mežos ar egļu piemistrojumu, arī egļu jaunaudzēs. Ļoti neuzkrītošs un grūti ievērojams putns. Pamanāmāki ir tēviņi riesta laikā, kad tie dzied, sēžot egles galotnē. Ligzdu visbiežāk būvē biezās eglītēs. Pārtiek no sīkiem bezmugurkaulniekiem. Gājputns, kas ziemo Dienvidēropā, tomēr retumis pie mums novērojams arī ziemas laikā.

Mizložņa *Certhia familiaris*

Neliels putns ar brūni raibu mugurpusi, baltu vēderu un līku knābi. Parasti redzams, lecot uz augšu pa koku stumbriem vai pārvietojoties pa zariem. Līdzīgi dzeņiem, atspiežas pret stumbru ar asti (astes spalvas līdz ar to ļoti stingras). Ligzdu būvē stumbru spraugās, aiz atlupušas mizas vai pusdobumos. Pārtiek no kukaiņiem, ko salasa uz koku mizas. Nometniece.

Sila cīrulīš *Lullula arborea*

Neliels putns ar īsu asti un noapaļotiem spāriem, kas labi redzami lidojumā. Sastopams galvenokārt sausos priežu mežos, kur uzturas pie nelieliem kļajumiem – meža pļavām un izcirtumiem. Ļoti skanīga, melodiska, jodelējoša dziesma, ko izpilda gan lidojumā, gan sēžot uz kāda paaugstinājuma. Ligzdu būvē uz zemes, to labi nomaskējot. Gājputns, ziemo Dienvidēropā, bet nelielā skaitā pārzīemo arī Baltijas rietumdaļā.

Lauku balodis

Columba palumbus

Aiz mājas baloža biežāk sastopamā baložu suga. Raksturīgas pazīmes – kakla sānos un uz spāriem balti laukumi. Dziesmas „tulkojums” – „puspūr’-ol’-piedēj’, puspūr’-ol’-piedēj’, tukšs”. Sastopams dažāda veida mežos, kur koku zaros, parasti tuvu pie stumbra, no zariņiem būvē plānu ligzdu, kurā dēj divas baltas olas. Gājputns, ziemo Āfrikas ziemeļos un Dienvidēropā.

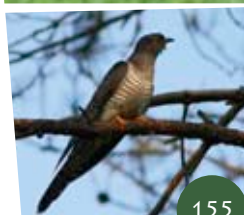

Dzeguze

Cuculus canorus

Sīļa lieluma putns. Tēviņi pelēkraibi, mātītes pelēki vai brūni raibas (divas krāsu formas). Dziesma – nesajaucams „ku-kū, ku-kū”. Dzīvo dažāda veida mežaudzēs, dārzos un parkos. Ligzdu pati nebūvē, bet dēj olas citu putnu ligzdās, kur to saimnieki izaudzina dzegužu mazulus. Katra dzegužu mātīte specializējas uz noteiktu sīkputnu sugu, dējot olas atbilstošā krāsā. Gājputns, ziemo Āfrikā.

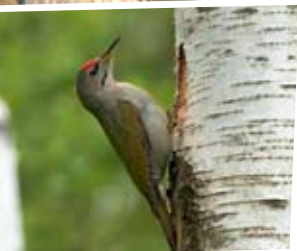

Melnā dzilna

Dryocopus martius

Lielākais Eiropas dzenis piķa melnā krāsā. Tēviņam sarkana visa galvas virsa, mātītēm – tikai neliels laukumiņš uz pakauša. Dobumus visbiežāk kaļ priedēs vai apsēs (gan dzīvās, gan nokaltušās). Skreja ~10 cm augsta, ovālas formas. Bungošanas tarkšķis garš un spēcīgs, klusus laika apstākļos dzirdams vairāk kā kilometra attālumā. Biežāk dzirdamie saucieni – gari stiepts „kliē” vai skanīgu „kri–kri–kri–kri” sērija. Nometniece.

Pelēkā dzilna *Picus canus*

Tumšs dzenis ar olīvzaļu muguru, pelēku galvu un zaļi pelēcīgu vēderu. Tēviņam sarkana piere. Mātītēm sarkanās krāsas spalvu tērpā nav. Biežāk sastopama skrajās lapu koku audzēs. Bungo reti, tarkšķis garš, bez krītošām beigām. Parasti dzird raksturīgos saucienus – skanīgu „fi-fi-fi-fi-fi” sēriju, kuras beigas ir lēnākas un ar lejupejošu intonāciju. Ligzdo dobumos, ko visbiežāk kaļ pusnokaltušos vai sausos bērzos un apsēs. Nometniece.

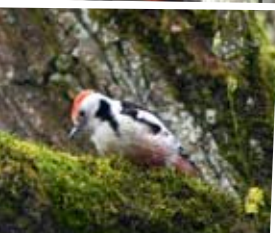

Dižraibais dzenis

Dendrocopos major

Biežāk sastopamā dzeņu suga. No līdzīgā, bet izmēros mazākā vidējā dzeņa atšķirams pēc vienkrāsaina vēdera, kontrastaini sarkanas (ne gaiši sārtas) zemastes, izteiktas melnas svītras no knābja līdz pakausim un melnas galvas virsas (sarkana galvas virsa ir tikai jaunajiem putniem, tēviņiem sarkans tikai pakausis). Sastopams dažādos mežos. Dobumus visbiežāk kaļ apsēs vai bērzos. Bungošanas tarkšķis īss (aptuveni sekundi garš). Nometnieks.

Vidējais dzenis

Dendrocopos medius

Par dižraibo dzeni nedaudz mazāks putns. Galvas virsa sarkana, zemaste rozā, uz vēdera un sāniem iegareni, tumši raibumi. Bungo reti. Tā vietā biežāk dzirdami vokāli riesta saucieni – gari „vēkšķieni”: „vēē-vēē-vēē”. Sastopams galvenokārt platlapju mežos. Dobumus var kalt arī nokaltušos ozolos (citas dzeņu sugas to dara ļoti reti). Nometnieks, ziemā mēdz apmeklēt putnu barotavas.

Mazais dzenis

Turdus viscivorus

Mazākais no mūsu dzeņiem (apmēram zvirbuļa lielumā). Mātītēm viss spalvu tērps ir melnbalti raibs (nav sarkani krāsotu vietu), tēviņiem galvas virsa sarkana. Sastopams dažādos mežos, parkos, upmalu alksnājos. Bungošanas tarkšķis garš un kluss, sauciens – skaļš „kīkīkīkī”. Ligzdas dobumu parasti kaļ sausos vai pusnokaltušos alkšņos vai apsēs (gan stumbūrā, gan resnākos zaros), skrejas diametrs ~3 cm. Nometnieks.

Baltmugurdzenis

Dendrocopos leucotos

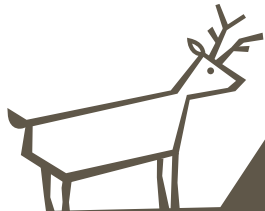

Par dižraibo lielāks dzenis. Tēviņiem galvas virsa sarkana, mātītēm melna. Bungošanas tarkšķis garš, viendabīgs, ar klusākām beigām. Sastopams vecos lapu koku mežos, kur lielā skaitā atrodama mirusī koksne. Dobumus parasti kaļ pusnokaltušos vai sausos bērzos, apsēs vai melnalkšņos. Līdzīgi kā citi dzeņi, pārtiek galvenokārt no koksnē atrodamiem kukaiņiem un to kāpuriem. Nometnieks.

→
Vidējais dzenis un
dižraibais dzenis

ZVĒRI

Zīdītājdzīvnieki ir ikvienas meža ekosistēmas sastāvdaļa. Baltijas un Baltkrievijas

zīdītājdzīvnieku faunu veido aptuveni pussimts dažādu zīdītāju sugu. Tas nav daudz, bet, ņemot vērā to, ka zīdītājdzīvnieki ir visaugstāk attīstītā mugurkaulnieku klase, pie kuras piederam arī mēs, cilvēki, interese par tiem vienmēr bijusi liela. Baltijas un Baltkrievijas zīdītāju fauna veidojusies pēcledus laikmetā. Tā ir imigrācijas fauna, un tās sugu sastāvs mainās arī mūsdienās. Izmiruši ir tauri un sawaļas zirgi, te vairs nav sastopami ziemeļbrieži, bet šejienes mežos aizvien savas takas min tādas dzīvās dabas „ikonas” kā vilki, lāči, lūši un aļņi. Mežu ekosistēmā ne mazāk svarīgas un interesantas ir kukaiņēdāju un sīko grauzēju sugas, kas apdzīvo zemesdzi, vai sīkspārņi, kuri veido ceturto daļu no zīdītājdzīvnieku sugu kopskaita. Tās ir grūti ieraugāmas sava slēptā dzīvesveida dēļ, tomēr dažas, parastākās no tām, ir iekļautas ceļvedī. Mežā biežāk kā pašus zvērus ieraudzīt izdosies zvēru atstātās pēdas, bet, ja bruņosieties ar pacietību, tiksiet atalgoti.

Baltkrūtainais ezis
Erinaceus concolor

Baltijā ir ienācis no dienvidaustrumiem un teju pilnībā ir izspiedis Eiropas ezi. Ķermenis īss, drukns. Mugura un sāni klāti ar aptuveni 6000 asām adatām, kuras ir pārveidoti mati. Adatas galos ir gaišas, vidū – ar melnām, tumšbrūnām vai brūnām joslīņām. Pakakle un krūtis gaišākas par vēderu. Aktīvs tikai siltajos gadalajos, bet ziemu pavada ziemas guļā. Darbojas tikai tumsā. Riesto pavasarī. Pārbijies kviec kā sivēns.

Meža cirslis *Sorex araneus*

Viena no visbiežāk sastopamajām sīko zīdītāju sugām. Galvas sejas daļa ar snukīti. Ķermeņa apmatojums trīskrāsains. Murgurpuse brūna, sānos asi norobežota, dzeltenīgi brūna joslīņa, vēders pelēks. Astes gala daļa divkrāsaina. Vecākiem īpatņiem aste pusplika, jaunajiem astes galā matiņu pušķītis. Īpaši aktīvs nakts un krēslā. Ļoti kustīgs, agresīvs un rijīgs. Dienaktī apēstās barības daudzums var pārsniegt paša svaru. Balss ir savdabīga čirkstēšana. Izmanto ultraskaņu un ehokāciju, kas palīdz orientēties pilnīgā tumsā.

Ziemeļu sikspārnis

Eptesicus nilssonii

No citām sugām Ziemeļu sikspārni var atšķirt pēc īpaši tumšas ādas un apmatojuma krāsas. Mugurpuse ļoti tumša ar zeltainu spīdumu. Vēderpuse – dzeltenīga. Ausis un lidplēves gandrīz melnas. Barojas ar lidojošiem kukaiņiem, izmantojot ultraskaņas eholoģiju. Reizēm kukaiņus medī pie ielas apgaismojuma laternām. Rudenī un pavasarī nereti lido arī dienā, tomēr biežāk tas dienas pavada koku dobumos, malkas grēdās vai ēkās. Aukstumizturīgs. Ziemā guļ alās, akmeņu grēdās vai pagrabos.

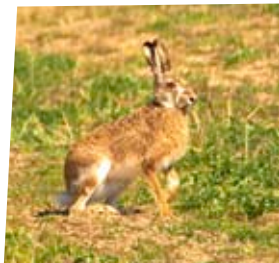

Baltais zaķis

Lepus timidus

Baltais zaķis ir īsts mežu iemītnieks. Vasarā tam mugurpuse un sāni ir rūsganbrūni, vēderpuse baltgana. Ziemas tērps balts, tikai ausu gali melni. Ausis īsākas nekā pelēkajam zaķim. Aste vienmērīgi pelēka (pelēkajam zaķim astes virspuse koši melna). Pārvietojas lēcieniem, bieži maina virzienu, „metot cilpas”. Var lēkšot ar ātrumu 64 km/h. Dzirdē atfīfīta labāk kā oža un redze. Pirmais riests ziemas beigās, kad notiek tēviņu riesta cīņas.

Vāvere *Sciurus vulgaris*

Bieži sastopams grauzējs. Vasarās kažoks sarkanīgi brūns, ziemā – šokolādes brūns ar pelēku. Vēders gaišs. Pleauguši dzeltenīgi, jaunuļiem balts tērps. Kuplā, garā aste, asie nagi, īsās priekškājas un garās pakaļkājas ir pielāgotas dzīvei kokos. Aktīva dienā. No zariem, zāles, sūnām un ķerpiem būvē siltinātus mīdzerus. Riests agri pavasarī. Var būt otrais metiens vasaras beigās.

Bebrs *Castor fiber*

Lielākais Eiropas grauzējs ar platu, horizontāli saplacinātu, zvīņainu asti. Pakāļāju pirksti savienoti ar peldplēvi, veidojot pleznas. Ausis mazas, gandrīz pilnīgi paslēptas biežajā apmatojumā. Apmatojums – dažādas intensitātes brūnos toņos līdz melnai. Vietās, kur to netraucē, var būt aktīvs kā dienā, tā naktī. Būvē mājas, ceļ dambjus, rok kanālus un alas, gāž kokus. Būvēdinot pārējos ģimenes locekļus par briesmām, sit ar asti pa ūdens virsmu. Riesto ziemas beigās.

Dzeltenkakla klaidoņpele

Apodemus flavicollis

Skaista, liela pele ar lielām ausīm un acīm. Mugurpuse dzeltenīgi brūna. Vēderpuse un kāju pēdas baltas, asi norobežotas. Gara aste. Uz krūtīm starp priekšējām dzeltenīgi brūns plankums. Rok alas. No sausas zāles un lapām izveido midzeņus kā zem zemes, tā koku dobumos un putnu būrišos. Aktīva galvenokārt diennakts tumšajā laikā. Lieliski kāpj kokos. Lec 0,5 m tālu. Labi peld.

Meža strupaste

Clethrionomys glareolus

Visbiežāk sastopamā sīko zīdītāju suga Baltijā. Mugurpuse rūsganpelēka līdz sarkanbrūnai, sāni pelēki, kājas pelēkbaltas. Aste divkrāsaina – augšpuse tumša, apakšpuse gaiša. Aktīva dienā un naktī. Liela kāpelētāja. Sabiedriska. Parasti vienā meža hektārā dzīvo 10–80 īpatņi. Sazinās pīkstot un čiepstot, kaujoties spiedz. Veido barības krājumus. Zem koku saknēm, satrupējušos celmos un tamlīdzīgās vietās būvē apaļus midzeņus.

Vilks *Canis lupus*

Pasaules lielākais suņu dzimtas pārstāvis. Apmatojuma krāsa mainīga, bet parasti mugurpuse pelēka ar rūsganu nokrāsu. Pārvietojoties galvu tur zemu un asti nolaistu tieši uz leju. Ar to atšķiras no līdzīga auguma mājas suņa. Skausta apvidū krēpes. Aktīvs naktī un krēslas stundās. Dzīvo ģimenes baros. To veido veco vilku pāris, viņu šī gada mazuļi un 1–2 gadus veci iepriekšējo metienu bērni. Riesto ziemas vidū. Pēc 2 mēnešiem piedzimst 3–7 mazuļi.

Lapsa

Vulpes vulpes

Biežāk pamanāmais suņu dzimtas pārstāvis. Ķermenis slaidis ar pagarām kājām, matojums dažādu nokrāsu ruds. Pakakle un krūtis baltas, vēders pelēks, retāk melns. Aste kupla, gals balts. Aktīva visu diennakti. Dzīvo pa vienai un ģimenes, kuras veido vecāku pāris un kuces no iepriekšējiem metieniem. Midzeni ierīko pašu raktās vai neizmantotās āpšu alās. Riests ziemas vidū. Metienā 4–5 mazuļi, kuri piedzimst pavasarī.

Āpsis

Meles meles

Lielākais no sermuļu dzimtas zvēriem. Mugura pelēka, akotmatu gali balti, vēders, sāni, pakakle un kājas melnas. No purna gala pāri acīm stiepas divas melnas joslas. Ķermenis muguras-vēdera virzienā nedaudz saplacināts. Ķepas (īpaši priekšējās) ar lieliem nagiem. Nakts dzīvnieks, bet mazuļu barošanas laikā sastopams arī dienā. Spēcīgs un agresīvs. Rok alas, kurās veido sarežģītu sistēmu. Parasti riesto pavasarī, bet var to darīt arī vasarā. Metienā 2–3 mazuļi, piedzimst nākošā gada agrā pavasarī.

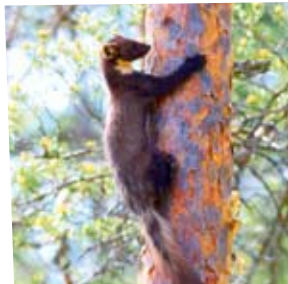

Meža cauna

Martes martes

Bieži sastopams plēsīgs sermuļu dzimtas zvēriņš. Ķermenis izstiepts, aste kupla. Vasarā šokolādes brūns, ziemā baložpelēks ar kontrastējošu – bāli dzeltenu, dzeltenu vai pat oranžu pakaki. Garie, asiem nagiem bruņotie pirksti ļauj veikli kāpelēt koku vainagā, tomēr medī galvenokārt uz zemes. Tēviņi lielāki par mātītēm. Tipisks mežu apdzīvotājs. Riests vasaras vidū. Mazuļi piedzimst tikai nākošā gada maijā.

Lūsis *Lynx lynx*

Lielākais Eiropas savvaļas kaķis. Apmatojums mugurpusē dažādos rudos un pelēkos toņos, ar vairāk vai mazāk izteiktiem tumšiem plankumiņiem. Vēderpuse gaišāka un vienkrāsaina. Aste strupa, gals melns. Ausu galos matu pušķiši. Parasti pēdu nospiedumos neredz nagus, kurus ejot ievēl. Vietās, kur cilvēks to netraucē, aktīvs visu diennakti. Riests ziemas otrajā pusē, kad notiek riesta cīņas un dzirdama lūša balss. Mazuļi dzimst vasaras sākumā.

Meža cūka

Sus scrofa

Baltijā vienīgā pārnadzū neatgremotāju suga. Apveids līdzīgs kā mājas cūkai, tikai ar ļoti akcentētu krūšu kurvi, garām kājām, garāku purnu un vienmēr saslietām ausīm. No sāniem sasplestais ķermenis klāts ar biezu, asu apmatojumu. Degungals pārveidots rakšanas rīkā – šņukurā. Uz skausta līdz 15 cm garī sari. Aktīvs visu diennakti, bet vietās, kur to traucē cilvēks, pārvietojas tumsā. Starp tēviņiem notiek asiņainas riesta cīņas, kurās lietā tiek likti asie, pat vairāk nekā 5 cm garie ilknī.

Alnis *Alces alces*

Lielākais briežu dzimtas pārstāvis. Apmatojuma krāsa mugurpusē tumši brūna, vēders un kāju apakšējās daļas gaišas. Ķermenis strups ar garām kājām un lielu galvu. Abiem dzimumiem pakaklē ādas kroka ar pagarinātu matu pušķiem. Bulljiem ir ragi, kurus katru gadu pēc riesta nomet. Riesto vasaras beigās, rudens sākumā. Nākošā gada maijā vai jūnijā piedzimst 1–3 mazuļi.

Staltbriedis

Cervus elaphus

Otrais lielākais briežu dzimtas pārstāvis Eiropā. Vasaras apmatojumā dominē rūsganbrūni toni. Ziemas apmatojums pelēcīgāks. Ir gaišs astes „spogulis”. Bulljiem lieli, žuburoti ragi, kurus katru gadu pavasarī nomet. Tēļi pirmajos dzīves mēnešos ir sarkanbrūni, ar ieapaļiem, dzeltenbaltiem plankumiem. Aktīvs visu diennakti, vietās, kur tiek traucēts, aktīvs tumšajā diennakts laikā. Riesto rudens sākumā, kad spēcīgākie bullji izveido harēmus. Šajā laikā dzirdama skaļa bullju bauršana, notiek asas riesta cīņas. Mazuļi dzimst nākošā gada vasaras sākumā.

Stirma

Capreolus capreolus

Mazākais briežu dzimtas pārstāvis. Ķermeņa matojums vasarā rūsgansarkans, ziemā – rudi pelēks. Stirnēni līdz 4 mēnešu vecumam plankumaini. Raksturīgs izteikti balts astes „spogulis”. Tēviņiem (āžiem) ir ragi, kurus katru gadu rudenī nomet. Aktīva cauru diennakti. Riesto vasaras vidū. Biežāk 2 mazuļi piedzimst nākošā gada jūnijā.

PADOMI

ŅEM VĒRĀ! 164

ZAĻIE PADOMI 165

Valsts un pašvaldībai piederošā mežā vari brīvi staigāt, vērot augus, kukaiņus, putnus un zvērus, kā arī lasīt ogas, sēnes un riekstus, pārvietoties ar kājām, divriteni un distanču slēpēm.

Privātajā mežā vari uzturēties tikai tad, ja savu atrašanos esi saskaņojis ar meža īpašnieku. Ja meža īpašnieks nevēlas, ka viņam piederošajos mežos uzturas citas personas, viņa pienākums ir izvietot informējošas zīmes. Zīmēm ir jābūt labi pamanāmām, šķērsojot privātā meža robežu. Ja mežs ir iežogots ar sētu vai citu tehnisku būvi, šādām vietām metam līkumu.

Īpaši aizsargājamās dabas/ NATURA 2000 teritorijās esošos mežus (kas pieder valstij, pašvaldībām) vari brīvi apmeklēt, izņemot tās teritorijas, kurām ir dabas rezervāta režīma zonas statuss. Dabas rezervātu apmeklējumi tūristiem ir liegti.

Apģērbs. Ejot mežā, izvēlies piemērotu un gadalaikam atbilstošu apģērbu. Tam ir jābūt ērtam, vieglam un „elpojošam”. Nevelc spīlgti krāsainas un „čaukstošas” drēbes, jo šajā gadījumā lielākie meža iemītnieki Tevi pamanīs pirmie un aizmuks. Noderēs ūdensnecaurlaidīgi apavi.

Pētnieciskais inventārs.

Augus, ķērpjus un sūnas labāk palīdzēs iepazīt līdzīgi paņemtā lupa. Putnus un zvērus skatīsimies ar tālskati (piemērots astoņkārtīgs palielinājums). Vēlama fotokamera ar maināmiem objektīviem, lai varētu „iemūžināt”

gan nelielus objektus (kukaiņi, ķērpji, sūnas), gan tālāk esošos putnus un zvērus. Neaizmirsti sugu noteicēju un piezīmju grāmatiņu.

Uzmanies! Regulāri pārbaudi, vai uz ķermeņa nav nokļuvušas ērces. Mūsu platumā ir jāuzmanās (nekāp virsū, nemēģini sagūstīt) no odzes, kas ir vienīgā indīgā čūska. Atsevišķu kukaiņu kodieni (bites, lapsenes, sirseņi) dažiem cilvēkiem var izraisīt alerģisku reakciju. Grozā neliec sēnes un nevāc augus, kurus nepazīsti. Ja redzi zvēru ar dīvainu un neparastu uzvedību, izvairies no tā, neskaries tam klāt. Nekavējoties par to informē vietējo pašvaldību.

ZAĻIE PADOMI

Automašīnu atstāj tur, kur tas nenodara pāri dabai un netraucē citiem satiksmes dalībniekiem

Ejot pa dabas takām vai dabisku vidi, centīsieties turēties "zosu gājienā" - viens aiz otra, jo tad aiz jums paliks mazāk pēdu gan tiešā, gan pārnestā nozīmē

legriezies nacionālā parka apmeklētāju centrā

Dažkārt interesantāk ir iepazīt tās sugas, kas sastopamas bieži (ne reti) un ikdienā

Pieraksti savus novērojumus. Lauka piezīmes ar precīzām ziņām par to, kur, kad, cik un kādu sugu putni novēroti, ir svarīga informācija

Ja Tu vēro putnus vai dzīvniekus, tad dari to no distances, netraucējot tos atpūtas vai ligzdošanas vietās. Dzīvnieku „labklājība” ir galvenais!

Alās nelienu rudenī, ziemā un pavasarī, kad tur ziemo sikspārņi un citi dzīvnieki. Kāda ir sajūta, kad pamodina neliakā? Turklāt, sikspārņiem tā var būt dzīvības cena

Ja sēnes nogriezīsim ar nazi, nevis plēsīsim ar roku, bet savvaļas ogu vākšanā neizmantos mehāniskas ierīces, mežs arī citus gadus sniegs savas bagātības!

Neatstāj autogrāfus un „petroglifus” un dabas veidojumiem – iežu atsegumiem! Tu taču neatstāj tos uz savas mājas sienas!

Atkritumus atstāsim tikai tam paredzētajās vietās, lai ar prieku varētu atgriezties šeit arī citā reizē!

Karikatūras: Romāns Vitkovskis

IZMANTOTIE INFORMĀCIJAS AVOTI

- Āboltiņš O. 2010. No ledus laikmeta līdz globālajai sasilšanai.** Dabas vides pagātne un tagadne Latvijā. Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, Rīga, 127 lpp.
- Anon. 2006. European forest types. Categories and types for sustainable forest management, reporting and policy.** European Environment Agency, Luxembourg, 114 pp.
- Anon. 2008. European forests – ecosystem conditions and sustainable use.** European Environment Agency, Copenhagen, 105 pp.
- Auniņš A. (red.) 2010. Eiropas Savienības aizsargājami biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata.** Latvijas Dabas fonds, Rīga, 319 lpp.
- Baltvilks J. 1985. Brālis ozols, māsa liepa.** Izdevniecība „Liesma”, Rīga, 43 lpp.
- Bušs K. 1981. Meža ekoloģija un tipoloģija.** „Zinātne”, Rīga, 68 lpp.
- Dumpe L. 1999. Mežu izmantošanas attīstība Latvijā. Grāmata: Latvijas mežu vēsture līdz 1940. gadam.** WWF – Pasaules Dabas fonds, Rīga, 305.–358. lpp.
- Hallanaro E. L., Pylvanainen M., Spungis V. 2002. Ziemeļeiropas daba – dabas daudzveidība mainīgajā vidē.** Ziemeļu Ministru padome, Kopenhāgena, 350 lpp.
- Kabucis I. (red.) 2001. Latvijas biotopi. Klasifikators.** Latvijas Dabas fonds, Rīga, 96 lpp.
- Kuris M., Ruskule A. 2006. Favourable conservation status of boreal forests: monitoring, assessment, management.** Baltic Environmental Forum, Tallinn, 44 pp.
- Lārmanis V., Priedītis N., Rudzīte M. 2000. Mežaudžu atslēgas biotopu rokasgrāmata.** Valsts meža dienests, Rīga. 127 lpp.
- Peterken, G. F. 1996. Natural Woodland: Ecology and Conservation in Northern Temperate Regions.** Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Priedītis N. 1999. Latvijas mežs: daba un daudzveidība.** WWF – Pasaules Dabas fonds, Rīga, 209 lpp.

Smajņinskis J., Meiere D. 2010. Botāniskais ceļvedis. Latvija. Sugu noteicējs. LLTA „Lauku ceļotājs”, Rīga, 186 lpp.

Strazdiņa L., Liepiņa L., Mežaka A., Madžule L. 2011. Sūnu ceļvedis dabas pētniekiem. Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, Rīga, 127 lpp.

Strazds M. (red.) 1996. Latvijas meža putni. Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Rīga, 192 lpp.

IEPAZĪSTI

Meža biotopu un sugu apraksti informācijas vietnē „Latvijas daba”.

Pieejams: <http://latvijas.daba.lv>

Sugu enciklopēdija „Latvijas daba”. Pieejams: <http://latvijasdaba.lv>

Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo dabas teritoriju – Natura 2000 vietu – pārļūks. Pieejams: <http://natura2000.eea.europa.eu/#>

Eiropas Savienības valstu atskaites par Sugu un Biotopu direktīvas izpildi.

Pieejams: http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/rep_habitats/index_en.htm

Stāsts par mežiem. Pieci stāsti par dabu. Filma.

Pieejams: <http://www.piecistastipardabu.lv>

SUGU ALFABĒTISKAIS RĀDĪTĀJS

LATVIEŠU-LATĪŅU
VALODĀ

KOKI

Apse, parastā	<i>Populus tremula</i>	75. lpp
Baltalksnis	<i>Alnus incana</i>	76. lpp
Bērzs, āra (kārpainais)	<i>Betula pendula</i>	76. lpp

Bērzs, purva (pūkainais)	<i>Betula pubescens</i>	76. lpp
Blīgzna	<i>Salix caprea</i>	76. lpp
Dižskābardis, parastais	<i>Fagus sylvatica</i>	77. lpp
Egle, parastā	<i>Picea abies</i>	74. lpp
Goba, parastā	<i>Ulmus glabra</i>	78. lpp
leva, parastā	<i>Padus avium</i>	78. lpp
Irbene, parastā	<i>Viburnum opulus</i>	81. lpp
Kadiķis, Zviedrijas	<i>Juniperus communis</i>	74. lpp
Kārkls, pelēkais	<i>Salix cinerea</i>	75. lpp
Kļava, parastā	<i>Acer platanoides</i>	79. lpp
Krūklis, parastais	<i>Frangula alnus</i>	80. lpp
Lazda, parastā	<i>Corylus avellana</i>	77. lpp
Liepa, parastā	<i>Tilia cordata</i>	44. lpp
Melnalksnis	<i>Alnus glutinosa</i>	77. lpp
Osis, parastais	<i>Fraxinus excelsior</i>	81. lpp
Ozols, parastais	<i>Quercus robur</i>	78. lpp
Pabērzs, parastais	<i>Rhamnus cathartica</i>	80. lpp
Pīlādzis, parastais	<i>Sorbus aucuparia</i>	79. lpp
Priede, parastā	<i>Pinus sylvestris</i>	74. lpp
Rozes	<i>Rosa spp.</i>	79. lpp
Sausserdis, meža	<i>Lonicera xylosteum</i>	81. lpp
Segliņš, Eiropas	<i>Euonymus europaea</i>	80. lpp
Skābardis, parastais	<i>Carpinus betulus</i>	77. lpp
Upene, melnā	<i>Ribes nigrum</i>	78. lpp
Vērene, Alpu	<i>Ribes alpinum</i>	79. lpp
Vīksna, parastā	<i>Ulmus laevis</i>	78. lpp
Vilkābeles	<i>Crataegus spp.</i>	79. lpp
Vītols, baltais (sudrabvītols)	<i>Salix alba</i>	75. lpp
Vītols, trauslais	<i>Salix fragilis</i>	75. lpp

AUGI

Āboliņš, kalnu	<i>Trifolium montanum</i>	88. lpp
Andromeda, polijlapu	<i>Andromeda polifolia</i>	91. lpp
Apdzira	<i>Huperzia selago</i>	82. lpp
Apinis, parastais	<i>Humulus lupulus</i>	84. lpp
Avene, meža	<i>Rubus idaeus</i>	87. lpp
Bebrukārklīņš	<i>Solanum dulcamara</i>	95. lpp
Bezlake, sārtā	<i>Lathraea squamaria</i>	90. lpp
Brūklene	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	92. lpp
Cīruļītis, blīvguma	<i>Corydalis solida</i>	86. lpp
Cūkausis, purva	<i>Calla palustris</i>	98. lpp
Dedestiņa, pavasara	<i>Lathyrus vernus</i>	88. lpp
Dzegužpirkstīte	<i>Dactylorhiza spp.</i>	99. lpp
Dzērvene, purva	<i>Oxycoccus palustris</i>	91. lpp
Dziedeniņe, Eiropas	<i>Sanicula eurpaea</i>	90. lpp
Ēnsmilga, plašā	<i>Milium effusum</i>	97. lpp
Ērgļpaparde, parastā	<i>Pteridium aquilinum</i>	84. lpp
Esparsete, smiltāja	<i>Onobrychis arenaria</i>	88. lpp
Gaiļbikstīte	<i>Primula veris</i>	93. lpp
Gandrene, asinssārtā	<i>Geranium sanguineum</i>	89. lpp
Gārša, podagras	<i>Aegopodium podagraria</i>	89. lpp
Grīši	<i>Carex spp.</i>	98. lpp
Kakpēdiņa, divmāju	<i>Antennaria dioica</i>	96. lpp
Kaņepene, daudzgadīgā	<i>Mercurialis perennis</i>	89. lpp
Kaulene, klinšu	<i>Rubus saxatilis</i>	87. lpp
Kosa, meža	<i>Equisetum sylvaticum</i>	82. lpp
Krauklene, vārpainā	<i>Actaea spicata</i>	85. lpp
Kreimene, parastā (majļpuķīte)	<i>Convallaria majalis</i>	96. lpp
Kumeljpeda, parastā	<i>Asarum europaeum</i>	86. lpp

Ķērsa, rūgtā	<i>Cardamine amara</i>	86. lpp
Lācene	<i>Rubus chamaemorus</i>	87. lpp
Lāčtauce, parastā	<i>Monotropa hypopitys</i>	90. lpp
Lakacis, ārstniecības (dziedniecības)	<i>Pulmonaria obscura</i>	95. lpp
Laksis	<i>Allium ursinum</i>	97. lpp
Madara, purva	<i>Galium palustre</i>	94. lpp
Madara, smaržīgā	<i>Galium odoratum</i>	94. lpp
Mārsils, mazais	<i>Thymus serpyllum</i>	94. lpp
Mazpurenīte, pavasara	<i>Ficaria verna</i>	85. lpp
Mellene	<i>Vaccinium myrtillus</i>	92. lpp
Miltene, parastā	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	92. lpp
Mugurene, daudziedu	<i>Polygonatum multiflorum</i>	96. lpp
Nārbulis, birtalu	<i>Melampyrum nemorosum</i>	95. lpp
Nārbulis, pļavas	<i>Melampyrum pratense</i>	95. lpp
Nelķe, smiltāja	<i>Dianthus arenarius</i>	84. lpp
Ozolpārde, melnā	<i>Dryopteris filix-mas</i>	83. lpp
Pakrēslīte, pamīšlapu	<i>Chrysosplenium alternifolium</i>	87. lpp
Palēcīte, laimes	<i>Orthilia secunda</i>	90. lpp
Palēks, čemuru	<i>Chimaphila umbellata</i>	91. lpp
Plakanstaipekknis, parastais	<i>Diphasiastrum complanatum</i>	82. lpp
Plaukšķene, nokarenā	<i>Silene nutans</i>	84. lpp
Pulkstenīte, strēļu	<i>Campanula trachelium</i>	95. lpp
Pumpursmilga, nokarenā	<i>Melica nutans</i>	98. lpp
Purene, purva	<i>Caltha palustris</i>	85. lpp
Purvpārde, parastā	<i>Thelypteris palustris</i>	83. lpp
Rūgtdille, kalnu	<i>Peucedanum oreoselinum</i>	90. lpp

Sariņsmilga, liektā	<i>Lerchenfeldia flexuosa</i>	98. lpp
Saulenīte, ložņu	<i>Goodyera repens</i>	99. lpp
Septiņstarīte, Eiropas	<i>Trientalis europaea</i>	93. lpp
Septiņvīre, vārpu	<i>Phyteuma spicatum</i>	96. lpp
Sievaparde, parastā	<i>Athyrium filix-femina</i>	83. lpp
Silpurene, meža	<i>Pulsatilla patens</i>	85. lpp
Silpurene, pļavas	<i>Pulsatilla pratensis</i>	85. lpp
Skalbe, purva	<i>Iris pseudacorus</i>	97. lpp
Spilve, makstainā	<i>Eriophorum vaginatum</i>	98. lpp
Spradzene	<i>Fragaria viridis</i>	88. lpp
Sprigane, meža	<i>Impatiens noli-tangere</i>	89. lpp
Staipekknis, gada	<i>Lycopodium annotinum</i>	82. lpp
Strauspararde, parastā	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	83. lpp
Sūnactiņa, vienzieda	<i>Moneses uniflora</i>	91. lpp
Vaivariņš, purva	<i>Ledum palustre</i>	92. lpp
Vilknadze, Eiropas	<i>Lycopus europaeus</i>	94. lpp
Virsis, sila	<i>Calluna vulgaris</i>	93. lpp
Virza, cietā	<i>Stellaria holostea</i>	84. lpp
Vistene, melnā	<i>Empetrum nigrum</i>	93. lpp
Vizbulis, baltais	<i>Anemone nemorosa</i>	86. lpp
Vizbulis, dzeltenais	<i>Anemone ranunculoides</i>	86. lpp
Vizbulīte, zilā	<i>Hepatica nobilis</i>	86. lpp
Zaķskābene, meža	<i>Oxalis acetosella</i>	88. lpp
Zeltene, parastā	<i>Lysimachia vulgaris</i>	93. lpp
Zeltgalvīte, dzeltenā	<i>Solidago virgaurea</i>	96. lpp
Zeltnātrīte, dzeltenā	<i>Galeobdolon luteum</i>	94. lpp
Zeltstarīte, meža	<i>Gagea lutea</i>	97. lpp
Zemene, meža	<i>Fragaria vesca</i>	87. lpp
Ziemciete, apaļlapu	<i>Pyrola rotundifolia</i>	91. lpp

Ziepenīte, cekulainā	<i>Polygala comosa</i>	89. lpp
Zilene	<i>Vaccinium uliginosum</i>	92. lpp
Žagatiņa, divlapu	<i>Maianthemum bifolia</i>	97. lpp

SŪNAS

Divzobe, slotiņu	<i>Dicranum scoparium</i>	101. lpp
Divzobe, viļņainā	<i>Dicranum polysetum</i>	101. lpp
Dzegužlins, kadiķu	<i>Polytrichum juniperinum</i>	100. lpp
Dzegužlins, parastais	<i>Polytrichum commune</i>	100. lpp
Gludlape, tievā	<i>Homalia trichomanoides</i>	104. lpp
Greizkausīte, lielā	<i>Plagiochila asplenioides</i>	102. lpp
Hipns, ciprešu	<i>Hypnum cupressiforme</i>	104. lpp
Kažocenes	<i>Anomodon spp.</i>	104. lpp
Knābīte, platlapu	<i>Eurhynchium angustirete</i>	101. lpp
Kociņsūna, parastā	<i>Climacium dendroides</i>	101. lpp
Nekera, gludā	<i>Neckera complana</i>	103. lpp
Nekera, īssetas	<i>Neckera, īssetas</i>	103. lpp
Rūsaine, Šrēbera	<i>Pleurozium schreberi</i>	102. lpp
Sfagns, Girgensonā	<i>Sphagnum girgensonii</i>	100. lpp
Sfagns, Magelāna	<i>Sphagnum magellanicum</i>	99. lpp
Sfagns, smaillapu	<i>Sphagnum capillifolium</i>	100. lpp
Sfagns, spurainais	<i>Sphagnum squarrosum</i>	100. lpp
Skrajlape, sausienes	<i>Plagiomnium affine</i>	102. lpp
Skrajlape, smailā	<i>Plagiomnium cuspidatum</i>	103. lpp
Skrajlape, viļņainā	<i>Plagiomnium undulatum</i>	103. lpp
Spuraine, lielā	<i>Rhytidadelphus triquetrus</i>	101. lpp
Stāvaine, spīdīgā	<i>Hylocomium splendens</i>	102. lpp

Straussūna, parastā	<i>Ptilium crista – castrensis</i>	102. lpp
Vāverasfīte, parastā	<i>Leucodon sciuroides</i>	103. lpp

ĶĒRPJI

Akrokordija, pumpurainā	<i>Acrocordia gemmata</i>	108. lpp
Anaptihija, skropstaninā	<i>Anaptychia ciliaris</i>	112. lpp
Bacīdija, iesarkanā	<i>Bacidia rubella</i>	108. lpp
Briorija, brūnganējošā	<i>Bryoria fuscescens</i>	113. lpp
Briorija, smalkmatainā	<i>Bryoria capillaris</i>	113. lpp
Cetrārija, Islandes (Islandes ķērpis)	<i>Cetraria islandica</i>	105. lpp
Evernija, plūmjū	<i>Evernia prunastri</i>	112. lpp
Fiscija	<i>Physcia tenella</i>	111. lpp
Henotēka, rūsganā	<i>Chaenotheca ferruginea</i>	108. lpp
Hipocenomice, dakstiņveida	<i>Hypocenomyce scalaris</i>	109. lpp
Hipogimnija, pūslīšu	<i>Hypogymnia physodes</i>	111. lpp
Imshaugija, miltainā	<i>Imshaugia aleurites</i>	111. lpp
Kladonija, bārkstainā	<i>Cladonia fimbriata</i>	107. lpp
Kladonija, briežu (briežu ķērpis)	<i>Cladonia rangiferina</i>	105. lpp
Kladonija, dakšveida	<i>Cladonia furcata</i>	105. lpp
Kladonija, dobumainā	<i>Cladonia cenotea</i>	107. lpp
Kladonija, Florkes	<i>Cladonia floerkeana</i>	106. lpp
Kladonija, īlenveida	<i>Cladonia coniocrae</i>	107. lpp
Kladonija, lodīšu	<i>Cladonia coccifera</i>	106. lpp
Kladonija, meža	<i>Cladonia arbuscula</i>	105. lpp
Kladonija, neregulārā	<i>Cladonia deformis</i>	106. lpp
Kladonija, ragveida	<i>Cladonia comuta</i>	106. lpp

Kladonija, slaidā	<i>Cladonia gracilis</i>	106. lpp
Kladonija, zvaigžņveida	<i>Cladonia stellaris</i>	105. lpp
Lecidella	<i>Lecidella elaeochroma</i>	108. lpp
Lekanora, daudzveidīgā	<i>Lecanora allophana</i>	109. lpp
Leprārīja, pelēkā	<i>Lepraria incana</i>	107. lpp
Lepraria incana	<i>Melanelia olivacea</i>	110. lpp
Melanēlija, sarainā	<i>Melanelia exasperata</i>	110. lpp
Parmēlija, rievainā	<i>Parmelia sulcata</i>	110. lpp
Parmeliopsis, mainīgais	<i>Parmeliopsis ambigua</i>	111. lpp
Pertuzārija, rūgtā	<i>Pertusaria amara</i>	107. lpp
	<i>Phlyctis argena</i>	107. lpp
Platismatija, zilganzaļā	<i>Platismatia glauca</i>	100. lpp
Plaušķērpis, parastais	<i>Lobaria pulmonaria</i>	109. lpp
Pleurostikta, kausveida	<i>Pleurosticta acetabulum</i>	110. lpp
Pseidevernija, klījainā	<i>Pseudevernia furfuracea</i>	112. lpp
Rakstu ķērpis	<i>Graphis scripta</i>	108. lpp
Ramalīna, miltainā	<i>Ramalina farinacea</i>	113. lpp
Ramalīna, ošu	<i>Ramalina fraxinea</i>	112. lpp
Ramalīna, vienādgaloņņu	<i>Ramalina fastigiata</i>	112. lpp
Sienaskērpis, dzeltenais	<i>Xanthoria parietina</i>	109. lpp
Usneja, īsmatainā	<i>Usnea hirta</i>	113. lpp
Usneja, nokarpavedienu	<i>Usnea filipendula</i>	113. lpp
Vulpicida, priežu	<i>Vulpicida pinastri</i>	109. lpp

SĒNES

Adatene, jomainā (dzeltenā kliņģerene)	<i>Hydnum repandum</i>	118. lpp
Agrene, Austrijas	<i>Sarcoscypha coccinea</i>	116. lpp

Aknene, parastā	<i>Fistulina hepatica</i>	134. lpp
Alksnene	<i>Lactarius rufus</i>	128. lpp
Apaļpūpēdis, milzu	<i>Langermania gigantea</i>	117. lpp
Aplocene, kailā	<i>Lepista nuda</i>	124. lpp
Apmalpiepe, parastā (apmalotā piepe)	<i>Fomitopsis pinicola</i>	132. lpp
Apšubeka, parastā	<i>Leccinum aurantiacum</i>	120. lpp
Ausaine, parastā	<i>Auricularia mesenterica</i>	116. lpp
Ausenīte, parastā (vecāsmātes auss)	<i>Auriscalpium vulgare</i>	119. lpp
Auzene, maija	<i>Calocybe gambosa</i>	124. lpp
Baravika, egļu	<i>Boletus edulis</i>	119. lpp
Baravika, priežu	<i>Boletus pinophilus</i>	119. lpp
Beka, raganu	<i>Boletus luridus</i>	119. lpp
Bērzlape, maigā mandeļu	<i>Russula laurocerasi</i>	129. lpp
Bērzlape, mainīgā	<i>Russula decolorans</i>	129. lpp
Bērzlape, melnganā	<i>Russula nigricans</i>	129. lpp
Bērzlape, purva	<i>Russula paludosa</i>	128. lpp
Bērzlape, sīvā	<i>Russula emetica</i>	128. lpp
Bērzubeka, parastā	<i>Leccinum scabrum</i>	120. lpp
Bērzupiepe, brūnā	<i>Piptoporus betulinus</i>	132. lpp
Bisīte, parastā (murķelis)	<i>Gyromitra esculenta</i>	115. lpp
Bisporella, citronu	<i>Bisporella citrina</i>	114. lpp
Brūnsardzene, zelta	<i>Phaeolepiota aurea</i>	126. lpp
Celmene, parastā	<i>Armillaria mellea</i>	123. lpp
Cietpiepe, apšu	<i>Phellinus tremulae</i>	135. lpp
Cietpiepe, priežu	<i>Phellinus pini</i>	134. lpp
Cietpūpēdis, iedzeltenais (parastais)	<i>Scleroderma citrinum</i>	116. lpp

Cinobrpieve, parastā	<i>Pycnoporus cinnabarinus</i>	133. lpp
Cūcene	<i>Lactarius necator</i>	127. lpp
Ķigānene, cirtainā	<i>Rozites caperata</i>	125. lpp
Dīžadatene, zarainā (korallu)	<i>Hericiium coralloides</i>	118. lpp
Dīžsardzene, lielā	<i>Macrolepiota procera</i>	125. lpp
Dūmaine, parastā	<i>Bjerkandera adusta</i>	130. lpp
Eglpieve, liesmainā	<i>Pycnoporellus fulgens</i>	133. lpp
Filcene, Šveinica	<i>Phaeolus schweinitzii</i>	131. lpp
Gailene, parastā	<i>Cantharellus cibarius</i>	117. lpp
Gailene, zeltkāta	<i>Cantharellus lutescens</i>	117. lpp
Hlorociborija, zilzaļā	<i>Chlorosplenium aeruginascens</i>	114. lpp
Jumjūpēdis	<i>Rhizopogon luteolus</i>	116. lpp
Kārsēne, zemes	<i>Thelephora terrestris</i>	135. lpp
Kātiņpieve, kastaņbrūnā	<i>Polyporus badius</i>	130. lpp
Kātiņpieve, zīņainā	<i>Polyporus squamosus</i>	130. lpp
Kazbārde, krokainā	<i>Sparassis crispa</i>	118. lpp
Korallene, stāvā	<i>Ramaria stricta</i>	118. lpp
Krimilde, saldā	<i>Lactarius volemus</i>	128. lpp
Ķēvpups, parastais	<i>Ptychoverpa bohemica</i>	115. lpp
Labirintpieve, parastā	<i>Daedaleopsis confragosa</i>	133. lpp
Lācītis, sila	<i>Leccinum vulpinum</i>	120. lpp
Lāčpurns, parastais	<i>Morchella esculenta</i>	114. lpp
Mietene, kailā	<i>Paxillus involutus</i>	122. lpp
Mietene, samtainā (samtkāte)	<i>Paxillus atrotomentosus</i>	122. lpp
Mušmire, bālā	<i>Amanita citrina</i>	125. lpp
Mušmire, baltā	<i>Amanita virosa</i>	125. lpp
Mušmire, sarkanā	<i>Amanita muscaria</i>	126. lpp
Mušmire, zaļā	<i>Amanita phalloides</i>	126. lpp

Ozolpiepe, korķainā (parastā)	<i>Daedalea quercina</i>	133. lpp
Pacelmene, mainīgā	<i>Kuehneromyces mutabilis</i>	123. lpp
Pienaine, apšu	<i>Lactarius controversus</i>	128. lpp
Piesterīte, parastā	<i>Crucibulum laeve</i>	126. lpp
Plakanpiepe, parastā	<i>Ganoderma applanatum</i>	131. lpp
Plūmene, zīdainā	<i>Clitopilus prunulus</i>	124. lpp
Posaspiepe, īstā (parastā)	<i>Fomes fomentarius</i>	132. lpp
Pūpēdis, bumbieru	<i>Lycoperdon pyriforme</i>	117. lpp
Receklene, brūnā	<i>Tremella foliacea</i>	115. lpp
Rudmiese, egļu	<i>Lactarius deterrimus</i>	127. lpp
Rudmiese, priežu	<i>Lactarius deliciosus</i>	127. lpp
Rumpucis, krokainais	<i>Helvella crispa</i>	115. lpp
Samtpiepe, melnā (sveķainā piepe)	<i>Ichnoderma benzoinum</i>	131. lpp
Sānause, austeru	<i>Pleurotus ostreatus</i>	130. lpp
Sausene, divgadīgā	<i>Coltircia perennis</i>	135. lpp
Sēntiņa, asins	<i>Mycena haematopus</i>	122. lpp
Sērpiepe, parastā	<i>Laetiporus sulphureus</i>	134. lpp
Sētaspiepe, parastā	<i>Gloeophyllum sepiarium</i>	131. lpp
Sētaspiepe, smaržīgā	<i>Gloeophyllum odoratum</i>	132. lpp
Sīkpiepe, alkšņu	<i>Stereum fastigiatum</i>	129. lpp
Smilšbeka, rudzupuķu	<i>Gyroporus cyanescens</i>	120. lpp
Spīgulīte, kandola	<i>Psathyrella candoleana</i>	124. lpp
Spulgpiepe, alkšņu	<i>Inonotus radiatus</i>	135. lpp
Spulgpiepe, melnā (čāga)	<i>Inonotus obliquus</i>	135. lpp
Stiklene, smailā	<i>Hygrocybe conica</i>	122. lpp
Sviestbeka, graudainā	<i>Suillus granulatus</i>	120. lpp
Sviestbeka, priežu	<i>Suillus variegatus</i>	121. lpp

Sviestbeka, purva	<i>Suillus flavidus</i>	121. lpp
Taurene, rudens	<i>Craterellus cornucopioides</i>	118. lpp
Tauriņpiepe, raibā (dažādkrāsu)	<i>Trametes versicolor</i>	129. lpp
Tauriņpiepe, sarainā	<i>Trametes hirsuta</i>	130. lpp
Tīmeklene, sarlanjoslu	<i>Cortinarius armillatus</i>	126. lpp
Tintene, pelēkā	<i>Coprinus atramentarius</i>	124. lpp
Tintene, vizuļojošā	<i>Coprinus micaceus</i>	123. lpp
Vilnītis	<i>Lactarius torminosus</i>	129. lpp
Zeltkāte, eglaines	<i>Gomphidius glutinosus</i>	121. lpp
Zeltkāte, rožainā	<i>Gomphidius roseus</i>	121. lpp
Zeltpore, košā	<i>Hapalopilus croceus</i>	134. lpp
Zeltpore, parastā	<i>Hapalopilus nidulans</i>	134. lpp
Zemestauki, parastie	<i>Phallus hadriani</i>	117. lpp
Zemeszvaigzne, skropstainā	<i>Geastrum fimbriatum</i>	116. lpp
Ziemeņe, samtkāta (ziemas celmeņe)	<i>Flammulina velutipes</i>	122. lpp
Zvīneņe, spurainā	<i>Pholiota squarosa</i>	123. lpp
Žultsbeka, parastā	<i>Tylopilus felleus</i>	121. lpp

GLIEMEŽI

Dzintargliemezis, parastais	<i>Succinea putris</i>	136. lpp
Kailgliemezis, rūsganais	<i>Arion subfuscus</i>	136. lpp
Kailgliemezis, tumšais	<i>Limax cinereoniger</i>	136. lpp
Vārpstiņgliemezis, gludais	<i>Cochlodina laminata</i>	136. lpp
Vīngliemezis, dārza	<i>Cepaea hortensis</i>	137. lpp
Vīngliemezis, parka	<i>Helix pomatia</i>	137. lpp
Vīngliemezis, raibais	<i>Arianta arbustorum</i>	137. lpp

Apšgrauzis, plankumainais	<i>Saperda scalaris</i>	143. lpp
Asmalis, lielais	<i>Peltis grossa</i>	140. lpp
Baltenis, krūklū	<i>Gonepteryx rhamni</i>	146. lpp
Bambals, meža	<i>Geotrupes stercorosus</i>	139. lpp
Briežvabole, vienraga	<i>Sinodendron cylindricum</i>	139. lpp
Celmgrauzis, četrplankumu	<i>Leptura quadrifasciata</i>	141. lpp
Celmgrauzis, sarkanais	<i>Strictoleptura rubra</i>	141. lpp
Celmmuša, dzeltenā	<i>Laphria flava</i>	145. lpp
Celmmuša, kuprainā	<i>Laphria gibbosa</i>	146. lpp
Cīgārtinis, bērzu	<i>Deporaus betulae</i>	144. lpp
Gremzdgrauzis, bērzu	<i>Scolytes ratzeburgi</i>	143. lpp
Kameņvabole, joslainā	<i>Trichius fasciatus</i>	139. lpp
Koksngrauzis, apšu tumšais	<i>Xylotrechus rusticus</i>	142. lpp
Koksngrauzis, lapseņveida	<i>Clytus arietis</i>	141. lpp
Koksngrauzis, lielais egļu	<i>Monochamus sutor</i>	142. lpp
Koksngrauzis, skujkoku ligzdu	<i>Rhagium inquisitor</i>	141. lpp
Koksngrauzis, vītolu melnais	<i>Lamia textor</i>	142. lpp
Krāšņvabole, lielā	<i>Chalcophora mariana</i>	140. lpp
Lācītis, nātru	<i>Callimorpha dominula</i>	148. lpp
Lapgrauzis, lielais apšu	<i>Melasoma populi</i>	143. lpp
Lapgrauzis, spīdīgais alkšņu	<i>Chrysomela aenea</i>	143. lpp
Lapgrauzis, zilais alkšņu	<i>Agelastica alni</i>	143. lpp
Malkcirtis, priežu	<i>Acanthocinus aedilis</i>	142. lpp
Melnulis, joslainais	<i>Diaperis boleti</i>	141. lpp
Mežskudra, rūsganā	<i>Formica rufa</i>	145. lpp
Mizgrauzis, egļu astoņzobu	<i>Ips typographus</i>	143. lpp
Ordeņpūcīte, ošu	<i>Catocala fraxini</i>	148. lpp

Panglapsene, ozolu ābolveida	<i>Cynips quercusfolii</i>	145. lpp
Parkšķis	<i>Psophus stridulus</i>	138. lpp
Pāvacis, pelēkais	<i>Eudia pavonia</i>	147. lpp
Plāvraibenis, ošu	<i>Euphydrias maturna</i>	147. lpp
Praulgrauzis, lapkoku	<i>Osmoderma eremita</i>	140. lpp
Prusaks, meža	<i>Ectobius sylvestris</i>	138. lpp
Raibenis, apšu	<i>Limenitis populi</i>	146. lpp
Raibenis, bērzu	<i>Nymphalis antiopa</i>	147. lpp
Raibenis, lielais meža	<i>Argynnis paphia</i>	147. lpp
Raibenis, lielais nātru (admirālis)	<i>Vanessa atalanta</i>	147. lpp
Rožvabole, zeltītā	<i>Cetonia aurata</i>	140. lpp
Sarkanblakts, parastā	<i>Pyrrhocoris apterus</i>	138. lpp
Sirsenis	<i>Vespa crabro</i>	145. lpp
Skudra, tumšā koksnes	<i>Camponotus herculeanus</i>	145. lpp
Skudrulauva, parastais	<i>Myrmeleon formicarius</i>	144. lpp
Skudrulis, parastais	<i>Thanasimus formicarius</i>	140. lpp
Smecernieks, lielais priežu	<i>Hylobius abietis</i>	144. lpp
Smecernieks, riekstu	<i>Curculio nucum</i>	144. lpp
Smilšvabole, meža	<i>Cicindela sylvatica</i>	139. lpp
Tinējsmecernieks, lazdu	<i>Apderus coryli</i>	144. lpp
Trauskājods, milzu	<i>Pedicia rivosa</i>	145. lpp
Urbējs, vītolu	<i>Cossus cossus</i>	148. lpp
Vairogblakts, sviļtrainā	<i>Graphosoma lineatum</i>	139. lpp
Vītogrāuzis, zaļais	<i>Aromia moschata</i>	142. lpp
Zāglapsene, lielā bērzu	<i>Cimbex femorata</i>	144. lpp
Zaigraibenis, apšu	<i>Apatura ilia</i>	146. lpp
Zilenītis, mazais viršu	<i>Plebejus argus</i>	146. lpp

ABINIEKI

Glodene	<i>Anguis fragilis</i>	150. lpp
Krupis, parastais	<i>Bufo bufo</i>	149. lpp
Ķirzaka, pļavā	<i>Zootoca vivipara</i>	149. lpp
Ķirzaka, sila	<i>Lacerta agilis</i>	149. lpp
Odze	<i>Vipera berus</i>	150. lpp
Varde, parastā	<i>Rana temporaria</i>	149. lpp
Zalktis	<i>Natrix natrix</i>	150. lpp

PUTNI

Balodis, lauku	<i>Columba palumbus</i>	155. lpp
Baltmugurdzenis	<i>Dendrocopos leucotos</i>	157. lpp
Cekulzīlīte	<i>Parus cristatus</i>	151. lpp
Cīrulis, sila	<i>Lullula arborea</i>	155. lpp
Čipste, koku	<i>Anthus trivialis</i>	152. lpp
Dzeguze	<i>Cuculus canorus</i>	155. lpp
Dzenis, dižraibais	<i>Dendrocopos major</i>	156. lpp
Dzenis, mazais	<i>Dendrocopos minor</i>	157. lpp
Dzenis, vidējais	<i>Dendrocopos medius</i>	156. lpp
Dziedātājstrazds	<i>Turdus philomelos</i>	153. lpp
Dzilna, melnā	<i>Dryocopus martius</i>	156. lpp
Dzilna, pelēkā	<i>Picus canus</i>	156. lpp
Dzilnītis	<i>Sitta europaea</i>	154. lpp
Eriķiņš	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	152. lpp
Mežastrazds, melnais	<i>Turdus merula</i>	153. lpp
Mizložņa	<i>Certhia familiaris</i>	155. lpp
Mušķērājs, mazais	<i>Ficedula parva</i>	154. lpp

Mušķērājs, melnais	<i>Ficedula hypoleuca</i>	154. lpp
Mušķērājs, pelēkais	<i>Muscicapa striata</i>	154. lpp
Paceplītis	<i>Troglodytes troglodytes</i>	154. lpp
Peļkājīte	<i>Prunella modularis</i>	155. lpp
Sarkanrīklīte	<i>Erithacus rubecula</i>	153. lpp
Strazds, sila	<i>Turdus viscivorus</i>	153. lpp
Zaļžubīte	<i>Carduelis chloris</i>	151. lpp
Zīlīte, lielā	<i>Parus major</i>	151. lpp
Zīlīte, meža	<i>Parus ater</i>	151. lpp
Zīlīte, pelēkā	<i>Parus montanus</i>	152. lpp
Zīlīte, purva	<i>Parus palustris</i>	152. lpp
Zilzīlīte	<i>Parus caeruleus</i>	152. lpp
Žubīte	<i>Fringilla coelebs</i>	151. lpp

ZVĒRI

Alnis	<i>Alces alces</i>	162. lpp
Āpsis	<i>Meles meles</i>	161. lpp
Bebrs	<i>Castor fiber</i>	159. lpp
Cauna, meža	<i>Martes martes</i>	161. lpp
Cirslis, meža	<i>Sorex araneus</i>	158. lpp
Ezis, baltkrūtainais	<i>Erinaceus concolor</i>	158. lpp
Klaidoņpele, dzeltenkakla	<i>Apodemus flavicollis</i>	160. lpp
Lapsa	<i>Vulpes vulpes</i>	160. lpp
Lūsis	<i>Lynx lynx</i>	161. lpp
Meža cūka	<i>Sus scrofa</i>	161. lpp
Sikspārnis, ziemēļu	<i>Eptesicus nilssonii</i>	159. lpp
Staltbriedis	<i>Cervus elaphus</i>	162. lpp
Stirna	<i>Capreolus capreolus</i>	162. lpp

Strupaste, meža	<i>Clethrionomys glareolus</i>	160. lpp
Vāvere	<i>Sciurus vulgaris</i>	159. lpp
Vilks	<i>Canis lupus</i>	160. lpp
Zaķis, baltais	<i>Lepus timidus</i>	159. lpp

SUGU ALFABĒTISKAIS RĀDĪTĀJS

LATĪŅU VALODĀ

A

<i>Acanthocinus aedilis</i>	142. lpp	<i>Anguis fragilis</i>	150. lpp
<i>Acer platanoides</i>	79. lpp	<i>Anomodon spp.</i>	104. lpp
<i>Acrocordia gemmata</i>	108. lpp	<i>Antennaria dioica</i>	96. lpp
<i>Actaea spicata</i>	85. lpp	<i>Anthus trivialis</i>	152. lpp
<i>Aegopodium podagraria</i>	89. lpp	<i>Apatura ilia</i>	146. lpp
<i>Agelastica alni</i>	143. lpp	<i>Apderus coryli</i>	144. lpp
<i>Alces alces</i>	162. lpp	<i>Apodemus flavicollis</i>	160. lpp
<i>Allium ursinum</i>	97. lpp	<i>Arctostaphylos uva-ursi</i>	92. lpp
<i>Alnus glutinosa</i>	77. lpp	<i>Argynnis paphia</i>	147. lpp
<i>Alnus incana</i>	76. lpp	<i>Arianta arbustorum</i>	147. lpp
<i>Amanita citrina</i>	125. lpp	<i>Arion subfuscus</i>	136. lpp
<i>Amanita muscaria</i>	126. lpp	<i>Armillaria mellea</i>	123. lpp
<i>Amanita phalloides</i>	126. lpp	<i>Aromia moschata</i>	142. lpp
<i>Amanita virosa</i>	125. lpp	<i>Asarum europaeum</i>	86. lpp
<i>Anaptychia ciliaris</i>	112. lpp	<i>Athyrium filix-femina</i>	83. lpp
<i>Andromeda polifolia</i>	91. lpp	<i>Auricularia mesenterica</i>	116. lpp
<i>Anemone nemorosa</i>	86. lpp	<i>Auriscalpium vulgare</i>	119. lpp
<i>Anemone ranunculoides</i>	86. lpp	B	
		<i>Bacidia rubella</i>	108. lpp

<i>Betula pendula</i>	76. lpp	<i>Certhia familiaris</i>	155. lpp
<i>Betula pubescens</i>	76. lpp	<i>Cervus elaphus</i>	162. lpp
<i>Bisporella citrina</i>	114. lpp	<i>Cetonia aurata</i>	140. lpp
<i>Bjerkandera adusta</i>	130. lpp	<i>Cetraria islandica</i>	105. lpp
<i>Boletus edulis</i>	119. lpp	<i>Chaenotheca ferruginea</i>	108. lpp
<i>Boletus luridus</i>	119. lpp	<i>Chalcophora mariana</i>	140. lpp
<i>Boletus pinophilus</i>	119. lpp	<i>Chimaphila umbellata</i>	91. lpp
<i>Bryoria capillaris</i>	113. lpp	<i>Chlorosplenium</i>	114. lpp
<i>Bryoria fuscescens</i>	113. lpp	<i>aeruginascens</i>	
<i>Bufo bufo</i>	149. lpp	<i>Chrysomela aenea</i>	139. lpp
C		<i>Chrysosplenium</i>	83. lpp
<i>Calla palustris</i>	98. lpp	<i>alternifolium</i>	
<i>Callimorpha dominula</i>	148. lpp	<i>Cicindela sylvatica</i>	139. lpp
<i>Calluna vulgaris</i>	93. lpp	<i>Cimbex femorata</i>	144. lpp
<i>Calocybe gambosa</i>	124. lpp	<i>Cladonia arbuscula</i>	105. lpp
<i>Caltha palustris</i>	85. lpp	<i>Cladonia cenotea</i>	107. lpp
<i>Campanula trachelium</i>	95. lpp	<i>Cladonia coccifera</i>	106. lpp
<i>Camponotus herculeanus</i>	145. lpp	<i>Cladonia coniocrae</i>	107. lpp
<i>Canis lupus</i>	160. lpp	<i>Cladonia cornuta</i>	106. lpp
<i>Cantharellus cibarius</i>	117. lpp	<i>Cladonia deformis</i>	106. lpp
<i>Cantharellus lutescens</i>	117. lpp	<i>Cladonia fimbriata</i>	107. lpp
<i>Capreolus capreolus</i>	162. lpp	<i>Cladonia floerkeana</i>	106. lpp
<i>Cardamine amara</i>	86. lpp	<i>Cladonia furcata</i>	105. lpp
<i>Carduelis chloris</i>	151. lpp	<i>Cladonia gracilis</i>	106. lpp
<i>Carex spp.</i>	98. lpp	<i>Cladonia rangiferina</i>	105. lpp
<i>Carpinus betulus</i>	77. lpp	<i>Cladonia stellaris</i>	105. lpp
<i>Castor fiber</i>	159. lpp	<i>Clethrionomys glareolus</i>	160. lpp
<i>Catocala fraxini</i>	148. lpp	<i>Climacium dendroides</i>	101. lpp
<i>Cepaea hortensis</i>	137. lpp	<i>Clitopilus prunulus</i>	124. lpp
		<i>Clytus arietis</i>	141. lpp

<i>Cochlodina laminata</i>	136. lpp	<i>Diphasiastrum</i>	82. lpp
<i>Coltircia perennis</i>	135. lpp	<i>complanatum</i>	
<i>Columba palumbus</i>	155. lpp	<i>Dryocopus martius</i>	156. lpp
<i>Convallaria majalis</i>	96. lpp	<i>Dryopteris filix-mas</i>	83. lpp
<i>Coprinus atramentarius</i>	124. lpp	E	
<i>Coprinus micaceus</i>	123. lpp	<i>Ectobius sylvestris</i>	138. lpp
<i>Cortinarius armillatus</i>	126. lpp	<i>Empetrum nigrum</i>	93. lpp
<i>Corydalis solida</i>	86. lpp	<i>Eptesicus nilssonii</i>	159. lpp
<i>Corylus avellana</i>	77. lpp	<i>Equisetum sylvaticum</i>	82. lpp
<i>Cossus cossus</i>	148. lpp	<i>Erinaceus concolor</i>	158. lpp
<i>Crataegus spp.</i>	79. lpp	<i>Eriophorum vaginatum</i>	98. lpp
<i>Craterellus comucopioides</i>	118. lpp	<i>Erithacus rubecula</i>	149. lpp
<i>Crucibulum laeve</i>	116. lpp	<i>Eudia pavonia</i>	149. lpp
<i>Cuculus canorus</i>	155. lpp	<i>Euonymus europaea</i>	80. lpp
<i>Curculio nucum</i>	144. lpp	<i>Euphydryas maturna</i>	149. lpp
<i>Cynips quercusfolii</i>	145. lpp	<i>Eurhynchium angustirete</i>	101. lpp
D		<i>Evernia prunastri</i>	112. lpp
<i>Dactylorhiza spp.</i>	99. lpp	F	
<i>Daedalea quercina</i>	133. lpp	<i>Fagus sylvatica</i>	77. lpp
<i>Daedaleopsis confragosa</i>	133. lpp	<i>Ficaria verna</i>	88. lpp
<i>Dendrocopos leucotos</i>	157. lpp	<i>Ficedula hypoleuca</i>	154. lpp
<i>Dendrocopos major</i>	156. lpp	<i>Ficedula parva</i>	154. lpp
<i>Dendrocopos medius</i>	156. lpp	<i>Fistulina hepatica</i>	134. lpp
<i>Dendrocopos minor</i>	157. lpp	<i>Flammulina velutipes</i>	122. lpp
<i>Deporaus betulae</i>	144. lpp	<i>Fomes fomentarius</i>	132. lpp
<i>Dianthus arenarius</i>	84. lpp	<i>Fomitopsis pinicola</i>	132. lpp
<i>Diaperis boleti</i>	141. lpp	<i>Formica rufa</i>	145. lpp
<i>Dicranum polysetum</i>	101. lpp	<i>Fragaria vesca</i>	87. lpp
<i>Dicranum scoparium</i>	101. lpp	<i>Fragaria viridis</i>	88. lpp

<i>Frangula alnus</i>	80. lpp	<i>Homalia trichomanoides</i>	104. lpp
<i>Fraxinus excelsior</i>	81. lpp	<i>Humulus lupulus</i>	84. lpp
<i>Fringilla coelebs</i>	151. lpp	<i>Huperzia selago</i>	82. lpp
G		<i>Hydnum repandum</i>	118. lpp
<i>Gagea lutea</i>	97. lpp	<i>Hygrocybe conica</i>	122. lpp
<i>Galeobdolon luteum</i>	94. lpp	<i>Hylobius abietis</i>	144. lpp
<i>Galium odoratum</i>	94. lpp	<i>Hylocomium splendens</i>	102. lpp
<i>Galium palustre</i>	94. lpp	<i>Hypnum cupressiforme</i>	104. lpp
<i>Ganoderma applanatum</i>	131. lpp	<i>Hypocenomyce scalaris</i>	109. lpp
<i>Gastrum fimbriatum</i>	116. lpp	<i>Hypogymnia physodes</i>	111. lpp
<i>Geotrupes stercorosus</i>	139. lpp	I	
<i>Geranium sanguineum</i>	89. lpp	<i>Ichnoderma benzoinum</i>	131. lpp
<i>Gloephyllum odoratum</i>	132. lpp	<i>Impatiens noli-tangere</i>	89. lpp
<i>Gloephyllum sepianum</i>	131. lpp	<i>Imshaugia aleurites</i>	111. lpp
<i>Gomphidius glutinosus</i>	121. lpp	<i>Inonotus obliquus</i>	134. lpp
<i>Gomphidius roseus</i>	121. lpp	<i>Inonotus radiatus</i>	135. lpp
<i>Gonepteryx rhamni</i>	146. lpp	<i>Ips typographus</i>	143. lpp
<i>Goodyera repens</i>	99. lpp	<i>Iris pseudacorus</i>	97. lpp
<i>Graphis scripta</i>	108. lpp	J	
<i>Graphosoma lineatum</i>	139. lpp	<i>Juniperus communis</i>	74. lpp
<i>Gyromitra esculenta</i>	115. lpp	K	
<i>Gyroporus cyanescens</i>	120. lpp	<i>Kuehneromyces mutabilis</i>	123. lpp
H		L	
<i>Hapalopilus croceus</i>	134. lpp	<i>Lacerta agilis</i>	149. lpp
<i>Hapalopilus nidulans</i>	134. lpp	<i>Lactarius controversus</i>	128. lpp
<i>Helix pomatia</i>	137. lpp	<i>Lactarius deliciosus</i>	127. lpp
<i>Helvella crispa</i>	115. lpp	<i>Lactarius deterrimus</i>	127. lpp
<i>Hepatica nobilis</i>	86. lpp	<i>Lactarius necator</i>	127. lpp
<i>Hericium coralloides</i>	118. lpp	<i>Lactarius rufus</i>	128. lpp

<i>Lactarius torminosus</i>	127. lpp	<i>Lynx lynx</i>	161. lpp
<i>Lactarius volemus</i>	128. lpp	<i>Lysimachia vulgaris</i>	93. lpp
<i>Laetiporus sulphureus</i>	134. lpp	M	
<i>Lamia textor</i>	142. lpp	<i>Macrolepiota procera</i>	125. lpp
<i>Langermania gigantea</i>	117. lpp	<i>Maianthemum bifolia</i>	97. lpp
<i>Laphria flava</i>	145. lpp	<i>Martes martes</i>	161. lpp
<i>Laphria gibbosa</i>	146. lpp	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	83. lpp
<i>Lathraea squamaria</i>	90. lpp	<i>Melampyrum nemorosum</i>	95. lpp
<i>Lathyrus vernus</i>	88. lpp	<i>Melampyrum pratense</i>	95. lpp
<i>Lecanora allophana</i>	109. lpp	<i>Melanelia exasperata</i>	110. lpp
<i>Leccinum aurantiacum</i>	120. lpp	<i>Melanelia olivacea</i>	110. lpp
<i>Leccinum scabrum</i>	120. lpp	<i>Melasoma populi</i>	143. lpp
<i>Leccinum vulpinum</i>	120. lpp	<i>Meles meles</i>	161. lpp
<i>Lecidella elaeochroma</i>	108. lpp	<i>Melica nutans</i>	98. lpp
<i>Ledum palustre</i>	92. lpp	<i>Mercurialis perennis</i>	89. lpp
<i>Lepista nuda</i>	124. lpp	<i>Milium effusum</i>	97. lpp
<i>Lepraria incana</i>	107. lpp	<i>Moneses uniflora</i>	91. lpp
<i>Leptura quadrifasciata</i>	141. lpp	<i>Monochamus sutor</i>	142. lpp
<i>Lepus timidus</i>	159. lpp	<i>Monotropa hypopitys</i>	90. lpp
<i>Lerchenfeldia flexuosa</i>	98. lpp	<i>Morchella esculenta</i>	114. lpp
<i>Leucodon sciuroides</i>	103. lpp	<i>Muscicapa striata</i>	154. lpp
<i>Limax cinereoniger</i>	136. lpp	<i>Mycena haematopus</i>	122. lpp
<i>Limentis populi</i>	146. lpp	<i>Myrmeleon formicarius</i>	144. lpp
<i>Lobaria pulmonaria</i>	109. lpp	N	
<i>Lonicera xylosteum</i>	81. lpp	<i>Natrix natrix</i>	150. lpp
<i>Lullula arborea</i>	155. lpp	<i>Neckera complana</i>	103. lpp
<i>Lycoperdon pyriforme</i>	117. lpp	<i>Neckera pennata</i>	103. lpp
<i>Lycopodium annotinum</i>	82. lpp	<i>Nymphalis antiopa</i>	147. lpp
<i>Lycopus europaeus</i>	94. lpp		

O

<i>Onobrychis arenaria</i>	88. lpp
<i>Orthilia secunda</i>	90. lpp
<i>Osmoderma eremita</i>	140. lpp
<i>Oxalis acetosella</i>	88. lpp
<i>Oxycoccus palustris</i>	91. lpp

P

<i>Padus avium</i>	78. lpp
<i>Parmelia sulcata</i>	110. lpp
<i>Parmeliopsis ambigua</i>	111. lpp
<i>Parus ater</i>	151. lpp
<i>Parus caeruleus</i>	152. lpp
<i>Parus cristatus</i>	151. lpp
<i>Parus major</i>	151. lpp
<i>Parus montanus</i>	152. lpp
<i>Parus palustris</i>	152. lpp
<i>Paxillus atrotomentosus</i>	122. lpp
<i>Paxillus involutus</i>	122. lpp
<i>Pedicia rivosa</i>	145. lpp
<i>Peltis grossa</i>	140. lpp
<i>Pertusaria amara</i>	107. lpp
<i>Peucedanum oreoselinum</i>	90. lpp
<i>Phaeolepiota aurea</i>	126. lpp
<i>Phaeolus schweinitzii</i>	131. lpp
<i>Phallus hadriani</i>	117. lpp
<i>Phellinus pini</i>	134. lpp
<i>Phellinus tremulae</i>	135. lpp
<i>Phlyctis argena</i>	107. lpp
<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	152. lpp

<i>Pholiota squarosa</i>	123. lpp
<i>Physcia tenella</i>	111. lpp
<i>Phyteuma spicatum</i>	96. lpp
<i>Picea abies</i>	74. lpp
<i>Picus canus</i>	156. lpp
<i>Pinus sylvestris</i>	74. lpp
<i>Piptoporus betulinus</i>	132. lpp
<i>Plagiochila asplenoides</i>	102. lpp
<i>Plagiomnium affine</i>	102. lpp
<i>Plagiomnium cuspidatum</i>	103. lpp
<i>Plagiomnium undulatum</i>	103. lpp
<i>Platismatia glauca</i>	110. lpp
<i>Plebejus argus</i>	146. lpp
<i>Pleurosticta acetabulum</i>	110. lpp
<i>Pleurotus ostreatus</i>	130. lpp
<i>Pleurozium schreberi</i>	102. lpp
<i>Polygala comosa</i>	89. lpp
<i>Polygonatum multiflorum</i>	96. lpp
<i>Polyporus badius</i>	130. lpp
<i>Polyporus squamosus</i>	130. lpp
<i>Polytrichum commune</i>	100. lpp
<i>Polytrichum juniperinum</i>	100. lpp
<i>Populus tremula</i>	75. lpp
<i>Primula veris</i>	93. lpp
<i>Prunella modularis</i>	155. lpp
<i>Psathyrella candoleana</i>	124. lpp
<i>Pseudevernia furfuracea</i>	112. lpp
<i>Psophus stridulus</i>	138. lpp
<i>Pteridium aquilinum</i>	84. lpp

<i>Ptilium crista – castrensis</i>	102. lpp	<i>Russula emetica</i>	128. lpp
<i>Ptychoverpa bohemica</i>	115. lpp	<i>Russula laurocerasi</i>	129. lpp
<i>Pulmonaria obscura</i>	95. lpp	<i>Russula nigricans</i>	129. lpp
<i>Pulsatilla patens</i>	85. lpp	<i>Russula paludosa</i>	128. lpp
<i>Pulsatilla pratensis</i>	85. lpp	S	
<i>Pycnoporellus fulgens</i>	133. lpp	<i>Salix alba</i>	75. lpp
<i>Pycnoporus cinnabarinus</i>	133. lpp	<i>Salix caprea</i>	76. lpp
<i>Pyrola rotundifolia</i>	91. lpp	<i>Salix cinerea</i>	75. lpp
<i>Pyrrhocoris apterus</i>	138. lpp	<i>Salix fragilis</i>	75. lpp
Q		<i>Sanicula europaea</i>	90. lpp
<i>Quercus robur</i>	78. lpp	<i>Saperda scalaris</i>	143. lpp
R		<i>Sarcoscypha coccinea</i>	114. lpp
<i>Ramalina farinacea</i>	113. lpp	<i>Sciurus vulgaris</i>	159. lpp
<i>Ramalina fastigiata</i>	112. lpp	<i>Scleroderma citrinum</i>	116. lpp
<i>Ramalina fraxinea</i>	112. lpp	<i>Scolytes ratzeburgi</i>	143. lpp
<i>Ramaria stricta</i>	118. lpp	<i>Silene nutans</i>	84. lpp
<i>Rana temporaria</i>	149. lpp	<i>Sinodendron cylindricum</i>	139. lpp
<i>Rhagium inquisitor</i>	141. lpp	<i>Sitta europaea</i>	154. lpp
<i>Rhamnus cathartica</i>	80. lpp	<i>Solanum dulcamara</i>	95. lpp
<i>Rhytidadelphus triquetrus</i>	101. lpp	<i>Solidago virgaurea</i>	96. lpp
<i>Rhizopogon luteolus</i>	116. lpp	<i>Sorbus aucuparia</i>	79. lpp
<i>Ribes alpinum</i>	79 lpp	<i>Sorex araneus</i>	158. lpp
<i>Ribes nigrum</i>	78. lpp	<i>Sparassis crispa</i>	118. lpp
<i>Rosa spp.</i>	79. lpp	<i>Sphagnum capillifolium</i>	100. lpp
<i>Rozites caperata</i>	125. lpp	<i>Sphagnum girgensohnii</i>	100. lpp
<i>Rubus chamaemorus</i>	87. lpp	<i>Sphagnum magellanicum</i>	99. lpp
<i>Rubus idaeus</i>	87. lpp	<i>Sphagnum squarrosum</i>	100. lpp
<i>Rubus saxatilis</i>	87. lpp	<i>Stellaria holostea</i>	84. lpp
<i>Russula decolorans</i>	129. lpp	<i>Stereum fastigiatum</i>	129. lpp

<i>Strictoleptura rubra</i>	141. lpp
<i>Succinea putris</i>	136. lpp
<i>Suillus flavidus</i>	121. lpp
<i>Suillus granulatus</i>	120. lpp
<i>Suillus variegatus</i>	121. lpp
<i>Sus scrofa</i>	161. lpp

T

<i>Thanasimus formicarius</i>	140. lpp
<i>Thelephora terrestris</i>	135. lpp
<i>Thelypteris palustris</i>	83. lpp
<i>Thymus serpyllum</i>	94. lpp
<i>Tilia cordata</i>	44. lpp
<i>Trametes hirsuta</i>	130. lpp
<i>Trametes versicolor</i>	129. lpp
<i>Tremella foliacea</i>	114. lpp
<i>Trichius fasciatus</i>	139. lpp
<i>Trientalis europaea</i>	93. lpp
<i>Trifolium montanum</i>	88. lpp
<i>Troglodytes troglodytes</i>	154. lpp
<i>Turdus merula</i>	153. lpp
<i>Turdus philomelos</i>	153. lpp
<i>Turdus viscivorus</i>	153. lpp
<i>Tylopilus felleus</i>	121. lpp

U

<i>Ulmus glabra</i>	78. lpp
<i>Ulmus laevis</i>	78. lpp
<i>Usnea filipendula</i>	113. lpp
<i>Usnea hirta</i>	113. lpp

V

<i>Vaccinium myrtillus</i>	92. lpp
<i>Vaccinium uliginosum</i>	92. lpp
<i>Vaccinium vitis-idaea</i>	92. lpp
<i>Vanessa atalanta</i>	147. lpp
<i>Vespa crabro</i>	145. lpp
<i>Viburnum opulus</i>	81. lpp
<i>Vipera berus</i>	150. lpp
<i>Vulpes vulpes</i>	160. lpp
<i>Vulpicida pinastris</i>	109. lpp

X

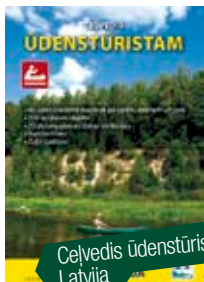
<i>Xanthoria parietina</i>	109. lpp
<i>Xylotrechus rusticus</i>	142. lpp

Z

<i>Zootoca vivipara</i>	149. lpp
-------------------------	----------

CITI „LAUKU CEĻOTĀJA” IZDEVUMI

Ceļvedis ūdenstūrīstam,
Latvija

Nacionālie parki,
Latvija

Baltijas nacionālie
parki, Baltija

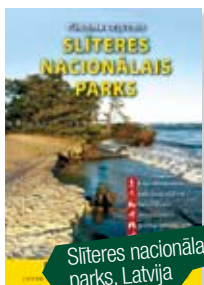
Velokarte, Baltija

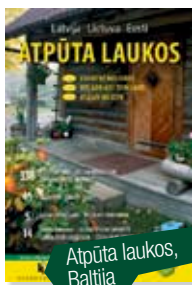
Dabas brīvdienas,
Baltija

Militārā mantojuma
karte, Latvija

Slīteres nacionālais
parks, Latvija

Atpūta laukos,
Baltija

Botāniskais ceļvedis,
Latvija

LAUKU CEĻOTĀJS

T: +371 67617600
E: lauku@celotajs.lv

www.celotajs.lv

ISBN 978-9934-8181-8-9

9789934818189